

RADOSZA SÁNDOR

**SZENT MENYUS
TÁRSASÁG**

AVAGY

SZÖKEVÉNYSZEREM

A regény cselekménye írói fantázia terméke,
szereplői kitalált alakok, mindennemű hasonlóságuk a valósággal
csupán a véletlen műve.

RADOSZA SÁNDOR
SZENT MENYUS
TÁRSASÁG

AVAGY
SZÖKEVÉNYSZERELEM

© Püski Kiadó, 2024

Szerkesztette: Horváth Kálmán

Lektorálta: Dr. Merő Béla

A borítókép az AI segítségével készült

Felelős kiadó: Püski István

Püski Kiadó Kft.

Könyvrendelés:

Püski Könyvesház

Budapest 1013, Krisztina körút 26.

E-mail: puskikiado@gmail.com

www.puskikiado.hu

Telefon: 06-1-375-7763, 06-1-214-3905

Tipográfia: Szabó László

ISBN: 978-963-302-398-3

PRINTED IN HUNGARY

A szerző további regényei:

Kisasszonyok völgye

Heten voltunk a szélben

Valcerina

1. krónika

Kopárd, Magyarország, 1989. szeptember-december

Előző életemben a Kisasszonyok völgyében laktam, el se akartam költözni onnan, de 1956-ban az oroszok megszállták a katlanunkat, engemet még agyon is lőttek. Temetésem után az akkori szerelmem, Desiré elment a Jóistenhez, megkérte, támasszon fel engemet, erre a Teremtő nem a völgybe, hanem Kopárdra küldött vissza, oszt nem csak másik faluba, de másik korba is. Nem mindjárt '56-ban térhettem vissza a földre, csak harminchárom évvel később, 1989 szeptemberében. Értem én! Nem vezethet az Úr feltámadási-naptárt direkte az én kedvemért.

Halálomban nem, de újjászületésemben volt jó is: kaptam egy másik életet, tetejében nem harminckét éves lettem újra, mint voltam halálomkor, hanem huszonhárom. Ha összeadom, kaptam egy új élet, meg kilenc év ráadást, ezen felül szentnek születtem újjá, szentnek és halhatatlannak. Ebbéli életemben örökké fogok élni.

Megfogadtam, feltámadásomról és örökéletű szent mivoltomról senkinek se beszélek, mert sokan Jézus feltámadásában sem hisznek, még azok közül sem, akik pedig vasárnaponként a templomban ücsörögnek imára kulcsolt kézzel. Odajárnak gyónni, vezekelni, bűnbocsánatot várni, oszt majd pont az ilyenfajták hiszik el nekem, hogy akkor meghaltam, most meg feltámadtam!

Ott álltam a falu központjában, a roskatag buszmegállóban, jobbra templom, balra kocsmá, kocsmá előtt csőkorlát, annak támaszt-

ják a *vendégek* a biciklijüket. De hogy kerültem én ide, busz se jött már mióta, akkor meg mivel érkeztem? Eszembe jutott, égből szállhattam alá, mégiscsak szent vagyok, de miért pont Kopárdra küldött a Teremtő? Egyszer talán megtudom.

Sáros falu, sivár, házai kockák, kerítéseik maradékvastól, egyik barna, másik zöld, gazdáik mikor milyen színű festéket bírtak csórni a térszélből. Járda nincs kikövezve, csak le van taposva az út széle, ott sétálnak, azon bicikliznek az emberek. Járhatnának az út közepén is, csak az tele van keréknyommal, horpadt árkokkal... ha így nézzük Kopárdot.

Máshogy közelítve viszont:

Békés falu, csendes, árad belőle a nyugalom, nem ér ide a város zaja, gögje, romlottsága, magányossága. Mindenki köszön mindenkinek, ha elesel, felsegítenek. Nem hivalkodnak reklámok, nem villognak cifra hirdetések, nem vakítanak talmi fények. Kirakatok helyett fák szegélyezik az utat, sárga, barna, vörös leveleik színesítik a tájat, akár egy festett képeslap... ilyen, ha meg úgy nézzük a községet.

Akárhogy is nézzük, menetrend nem volt a buszmegállóban, csak egy falutábla: *Kopárd története és látnivalói*. Értem én, nem írják ki, mikor (nem) jön a busz, hogyha késik, ne legyen mihez viszonyítani, ne háborogjon az utas! Ha meg ráér, mert csak ottan ácsorog buszra várva, legalább legyen büszke a falujára, mert az ember, ha nem mondják neki direkte, nem bírja fölfogni, milyen jó helyen is lakik.

Elofvastam *Kopárd község történelmét* avarkortól napjainkig. Nem tudom, ki írta, de jó hosszasan bírta megfogalmazni az eseménytelenséget, mert azt meséli (hallgatja el) a tábla: *Itt nem nyert csatát a magyar sose, itt nem koronáztak királyt, egyet se, e helyen még vándorló nagy költőnk se rúgott be soha se*. Ami meg mégis történt Kopárdon, az csak pusztulást hozott: *törökudulás, Rákóczi-harc*, Kopárdnak egyre ment, a falu elnéptelenedett. Hanem az osztrák megszállók (mert azok követték a törököket), újratelepítették a községet.

Azt is büszkén hirdette az írás: *Kopárdnak három műemlék épült van: a templom, amely tetejét nemrég felújították, a kastély, amelyben*

jelenleg iskolaotthon működik, továbbá az egykori uradalmi istálló, amelyet a szocialista építőmunka során óvodává alakítottak át.

Nem mintha érdekelt volna, de a nagy és a kis kastélyépületről megtudtam: *Cziráky gróf építtette őket, de az 1948-as rendszerváltás idején az ifjúkommunisták a gróft elkergették, birtokát pedig államosította a néphatalom.*

Érdekeséggként említette a tábla, hogy *Cziráky gróf elmenekülése óta a népi hiedelem mágikus erőt tulajdonít a Tisza-partján magasodó Áldozófüznek. Sok helybéli a gróf bosszújának, az ördög lakhelyének tekinti a fűzfa odúját, sőt, némely babonás személy – a faluban rendszeresen megtartott marxista felvilágosító előadás ellenére – gyakorta mutat be áldozati rituálét az Áldozófüznek.*

Maradi egy népség, de azt meg kell hagyni, itt az ördögnek is van lakhelye, ha csak a fűzfa odújában, de akkor is, én meg itt állok talpig kilátástalanságban, vajon kerül-e nekem is egy odú? De mit mondok majd, ha megkérdezik, ki vagyok, honnan érkeztem, miért pont ide jöttem? Mit feleljek nekik, mikor magam se tudom a választ, hát még, hogy miből fogok megélni! Merre induljak, mert vaktában én nem kelek útra, jó hogy mán!

(Akkor még nem tudtam, de érkezésem után egy órával Fehér Árvácska, az igazgatónő odafent a kastélyban elárulta nekem: *Hívtak az egyetemről egy végzős levéltáros hallgatót, írja meg a falu történetét. Nem a múltját, hanem a „fordulatos” jelenét, mert 1989-et írunk, történelmet, a világ változóban van. Kivonulnak az oroszok, akiket szovjeteknek neveznek, megszűnik a kommunizmus, amit szocializmusnak mondanak. Ki fog alakulni a többpártrendszer, ez tán nyíltan vállalhatja mindenki a politikai nézetét és istenhitét, szabad lesz vállalkozni, könyvet, újságot kiadni, büntetlenül meggazdagodni, külföldre utazni – magyarázta odafenn Árvácska igazgatónő. – Na, és, gondolták a kopárdi előljárók, ha már eljött a társadalmi fordulat ideje, idehívnak egy krónikást, vagyis téged, Jakab, aki megírja majd az ő „történelmi változásukat”: Kopárd község a rendszerváltás idején. Krónikádat persze cenzúrázzák majd az előljárók, erre készülj fel! – mesélte odafent jövetelem okát a gyermekotthon igazgatónője.*

Sose bírtam az okos embereket, a mindentudókat, a mindent megfogalmazni képeseket, a lényeglátókat. Olyanok ezek, mint a rossz viccmesélők, mielőtt elmesélnék egy viccet, mán a felvezetőben lelövik a poént.

Ez az igazgatónő is mindenkiről mindent tudott a faluban, ki kivel, mikor, hol... Mindegyik előljáró mindenféle ügyéről. Én is mindent tudtam mán a falu fontos embereiről, pedig egyet se ismerem közülük. Ez az Árvácska igazgatónő is csak a saját életét nem bírja rendbe tenni, de mindenki másét jobban bírná alakítaná.

Nem tudtam én, mi az a levéltáros, nem tudtam én, miféle népesség lakja Kopárdot, milyen volt itt az élet a kommunizmus alatt, hát még azt, miként változik majd a fordulás után, mégis úgy voltam vele, kaptam az Úrtól egy újabb életet az életben, nehogy mán panaszkodjak: *Földi poroszkálásomat miért nem folytathatom tovább a Kisasszonyok völgyében?* Ahol különben pont semmi hasznosat se csináltam, nem is lett volna mit folytatnom odahaza.)

De korábban, odalent a buszmegállóban, mikor még nem baktattam fel Árvácska igazgatónőhöz a dombtetőn leledző kastélyépületbe (ami iskolaotthon), elrobogott előttem egy ruszki teherautó, tele katonával. Elbújtam a falutábla mögé, de kiröhögtek a bakák, még hogy őelölük akarok én elrejtőzni, oszt pont egy deszkapalánk mögé. Mert most csak így vonulnak, fegyvertelen, mikor mennek Oroszfüldre hazafele, de mikor jöttek, a falon is keresztülgázoltak, nem egy deszkatáblán.

Elnéztem a Vörös Hadsereg kopárdi laktanyáját, a tábort, ahol a ruszki majd' félévszázadon át ideigleneskedtek. Néztem, még a kivonulás alatt is örök posztoltak a kapu előtt. Pedig, későbben elmesélték a falubeliek, összetörték ezek mán a véccészsét, leszerelték a csapatot, kiverték az ablaküveget is. Akkor meg mit őriztek annyira, hacsak nem a szégyent, amit maguk után hagytak.

Álltam, csak álltam a buszmegállóban, elbiciklizett mellettem két gyerek, köszöntek is, én meg nekik. Asszonyok haladtak el mellettem, őket előre üdvözöltem, egyik rám mosolygott, hanem a férfiaknak is előre kell köszönnöm? Talicskát tolt egy görnyedt hátú bátyó, öltözéke alapján munkásembernek néztem, fizimiskája szerint kocsi-

malátogatónak. (Később megfigyeltem, faluhelyt sok férfi iszik, ők piálnak, feleségeik meg leplezik, családban marad. Kivéve... mert olyan is megesett, vidéki asszonyok sorra megmérgezték a részegen pofozkodó férjeiket. De hogyan lehet itt megmérgezni valakit, ahol mindenki ismer mindenkit, azt is tudják, ki mit vesz a boltban. A kifli még hagyján, vagy a cipőboks, abból nem lesz pletyka, de, teszem azt, patkánymérget keres egy nő a kisboltban, másnap meg az ura leszédül a székről...)

Álltam a buszmegállóban, vártam, nem tudom mire, csak úgy várakoztam, ráértem. Intettem a postásnak, kerekarcú, mosolygós képű, kesehajú, kékszemű ember zöld, levélhordó uniformisban, cigarettával a szájában. Inkább csak legyintettem felé, de félreértendő mozdulattal, amit, ha így nézünk, előzékenység, ha úgy, akkor lezserség. Ő meg tisztelgett nekem, nekem, akinek még soha senki sem szalutált, nem bánom, akár össze is barátkozhatunk majd. De mégsem, van ez vagy negyven éves, postásnak biztos jó, de barátnak öreg hozzám.

Balról jött egy kocsi. Jött? Száguldott. Szegény postás fékezett, le is szállt a biciklijéről, állt, mint riadt gyerek a robogó mozdony előtt, mintha azt jelezné a megállásával: *Megadom magam!* Rádudált a sofőr, Isten az égben, neki állt feljebb, a postás meg, jaj, behunyta a szemét, ha mán meghal, ne kelljen végignéznie.

Felemeltem bal kezem, fehér fénybe burkoltam a kerékpáros embert, az autó meg majd' felborult, két kerékre dőlt a piros Zsiguli, úgy kerülte el a gázolást, aztán négy kerekére visszahuppanva továbbhajtott.

Sokáig nézett utána a postás, mikor meg visszafordult, úgy szólt hozzám, mintha én is ismernék mindenkit Kopárdon.

– A Garamvölgyi gyerek. „Gyerek”? Lassan mán negyven éves, oszt maga is láthatja, fiatalember, így vezet, ez mindig így vezet – bosszankodott a postás.

– Gyorsan vagy részegen? – kérdeztem.

– Gyorsan is, részegen is, de megteheti, mert ő a téész-elnök fia, a „kis” Garamvölgyi. De különben... magának meg köszönöm, hogy megmentette az életemet! Igazán köszönöm!

– Tudja, uram, eddig nem tudtam, de az is lehet, épp ezért küldött a Teremtő Kopárdra, hogy... – mondtam.

– Ja, hogy magát küldték Pestről, maga a krónikás, Isten hozta minálunk! Na, fiatalember, akkor eredjen fel a kastélyba, mert abban van az iskolaotthon, oszt ott fog lakni, mán várják magát – világosított fel a postás.

– Köszönöm! – motyogtam.

Azt se hittem, új életemben vár engemet valaki, hát még, hogy kastélyban fogok lakni!

– Oszt ez az út, tessék mondani, egyenesen odavezet? – mutattam a keskeny közre.

– Oda, oda, le se tud térti róla! – biztatott a postás.

– Oszt mit mondjak majd odafent, ki küldött engemet? – tudakoltam zavaromban.

– Mondja meg az Árvácska igazgatónőnek, a postás Antal küldte, az Antalházi Antal – felelte.

– Én meg Jakab vagyok, Szent Jakab – mutatkoztam be.

Ült volna felfele a biciklijére, de megtorpant, mintha tornász volna, megállt a lába a levegőben.

– Szent Jakab? Azt mondja, fiatalember, *szent*? Mert ugyebár maga még igencsak él, szentté meg sok évvel a halála után avat valakit öszentsége a pápa – csóválta a fejét a postás.

Nem magyarázkodtam, úgyse hinné el a postás, hogy engemet a Kisasszonyok völgyében leélt korábbi életem alapján (az akkori halálom után) avattak szentté, oszt ide se busszal érkeztem, de égből szálltam alá. Pedig minden falusi postás jár templomba, tudja, mi a feltámadás. Csak nem hiszi el.

Hanem arrébb észrevettem egy kamerás embert, ilyeneket mondják *operatőr*nek. Nem filmezett az, csak cipelte a felvevőjét, de senki sem cipekedik ok nélkül, kíváncsi lettem, mit akar ez lefilmezni itt, ahol se hegy, se völgy. Völgy?! Itt még egy *Lenin*, *sapkában* jellegű szobor sincsen, olyan elhagyatott egy falu ez a Kopárd. Akkor az a fickó nyilván lopta a kamerát, de kinek van itt kamerája? (Kinek volt, míg ez el nem lopta tőle?) Meg aztán ki vesz itten lopott filmfelvevőt, ilyen helyen biciklit csórnak az emberek (azt is a szomszéd

faluban bírják eladni, idehaza megismerné a gazdája). Fölfelé lépkedett a kamerás ember, baktatott az iskolaotthon felé.

Araszoltam én is, fel a grádicson, közben Antalházi postás, akivel csak találkozott, elújságolta: *Megjött a pesti levéltáros*. Messziről intettek a járókelők, alig győztem lefele köszönetni nekik. Értesült a jövetelemről az előjáróság is, mégsem siettek elém (bár később kimagyarázták magukat). Ha nem a mennyből szálltam volna alá, ha buszon zötyögtem volna Pestről Kopárdig, én biz' megsértődtem volna.

* * *

Lassan haladtam az iskolaotthon felé, elfigyeltem a falut, akarok én itt lakni? Mégis csak itt élem eztán az életemet, de fentről nézve nem csak kietlennek, még veszélyesnek is tűnt az élet, majdnem a templom tornyáig ér fel a töltés. Csak az iskolaotthon meg az óvoda épült a dombtetőre, olvastam a buszmegállóban: *A Cziráky gróf építtette őket, egyiket vadászkastélynak, másikat lovardának...*

Meguntam a vízözöntől való ok nélküli rettegést, meg a lefelé bámulást, olyan volt, mintha a régmúltba tekintenék vissza, oszt elolvastam a kisbolt falán omladozó emléktábla feliratát. Az is múlt volt, csak az a közelmúlt, de ugyanolyan nyugtalanító:

Az 1970-es Tiszai árvízben eddig ért a víz. Házaink és közintézményeink 90 százaléka megrongálódott vagy megsemmisült. Községünket a Magyar Szocialista Munkáspárt által vezetett Magyar Népköztársaság Kormánya és a dolgozó nép építette újjá szocialista munkaverseny keretében.

Oszt mi lesz, ha megint kiönt a Tisza? Miért? Azok se gondolták róla, akiket 1970-ben elsodort, meg a kommunista-szocialista kormány se, amelyik ugyanoda építette újjá Kopárdot munkaverseny keretében, árterületre, oszt most majd megint ledönti nekem a folyó a gátját. Én értem meg (aki elé még fogadóbizottságot se küldtek), pont menesztenek majd egy mentőcsónakot?

Lihegtem, szuszogtam, félértem, féltem, de nem a vízözöntől, az új életemtől. Beléptem a nevelőotthon kapuján, kontyos nő kucor-

gott a portásfülkében, kötött: egy sima, egy fordított. Így kell pulóvert kötni, de ő nem pulóvert kötni volt odarendelve, neki engemet kellett volna igazoltatnia, azokat az iskolaotthonos srácokat meg, akik ki akarnak szökni a kóterből, el kellene fognia. Ő a kapus, ő Maris, a portás Maris, figyeltem, mintha kardozna a két kötőtűvel, csatázna a lassan múló idővel, harcolna unalom ellen. Maga a falu se egy zsidvásár, Kopárd nem „minden élmények tára”, de ebben a kuckóban ülni napestig, annál a pulóverkötés is izgalmasabb.

Börtönben még nem voltam, de annak a folyosója lehet ilyen, mint ez, kintről kastély, bentről fogda, legfeljebb laktanya. Vállmagasságig olajfestékkal mázolták ki a falakat, zöldre, spenótzöldre. Azon nem látszik meg a kosz, a zsíros kenyér, a mocskos tenyér lenyomata, ha meg mégis, forró vízzel lemossák. De hiába mosták azt (ha mosták egyáltalán), tele volt karcolva, virítottak róla a kamaszok vésett vágylai, puncik, fütyik, névre szóló üzenetek: *Itt szenvedett 8 évig a Satya. Szeretlek Zsuzsi. Margó egy kurva. Kovács, szopjál le!*

Meg kell hagyni, magában a fal fertelmes volna, de így, a rajzokkal meg szív-küldi-üzenetekkel tarkább, barátságosabb, emberibb. Megláttam egy kamerát a lépcsőházban, mán megint egy kamera, bár az is lehet, ez ugyanaz a felvevő, csak ez őrizetlenül állt magában a szalon előtt. Kinéztem az ablakon, rá lehet látni a Tiszára meg a falura. Kimenniük ritkán szabad a tanulóknak, de a kinézést nem tiltják nekik, oszt a rácsok se zavaróak, mert ha rááll az ember szeme, nem a rácsot látja, hanem a folyót.

Gyanakodva figyeltek engemet a diákok, én is őket gyanakodva, vegyes népség, úgy tizenkettőtől tizenhat éves korig. Melyik osztály ez, ilyen nagy a szórás gyerek és gyerek között, ennyiszor meg se lehet bukni. Látták rajtam, tanulónak öreg vagyok, szakfelügyelőnek fiatal. Mit kereshet önáluk egy 23 éves fickó? A kisebbek bámultak rám, a nagyobbak összesúgtak, a fiúk úgy néztek, mintha meg akarnának küzdeni velem, a lányok meg csábosan méricskéltek. Szébb szemük van a roma lányoknak, mint a magyaroknak, a magyar csajok szégyenlősebbek. Ők a szemük sarkából figyeltek. De miért jobb leskelődni, mint elém állni, oszt megkérdezni: *Maga meg mit keres itt?* Igaz, az se volna jó, mert csak azt bírtam volna felelni: *Magam se tudom.*

Dr. Fehér Árvácska igazgatónő

Ezt hirdette a felirat, fekete alapon arany betűkkel. Gazdag család elhalt tagjának sírfelirata ilyen előkelő, pedig attól félttem, az ajtó meg kettéhasad majd a kopogtatásomtól, mert az olyan omlatag. Visszahőköltem, hogyan kell szólítanom őt? Igazgató elvtársnő? Elvtársnő? Most, rendszerfordulás idején, mikor az elvtársak helyére urak, úrnők nyomulnak? Oszt miről illik beszélgetni egy iskolaotthon vezetőjével? *Hány a gyerek, hány az osztály, milyen tantárgyakat tanulnak*, ilyesmiről? De mi lesz, ha majd ő kérdez éntőlem, mert a levéltáros mégis csak én vagyok. (Legalábbis ő azt hiszi.) Én írom majd az ő krónikáját is, nekem kell hát őt kérdezgetnem. Valami jegyzetfüzetet meg tollat hozhattam volna magammal, milyen levéltáros, aki attól kér papírt, akiről rosszat tervez írni?

Hanem az igazgatónő odabent beszélgetett valakivel, kihallatszott.

– Árvácska néni, kérem, tessék engem örökbe fogadni!

– De Rézi... de Zelma, én tanár vagyok, nem édesanya, még akkor is, ha egy kicsit mindannyian a gyermekeim vagytok. De minden rám bízott gyereket mégsem fogadhatok örökbe – felelte az igazgatónő.

– Mindenkit nem is kell, a többi intézetis gyerek nem akar fodrász lenni, de én az akarok lenni, fodrász, én vinni akarom valamire az életben! Árvácska néni, kérem, nekem tovább kell tanulnom, de ha itt maradok, itt a nagyobb csávók sorra megdugják a lányokat...

– Zelma! Miket beszélsz? Ki tesz ilyet? Mondd a nevét, én javítóba záratom, aztán Vártán majd megtanulja, mi a magyarok istene!

– Persze! Mondjak neveket, aztán a többiek megujjaznak érte, meg szétcsicskáztatnak, még mit nem! Árvácska néni, magának lenne végre gyereke, nekem meg lenne édesanyám, oszt fodrásznő lehetnék, de ha itt maradok, olyan leszek, mint a többiek, akik itt végeztek. A fiúk stricik lettek vagy autótolvajok, a lányok meg sarki kurvák. Árvácska néni kérem... – magyarázta a lány, miért volna jobb, ha fodrásznak tanulhatna.

– Zelma! Megtiltom, hogy ilyeneket terjessz a gyermekotthonról! – csattant fel az igazgatónő.

Kiküldte a lányt az irodából, de megenyhült, oszt utána szólt:

– Zelma! Ne haragudj rám, nem akartam kiabálni veled. És, hidd el, a kérésed megtisztelő számomra, de értsd meg, szívem, nem fogadhatlak örökbe.

Abbahagytam a hallgatózást, hátraszaladtam, messze az ajtótól, mintha csak akkor érkeztem volna. Lapulni akartam. De odakerekezett hozzám egy fiú. Tolószékben ült, testes srác, sorvadt lábakkal.

– Jó napot kívánok! Én vagyok a Kelemen – mondta.

– Szia. Én meg a Jakab

Kezet fogtunk, aztán Kelemen elkerekezett.

Zelmával a folyosó közepén találkoztam, gyűlölettel nézett rám. *Ez is egy felnőtt*, gondolhatta. *Ugyanolyan, mint Árvácska igazgatónő, aki megtagadta egy gyermek kérését.* Köszöntem Zelmának, én, a felnőtt a gyereknek, ő vissza se bólintott.

De mit várjon az ember egy ilyen lánytól, aki sárga vászoncipőt hord, sárgát!

2. krónika

Beléptem az igazgatói irodába. Mi más fogadott volna, mint a letűnően levő korszak szentháromsága: Marx, Engels meg Lenin képei függtek a falon, három szakállas felforgató, egyszer magam is szakállt növeszték, én is felforgatom majd a világot! Keveredett az irodában a tegnapi mával, nyomokban őrizte még az (elkergetett) gróf gazdagságát, puccosságát. Néztem az ablakokat, veretesek voltak, zsanérosak, a karnis meg csicsás. Nem kilóra adták a vasboltban, mesterember kalapálta kovácsoltvasnak, csak a függöny ne lett volna olyan fakó, szétsütötte a Nap, kopottabb volt, mint a két fotel, pedig azok is úgy el voltak nyűve, színüket is alig bírtam eldönteni. Osztt, ha a szőnyeg nem is, mert az gépi szövésűnek tűnt, de a parketta békebeli volt, nyikorgott, utoljára a gróf úr cselédje vikszolhatta 1948-ban, diófa berakása mégis az úri világ gazdagságát, igényességét idézte. Középen dohányzóasztal csúfoskodott, rétegelt lemezből készült, kétszer lakkozva. Ami szép volt, az a virág, sok cserepes virág mindennütt, ablakpárkányban, sarokban, fali tartóban.

Íróasztala mögött ült az igazgatónő, barna hajú, kék szemű fiatal nő nézett rám a fedezéke mögül, világos kosztüm volt rajta, divatos, ki se nézné az ember egy falusi tanárnőből ezt az eleganciát, drága ruhát. Fölállt mázsás bútorfedezéke mögül, odalépett hozzám, jó alakja van, miért bújjik el az ilyen nő az asztala mögé?

– Jó napot kívánok, kezét csókolom! – indítottam harsányan, mert fontos az első benyomás, az a legfontosabb.

– Áh, megérkezett a pesti levéltáros. És milyen jókép... milyen jó... hogy idetalált ebben a felfordulásban. Tudja, előjáróink ki akartak menni ön elé, Garamvölgyi Garam téesz-elnök és Balázsréti Balázs tanácselnök elvtár... urak. Nem tudtuk ugyan, melyik buszszal jön, de találomra elindultak ön elé a megállóba – magyarázkodott az igazgatónő.

– Csak egy postással találkoztam – jegyeztem meg sértődötten.

– Tudja, Garamvölgyi úr és Balázsréti úr épp a töltésen autóztak, mikor meglátták, hogy egy halászcsonak belefordult a Tiszába. És képzelje, ez a hatvanegy-két éves ember, Garamvölgyi úr az őszi hidegben beugrott érte a dermesztő vízbe, kimentette, Balázsréti úr pedig újraélesztette őt a parton. Nem magyarázkodásképpen, csak azért mesélem el, hogy tudja, nem illetlenségből nem fogadtuk önt – mesélte az igazgatónő, aztán bemutatkozott:

– Fehér Árvácska.

– Örvendek! – feleltem.

„Örvendek!” Hülyét-mondásért nekem se kell Fokvárosig gyalognom.

Nem engedte el a kezem, én meg azt hittem, azért, mert jóképűnek tart. Érdeklődő tekintetéből aztán kikövetkeztettem, várja, hogy én is bemutatkozzam.

– Ilyen fiatal az igazgató „néni”? – kérdeztem.

Ennél jobb nem jutott eszembe.

– Hát még hét évvel ezelőtt milyen fiatal voltam, amikor kineveztek az iskolaotthon igazgatónőjévé! Huszonnégy évesen én voltam a megye legfiatalabb igazgatója! – büszkélkedett.

Hiú. Nem férfi, oszt mégis. Meg ittas is. Nem férfi, oszt mégis.

– Ígérem, fiatalember, elengedem a kezét, amint elárulja a nevét – mondta csendesen, elhaló hangon.

– Tetszik tudni, előző életemben Rozogának hívott engemet mindenki, de az otthon volt, ez meg itt Kopárd, ugyebár.

– „Otthon”? Vagyis Pesten? – csattant fel örömeiben az igazgatónő.

Vidéken vagy utálják a pestieket, vagy irigykednek rájuk, oszt ő is elkezdett felnézni rám.

– Ja, nem, én faluról származom, előző életemben a Kisasszonyok völgyében laktam.

– „Előző életében”? Ez jópofa. Na! Akkor úgy kérdezem, kedves fiatalember, az egyetemi indexében milyen néven szerepel? Várjon, kitalálom. Mit is mondott? Rozoga? Ez a beceneve? Akkor a vezetékneve nyilván Rozgonyi!

– Hát... – tiltakoztam.

– A Rozgonyihoz pedig... igen, a Róbert illik a legjobban – lelkesedett Árvácska igazgatónő.

Közben szorongatta a kezemet rendületlenül.

– Ugye! – kiáltottam fel.

Hanem elszégyellte magát, rájött, túl sokáig bizalmaskodott velem, oszt kiengedett marka szorításából.

– Mondogattam is mindig az anyámnak: *Énhozzám leginkább a Róbert név passzol. Te meg Jakabnak kereszteltél engemet, Mámé!*

– Jakab, Jakab, Jakab. Nem túl gyakori név mifelénk a Jakab – ízlelgette a nevemet.

Senkitől nem hallottam még ilyen nőiesen kóstolgatni a *Jakabot*, azóta se.

– Szent Jakab – mutatkoztam be végre.

– Szentesi Jakab. Nos – váltott hangot és témát az igazgatónő –, sok mindent meg kell beszélünk. Balázsréti tanácselnök elvtárs... úr... bocsásson meg, kissé zavarban vagyok. Nem csak maga miatt, a helyzet okán is. Itt és most minden átalakulóban van. Mármost Magyarországon... vagyis egész Közép-Kelet-Európában. Elvtársak mennek, urak jönnek. Vagy épp az elvtársak átalakulnak urakká – bonyolódott bele magyarázkodásába Árvácska igazgatónő.

– Én, kérem, nem politizálok! – mondtam.

Vannak dolgok, amiket érdemes előre tisztázni, a politikához való viszonyunk is ilyen. Erősen rám nézett az igazgatónő, tőlem várta a választ, most vajon nevetnie kell, vagy értetlenkednie? Tőlem aztán várhatta, jó, hogy mán nem én biztatom, hogy nevéssen ki engemet! Visszaült íróasztala mögé, engemet is hellyel kínált, választhattam a két kopott fotel (a koszlott meg a foszlott közül). Mindegy volt, mégis inkább háttal ültem az ablaknak, ő meg lehajolt. Mit bú-

jócskázik ez itt velem? Aztán íróasztala mélyéről előhúzott egy üveg vodkát meg két gyűszűnyi poharat, oszt töltött.

– Javaslom, tegeződjünk! – mondta.

Megittuk a pertut.

– Ha megengeded, felsorolom, miről kell beszélnem veled.

– Maga is ilyen rendmániásféle, mint én? Napirendmániás? – jó-pofáskodtam.

– Nem vagyok rendmániás, viszont minden lényeges információt el szeretnék mondani neked, amúgy pedig tegeződünk – emlékeztetett Árvácska igazgatónő.

– Megtisztelez... vagyis... bocsánat – magyarázkodtam.

Visszafogott mosollyal fogadta sutára sikerült bocsánatkérésemet.

– Nyilván közölték veled az egyetemen, hogy a kopárdi előljárók miért hívtak téged ide?

– Nyilván. De attól még maga is elmondhatja. Én meg majd eldöntöm, két indoklás közül melyiket tekintsem irányadónak – feleltem.

Árvácska igazgatónő elgondolkodott. Ilyen hülye vagyok, vagy ilyen rossz a humorom. Felnevetett. Ha nem kacagott volna, szavak nélkül hülyézett volna le, de nem akart megsérteni, nevetett, egyre csak nevetett. Mán kínos volt, a vodka röhögcsélt belőle, vagy az életfájdalom. (Sose bírtam megkülönböztetni a kezdeti részegséget a tartós kilátástalanságtól.)

Abbahagyta a kínjában röhögést, elszégyellte magát, komor lett, oszt folytatta.

– Elmondom, hol lesz a szállásod, amíg itt laksz minálunk, aztán pedig ismertetnem kell veled Kopárd múltját.

– Én mán mindent elolvastam a buszmegállóban – tiltakoztam, mielőtt még elmeséli nekem a Cziráky grófort 1948-ból, meg az árvizet 1970-ből, mert más egyéb itt nem történt ezer év alatt, hogyha a tatárjárást, a törökdúlást, a négyszáz éves osztrák megszállást, a Rákóczi-szabadságharcot, '48-at, a fasizmust meg a kommunizmust most nem számolom. Esetleg még a két világháborút.

– Amivel viszont nem bíztak meg, azt magamtól mesélem el neked. Hogy ki kicsoda Kopárdon – folytatta bizalmasan Árvácska igazgatónő.

Koccintottunk, egymás szemébe nézve, mintha ez volna az első közös féldecink, mintha nem csak ivócimborák, de más szövetségesek is volnánk. Ivás közben egy dolgot utálok jobban a koccintásnál: *Egészségünkre!* Mintha attól, hogy *egészségünkre!*, nem rúgnánk be, nem mérgeznénk a májunkat...

Hanem Árvácska igazgatónő nem azt mondta el elsőnek (azt csak a végén mesélte el), hol fogok lakni, hanem kitarta a lelkét.

– Pesti vagyok, ott nőttem fel, aztán az egyetem utolsó évében ide, a vadkeletre küldtek gyakorlatra. Mikor pedig megszereztem a diplomámat, meghalt az igazgatónő, és Balázsréti úr, a tanácselnök megkért, *átmeneti időre* vállaljam el az iskolaotthon vezetését. Rá egy évre pedig véglegesítettek, érted, 24 évesen igazgató lettem. Előtte be akartak léptetni a pártba, a kommunista, vagyis a Magyar Szocialista Munkáspártba, amely épp most omlik össze... ahogy a szocialista világrend is, a Szovjetunió is, meg az életem is. Érted? Egy évre költöztem ide, és ennek már nyolc éve. Szellemileg sérült gyerekeket nevelek, akiket motiválni sem lehet, mert mi van akkor, ha rosszak, vagy nem tanulnak? Akkor se lenne belőlük semmi, ha jól viselkednének, jól tanulnának, de meg sem tudom fenyegetni őket: *Megmondalak anyádnak!* Nincs anyjuk, akinek mégis van, az megtagadta, eldobta magától az „édesgyermekét”. Milyen mintára akarom formálni ezeket a srácokat? A szüleik mintájára, akik elárulták őket, vagy olyan életet élnek, hogy a gyámügy szerint még itt is jobb a gyermekeiknek? És a falu? Nincs járda az útszélén, az út meg mindig sáros, kivéve nyáron, mert akkor látni nem lehet a portól. Bezárt a kultúrház, nincs könyvtár.

Gondoltam, ha nem firtatom, nem zúdítja rám további fájdalmait, ő mégis folytatta.

– Én, fiatal barátom... hogy is hívnak? Én, Jakabocskám, ha a múltban élnék, biztosan a Titanicra váltanék jegyet – szipogta.

– És miért nem költözik... költözöl vissza Pestre? – kérdeztem.

– Pesten csak kihalásos alapon jut tanácsi lakáshoz az ember, itt meg „rögtön-mindjárt” egy kastélyban kaptam szoba-konyhát, ha-ha-ha! Hát ezért nem költözöm vissza Pestre. Egyébként te is itt fogsz majd lakni, csak sajnos... Jaj, miket beszélek már! Csak te a kastély másik sarkában.

– Láttam kint egy kamerát, lecsaptok a gyorshajtókra, mi? Nem száguldozunk a folyosón. Gyerekek! Szabályosan, komótosan sétafikálunk! – váltottam témát.

Árvácska igazgatónő úgy nézett rám, mintha hálálkodna, amiért eltereltem a figyelmét, nem örvénylettem együtt vele élete mélyébe, de vigasztalni se kezdtem, nem hazudtam neki, hogy van kiút a falusi tanárnő zárdaéletéből. Szeretettel nézett rám, ha elért volna íróasztalán keresztül, megint megfogta volna a kezemet.

– Filmet forgatnak. Balázsréti tanácselnök bérbe adta a nevelőotthon tükörtermét, a szalont. Valamikor ugyanis kastély volt ez a kóceráj, de hiszen olvashattad ezt is a falutáblán. Most pedig az „Európa-szerte híres” filmrendezőnek pont ez a kastély tetszett meg. Tony Tornádó... a rendező azt mondja, a film témája miatt választott bennünket, a mi kastélyunk miliője felel meg legjobban a produkció témájának. Szerintem viszont az olcsó bérleti díj miatt forgatnak nálunk – magyarázta Árvácska igazgatónő.

– Hát, akkor én megyek is. Jaj! A krónikási feladatomról még nem is beszéltünk. Tulajdonképpen mit vártok tőlem? És hol fogok lakni... tudom, a folyosó másik végén, csak még nem kaptam meg a szobám kulcsát, ha azt elkérhetném – motyogtam.

– Hát, írd meg a mi nagy átalakulásunkat! Negyvenöt év után kivonulnak az orosz megszállók, megszűnik az egypárti diktatúra, végképp eltörlik a múltat és végképp elkótyavetyélik a közvagyonot. Csak derűsen, diadalmasan! A jó krónikás a veszteséget is győzelemnek írja meg a méla utókor számára.

– Megírom, én megírom! – erősködtem.

Árvácska igazgatónő váltott.

– Hogy hol fogsz lakni? Azt már mondtam, hogy a folyosó másik végén nyitottunk neked egy szobát? Szoba, fürdőszoba, a kulcs a lábtörő alatt, de te majd ne ott tartsd! Sok itt a gyerek, tizenkét-

tizenhat évesek, kamaszodnak is, sérültek is, te kívülálló vagy, ők meg kíváncsiak. Reggelizni, ebédelni és vacsorázni pedig, ha van kedved, a gyerekekkel fogsz az étkezőben, de ha zavar a zajongásuk és a kíváncsiskodásuk, akkor beviheted magadnak az ételt a szobádba – sorolta a lehetőségeimet Árvácska igazgatónő.

– Hát akkor én nem is zavarok tovább – mondtam.

Ittunk már eleget, nyavalyogtunk is, minek maradtam volna tovább?

– Apropó! A csomagjaidat postán küldik utánad? – kérdezte Árvácska.

– Miért? Errefele lopják a csomagokat? – ijedtem meg.

– Nem, dehogya! Viszont, ha jót akarsz magadnak, ne nálam kezd a bemutatkozást – figyelmeztetett.

– Ha már a nevelőotthonban van a lakásom, nyilvánvaló, hogy itt kezdem a bemutatkozást – magyarázkodtam.

Felálltam, akart a fene még többet inni.

– Várj! Még semmit sem tudsz, és meglátod, sok kellemetlenségtől kíméled meg magad, ha megjegyzed, amiket most elmesélek neked. Apropó! Se toll, se papír, levéltároskám? – kacarászott Árvácska igazgatónő.

– Engem a tények nem befolyásolnak – feleltem.

Felnevetett, aztán meg hozzáfogott, oszt mesélt, mesélt egyre csak mesélt, én meg elszontyolodtam, annyi csúnyát, rosszat, hihetetlen hordott össze a kopárdi előjárókról, jobb is, hogy nem vittem papírt meg tollat. Garamvölgyi téesz-elnök a legnagyobb hatalom a faluban, sok példával támasztotta alá Árvácska igazgatónő.

Balázsréti tanácselnököt rendesnek, de befolyásolhatónak tartja,

Tiborhegyi Tiborról is beszélt, ő a falu párttitkára, bár a pártja megszűnében, befolyása meg vele együtt zuhan. *Lehet, hogy rossz ügyet szolgált, de legalább megmaradt az elvei mellett, nincs is jövője ebben a születő új világban*, jellemezte őt az Árvácska igazgatónő.

Csak a nőkről mesélt jókat, Buenossza nővérrel például azt mondta: *Nagyon rendes, de azért hívták ide, hogy szentesítse, legalább is hitelesítse az előjárók pálfordulását*. Nem értettem, mit akar ezzel mondani Árvácska igazgatónő, mit szentesít Buenossza nővér?

Mindenkiről tudtam mindent, csak senkit se ismertem közülük, össze voltam zavarodva.

– Nos, akiről még nem beszéltem, az óvoda vezetője Katica, gyönyörű hangja van, kiválóan zongorázik, több dalt is komponált már! Őt valamiért mégis illik nem szeretni.

– Oszt őt meg miért utáljam? Nem is ismerem! – háborodtam fel.

– Hát ez az! A helyi tótumfaktumok se tudják, miért, csak nem szeretik. Dicsérgetik, de idegenkednek is tőle. Nyilván azért, mert gyűttment, mint én, mert nő, ráadásul intézményvezető, mint én. Művelt. Aktív. És elvált, ami pedig errefelé ördögtől való – folytatta volna még az Árvácska igazgatónő.

Felálltam, de nem úgy, mint aki ki akarja nyújtóztatni a lábát, ráutalólag. Azzal jeleztem, én már fel vagyok világosítva. Krónikaíró létemre amúgy se időzhetek sokat egy helyen. Még majd elfogultsággal vádol meg az utókor, mikor levéltáros se akartam lenni, oszt még azt találja írni felőlem a 22. század, hogy beszűkültem, egyoldalú voltam, elfogult.

Árvácska akkor is mondta, hátráltam kifele, akkor is magyarázta. Aztán megsértődött, abbahagyta a felvilágosításomat.

– Igazgatónő, kérem... Árvácska! – szólítottam meg őt.

– Nocsak, észrevettél, és a nevemen szólítottál – mondta elérékenyülve.

– Miért vagy te doktor? Azt hittem, faluhelyen csak a lódoktor meg a körorvos a doktor – magyaráztam értetlenségemet.

– Faluhelyen egy pesti, értelmiségi nő gyanús. A helyi asszonyok féltik tőlem a férjeiket, és nem is ok nélkül, mert az előljárók sora... De csak úgy, pozícióból csapják nekem a szelet, azt hiszik, az ő státuszukban jár nekik egy diszkrét szerető. Független férfival pedig nem tudok megismernedni, mert ha van is szabad hapsi a faluban, azt zavarja, hogy tanultabb vagyok nála, ezért aztán mi maradt nekem? – kérdezte olyan hangsúllyal, amiből nem tudni, hogy sírásba vagy nevetésbe fullad majd a válasz.

– Mert mi maradt neked? – kérdeztem vissza.

– Pótcselekvés: vagy a soha véget nem érő tanulás vagy az ivás – felelte kellemetlen kacagás közepette.

– És te melyiket választottad? – firtattam.

Honnan tudnám, milyen lehetőségei vannak egy falura került tanárnőnek? Tajtékozott a nevetéstől, le is köpött, olyan önfeledten kacagott saját nyomorúságán.

– Igazgatónő, kérem! Van egy ajánlatom – szakítottam félbe.

– Ne csigázz! – szólt kacéran, a haját is megtekerte.

– Én azt se tudom, hogyan kell krónikát írni, te meg, ugye, doktor vagy. Oszt én valahogyan eligazgatom ezt a kollégiumfélélt, te meg... mert úgyis tudsz minden tótumfaktumról mindent, megírod majd Kopárd krónikáját.

Sokáig neveltünk, egymást túlharsogva. Mindig azt hittem, csak én nem bírom eltalálni, mikor kell nevetni, mikor sírni, de Árvácska igazgatónő is csapongott hangulattól hangulatig. Mikor meg belefáradt a nevetgélésbe, így szólt:

– De vigyázz, mert Kopárdon az egy főre jutó irigyek száma két fő. Itt azért is irigyelnek, ha megtudják, hogy terveid vannak, mert itt... – magyarázta, oszt megint felnevetett.

– Akkor jó, mert nekem konkrétan semmiféle tervem sincs – hártottam.

Árvácska igazgatónőnek erre is volt válasza.

– Csak ne hangoztasd előttük, mert azt is elirigylik tőled. Ami pedig a krónikaírást illeti, bár a tanulmányaim során nem sok múltból előkerült irattal találkoztam, de azt megfigyeltem, hogy minden krónika szövege rövid mondatokból áll. Alany, állítmány, tárgy – árulta el Árvácska igazgatónő a krónikaírás fortélyát.

– Alany, állítmány, tárgy? Háromszavas mondatokban írjam meg a nagy pálfordulásukat? – bizonytalanodtam el.

– Az egész élet nem ér egy bővített körmondatot! – motyogta csuklás közben az igazgatónő, oszt elsírta magát.

3. krónika

Alany, állítmány, tárgy...

Benyitottam új lakhelyemre. Beköltöztem. Bár a költözéshez bőrdöngők is kellenek. Cipők, ruhák, sapka, sál. Meg otthon. Főleg otthon. Egy szál viseletben érkeztem a folyosóvégi szobába. (Szemet is szúrt Árvácska igazgatónőnek, hol a cuccom?)

Ez volna a lakásom? Lelketlen egy szoba. Meszelt fal. Öreg karnis. Rozsdás függönycsüptetőkkkel. Ablak alatt radiátor. Öntöttvas. Rozsdafoltos. Beépített szekrény. Ajtaján kerek lyukakkal. Hadd szellőzön a ruha! Ha már nem mossák ki. Szoba közepén asztal. Viaszkos vászonnal borítva. Két szék cső lábakkal. Hogy kerül az írógép a radiátorra?! Írógép, ó borzalom! Hogy kell ezt használni? Tehettek volna be nekem zongorát is, azon se bírok játszani. Csak annak szép hangja van. Átcipeltem a masinát az asztal közepére. Ha már nem használom, legyen látványos helyen. Mert mi kell a krónikaíráshoz? Egy írógép, egy krónikás, a történetet meg majd kitaláljuk hozzá.

Rugós vaságy. Kemény matraccal. Akarok én itt lakni? De ha nem itt, akkor hol? Sebaj, egyszer talán kifestem a falakat. Veszek pár cserép virágot. Felfúrok pár polcot. Ragasztok a falra egy képet. Meztelen nőset. Rajtam múlik, lehet-e itt élni. De szabad-e átfestennem a más falát? Mit szólnak, ha majd meglátják a fényképet a csinos lánnyal? Jó lenne ott tartani, hogy mit szólnak. Mert miből veszek én bármit is? Nincs egy fillérem se! Tényleg! Kapok én itt fizetést? Mikor? Jövő hónap elején? Oszd addig...?

Ott álltam, talpig tanácstalanságban. (Kilátástalanságban ácsorogtam, csak a *tanácstalanság* nem hangzik annyira kilátástalannak.) Be kellene húznom a függönyt. Aki új lakásba költözik, behúzza a függönyt. Ne lássanak be. De ki látna be énhozzám? Templomtoronyra néz az ablakom, olyan magasan van. Meg aztán egyedül vagyok. (Mint a városiak. Csak én falun élem városi magányomat.) Nekem takarítani valóm sincs. Nekem nincsen társam. Énrólam még pletykálni se lehet. Ez mán a vég, pedig új életemnek csak az elején tartok.

Bámultam kifele az ablakon. Elnéztem a viselt templomot. A reménység tartja egyben. Viszont a teteje ép. Azt újíttották fel a kép-mutatató előljárók. Amit az Isten lát.

Megnyikordult az ajtóm. Direkte nem fordultam meg. Ha megfordultam volna, olyan lett volna, mintha megijedtem volna. Vagy, és ez még szégyenletesebb lett volna, Árvácska igazgatónő azt hitte volna, alig vártam, hogy utánam jöjjön. Hátat fordítottam neki. Úgy vártam, hogy magyarázkodjon: *Jaj, ne haragudj! Féltre ne értsd, csak akartam szólni, hogy a szekrény ajtaja nehezen csukódik.* (Dr. Fehér Árvácska mégsem mondhatja azt, hogy: *Van még piám, igyuk mán meg!*)

– Tudom, tudom. Nem vagy iszákos. Csak koccintottál párat az érkezésemre. Ritkán jön Kopárdra valaki. Aki meg mégis, az gyorsan tovább is áll... – beszéltem Árvácska igazgatónőhöz, de a jövevény félbeszakított.

– Ne forduljon meg! – mordult rám. Fiatal nő hangja volt. Inkább leányhang.

– Eddig sem fordultam meg – mondtam.

– Az más, hogy eddig mit csinált. De *most* ne forduljon meg! – így a lány.

– Maga a takarítónő? Köszönöm, nem kérek takarítást. Tudja, van, aki után takarítani kell. Más viszont nem koszol, nem szemetel. Meg aztán, tetszik tudni, énutánam ne takarítson senki! – világosítottam fel a takarítónőt.

– Kés van nálam – így a lány.

– Azt hittem, söprű...

– Ne izéljen velem, hallja-e! Én nem takarítani jöttem. Megértette? – kérte ki magának a lány.

– Akkor meg ki maga? Oszk akárcsoda is, miért van magánál kés? – pedzegettem jövetelének célját.

– Jól van. Hazudtam magának. De nem érdekből. Önvédelemből. Nincsen nálam kés – vallotta be a lány.

– Akkor megfordulhatok? – kérdeztem.

– Ha megígéri, hogy nem fog bántani engemet – alkudozott velem a betörő.

– Végül is maga se bántott engemet. Mán, ha a behatolást meg a fenyegetést most nem számolom – egyezkedtem az idegennel.

– De be is tartja? Vagy csak megígéri, ahogy a felnőttek szokták? Mert maguk, felnőttek mindent meg szoktak ígérni – puhatólózott a lány.

– Maga se vágta el a nyakamat – mondtam.

– Nincs is késem! – védekezett a fiatal nő.

– Tisztázzunk valamit! Azért nem vágta el a torkomat, mert nincsen kése, vagy azért, mert amúgy se akarta elválni? – kérdeztem.

– Ne csúfoljon mán ki engemet! – kérte szinte rimánkodva.

Megfordultam. Riadt lány állt velem szembe. Testtartásából nem tudtam megállapítani, meg akar támadni, vagy el akar szaladni előlem. Már nem gyerek, de még nem is nő. Hosszú, fekete hajú, fekete szemű. Ha vidám lett volna, szép lett volna. De nem boldogság, hanem félelem áradt a szeméből. Pólója egy számmal nagyobb volt. (Nagy felsőben kisebbnek látszik a nők melle.) A nadrág viszont feszült rajta. Az meg, ugye, illetlen viselet. Látogatáskor is. Hát még betörés idején.

– Te vagy a Rézi! – ismertem fel a lányt.

Ő volt bent énelőttem az Árvácska igazgatónőnél. Mikor kijött az irodából, én rá is köszöntem a folyosón. Felismertem Rézit a sárga vászoncipőjéről.

– Régebben úgy becéztek engemet, hogy Rézi. De én felvettem a Zelma nevet. Tudja! A Nils Holgerson miatt. Azt a csellengős mesét, mikor a kisgyerek nem bír megnőni, csak bolyong a világba, valami

Zelma írta. Tudja! Kisgyerek a nagy libák között. Mindegy. Zelma vagyok! Zelma! – magyarázta a Rézi.

– Libák, vagy nem libák! Te akartad, hogy Árvácska igazgatónő fogadjon örökbe téged, ugye? – kérdeztem.

– Árvácska néni máris elpletykálta? Maguk mind egyformák – szomorodott el Réz... Zelma.

– Kik azok a *maguk*? – kérdeztem.

– Hát maguk. Felnőttek. Előbb visszautasítják a gyerek kérését, aztán még ki is beszélük – motyogta szomorúan Zelma.

Tiltakoztam. Megvédtem Árvácska igazgatónőt. Nem a tekintélye miatt. A bizalom érdekében. Nem ő beszélte ki a hozzáforduló gyermeket. Én, a másik felnőtt hallgattam ki egy gyermek vallomását.

– Csak kihallatszott a beszélgetések – vallottam be szégyenkezve.

– De mi hallatszott ki? – ijedt meg a lány.

– Hát...

– Csak az, hogy megkértem Árvácska nénit, fogadjon örökbe? Vagy az, hogy hiába magyaráztam neki: *Árvácska néni, kérem, nekem tovább kell tanulnom! Magának lenne egy gyereke, nekem meg lenne édesanyám.* Ez is kihallatszott?

Zavarba jöttem. Elhúztam a függönyt. Leültem az ágyra. Felpatantam. Miért sötétíték én be, mikor van a szobámban egy fiatal lány? Visszahúztam a firhangot. Hadd lásson be az Isten a templom ablakából!

– Mondtam, hogy nincs nálam kés – szólalt meg Zelma.

Felnevettem. Nem Zelma tiszta lelkén derültem. Nem előle takartam el a világot a függönnyel, Zelmát akartam elrejteni a világ elől, ösztönösen.

– Igen. Igaz. Előbb azt mondtam, kés van nálam. Azt mondtam. De akkor még nem ismertük egymást, oszt az idegennek mondott szó nem számít hazugságnak – szabadkozott a lány.

– Zelma! Mit tehetek érted? – kérdeztem.

– Maga mán felnőtt? – szegezte nekem a kérdést.

– Huszonhárom éves vagyok – feleltem.

– Akkor fogadjon örökbe engemet. Vagy...!

– Vagy? – választottam ismeretlenül is a másik ajánlatot.

– Vagy hallgasson meg engemet, aztán mondja meg, maga mit csinálna az én helyemben! – folytatta Zelma.

– Én épp csak most érkeztem. Azt se tudom, hol vagyok. Miféle hely ez a Kopárd? Miféle dolog az a levéltárosi krónikásság. Én... az égből pottyantam ide. Ha kicsit idősebb lennél, én kérnélek meg téged, hogy fogadj örökbe engemet – vázoltam helyzetemet a lány előtt.

– Ne gúnyolódjon, hallja-e! Mert engemet nem lehet ám sértegetni!

– Nem csúfollak, dehogya is.

– Akkor most elmondom magának a tervemet. Az élettervetem. Pedig ahhoz, hogy én valakinek elmeséljem, mi a tervem, ahhoz bizalom kell. Csak nincs nekem időm napokig barátkozni magával. Érti? Ezért mondom el most. Én... én fodrász akarok lenni. Mint a Lidi. Ő is itt végzett, az iskolaotthonba'. Most meg már tanult fodrász. Vártán! Érti! Én is vinni akarom valamire az életben. De ha itt maradok, énbőlőlem nem lesz fodrász – mesélte el Zelma az álmát.

– Azt mondd, a folyosó másik végén nem lehet belőled fodrász? – értelmeztem szavait.

– Maga felnőtt. Maga örökbe fogadhat engemet. Osztt lenne, aki taníttatna engemet. De tényleg! Van már magának gyereke? Rajtam kívül – torpant meg a lány.

– Réz... Zelma! Miben tudnék segíteni neked? – kérdeztem, mert el nem bírtam találni, pont én miben bírnék valakinek is segíteni.

– Maga felnőtt. Joga van a nevére venni egy gyereket. Meg munkahelye is van. Miért? Maga mondta, hogy leveles ember, vagy mi. Osztt engemet, mikor az itteni munkája letelik, magával visz. Pestre. Vagy mit tudom én, hol laknak a magaféle fejések. Elvégzem a fodrásziskolát, utána meg visszafizetem magának, amit addig rám költött. Nem egyszerre, de akkor is – ajánlotta Zelma.

– Hát, én is csak azt bírom válaszolni neked, amit Árvácska igazgatónő is, hogy... – hátráltam kifele a mostohaapaságból, mikor kopogtak az ajtón.

Zelma szájára tapasztottam a kezem. Mutattam neki, bújjon az ágy alá. Bemászott.

Benyitott a váratlan vendég. Nem Árvácska igazgatónő volt. A takarítónő. Megkeseredett asszonyság állt az ajtómban. Kék munkaköpeny alatt kövér, fáradt test. Talán keserű lélek is lakozott benne. Miért kell ennek az idős asszonynak még mindig dolgoznia? Kora szerint nyugdíjas lenne. Milyen élet (mekkora nyugdíj) állhat mögötte, ha még most is az én gatyámat akarja kimosni?

– Bocsánat, levéltáros elvtárs, de az igazgatónő küldött, beszéljem meg magával, hogy mikor jöjjen takarítani magához? Ja, oszt arra kérem, a mosnivaló ruháit minden reggel tegye a székre. Én meg majd leviszem a gyerekek gúnyáival együtt a mosókonyhába.

– Köszönöm, elvtársnő, de majd én kitakarítok magam után. Oszt a ruháimat is kimosom majd, csak... a csomagom még nem érkezett meg. De ha abban tudna segíteni, hogy a kamasz fiúk holmijából adna kölcsön nekem pár gúnyát. 43-as a lábam, 180 centi magas vagyok. Oszt tetszik látni, el se vagyok híзва... mán csak a ruha méretei miatt mondom – kérleltem a jóasszonyt.

– Bízva csak ide, fiatalúr! – mondta barátságosan.

– Mondom. A takarítást, mosást, vécépucolást megoldom én magam. Tetszik tudni, nekem nem sok alapelvem van, de azokhoz ragaszkodom.

– Mihez tetszik ragaszkodni, levéltáros elvtárs, kérem? – kérdezett vissza a takarító néni.

– Hogy mindenki takarítsa el a maga szarát!

Felnevetett. Mintha nem is nyers őszinteségemet, hanem igazságtalan életének alapigazságát hallotta volna ki a szavaimból. De az is lehet, egy levéltárosból nem nézte volna ki, hogy ilyen közvetlen is bír lenni.

Elköszöntünk egymástól. Becsukta az ajtót. Megnyugodtam. Nem firtatta ez a tapasztalt asszonyság: *Hogyan költözhet ide valaki váltógatya nélkül?*

Zelma kimászott az ágy alól. Nem azt mondom, hogy rám ripakodott, mert a szemembe nézett, oszt csendesen mondta:

– Igazán kérhetett volna nekem is valami váltóruhát!

– Akkor buktunk volna le, de helyben! Zelma! Mostantól te meg vagy szökve! – világosítottam fel.

– Végérvényesen! – tette hozzá, ujjával felfele mutatva.

– Oszt énnálam akarsz megbújni?

– Amíg örökbe nem fogad.

– Zelma! Itt én csak egy vendég vagyok. Itt töltök pár hónapot, oszt megyek tovább. De ne kérdezd, hova! Azt magam se tudom.

– Én megvárom magát – mondta csendesen.

Nem szóltam semmit. Ki ez a lány, hogy megvár engemet? Oszt akkor mi lesz, ha megvár? Együtt megyünk sehova?

– Tudja, honnan vettem ezt a mondatot: *Én megvárom magát?*

– Azt hittem, magadtól mondtad. Saját erőből – feleltem.

– Egyszer levetítettek minálunk egy orosz filmet, oszt abban mondta a Natasa a Szergejnek, mert a Szergej meg pont indult a frontra – magyarázta a lány.

– Nem kell minden orosz mondatot megjegyezned! Főleg most, mikor a ruszkik mán vonulnak kifele Kopádról. Te meg itten megjegyzed őket? – csattantam fel.

Két kezemmel megfogtam a fejem. Beletemettem az arcomat. Nem szóltam semmit. Járkáltam faltól falig. Jó lett volna, ha a falak messzebb lettek volna egymástól. Ingáztam a szobámban. Húztam az időt. Nem is hiába. Zelma megmentett engemet attól, hogy ki-tagadjam őt.

– Igaza van. Nem maradhatok én magánál. Forduljon az ablak felé. Mint mikor bejöttem. Akkor is az ablak felé volt fordulva. Megint forduljon arra, hogy ne kelljen a szemembe néznie. Nem várhatom el magától, hogy... – mondta Zelma, oszt elindult kifelé.

Végre! Egymagamban is vagyok én eléggé elesett. Vegyek a nevemre egy nálam is zűrösebb gyereket? Tetejében fiatalok. Nincs még 16 éves se. Meg aztán lány. Szökevénylány.

– Várj! – szóltam rá, mikor mán a kilincset nyomta lefele.

Zelma megállt. Visszafordult. Rámutattam az írógépre.

– Tudsz gépelni? – kérdeztem.

– Persze! Egy ujjal. Mert a konyhás Bözsi néni egyszer megkért, írjam le neki a jövő heti krumpli-rendelést. Akkor tanultam meg.

Miért? Mindegy a krumplinak, hány ujjal rendelik meg, nem? – felelte.

– Az baj – sóhajtottam.

– De megtanulok akár két ujjal is. De tudok takarítani. Mosni. Én rendben tartom a szobánkat... a szobáját. Én kimosom a ruháit. Cipőjét is kipucolom. Csak szerezzen valahonnan bokszot! – ajánlkozott Zelma.

– De gépelni nem tudsz. Az a baj. Mert én se tudok.

Zelma felnevetett. Felszabadult derű áradt a torkából. Mintha nem is nevetne, hanem megköszönné, hogy nem küldtem el a szobából. Vissza az ő (sokágyas) szobájába. Ami pár lépésre van az enyémtől. Csak az enyém egy másik világ ígérete a számára.

– De megtanulok. Gépelni. Maga kitalálja a leveleit. Elmeséli... úgy nagyjából. Én meg majd legépelem őket – ajánlkozott Zelma.

– Nem! – csattantam fel.

– Nem? – riadt meg a szökevénylány.

– Nem. Mert mikor nem leszek itthon, a kopogás meg kihalatszik, akkor lebukunk. Tégedet javító-nevelőbe küldenek, engem meg bebörtönöznek kiskorú lány... mit tudom én, miért. Elég, ha ők tudják, miért ítélnek el engem a semmiért – magyaráztam a gépeléssel járó veszélyeket.

– Én szöktem meg, oszt magát csukják be? Akkor majd olyankor gépelek, amikor maga is itthon lesz – alkudozott Zelma.

– Zelma! Nem gépelheted az én krónikáimat. Oszt nem csak azért, mert nem tudsz gépelni.

– Akkor meg miért nem?

– Neked tanulnod kell! Kérek kölcsön pénzt. Bemegyek a városba, oszt veszek neked tankönyveket. Mert hiába, hogy egyszer majd elmegyek innen. Te meg továbbszöksz velem. Hogy beiratkozzál a fodrásziskolába. Oszt arra mi felkészülünk – magyaráztam.

– Ez igaz volna? Vagy csak azért mondja nekem, hogy addig se gyanakodjak, amíg maga elmegy feljelenteni engemet? – hitetlenkedett Zelma.

– Ez igaz! – feleltem sértődötten.

Nem szeretem, ha valaki megkérdőjelezi a szavamat.

Behallatszott a zaj. Kinéztem. Valami szobrot alapoztak odalent a téren. Zörgött a betonkeverőgép. Ne hangoskodjanak itt nekem!

Folytattam.

– De vannak feltételeim. Több feltételem is van. Beszámozom őket, hogy jobban meg tudjam jegyezni, mik az elvárásaim. Egy: még csak én tudom rólad, hogy meg vagy szökve. Most még visszamehetsz a szobádba... Na-na-na! Ne tiltakozzál, amíg nem tudod, mi ellen tiltakozol! Eredj vissza a fogkefédért, meg amit még magaddal akarnál vinni a messzi útra. Mert ugye, messzi útra szöktél, nem a folyosó végére. Hanem ki itt a legjobb barátnőd?

– Hát a Mercédész – felelte a lány széles mosollyal az arcán.

– Senkivel nem állhatsz szóba! Senkivel, főleg nem a Mercédésszel! Értve vagyok? – kérdeztem.

Zelma bólintott. Lendületbe voltam, folytattam.

– Jól körülnézel, oszt ha nem látsz senkit a folyosón, akkor visszajössz ide.

Zelma boldognak látszott. Indult volna. Nem eresztettem.

– Kettő: ez az egy ágyunk van, ebben alszunk. Mert a széken nem férnél el. Fejtől lábíg alszunk az ágyban. Neked arra, nekem erre lesz a fejem. Senki se akarja közélről hallgatni a másik horkolását?

– Én nem horkolok – magyarázkodott Zelma.

– Én igen. De ne billents ki a lendületemből! Három: rendet tartasz magad után. Ha bejön ide valaki, ne lásson a szobámban női bugy... női ruhát, érted! Mit gondolnának felőlem? Egy szál ruhám van, az is egy melltartó? Négy: akkor maradhatsz velem, ha tegezel engemet. Megértetted?

Megtorpant a szökevénylány. Megértette, a szabadságnak ára van. Elgondolkodott. Jól tette. Nem szeretem azokat, akik rögtön-mindjárt mindent elfogadnak. Azok árulják el legelébb az embert.

– Nem bánom. Tegezhetlek. De ha elárulsz engemet, csak egyszer is elárulsz, én attól fogva véglegesen magázni foglak tégedet! – fenyegetett meg Zelma.

4. krónika

Négy napja laktam Kopárdon, de mán annyi minden történt velem, mint más falubelivel egész életében. Beköltöztem a környék legnagyobb kastélyába. Szobám elfoglalása percében késsel támadtak rám. (Utóbb kiderült, a betörőnél nem is volt kés. Ettől én még késes fenyegetésnek éltem meg.) Támadóm erőszakkal mostohaapjává fogadott engemet.

Odakint meg elkészült Kopárd első szobra. (És nem Lenin. Nem is Kossuth.) Korábban csak a munkazajt hallottam, ahogy – ki tudja, miféle technikával – csinálták Szent Méniusz mását. Meg akartam nézni. Dicsérni, kritizálni. Mikor látok én megint szentet kifaragva? De a munkások letakarták lepedővel.

Kora reggel volt. Kopogtak. Zelma ölébe kapta a cipőjét. Megengedtem neki, hogy éjszakára levegye a cipőjét. El van szakadva az egyik fűzője. Csúnya tud lenni a sárga fűző. Hát még elszakadva. Könnyen le bírta húzni a lábáról. Vennék én neki cipőfűzőt. De hol? A kisboltban? *Magának lesz, levéltáros elvtárs? Maga nem is sárga cipőt hord, levéltáros elvtárs? Kinek van Kopárdon sárga cipője? Csak annak az intézetis cigánylánynak, a Rézinek...* Faluhelyen még cipőpertlit se lehet titokban venni!

Zelma bemászott az ágy alá. Kimentem. Gondoltam, leteremtem a takarítónőt. Megmondtam, nem kérek takarítást. Mit nem lehet ezen érteni? A budit is lehúszom magam után, majd pont a szemetemet nem takarítom el?

– Megmondtam magának, jó asszony, hogy nem... – harsogtam, ahogy kinyitottam az ajtót. De nem a takarítónő állt ott, hanem Árvácska igazgatónő.

– Bocsánat, de Rózsika néni mondta, hogy kértél ruhákat, és...

– Köszönöm! – mondtam.

Kikaptam kezéből a gúnyákat. Csuktam volna befele az ajtót, de úgy állt ott, mint aki be akar jönni.

– Csak azt szeretném mondani, hogy én nem vagyok alkoholo...

– Napközben én se iszom. Megismerkedésünket tekintsük úgy: *nem is nappal ittunk!* – feleltem, oszt becsuktam az ajtót.

– Igyekezz, Jakab! Az ünnepség előtt be akarlak mutatni a... azoknak, akikről meg kell írnod a történelmi tudósításodat – kiabált be Árvácska igazgatónő.

Zelma előbújt az ágy alól. Új ruháimat kikapta a kezemből. Kitevítette őket az ágyra. Kezével akarná kivasalni, úgy simogatta mind a hármat. Kék susogó (nejlon) nadrág. Zöld susogó felső. Kaptam cipőt is. Feketét. Méretét tekintve jónak tűnt. De a sarka! Félre volt kopva! Hogy nézek majd ki? Elegánsan fel leszek öltözve, a cipőm meg félre van kopva?

Kopogtak. Mán megint. Zelma visszamászott rejtekhelyére. Én meg ráutaló testtartással (mint aki ütni még nem akar, de mán majdnem), kinyitottam az ajtót.

– Bocsánat, levéltáros elvtárs! Az igazgatónő küldte magának ezt a pár zoknit. A Horváth Jocié volt ez is. Mint a többi gúnya. Csak ugye, Jocinak mán nincs szüksége rá. De kimostam. Meg is stoppoltam őket. Mert, tetszik tudni, én... bocsánat – szátyárkodott, de abbahagyta.

– Köszönöm, Rózsika néni! – feleltem.

Becsuktam az ajtót. Attól tartva, hogy Árvácska küld nekem még fogkefét is, az egyik székkal kitémasztottam az ajtót.

Zelma előbújt. Úgy viselkedett, mintha én meg ő valamiféle társak volnánk. Nem házastársak, mert veszekedni még nem veszekedett velem, de fel akart öltöztetni.

– Zuhanyozzál lefele nekem, mert így én el se engedlek a... Hova is mész mostan? – kérdezte.

– Szoboravatásra... egy népi komédiára – viccelődtem.

Megbántam. Zelma szemében megláttam a szomorúságot. Mert nekem nyűg ez a ceremónia, ami rám vár. Neki viszont saját rabsága jut eszébe arról, hogy én emberek közé mehetek. Tettem egy ajánlatot a lánynak. Ha mán nálam lakik, miért ne?

– Ide süss, te Zelma! Én eljárók ezekre a műsorokra, te pedig mégis megírod őket. Én elmesélem neked, te meg legépeled. Mit szólsz? Úgyis ilyesmit ajánltál a múltkor – lelkesítettem a lányt.

– Most eredj zuhanyozni! Aztán én majd elfordulok, te felöltözöl. De előbb én megigazítlak, csak aztán indulhatsz abba a komédiába – mondta ki a végszót Zelma.

* * *

Ott álltam a Fő téren. Nem mintha lenne Kopártnak másik tere is. Az meg főtérnek pont kicsi. Mégse bírtak nevet adni a falu közepének. Még egy kis nevet se.

Árvácska igazgatónő késett. Vagy én érkeztem korán. De mégse, mert mán gyülekezett a falu népe. Szülők, gyerekek, öregek, fiata... fiatalok nem sokan. Egyik csoportosulás emberei engemet figyeltek. Megbeszélhették: *Ez volna a pesti levéltáros*. Ilyenkor hogyan kell viselkedni? Én menjek oda hozzájuk? Vagy várjam, amíg ők jönnek oda énhozzám? Megérkezett Árvácska igazgatónő. És milyen csinosan! Felém tartott (nem a tótumfaktumok felé).

– Szia, Jakab! Gyere velem! – mondta.

Az előljárók elé kísért. Hírből mán mindegyiket ismertem. Árvácska igazgatónő jól kibeszélte mindet. (Józanon meg elszégyellte magát, de a pletykákat mán nem bírta visszavonni.)

– Kedves mindnyájan! Engedjék meg, hogy bemutassam önöknek az ifjú levéltáros elvtár... urat, Szentesi Jakabot.

Meghajoltam. Nem úgy, mint színész a vastaps alatt. Csak hadd lássák rajtam: *Értük vagyok, nem ellenük*. Végigmentem a soron, ha mán felsorakoztak elém.

– Garamvölgyi Garam vagyok. Én volnék itt a téesz-elnök – nyújtott kezet egy úr.

Fekete szemű, ősz ember állt előttem. Szilajul. Tartásában volt valami előkelő. Hatvenegy-két éves. Testes, de nem kövér. Bajusza dús, haja gyér. Láncdohányos. Büdös a cigarettától. Arcvize se veszi el bagószagát.

Mellette mosolygós férfi toporgott. Közelebb a hatvanhoz, mint az ötvenhez. Szőke. Zöld szemű. Nincs elhízva. Felolvasáshoz szemüveget visel. Később megfigyeltem, olyan méltósággal teszi az orra hegyére a pápaszemét, mintha méltóságos úr volna.

– Üdvözlöm minálunk! Balázsréti Balázs vagyok. Én volnék itt a tanácselnök.

Garamvölgyi técesz-elnök közbe vágott.

– Most! De áprilistól a mi Bazsi barátunk lesz a polgármester. Addig éljek!

Mindenki bólogatott.

Idős, ősz, kopasz, szemüveges, tudósforma ember mentette a helyzetet:

– Üdvözlöm, fiatalember! Dévai doktor vagyok. Kopárd körzeti orvosa. Ha panasa van, soron kívül keressen fel! De szerdán ne betegedjen meg. Szerdánként nem rendelek – magyarázta a doki.

Árvácska igazgatónő azt mesélte róla, morognak is a betegek. Szerdánként nem rendel a doki. A vasútpénztáros Julcsa néni azt pletykálja, azokon a napokon felutazik Pestre. De, hogy miért megy oda ez a nyolcvan felé járó bácsi, senki se tudja. Oszk ez a legveszélyesebb faluhelyen. Ilyenkor ahány ember, annyi magyarázat az elutazásra. (Barátnője van odafenn. Kórházi főorvos akar lenni. Belépett egy titkos társaságba.)

– Rőzsevári Rezső, körzeti megbízott, jelentkezem! – szólított meg a rendőr. Szalutált is, olyan vicces egy ember ez a közeg. Hallottam felőle. Negyvenéves agglegény. Van valami madara neki. Azt tanítja repülni, vagy mi. Iszik. Szolgálatban módjával, otthon ájulásig. Neki minden nap másnap. Kihízott egyenruhájában érkezett az ünnepségre is. Szolgálati biciklijére támaszkodott. Úgy nyújtott kezét. Aztán egy fickó rám szólt:

– Szevasz, kiscsávó! Tony vagyok. Tony Tornádó. Filmrendező, de hát ismersz. Engem az országban mindenki ismer... aki számít – magyarázta.

Az a *negyven éves, de húsznak-hiszi-magát* fajta. Azt gondolja, mások is húsznak látják a bőrruhájában, hosszú, kese hajjal, lófarokban. Fülében-orrában ezüstkarika. Állandóan rágógumit rág. Vagányságból. Vagy palástolt zavarában.

Fiatal nő következett a sorban. Felé fordultam. Vele forgat a kastély szalonjában (az iskolaotthon tükörtermében) ez a Tornádó. *Mimi Mencseszter*. Így mutatkozott be a művésznő. Inkább nézném bakfis diáklánynak, mint felkapott színésznőnek. Szép arc, barna szemek, sötét haj. Formás mellek, darázsderék, hosszú combok. Mégis a riadtsága fogott meg engemet. Azt mondják, a színészek magamutogatók. Árvácska igazgatónő szerint viszont Mimi Mencseszterből *sugárzik a naivitással vegyes őszinte érdeklődés, és a szeretethiány*. De ezt már akkor se tudtam értelmezni, mikor az igazgatónő mesélte róla.

Összetegeződtünk Mimi művésznővel. Felnevetett, oszt fújtt egy lufit a rágógumijából. Pedig ő nem élt éveket Nyugaton, csak a Tornádó.

– Üdvözlöm, Jakab! Antalházi Antal vagyok. A postás. De mi már... ha nem is ismerjük egymást, találkoztunk. Emlékszik? A buszmegeállóban. És még egyszer köszönöm, hogy megmentette az életemet! – magyarázta barátságosan. Olyan tisztelettel állt előttem, hogy zavaromban én nyújtottam kezét ennek a negyvenes éveit taposó embernek.

Árvácska igazgatónő korábban őt is dicsérte. De azért hozzátette: *A postás Antalt csak azért veszik be az alakuló Szent Ménéusz Társaságba, mert korábban Buenossza növéren kívül egyedül Antal nem volt kommunista. Meg talán Tony Tornádó is párton kívüli volt, de ennek a Tonynak a múltja épp olyan zavaros, mint a tekintete a drogtól.*

Hanem a tévészelnök, ez a Garamvölgyi Garam megint közbeszólt:

– Hogy mi milyen udvariatlanok vagyunk! Jakab! Engedje meg, hogy legvégül bemutassam magának a tisztelendő asszonyt, akit pedig legelébb kellett volna bemutatnom: Buenossza nővért.

Kezet csókoltam neki. Tisztelendő is, asszony is. Meg aztán Árvácska igazgatónő is csak annyit mondott róla: *Furcsán van a világ kitalálva. A Szent Méniusz Társaság alapítói korábban feljelentették a templomba járókat. Most pedig Buenossza nővér, a keresztényi megbocsátás jegyében hitelesíti a korábbi feljelentők pálfordulását.*

(Nem szeretnék az igazgatónő ellensége lenni. Még rólam is fogalmazna valami találót. Mert meg kell hagyni, fogalmazni azt tud.)

Ahhoz képest, hogy negyvenhét éves, oszt még szent asszony is, szép arca van ennek a Buenossza nővérnek. Biztos amúgy is vonzó. Teste formájára gondolok, de a palástja alól más nem nagyon látszott ki, csak a kerek arca, a zöld szeme meg a pisze orra. Meg az, hogy jóságos.

Közben postás Antal odahúzott egy kiskocsit. Tele volt rakva palástokkal meg süvegekkel. Ki-ki magára öltötte a Szent Méniusz Társaság jelmezét. Rőzsevári rendőr az egyenruhája tetejére vette fel. Garamvölgyi Garam a hózentrágeres pantallónadrágját fedte el vele. Ki hogyan volt öltözve. Mikor felöltötték palástjaikat és süvegeiket, eszembe jutott a farsangi maszkabál. De azt februárban tartják, nem ősszel. Nem nevettem rajtuk, mert azt meg kell hagyni, olyanok lettek a középkori ruhájukban, mintha együvé tartoznának.

Találgatták is a falubeliek, mert nem fogták fel a pillanat fontosságát, melyik darabot adják elő az előljárók. Egy idős asszony abban reménykedett, a *Csárdáskirálynőt*. Más a *Bob hercegre* esküdött, meg is indokolta: *Abba illenek ezek a maskarák*. Pedig Kopárd előljárói csak társaságot alakítottak, szent társaságot. Meg szobrot avattak.

– Oszt maga nem jegyzetel, Jakab? – tudakolta Garamvölgyi téész-elnök.

Nem bírom, mikor ilyet kérdeznek tőlem.

– Tetszik tudni, tudományosan ki van mutatva, amelyik krónikásnak a megfigyelési szakaszban tele van a keze írószerszámmal, az a papír meg a toll pusztá fogásával is elvonja a figyelmet a történet lényegéről.

Mindenki bólogatott.

Gyülekeztek a népek. Leértek a kastélyból az iskolaotthon tanulói is. A kezelhetőbb gyerekekről, akiről tudták a nevelők, hogy meg bírnak állni egyhelyben, azokat az első sorba állították. Őket szében is öltöztették fel. Fekete nadrág vagy szoknya, fehér ing vagy blúz. Az izgágák meg a hátsó sorban mocorogtak. Takarásban. Csíkos mackónadrágban, tarka pulóverben. Olyan szedett-vedettek voltak, mint én.

Felcsendült a Himnusz. Bús-gyönyörű ének. Jó is, hogy meghallgattuk, mindenki elérékenyült. Aki tudta, az tudta, aki nem, az is érezte: *Nagy dolog van itt születőben, a világ is megfordul ma Kopárdon.* Buenossza nővér nem öltözött az alakuló Szent Mériusz Társaság formajelmezébe. Ő mindig palástban járt. Palástban szónokolva a beszéd is emelkedettebb.

Szeretett Testvéreim!

Letűnőben van egy világ. A kommunizmusnak, máskor szocializmusnak mondott ördögi emberkísérlet ideje lejárt. Isten eddig engedte tombolni közöttünk a sátánt. Ám mostantól majd a nép választja meg magának az előljáróit. Ezzel a közlő országgyűlési és önkormányzati választásokra célzok, amely voksoláson egyúttal polgármesterünket is megszavazzuk – érékenyült el Buenossza nővér.

Előhúzta palástja alól a szentkönyvet, oszt abból olvasott tovább. Jól tette. Egy tisztelendő addig tisztelendő, amíg nem politizál.

Hiszek egy Istenben, hiszek a mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született...

Buenossza nővér mást is szónokolt. Hosszasan sorolta még. Megjegyezni se bírtam a többit. Követni se. Szavai félelmet keltettek bennem. Félelmet, nem reményt.

Mindenki meghatódott. Felemelő volt. (Ha a *nyomasztót* is annak vesszük.) Mikor lecsillapodtak az érzelmek, a nővér elővett egy el-sárgult tekerccset. Kihúzta. Elkezdte olvasni. Előbb latinul. Azt csak Dévai doktor értette. (Más nem pityergett a felolvasás alatt.) Aztán Buenossza nővér magyarul folytatta.

– *Megmenekülvén pogány üldözői elől, Szent Ménius az Szőkefolyó mentén bolyongván egy sivár... bocsánat, régi már a pergamen... egy takaros faluba érkezett. Maga a táj nem lelket emelő. Lakói azonban jóra valóak. Elméjük éles. Szívük jósággal teli.* Szent Ménius nem nevezte nevén Kopárdot. De semmi kétség. Ménius itt, minálunk pihent meg hittérítő útja során.

– Igen! Szent Menyust mi mentettük meg a pogányoktól. Kopárdon már akkor is rend volt! – csatlakozott Rözsevári Rezső körzeti megbízott.

Buenossza nővér pontosította a szent nevét.

– Igen. Szent *Ménius* az mi vidékünkön járt, amikor e sorokat...

– Ezt mondom én is. Erre járt a Menyus, csak akkor még nem volt szent. Pont ezt mondom én is – hagyta jóvá saját hibáját a rendőr.

– Ma pedig, szeretett testvéreim, községünk legaktívabb tagjai, Kopárd lokálpatriótái Szent Ménius emlékére társaságot alapítanak. Nem, nem a templomban. Amelynek falain át csak Isten lát be. Itt, községünk lakóinak színe előtt teszik le esküjüket. A most alakuló Szent Ménius Társaság tagjai a község iránti kötelességvállalás miatt öltik magukra a palástot, húzzák fejükre a süveget – szónokolta Buenossza nővér.

Megkondult a harang. Ritkán jön jól az égzengést felülmúló érczúgás, de akkor jól jött. Szentesítette Buenossza nővér szavait. A Szent Ménius Társaság tagjai pedig nem tudtak tovább belekotyogni az ünnepségbe.

Aztán abbamaradt a harangszó. Annak is ideje volt. Mán mindenki feje kóválygott a kongástól. Buenossza nővér felemelte jobb kezét. Megkérdezte mitőlünk, szeretett testvéreitől, van-e kifogásunk a Szent Ménius Társaság valamely jelöltje ellen?

Senkinek se volt. Lehet, nem is értették a kérdést. Vagy értették, csak azt nem értették, miért kérdezik ezt tőlük, mikor amazok mán be is vannak öltözve.

– Szeretett testvéreim! A Szent Méni... Menyus Társaság valamennyi jelöltjének korábban kiosztottam egy-egy papírlapot. Megkértem őket, ha van kifogásuk valamely tagtársuk ellen, azt jelezzék nekem – mondta Buenossza nővér.

Körbejárt egy persellyel. Szemérmesen elfordult. Nem akarta látni, ki dobott az urnába üres cetlit, vagy ki írta rá valamelyik alkalmatlan tagtársa nevét. Odalépett a közönség első sorához. Kiválasztott egy idősebb férfit meg egy fiatal nőt. Tanúnak. Nagyon meglepődtek a tanúk. Az öregebb még keresztet is vetett. Ismerete a vallási rítust, gyerekkorában járt templomba. De a lány nem. Buenossza nővér egyenként nyúlt az urnába a papírfecnikért. Mint-ha zsákbamacska volna, mi meg azon izgultunk, ki nyer? Minden előhúzott lapot megforgatott a két tanú előtt. Szemügyre vették. Faluhelyen nem minden héten kérik fel az embert, hitelesítsen egy társaság-szentelést. Nézték a sok papírt, mind üres volt. Láthatta a falu népe, alkalmatlan ember Kopárdon nincsen!

– Szeretett testvéreim! Isten akaratából, s a kopárdiak jóvoltából megalakult a Szent Menyus Társaság. Kérem a Teremtőt, adjon erőt a Társaság minden tagjának, azok családjainak és valamennyi kopárdi embernek! Ebben a formálódó, új világban a mi falunk is felvirágozzon! És arra is kérem könyörögve az Urat, szabadítson meg bennünket az Áldozófűz ördögétől!

Megroggyantak az emberek. Tekintetük elhomályosodott. Legréműltebben a Szent Menyus Társaság tagjai néztek a nőverre. Garamvölgyi téesz-elnök elvörösödött. Levegőt vett, oszt közbeszólt:

– Buenossza nővér azt akarta mondani: *Szabadítson meg az Úr bennünket az Áldozófűz ördögének haragjától!*

Megnyugodtak a hívek. Buenossza nővér ideges lett. Láttam én, ő se érti. Nemhogy kifüstölnék, még marasztalják is az ördögöt Kopárdon. „Tartsa meg őt az Isten, legfeljebb a rontás hagyjon alább?” Így gondolják? Hát ez meg miféle megtisztulás?

Mindegy is, a köz tapsolt. Én is. Megéljenezték Buenossza nővért. Vagy a megválasztott Társaságot. Pózoltak, hálálkodtak, szerénykedtek a maskarájukban. Hanem Buenossza nővér leintette a gratuláló falusiakat. Birkák se lehetnek főkolompos nélkül, hát még társaság vezetőtelenül. Meg kellett választani az elnököt.

Ha engemet kérdeztek volna, én a postás Antalt jelöltem volna. Balázsreí tanácselnök mégis a Garamvölgyi Garamot nevezte meg. Garamvölgyi ellágyult a jelöléstől. Hárítani akart. Az illendő szerénység mértékéig, ám a többiek helyeseltek, igen, legyen ő az elnök. Buenossza nővér fel akarta kérni Garamvölgyi Garamot, szóljon pár szót az övéihez. De ő nem várta meg a felkérést. Mondta az magától is.

– Szeretett testvéreim! Tudjuk, a szerencse forgandó A tisztesség azonban állandó. Életünkben, Kopárd életében és az az ország... vagyis a nemzet életében is vannak sorsfordulók. Mikor a rossz elmúlik, hogy utat engedjen a jónak. Hát, ilyen időt élünk most. Világváltozásnak vagyunk tanúi. A Szovjetunió felszámolja önmagát. A kommunista magyar pártállam megszűnik. Ahogyan a tanácsi rendszernek is hamarosan vége lesz. Tavasztól önkormányzás veszi kezdetét, amit nem tanácselnök, hanem polgármester irányít majd. Az a világ, az eddigi gyakorlat, hogy minden tulajdon az államé, az is megszűnik. Mostantól mindenkinek lehet termőföldje. Traktorja. Üzeme. Malma. Teherautója. Boltja. Mostantól mindenki szabadon gyakorolhatja vallását. Nem úgy, mint az átkos egypárti Magyarországon! Mi, a Szent Menyus Társaság is azért alakultunk, hogy szeretett falunkat átsegítsük a közelgő, nehéznek ígérkező időszakon. Kedves barátaim! Köszönöm a bizalmat. Nem gondoltam, hogy épp engem választottok elnökötöknek. Ezért aztán nem is készültem ünnepi beszéddel. A feleségem viszont főzött egy... nagyobbacska üstben csülkös bablevest. Én meg iderendeltem két hordó bort – jelentette be Garamvölgyi elnök, mindenki meglelégedésére.

– Most visszaadom a szót Buenossza nővérnek. Aztán megnézzük a táncosok műsorát. Végül felavatjuk Szent Menyus szobrát. Bocsánatot kérek – udvariaskodott a Garamvölgyi téesz-elnök, oszt megint magához vonta a szót. – Hanem a feleségem idehozott száz zsák krumplit is. A műsor után mindenki vihet belőle haza.

Megéltjenezték a népek.

– Köszönöm, Garam testvéremnek a hála és a reménység szavait, melyekkel elárasztotta szívünket! Szeretett testvéreim! Most pedig nézzük meg a Kopárdi Kamásli Néptánc Együttes előadásában az *Ókopárdi Döngölőst!* – harangozta be a táncot Buenossza nővér.

Bevonultak. Felcsendült a muzsika. Tényleg szép az a tánc. Ha nem lettem volna krónikás (mindegy, hogy nem is voltam soha), magam is táncrea perdültem volna. Elirigyeltem a népviseletben fellépő Kamásli-párokat. Közéjük képzeltem magamat Zelmával. Mi is itt mulathatnánk. Ő odafent unatkozik a szobámban, én meg idelelt gondolok őrá.

Nem jól volt megszervezve ez az ünnep. Mindent egyszerre? Társaságot alapítanak, táncolnak, paszulyra várnak, szobrot avatnak, krumplit osztanak. Kit érdekel a tánc, mikor a csülök gőzölög? Kit érdekel a lepedőbe csavart Menyus-szobor, mikor a bor hordóban vesztegel? Krumplit meg a műsor végéig nem illek hazavinni. De jut-e belőle mindenkinek? Vagy csak, aki hamarabb ér oda? Oszt pityókaosztáskor is a csókosok járnak jól?

Garamvölgyi Garam felemelte jobb karját. Királyok intik így nyugalomra alattvalóikat. Jelzik, hogy jogos a tiszteletadás, az alázat meg az örömkönnny, amit őértük hullajt az istenadta nép, de mán elég lesz. Elcsendesedtünk, Garamvölgyi Garam előhúzott a palástja alól egy csomó szalagot. Össze voltak gubancolódva. Magához intette a feleségét. Kicsit testes, szomorúszemű asszony, amolyan vidéki nagyasszony-forma. Rohant az asszony. Kigabalyította őket. Hamarosan medalion függött mindegyik végén. Nem láttam jól messziről, később bírtam csak megnézni, Szent Menyus arcképe díszítette az érmeket.

Visszahátrált az asszony a közönség közé. Férje meg a frissen avatott Szent Menyus-tagok nyakába aggatott egyet-egyét. Hanem az utolsó medalionnak nem lett gazdája. Mindenki elbizonytalanodott. Hát azzal meg mi lesz? Buenossza nővér zavarában a szája elé emelte a kezét. Aztán felderült az arca. Garamvölgyi Garam elé lépett, hogy a főember nyakába akassza a gazdátlan jelképet.

Megkönnyebbült a nép. Minden érem elkelt. Minden társasági tag megdicsőült. Lesz csülkös bableves, folyik majd bor, kerül zsákos krumpli télire. Buenossza nővér elmondott... valamit. Sose tudom, noszternálisoknál melyik az ima, melyik a fohász, melyik az áldás. Ezen gondolkodtam, a Szent Menyus Társaság tagjai meg körbeállták a lepedővel (ők lepelnek nevezték) becsavart, álló szoboralakot. Magnóról lejátszottak egy templomi éneket. Nem kesergő volt az, csak olyan szomorú, mintha magyar népdal volna.

Lerángatták a takarót a kőalakról. Megtapsoltuk. Megcsodáltuk. Miért? Mikor avatnak legközelebb szobrot Kopárdon?

Hanem Garamvölgyi Garam bejelentette (Buenossza nővér helyett): *a Kopárdi Kamásli mostan pedig eltáncolja nekünk az Ókopárdi Passiót.*

Eltáncolták. Hogy az milyen szép! Annyira, hogy a szájunk is tátva maradt. Azt se vettük észre, Szent Menyus szobra nem is márványból készült. Meg, hogy a Menyus egy az egyben a Garamvölgyi téesz-elnökről lett megmintázva. Elfigyeltem, mennyire hasonlít hozzá. Tetejében lélegzik is. És pislog. Még körül is nézett! Szent Menyus, direkte figyeltem, meglepődött. Csalódott. Ha szobor volnék, Kopárdnál én is jobb helyen akarnék ácsorogni.

Traktorpöfékelés verte fel az áhítat csendjét. Két pótkocsit húzott maga után a téesz ganajszállító kocsijait. Azok tetején voltak megterítve az asztalok. Mellettük padok. Ebédre lettek hivatalosak a falusiak. Megostromolták a pótkocsikat. Egymást tolták felfele az emberek. Felsegítették az öregeket. Jusson hely nekik is! Hadd kerüljön mindenkinek egy tál paszuly! A többiek a kezükben tartották a tányérjukat odalént ácsorogva.

Hanem Buenossza nővér miatt, teli kondér mellett is éheztek a népek. Mert a lelkész asszonyosság mégis felolvasta, ami pedig senkit se érdekelt. Mert kit érdekel Szent Lukács a csülkös bab gőzében?

– Evangélium Szent Lukács könyvéből. *Annak pedig, aki őt meghívta, ezt mondta: Amikor ebédet vagy vacsorát adsz, ne a barátaidat és testvéreidet hívd meg! Se a rokonaidat és gazdag szomszédaidat! Akik majd téged is meghívják és viszonzják neked! Amikor vendégséget rendezel, hívd meg a szegényeket! Bénákat! Sántákat! Vakokat! Így boldog*

leszel, mert ők nem tudják azt viszonzni neked. De amikor az igazak feltámadnak, megkapod jutalmadat.

Aztán megáldotta a bénák ebédjét. Megköszönte az Úrnak, Garamvölgyi *testvérnek* meg a Lenin Népe Szocialista Mezőgazdasági Termelőszövetkezetnek az ünnepi lakomát. Amíg Garamvölgyi téesz-elnök felesége bort töltött a poharakba, a Szent Menyus Társaság többi tagja meg én odalent diskuráltunk. Azt hittem, az lesz a téma: *Ilyen szép ünnepi beszédet még senki se mondott Kopárdon.* Vagy: *A mai időkben nem minden faluban avatnak szobrot.*

Bekapcsolták a magnót. Magyar népdalok hirdették a (viszonytalan) szerelmet, a kesergést, a jajveszékeltést. Nem tudtunk beszélgetni.

– Úgy nekiestek a bablevesnek, hogy a koszorúzás elmaradt – panasolta Balázsréti tanácselnök a társainak.

– Mert teneked mi a fontos, Bazsi? Hogy koszorúzzanak, vagy hogy tavasszal terád szavazzanak? – kérdezte Garamvölgyi téesz-elnök.

– Az mán egyszer igaz, Gara! – könnyebbült meg a tanácselnök.

Tony Tornádó lufit fúj a rágógumijából, oszt közbeszólt:

– Visszaviszem majd a koszorúkat Vártára. A virágboltos visszavásárolja tőlem. Jóban vagyunk. Én hordom neki a pornókazettákat Olaszországból.

Balázsréti tanácselnök el akarta terelni a szót az üzletelésről.

– Szemrevaló ez a két menyecske. A Katica meg az Árvácska.

Rezsővári körzeti megbízott ellenkezni akart. Garamvölgyi téesz-elnök megelőzte őt.

– Tudjuk, Rezső. Ezerszer mesélted mán. Hiába vittél virágot Árvácskának, nem ment el veled vacsorázni. Mikor meg ideköltözött a Katica, róla is kiderült, hogy válogatós. Nem fogadta el tőled a bonbont.

Rezsővári megsértődött.

– Miért pont az én esetemet meséli el, Gara bátyám? Sokan bepróbálkoztak mán náluk. Mások is. Oszt nem csak énvelem nem jöttek el vacsorázni! – duzzogott a mázsás rendőr.

Garamvölgyi téesz-elnök folytatta.

– Pedig én azt találtam mondani a Katicának, mikor az idekerült hozzánk: *Na, magácska se eszik meg egy kiló sót minálunk!* Nem jó-

soltam neki egy évet, hogy továbbálljon. Most meg mán kifesttette a szülőkkkel az óvodát, úgy megkapaszkodott Kopárdon.

– Anyák napjára meg írt egy dalt. Maga komponálta! – tette hozzá Balázsréti tanácselnök.

Rőzsevári nem bírta túllépni a megszegényítésén.

– Különben te is vittél neki konyakos meggyet, Bazsi! – vágott vissza a rendőr.

– Én-e? Én azt Nőnapra vittem neki. Hivatalból – magyarázkodott a tanácselnök.

– De éjszaka kopogtattál be hozzá! – így a rendőr.

– Meg tüdőszobát épít a gyerekeknek a Katica – mondta elismerően Antalházi postás, hogy témát váltsanak.

– Sósobát! – pontosított Tony Tornádó. – Neked is jót tenne odajárnod, Antal! Amennyit te dohányzol. Meg maga is, Gara bátyám! A franc esne abba a kurva cigibe! – tette hozzá a rendező.

Rőzsevári körzeti megbízott palástja alól elővett egy üveg kisüstit. Körbekínálta. Nekem is jutott belőle. Került volna Árvácska igazgatónőnek és Buenossza nővérnek is. Ők nem ittak. Nők nem ihatnak nyilvánosan.

Megelégedéssel tekintettek körbe a Szent Menyus Társaság tagjai. Ünnepséggel megtartva, szobor leleplezve, Kopárd népe jóllakva, hordó csapra verve. Része lett a ceremónia a korteshadjáratuknak. Nyitánya. Balázsrétiből polgármestert fognak faragni.

– Felavattuk, Gara! Szobor! Egy igazi szobor Kopárdon! – lelkesedett faluja fejlődésén Balázsréti tanácselnök.

– Higgyetek nekem. Egy potyaebéd több szavazatot hoz, mint tíz szobor meg száz ígéret – mondta Garamvölgyi tévészelnök.

– A hagyomány a lényeg! A tradíció! Mert jövőt, azt mindenki tud ígérni. De múltat csak mi bírunk felmutatni, tősgyökeresek – szónokolta Balázsréti tanácselnök.

Rőzsevári átvette a szót. (Előbb leégették őt a két pedagógusnőhöz fűzött viszonzatlan érzelmei miatt. Most majd megdicsőülhet.)

– Minálunk csak tősgyökeres kopárdi ember lehet a polgármester. Mondom: *ember!* Csak falubeli, és férfi.

Megint helyeselt a maskarás társaság. Alig fél órája alakultak, oszt mán másodszer helyeseltek.

Időközben megérkezett a cigányzenekar. Lakatos Gazsi és testvérei. Három hegedűs meg egy... aki olyan nagyobb valamivel muzsikál. Mit tudom én, melyik a brácsa, melyik a bőgő! Vidám nótákkal váltották fel a magyaros kesergőket. Olyan hangulatot csaptak, a jóllakott falubeliek mind tánra perdültek.

Hanem egy nyolcéves forma gyerek gyanakodva nézegette Szent Menyus szobrát. Körbejárta. Bátortalanul meg-megérintette. Hegyes bottal karcolgatta.

Garamvölgyi téész-elnök rámordult.

– Eridj onnan, kisfiam! Ne zaklasd Szent Menyust! Szoknia kell az új lakóhelyét! Mit gondol még felölünk?

– De ez nem szobor! Ez egy való ember, Garamvölgyi bácsi. Ez... ez megszólalásig olyan, mint maga. Magából, Garamvölgyi bácsi, most mán kettő is van a faluban! Tessék nézni! Pislog. Szakasztott úgy, ahogy maga – felelt a fiú.

Garamvölgyi elhessegette a hasonlóságra rácsodálkozó fiút. Mikor mán nem volt a közelben kívülálló, Buenossza nővér körülnézett, aztán meg felénk fordult, oszt elcsukló hangon bejelentette.

– Kedves testvéreim! Szörnyű dolog történt. Isten az égben, szörnyű dolog. Idáig magamba tartottam. Mégis csak szobrot avatunk. Nem akartam elrontani az ünnepi hangulatot... – jajveszékelt.

– Mondja mán, nagytiszteletű asszony! Csak nem visszajönnek az oroszok? – sóhajtott a postás Antal.

Fuvaros vállalkozó akart lenni. Megijedt, nem jön el a kapitalizmus, oszt megmarad postásnak.

– Mégis marad a proletárdiktatúra? – kérdezték többen is egyszerre.

– Árvácska! – szólt Buenossza nővér az iskolaigazgatóhoz.

– Igen! Így van. Ezt nekem kell közölnöm önökkel. Az én hibám. Egyik tanulóm, Zelma, vagyis Rézműves Rézi megszökött az otthonból – jelentette be elcsukló hangon Árvácska igazgatónő az esetet. – Az én hibám. Zelma azt kérte, fogadjam őt örökbe. Mert tanulni

akar. Fodrász akar lenni. Fogadjam örökbe, de én nemet mondtam neki. Ő pedig megszökött – tépelődött Árvácska igazgatónő.

Majd' kicsúszott a számon: *Van annak már négy napja is.* Ha-nem Rózsevári Rezső rendőr a pisztolyához kapott. Összerezentem. Rám nézett. Visszanéztem rá. Minek nyúlkál a fegyveréhez?

– Mikor? – kérdezte haragosan Garamvölgyi téesz-elnök.

– Épp... épp most észleltem. Mielőtt elindultam a szoboravatóra – füllentette Árvácska igazgatónő.

– Kiszáll a megyei kapitány. Oszt abból még jó nem sült ki, mikor a megyétől kiszálltak valahova – morgolódtott a rendőr.

– De hogyan választanak meg engemet polgármesternek, mikor a gyerekekre se bírok vigyázni? – panaszkolta Balázsréti tanácselnök.

Dévai doktor is megszólalt:

– Minden szökevény lány Pesten akar új életet kezdeni. Aztán prostituáltként végzi valamennyi. Sajnos – szomorodott el az orvos.

Garamvölgyi téesz-elnök nem Zelma jövőjéért aggódott.

– Én meg már intézem a banki hitelt. Erre jön nekem ez cselengési história! Ideeszi majd a fene az újságírókat. Oszt figyeljétek meg, azokat majd nem csak ennek a lánynak a szökése foglalkoztatja.

– Csendesebben! – szólt rá Tony Tornádó. – Halkabban! Ez a szökés még bekavar a filmemnek. Mit tudják azok odafent, miféle mozit forgatok én itt, a világ végén. Pont egy revízió hiányzik nekem a filmgyárból. Most, mikor úgylis...

A mellettem ácsorgó Mimi Mencseszter közelebb lépett a társaságbeliekhez.

– Már csak revizorok hiányoznak. Nekem meg egy kis vazelin – tette hozzá, oszt nevetett is a viccén.

– Én meg aszondom – fontoskodott Rózsevári körzeti megbízott –, ez a szökevénylány az Áldozófűz-odújában húzza meg magát.

– Akkor ma éjszaka eridj utána. Oszt Rezső! Tudod, mi a dolgod... – mondta Tornádó.

– Én-e, Toncsi? Az Áldozófűzhez? Elátkozott hely az, te is tudod! Én oda el nem megyek! – tagadta meg a parancsot a rendőr.

Mindenki meglepődött. Rózsevári határozottságán. Gyávaságán.

Addig is tudtam, hogy rontás ül az Áldozófűzön. Olvastam róla a falutáblán. Viszont nem tudtam meg, mire céloz Tornádó. Mit árthat egy gyámügyes vizsgálat egy rendezőnek? Eszembe jutottak Árvácska igazgatónő szavai: Toncsinak hívják. Tótágas Toncsinak. Fiatalkorában kereste a helyét. Vagy önmagát. Focizott. Utazott. Csencselt. Valutázott. Jó csatár volt, kapott kék útlevelet. Klagenfurtból kvarcórát csempészett haza. Leningrádból arany nyakláncot. Kolozsvárról irhabundát. Szabadkáról rumpuncsot. Egyszer a Kopárd SC barátságos meccset játszott odakint Belgrádban. A *Partizánnal*. Győztek a szerbek. Mégse a vereségtől lett hangos a falu. Tótágas Toncsi disszidálásától. Hogy oszt Olaszországban (vagy máshol) a Toncsi mivel foglalkozott, senki se tudja. Ahányan, annyifélet beszélnek. Focizott az AC Milanban. Fellini asszisztense volt a filmgyárban. Gyémántot bányászott Közép-Afrikában. Mindegy, mi volt. Lényeg, mi lett. Filmrendező a világ számára. Szent Menyus-tag Kopárd számára. Így jó, ahogyan van...

– Mit mondotok? Melyik gyerek is szökött meg? – firtatta Balázsréti tanácselnök.

Garamvölgyi téesz-elnök felcsattant.

– Hivatalosan egyik se! Értve vagyok? Amúgy meg valami Rézműves Rézi.

– De ő Zelmának hívatja magát – tette hozzá Árvácska igazgatónő.

– Egy lány? Bele a vakvilágba? – kérdezte értetlenkedve Balázsréti polgármester.

– Egy kis cigány lotyó? – firtatta Tony Tornádó.

– Én előkerítem. Ne lássam többet a tengert, én iderángatom tielébetek! – esküdözött a tengerpartra Rőzsevári rendőr.

– Nem értesz te semmit, Rezső! – dörrent rá Tony Tornádó.

– Egy. Sehol, senkinek nem beszélünk erről. Nem szökött meg senki. Kettő. És ez még az *egynél* is fontosabb: élve nem kerülhet vissza a faluba ez a kis ribanc! Mindegy, hol van. Maradjon is ott! Ha meg mégis elfogod, Rezső... – magyarázta a rendező, de Rőzsevári rendőr buzgalmában közbeszólt:

– Máris tekintheted *halottnak* azt a csajt! – fontoskodott Rözsevári rendőr.

– Ott tartottam, hogy többet ne lássák ezt a lányt az iskolaotthon gyerekei. Nem faragunk hőst belőle. „Zelma, aki meg bírt szökni.” Rossz példát mutatna a többinek. Az újságok meg befuttatnák őt. Sztárolnák. Mink meg a vizsgálatok célkeresztjébe kerülnénk – berzenkedett Tornádó.

– Akkor... akkor most mi a dolgom, Toncsi? – bizonytalanodott el a rendőr.

– Elmondom. Utoljára. Nem akarom meglátni azt a lányt élve!

Buenossza nővér keresztet vetett. Árvácska igazgatónő feljajdult. Rosszul lett. Le kellett ültetnem. Vízet kért. Víz nem volt a közelben. Pálinkátadtunk neki. Garamvölgyi técesz-elnök másoknak is töltött.

– Arra igyunk, testvéreim, hogy senki... de senki nem állhat az utunkba! – mondott tósztot a rendező.

– Mert Kopárd itt a tét – szónokolta Balázsréti tanácselnök.

– A teherautóm, az itt a tét – tette hozzá Antal postás.

– A bank. A hitel. Az itt a tét – magyarázta Garamvölgyi Garam.

– Ha meg valami intézetis gyereklány mégis megpróbálna az utunkba állni... – toldotta meg Rözsevári rendőr, oszt a hüvelykujját elhúzta saját torka előtt. Mintha késsel akarná elvágni Zelma torkát.

– De Rezső testvérem! Ilyet még viccből se mondjon! – szólt a rendőrrre Buenossza nővér.

– Nem vagyok én vicces gyerek, kérem szépen – felelte Rözsevári rendőr önérzetesen.

Garamvölgyi leintette a zsarut. Aztán a zenekart is elhallgattatta. Közelebb lépett a közönséghez. Kihasználva a pillanat emelkedettségét, szívére emelte jobb kezét. A Szent Menyus Társaság tagjai is ezt tették. Kopárd népe is. Mind, aki odagyűlt az avatásra, szívére tette a kezét. Tony Tornádó elkezdte énekelni a Szózatot. Hogy ennek a nyegle fickónak milyen jó hangja van! Vele énekeltünk mi is.

Hazádnak rendületlenül légy híve, óh magyar!

5. krónika

Hazamentem. Otthonom üresen tátongott. Zelma eltűnt. (Igazából akkor szökött meg, mikor lányszobájából átcuccolt énhozzám. Hivatalosan meg négy nap múlva. Árvácska igazgatónő legalább is késleltetve jelentette be.) De aztán engem is elhagyott a lány. Ilyen a szökevényélet. Szökni, szökni, szökni.

Különben is útban volt. Csak baj volt vele. Felhoztam az ebédeimet, ő megette a felét. A negyedét, de akkor is. Ha itt maradt volna, veszélybe sodort volna engemet is. Mindenki maga helyett bukik le. Rejtegetek egy szökevényt? Egy lányt? Egy kiskorút? Mit gondolnának még rólam?

Ha itt maradt volna, Rőzsevári lelőtte volna. Lehet persze, az ital beszélt a rendőrből, mikor megesküdött rá. Vagy csak bizonygatta, órá az új világban is lehet majd számítani. A rend állandó, csak az őreit cserélgeti. Néha még azokat se.

De akkor se mondunk ilyet! *Elvágom a torkát...*

Mіндеgy. Zelma elszökött. Elmarad a nagy országos ellenőrzés. A Szent Menyus Társaság tiszta lappal kezdheti a kampányt. Balázs-réti tanácselnökből polgármester lesz. Én is megnyugodtam, Zelma hagyott itt engemet. Nem én küldtem el őt. Éjszakánként ki bírom majd nyújtani a lábamat. Nem kell félnem, hogy fejbe rúgom.

Ezekkel áltattam magam. Pedig tudtam, addig is sivár volt a szobám. Nem volt kép a falon. Aztán ő is eltűnt. Egy cserép virágot persze vehetek még. De hogy se virág, se Zelma!

Zajt hallottam. Nem vagyok egyedül a szobámban. Lebuktam. Bár a gondolataimat a betörő se hallhatta meg. De miért ide? Miért pont én? Hozzám csak hozni lehet. Éntőlem elvinni mit lehet? Az írógép is az iskolaotthoné.

Felemeltem az egyik széket. Leütöm, bárki is az.

– Gyere elő! – szóltam határozottan.

Nem válaszolt. Moccant, de nem felelt. Leengedtem a karom. És ha Árvácska igazgatónő az? Vagy Rózsika néni, a takarítónő? Vagy valamelyik intézetis gyerek? Egyik fiú tegnap is fenyegetően nézett rám a folyosón. Mintha meg akarna verni. Vagy az a kis vörös lány! Aki illegeti magát, mikor meglát engemet a folyosón. Talán ő lapul a szobámban. Vagy a Kelemen. De nem, ő csak tolószékkel bír „járni”.

Zelma mászott ki az ágy alól.

– Ne is meséljél te nekem semmit se! Mindent láttam – mondta.

– A... Rőzsevárirra gondolsz? Mikor elhúzta a...? – kérdeztem, oszt nyakam előtt én is elhúztam a hüvelykujjamat. – A Tornádó biztatta fel a rendőrt.

Meg akartam nyugtatni a lányt. Meg magamat.

– Rőzsevárinak csak a szája nagy. Meg a hasa. Hivatalból fenyegetőzik. Rendőrnek puhány. Biciklisnek lassú. Ha mán elfogni nem bír senkit, legalább fenyegetőzzön! Méghogy téged lelő...

– Ki az a Rőzsevári? – kérdezte.

– Ja, csak beszélgettem a körzeti megbízottal. A biciklis rendőrrel.

– Én a színdarabra gondolok – pontosított Zelma.

– Színdarabra? Az nem színdarab volt! Az egy szoboravatással egybekötött társaság-alapító ünnepség volt, ha éppen tudni akarod – magyaráztam.

– Jakab! Hogyan fogod megírni a krónikáskönyvedet, ha ott vagy, de nem figyelsz oda. Direkte szerencse, hogy én figyeltem. Oszt meg is írtam helyetted. Csak így, füzetbe ceruzával, de akkor is. Neked mán csak be kell gépelned – magyarázta a lány.

– Zelma! Azt hiszem, félreértetted az ünnepséget. Innen, mesziről talán nem úgy látszott, mintha színielőadás lett volna – magyaráztam.

– Rögtön rájöttem. *A három testőrt* adtátok elő – tippelt lelkesen a lány.

– A Szent Menyus Társaság alakuló... ja! Persze! Fentről, az ablakból te hamarabb megláttad a lényeket, mint én odalent. Mert van, amit messziről jobban lehet látni. Oszt mán meg is írtad helyettem? – hagytam rá.

– Csak le kell gépelned. Felolvasom neked. Hogy könnyebben ki tudd bogarászni a betűimet – mondta, oszt leültetett az ágyra.

Mellém kuporodott. Felolvasta, ahogy ő látta az ablakból.

És akkor Antal postás, aki a királyi futárt játszotta, cigarettával a szájában odahúzott egy kiskocsit. Ami tele volt rakva paláttal meg süveggel. Ki-ki magára öltötte jelmezét. A sarki rendőr az egyenruhájára húzta fel a halotti köpenyt. A Bíboros, akit Garamvölgyi nevű színész játszott, a hőzentrágeres pantallónadrágját fedte el vele. Mikor ez a sok fejes felöltötte az egyformává varázsoló fekete lepedőt, olyanok lettek, mint akik nem is utálgák egymást. Oszt akkor Garamvölgyi bíboros megkérdezte Jakabot, mármint tégedet, melyik testőr akar lenni a komédiában? Atosz, Portosz vagy Aramis? Jakab meg kijelentette: Vagy Dartanyan leszek, vagy senki!

Felnevettem.

– Miért? Nem ezt felelted neki? Hogy te Dartanyannál lejjebb nem adod? – értetlenkedett Zelma.

– Garamvölgyi bíboros konkrétan azt kérdezte tőlem: miért nem jegyzetelek? De a krónikában ez így tényleg jobban hangzik: *Melyik testőrt akarom játszani*, mint, hogy *miért nincs papírom meg tollam?* – válaszoltam.

– Én is pont ezt mondom – zárta le a vitát Zelma, oszt kezembe nyomta a krónikáját.

Megsértődött. Kedvembe jár. Megírja helyettem a színjátéko... a tudósítást, én meg felröhögök. Magam olvastam tovább. Hogyan látta Zelma az ablakból. Mert nem az a lényeg, mi zajlik a színpadon, a néző hogy éli meg.

Gyülekeztek a falusiak a főtéren. Leterelték az iskolaotthon lakóit is a kastélyból. Igen vegyes gúnyában. Akiket a konyhások le bírtak nyugtatózni a reggeli kakaóba kevert gyógyszerrel, Árvácska igazgató néni azokat állította az első sorba. Őket vasalt ruhába öltöztették, mert látszottak, mert elől voltak. Hanem a maradékát, az olyanokat, mint a Lapos Feri, akikbe kár a gyógyszer, azokat a hátsó sorba állították. Azok mackónadrágban meg kinyúlt felsőben térferegtek a főtér sarkában. Azokra a Juliska tanárnő vigyázott. A sírásó Zsombor felesége.

Magnóról eljátszották a Himnuszt. Az még szép volt. De utóbb a Milédi, akit Buenossza nővér játszott a darabban, elkezdett valami másról beszélni. Szerintem az nem is az ő szerepe volt.

Szeretett Testvéreim!

Letűnőben van egy világ, a kommunizmus. Isten eddig engedte tombolni közöttünk a sátánt, de mostantól majd a nép választja meg magának az előljáróit.

A Milédi elővett egy tekercset. Kihúzta, oszt elkezdte olvasni. Latinul, hogy senki se értse, mit kér alattvalóitól a király. Azt hazudta a Milédi, meg kell keresni az eltűnt aranyszobrot. Pedig a király nem is azt kérte. Az aranyszobor az áruló és kapzsi Milédinek kellett. Összefogtak a lovagok, Artosz, Portosz, Aramisz. Megesküdtek, életük árán is felkutatják, mán csak az aranyértéke miatt is, a szobrot. A bíboros, akit Garamvölgyi bácsi játszott, minden lovag nyakába akasztott egy ezüstérmét. Más versenyeken csak egy birkózó nyerhet ezüstöt, de ebben a darabban mindenki egyért, egy mindenkiért. Meg aztán az ezüst olcsóbb is az aranynál.

Hiba is történt. Mert azt is meg kell írni Jakab, nem csak a vicces részeket! A Dévai doktor urat nem lehetett követni. Ő muskétásnak már öreg, orvosnak meg kiszámíthatatlan, mert ő szerdánként eltűnik a faluból.

Felnéztem a jegyzetolvasásból.

- Mi van? – kérdezte riadtan Zelma.
- De hol marad a lényeg? Amikor felavatják Szent Menyus szobrát – türelmetlenkedtem.

– Mert kapkodol, oszt azért. Lehet, hogy nem szent Menykönek vagy minek írtam, mert mit tudom én idefentről, minek mondják őt latinul. De ott van az is, csak ne kapkodjál, Jakab! – oktatott ki Zelma.

Olvastam tovább:

És megtalálták. Megtalálták, ami pedig végig ott volt előttük. Ők mégsem vették észre az aranyszobrot. Gondolták a muskétások, annál azért rafináltabbak a rablók, hogy pont Kopárdon, pont a főtéren rejtik el a zsákmányukat. Átlátszó trükk, lepedőbe csavarni, oszt márvánnak álcázni... – írta Zelma, amit a nép is felfogott a nagy napból (a babgulyáson és a vörösboron kívül). Mert az emberek is ennyit érthettek meg a műsorból.

Olvastam volna tovább. De Zelma rám szólt.

– Elnéztem, pedig sokan voltak odalent, mégis észrevettem. Hogy te milyen kócos vagy. Rendbe kellene szedni a frizurádat! Amíg nálam laksz, énnekem ne álljon szanaszét a hajad, mint a szénaboglya! – berzenkedett a befogadott lány. – Csak kérjél egy ollót Árvácska nénitől! Rózsika nénitől meg fésűt, de külön-külön. Mert ha egyiküktől kéred mind a kettőt, rájön, mire kellenek. Oszt meglátod, felajánlják, hogy ők majd megnyírnak tégedet – magyarázta Zelma.

– Már pedig én biztosan nem nyírom meg magamat! – tiltakoztam.

– De én igen. Vagyis majd én. Mert én a te másik feled vagyok.

– Te? Az én másik felem? Te nem vagy fodrász! Csak sokára leszel az. Nekem meg most nagy a hajam – próbáltam kitérni.

– Mondom! Én megnyírlak. Miért? Minden fodrásznak volt egy első nyírása – erősködött Zelma.

– Oszt ha félrenyírsz engemet? Hogy néz ki egy ferde hajú levél-táros? – tiltakoztam.

– Akkor maradnál magadnak loboncos! – sértődött meg.

– Zelma! Tégedet égen-földön keresnek...

– Most. Eddig meg a kutya se figyelt oda rám – vágott közbe Zelma.

– De most se tégedet keresnek, mán meg ne bántódjál!

– Mi az, hogy nem engemet keresnek? – kérte ki magának.

– Nekik nem számít eggyel több vagy kevesebb árvagyerek. Attól félnek, szökésed hírére kiszállnak majd a megyétől. Jön majd ide rendőr, gyámügyes, riporter, ilyenek. Oszt ahol vizsgálódnak, ott kiderülnek *egyéb dolgok* is. Mert én érzem, ezek itt készülnek valamire. Ezért akarja a Tornádó, hogy a Rőzsevári rendőr elvágja a ...
– magyaráztam Zelmának önnön jelentéktelenségét.

– Ki akar itt még fodrász lenni? – csattant fel, aztán meg gyanakodni kezdett. – Vagy... maga mégis elárult engemet? – döbrent meg Zelma, a hangja is elcsuklott.

– Kicsoda? – értetlenkedtem.

– Hát maga – mutatott rám.

Lemagázott, úgy haragudott rám. Megfogtam a kezét. Gondoltam, jobb, ha fogom, addig se bír pofon vágni.

– Zelma! Képzeld magad az ő helyükbe! Elszökik egy lány, aki fodrász akar lenni. Én meg előjövök a szobámból frissen vágott hajjal. Rögtön tudná Árvácska igazgatónő, hogy itt rejtőzködöl énnélam.

Zelma eltűnődött.

– Akkor meg menjél Vártára! – szólt csendesen.

– Elküldesz? – lepődtem meg.

– Vártán van egy fodrásznő. A Lidi.

– Közelebb nincs borbély? – alkudoztam, akart a fene Vártára menni.

– De a Lidi az ismer engemet. Ő is itt nőtt fel, az intézetben. Csak ő, mikor a Csikágó Csabinak a szeretője volt, kitanulta a fodrászságot. Mikor meg leszúrták a Csabit, a Lidi beállt fodrásznak – büszkélkedett Zelma a Lidi életsikerével. – Egyedül őbenne bízok, hogyha most téged nem számollak bele. Egyedül a Lidiben. Mondd el neki, hogy a Zelma... De ő még úgy ismert engemet, hogy Rézi. Rézműves Rézi. Mondd meg neki, ölelem őt – ajánlotta Zelma a Lidit.

Aztán elmagyarázta, mit keressek. Vasútállomást. Amellett van egy csárdaféle, a Pitymallat. (Hülye neve van, de támpontnak jó.)

Azzal szemben nyitott fodrásüzletet a Lidi. Arrafele úgy hívják őt, Csikágó Lidi.

Kértem kölcsön Zelmától. Volt pénze. Amikor visszaosont a cuccaiért, ellopta Lapos Feri „megtakarítását”. Lapos Feri úgyis cigarettá-ügylettel szedte össze.

Nézegettem a bankókat. '56-ban, mikor meghaltam, a százforintos volt a legnagyobb pénz. Kossuth Lajos nézett le róla. Zelmának meg már ötszázforintos is volt. Ezrese is. Ady Endre meg Bartók Béla. Nők most sincsenek a magyar forinton. Pedig most is egy nőtől... lánytól kérek kölcsön buszjegyre meg hajnyírásra.

* * *

Álltam a buszmegállóban. De hogyan kell felszállni a buszra? Mit kell mondani? *Kérek egy jegyet?* Oszt hova? Vártára. Vártán csak egy megálló van? Oszt ha több is, akkor melyiken akarok leszállni?

Megjött a busz. Csörögve, csattogva, füstölögve. Kinyílt az ajtaja. Fel akartam lépni. Fejkendős asszony nagy szatyorral szembefordult velem.

– Ne tolakodjon! Ezek a mai fiatalok! – mondta, oszt lépegetett lefele a lépcsőn.

Felpattantam. Köszöntem. Bólintott a sofőr. Kérdőn nézett rám.

– Vártára. Odamennék. Mennyibe van a jegy? – magyaráztam.

– Fő tér? Iskola utca? Meddig utazol, öcsém? – brummogta a sofőr.

– Tetszik tudni, én a Lidihez megyek, aki fodrász Vártán – motyogtam.

Idős utas közbeszólt: *A Csikágó Lidi az állomás melletti fodrásüzletben dolgozik.*

Megváltottam a jegyemet. A sofőr faggatózása esett rosszul, nem a jegy ára. Különben is Zelma pénze. Ő meg a Lapos Feritől lopta. Én meg vagy megadom majd, vagy nem. Miért? Nem magam ügyében utazok!

Zötyögtem műbőr ülésen fészkelődve. Kemény volt. Bicskával felhasították. A garázsban meg összevarrták. Vágta a varrás a seggemet. Néztem volna kifele. A Tiszát nem láttam, csak a töltésoldalt. Mintha ferde, zöld gyepfüggönyt bámultam volna az ablakon

keresztül. Nem is néztem, úgyse látok semmit. Néha megálltunk. Leszálltak. Felszálltak. Öreg Ikarusz. Gyorsítani se nagyon bírt. Hát még az újbóli és újbóli elindulás, milyen nehezeére esett.

Álltunk. Mikor mán eleget álltunk, rám szólt a sofőr.

– Eddig szól a jegyed, komám. Leszállás!

Lidihez se jövök többet. Azt se tudom, hol dolgozik, mán is megutáltam. Őt még nem. Csak az idetartó utat. A sofőrt egy életre leírtam magamban.

Lengyel asszonyok földről árulták portékáikat. Pokrócról. Harapófogót, zoknit, zseblámpát. Lengyelül alkudoztak a vártai asszonyokkal. Én is értettem: *Minyimum, madám.*

Két rendőr ténfergett a placcon. Kutyával. Megállítottak egy lányt. Tizenöt-tizenhat éves forma lehetett. Pedig rendesen fel volt öltözve. Nem, mint én az intézetis gúnyámban. Elővette a lány az igazolványát. De én mit veszek majd elő? Felmutatom Zelma lopott pénzét? El kell kerülnöm az igazoltatást. Minden... Nem. Nem minden áron. Mert ha futok, gyanús leszek nekik. Utánam engedik a vérebet. Mindegy is, a frizurám a tét. Hogyha Zelma jövőjét most nem is számolom. Odamentem a zsarukhoz. Elnézést kértem a zavarásért. Megkérdeztem, hol találok a Lidi fodrásznőt.

Nem a zsaruk válaszoltak. Ők a csajt egrecírozatták.

– Ott dolgozik, a trafik mögött – mutatta az igazoltatott lány.

Megköszöntem. Hagytam őket. Folytassák is le az azonosítást! Ki tudja, miféle alakok mászkálnak az utcán? Vettem a trafikban egy doboz cigarettát. *Munkást.* Sose dohányoztam. Honvédségnél, börtönben, kollégiumban viszont nagy kincs a cigi. Én is kollégiumban élek. Jó lesz ez még valamire.

Benyitottam a borbélyüzletbe. Fejem felett megkondult egy kis harang.

– Jó napot! Időpontra jött? – kérdezte a fodrásznő, oszt visszafordította a vendége fejét, akit éppen nyírt. Az is mit báméskodik?

– Nem kértem időpontot – feleltem.

Mikor jelentkeztem volna be? Reggel még azt se tudtam, hol van Várta. Mondtam, a Lidihez küldtek. Ő meg mondta, hogy ő a Lidi, de tele van a naptárja. Attól még lapozgatta. Felcsillant: *Jövő pénz-*

tek?10 óra? Kifordultam a fodrázműhelyből. El se akartam jönni ide. Egyszer se, erre visszarendelnek engemet. Jövő péntekre. Ténferegtem az utcán. Lecsillapodtam. Visszamentem. Jött kifele az ajtón a megnyírt vendég. Ketten maradtunk a Lidivel. Bemutatkoztam. Elmondtam neki, a Zelma küldött.

– Nem ismerek semmiféle Zelmát – vágta rá a Lidi.

– Jaj, bocsánat, a Rézi. A Rézműves Rézi küldött – magyarázkodtam.

– Hiába próbálkozik énnálam, zsarukám! Mán nem foglalkozok pornókazettákkal! – tiltakozott Lidi, oszt felém indult, mint aki ki akar tessékelní engemet.

– A Rézi egyedül tebenned bízik. Meg énbennem. Pont ezért beszélgetünk mi ketten a Réziről – magyaráztam.

– Miért nem szállnak mán le rólam. Múlt héten mán járt itt nálam a kollégája. Az a dagadt Rőzsevári. Amikor meglóg valaki az intézetből, maguk, zsaruk rögvést hozzám jönnek: *Mit tudok róla?* – panasolta a Lidi.

Leültem a forgószekbe. Nem kínált helyel. Nem is vendégnek jöttem! Mikor mán mindketten lecsillapodtunk, elmeséltem mindent.

– Rézi felvette a Zelma nevet. Azután megszökött. Én rejtegettem. Szobám a folyosó másik végében van. Odáig bírt menekülni a Zelma. Különben meg fodrász akar lenni. Azt reméli, te majd segítesz neki – meséltem.

– Te meg kije vagy őneki? Te futtatod a Zelmát, vagy mi a franc? – szögezte nekem a kérdést.

– Dehogy is! Én... hogy ki vagyok én neki? A sorstársa. Mondhatnám, mindketten keressük a helyünket a... Bujkálunk. Különben nem sok jó van a bujkálásban. Talán csak ez az egy. Hogy összesodort engemet a bujkálás a Zelmával – ecseteltem közös sorsunkat.

– Oszt miért tégedet küldött? Miért nem ő maga jött el hozzám, ha mán úgy is meg van szökeve? – gyanakodott a Lidi.

– Hajtóvadászatot indítottak utána. Tornádó le is akarja őt lövetni a zsarual. Jó ideig nem mutatkozhat emberek előtt – feleltem.

Lidi sokáig nem szólt semmit. Csak nézett. Figyelt engemet. Megbízhat-e bennem. Mikor meg szólásra nyitotta a száját, benyitott egy vendég. Megkondukt a kisharang.

- Zárva vagyok! – mordult rá Lidi.
- De hát én időpontra jöttem, kérem – tiltakozott a férfi.
- Elment az áram. Jöjjön vissza holnap. Ebéd után!

Kifarolt a kuncsaft. Lidi meg elkezdett körbe-körbe járkálni a kis fodrászüzletben. Rá-rácsapott a szék fejtámlájára.

– Ha nekem megint be kell vonulnom a sittedre... temiattad... akkor, ha kijövök, elvágom a torkodat. Megértetted? – kérdezte, a borotvát is felmutatta.

Ezen a vidéken mindenki a másik torkára feni a borotváját. Hanem a Lidi megszélidült.

– Hogyha tényleg te rejtegeted a Zelmát, akkor mondd meg nekem, milyen színű a cipője? – vizsgáztatott a Lidi.

– Sárga! Citromsárga, vászon! – feleltem büszkén.

– De milyen színű a pertlije? – faggatott tovább.

– Az is sárga. Egyik el is van szakadva. Rövidebb is, mint a másik. Feslett neki a vége – bizonygattam ártatlanságomat.

Megint rácsapott a vendégszékre.

– Várjátok meg, amíg lecsillapodik az ügy! Te érzed majd, mikor nem kutakodnak már annyira utána. Aztán hozd el ide a Réz... a Zelmát. Ellakhat itt hátul, a raktárban. Oda még a zsaruk se szoktak benézni. Kezdetben felsöpri a levágott tincseket. Később megmoshatja-száríthatja a vendégek haját. Mikor meg betölti majd a tizenyolcat, akkor már nem fogják körözni. Akkor majd hivatalosan is előjöhet. Hány éves is a Zelma? – kérdezte váratlanul a Lidi.

– Tizennégy már elmúlt. Közelebb van a tizenöthöz – feleltem.

Lidi előhúzott a fiókjából egy csomó könyvet. Szatyrot is kerített hozzájuk. Kezembe nyomta.

– Tankönyvek. Ezeket addig is olvassassa-tanulgassa a Zelma!

– Köszönöm, Lidi! – motyogtam.

– Várj! Tégedet meg rendbe szedlek. Hogy venné már ki magát, fodrásznál voltál, a Lidinél, mégis kócosan térnél vissza!

Megnyírt. Nem fogadott el pénzt. Aszonta, a Zelmának nagyobb szüksége van rá. Ezen is túl vagyok. A Csikágó Lidivel való találkozáson. De miért is? Kicsodám nekem a Zelma? Hát még a Lidi? Borotvával fenyegetőzik. Mikor a zsaruk pénzt adnának nekem. Ötszázásokkal, ezresekkel fizetnének, ha feladnám a Zelmát. Én meg itten kockáztatok érte. Az ebédem felét meg eleszi előlem!

– Hanem, Jakab! – szolt utánam a Lidi. – Annak idején én is megbíztam egy srácban. A Csikágó Csabiban. Ő meg kiállított a sarokra. Elszedte a pénzem. Kihasznált. Megvert. Ugye, te nem fogod kihasználni a Zelmát? – kérdezte.

– Lidi! Ha tudnád, miket élek át a Zelma mellett, akkor nem kérdeznél tőlem ilyet – feleltem.

Nekem is van önbecsülésem. Délelőtt még Dartanyanhoz viszonyítottak engemet. Odafentről leskelődve Zelma úgy gondolta, én velem akarják eljátszatni a Dartanyant. Lidi meg Csikágó Csabihoz hasonlít! Vártára se jövök többet!

– Jakab! Ott van szemben az a bolt. *Méteráru szaküzlet*. Látod? Ha tényleg szereted a Zelmát, vedd neki cipőfűzőt! Sárgát!

Vettem neki. Egyet akartam, de párban adták.

6. krónika

Napokkal korábban már kezdték kirakni a plakátokat.

Szent Menyus Krompita fesztivál

Ezt hirdették. Menyus szobrát is rárajzolták a falragaszokra.

Zeneszóra ébredtem. Zelma kiugrott az ágyból. Ölbe kapta a cipőjét. Bemászott rejtekhelyére. Becsuktam az ablakot. Ne harsogjon a fülünkben a muzsika.

– Ezek nem is zsaruk. Ezek katonák – kiáltotta riadtan a rejtekéről a lány.

– Az orosz nem hegedül. Az orosz lő, vagy tangóharmonikázik. Legfeljebb meghal, de most béke van. Meg most nem jönnek. Most pont mennek – nyugtattam Zelmát.

Kinéztem az ablakon. Leolvastam a döcögő-füstölgő teherkocsi oldaláról: *Lenin Népe Szocialista Mezőgazdasági Termelőszövetkezet*. Annak platóján utazott körbe a zenekar.

– Csiga-biga gyere ki – szóltam le Zelmához.

– Nem ég a házam odaki? – kérdezte saját magán gúnyolódva.

– De! Csak ez nem azt jelenti, hogy lángol a házad. Azt jelenti, hogy az egész égbolt, az ég adta világ a tiéd. Hogyha mégis előbújsz – fitogtattam tudásomat.

– Milyen jó, hogy te ilyen leveles ember vagy. Okos vagy. Te még a gyerekdalt is máshogy hallod. Mert te tanulhattál – szólt elismerően, ahogy kikászálódott az ágy alól.

Rendbe szedett engemet. Megigazította a ruhámat. Nadrágom rácsos lett. Milyen lett volna? Ágyunk matraca alatt „vasalta” ráfeküdvé. A rugók mintát hagynak a gúnyán. Nem zavart. Horváth Jocitól örököltém. Felőlem cikkcakkos is lehet!

– Te! Zelma! Ki az a Horváth Joci? – érdeklődtem a ruha gazdája felől.

– Ezt meg most miért? – kelt ki magából Zelma.

– Csak eszembe jutott. Rózsika néni mondta a múltkor, a gatyá a Horváth Jocié volt. Meg a többi ruhám is.

Zelma tekintette elfátyolosodott. Előbb gyanakodott, mintha őelene kérdeztem volna. Aztán rájöhett, nem bántom őt. Tényleg nem tudom, ki az a Joci, mégis érdekel, mi történt vele. Leültetett az ágyra. Mellém kuporodott. Elmesélte. Joci el akart szökni az otthonból. Fél éve történt, egy péntek délután. De a nyíregyi vasútállomáson igazoltatták a zsaruk. Azt kiáltotta: *Én oda vissza nem megyek!* Kutyájukat engedték rá a zsaruk. Joci futott. Keresztül a vágányokon. Hanem a szalkai sebes meg akkor futott be. Elütötte szegényt.

– A felnőttek, Rózsika néni, Árvácska néni meg a butább gyerekek azt mondják Jociról: *Meghalt.* Én meg úgy mondom: *Megszökött* – értékelt Zelma a Joci esetét. Hozzátette: – De én tudom, hol rejtőzik a Joci. Az Áldozófűz odújában. Oda ez a zsarú se mer utánamenni.

– Azt beszélük, elátkozott fa az az Áldozófűz – mondtam.

– De nem nekünk. Mirajtunk, árvákon nem fog az átok. Mi rögtön-mindjárt elátkozottnak születtünk, oszt azért nem – magyarázta Zelma.

Elindultam. Maris, a portás kötött. Be akartam mutatkozni neki. Mán mióta itt élek, ő meg mán mióta itt köt, oszt még be se mutatkoztam neki. Éberséggel viszont nem lehetne megvádolni őt.

* * *

Nem minden nap hivatalos az ember fesztiválra. Ballagtam lefele a lépcsőn. A krompita nem vár! (Reszelt krumpli befűszerezve, zsírban kisütve.) Árvácska is épp lefele kullogott. Vele jött egy nő is. Öltözte alapján magányos kémiatanárnőnek néztem. Nem alacsony, nem

magas. Negyven éves lehet. Szép arcú, de nem rúztól, púdertől. Úgy volt vonzó, magában. Barna hajú, zöldszemű.

Árvácska igazgatónő bemutatott bennünket egymásnak: *A hölgy Korondi Katica. Katica az óvodavezető minálunk.*

Katica óvónő kezét nyújtott nekem.

– Engem meg Jakabnak hívnak – motyogtam, ha már Árvácska igazgatónő csak őt mutatta be.

– Áh, ön az az egyetemista. A végzős levéltáros – nyugtázta Katica óvónő. Hozzátette: – Nem tudom, ilyen környezetre számított-e, amikor önkéntes gyakorlatra jelentkezett hozzánk. De akárhogy is van, ez a pár hónap az élete meghatározó időszaka lesz. Amiket itt tapasztal, meglátja, Jakab, felér majd tíz diplomával.

Okos nővel nem szeretek beszélgetni. Nem még hárommal. Ki nem állom, ha valaki eszesebb nálam. Otthon, a szobámban Zelma csacsog a fülemben. Osztt ott van még nekem Árvácska igazgatónő is. Erre jön Katica óvónő.

* * *

Leértünk a főtérrre. Garamvölgyi tévész-elnök köré sereglettek a Szent Menyus Társaság tagjai. Nem fekete lovagjelmezben (de nem is kék munkakötényben). Ki-ki magának öltözött. Rőzsevári rendőr uniformisban téblábolt ott. Abban is beleszürkült a tömegbe. Biciklijéről ismertem meg. Ha a nagy hasát meg a bulldog-képét nem számolom. Tony Tornádó børszerelésben báméskodott. Mintha motorozni indulna. Hogy ez a világot járt filmrendező mit keres a Társaságban? Biztos nem ok nélkül csatlakozott hozzájuk. (De mit lehet itt ellopni?)

Körbe állták Szent Menyus szobrát. Elnéztem, tényleg szakasztott mása a Garamvölgyi Garamnak. Meghajoltak előtte. Szenttársam intett nekik. Hanyagul, talapatán ülve. (Ami egy beton hokedli volt.) Belefáradt az ok nélkül való ácsorgásba, egyszer a márvány is megpihen.

Én meg nem hiába feszítettem a két nő között. Megláttak hármunkat. Lelkesen fogadtak. Mintha mi hárman is összetartoznánk. Ahogy ők maguk is. Katica óvónőt akkor láttam először. Árvács-

ka igazgatónő a folyosó másik végében lakik. Mi közöm énnekem őhözjuk? Mégis egységeseek voltunk. Mind a hárman visszautasítottuk Garamvölgyi téesz-elnök *hozott-isten pálinkáját*. Katica óvónő nem iszik. Árvácska igazgatónő nyilvánosan nem. Én utálom a szilvasnapszot.

Balázsréti tanácselnök talicskával járta a krompitasütő helyeket. Tuskót, rönköt vitt a csapatoknak. Kell a tűz a krompítához. Láng, parázs, sok fa.

– Mert a jó krompita akácon sül. Minálunk legalább is – magyarázta a két pedagógusnak meg nekem.

Katica óvónő debreceni. Árvácska igazgatónő pesti. Honnan tudnák, hogyan készül a krompita?

– Nahát! Ezt nem is gondoltam volna! – mondtam meglepetten.

Kár volt rácsodálkoznom. Tanácselnökünk felbuzdult.

– Mert Laposdon... a szomszéd faluban tölgyfamáglyán sütik. De az nem olyan – magyarázta lelkesen a sült krumpli esetét a tűzifával.

Megérkezett a tánckar. A Kopárdi Kamásli. Elfigyeltem. A Szent Menyus Társaság tagjai amilyen idétlenül festenek egyen-maskarájukban, ezek a falusi lányok olyan szépek az ókopárdi népviseletben. Csodaszépek!

– Maga nem fényképez? – kérdezte tőlem Katica óvónő, miközben a népi kultúra kortárs női képviselőinek testi adottságait szemléltem.

Ezek a Kopárdon élők (tősgyökeresek, gyüttmentek), mind egyformák. Tán a Tisza teszi. A mocsárszag, a szúnyog. Miért zaklatnak ezek engemet? *Van-e papírom? Tollam? Jegyzetelek-e? Fényképezek-e? Hol tartok a krónikámmal? Alany, állítmány, tárgy.*

– Tetszik tudni, Katica asszony, az én tanítóm az iskolában... – válaszoltam. Árvácska igazgatónő kisegített: – Professzorod az egyetemen...

– A professzor úr egyszer azt mondta nekem: – Jegyezze meg, fiam! Aki fényképez, az turista. Aki jegyzetel, az ellenőr. Aki figyel, az levéltáros.

Mennydörgött. Felnéztem az égre. Béke volt odafent, a felhő is csak nyújtózkodott. Félttem, megint megkondul a harang. De csak Garamvölgyi téesz-elnök ragadta meg a mikrofont. Az volt az a hang. Ő nyitotta meg a Szent Menyus Krompita fesztivált. Nyikorogott, nyilallt, sűgott-bűgott a hangszóró. Rőzsevári rendőr oldalba rűgta a berendezést.

Garamvölgyi elmondta: *Nincsen Kopárd krompita nélkül. Nincs fesztivál Szent Menyus Társaság nélkül.* Ennyit bírtam megjegyezni a nyitóbeszédből.

Felcsendűlt a Himnusz. Énekeltük. Hogyha hamisan is, de szűvből.

Miután megbűnhődtük *a múltat s jővendőt*, Buenossza nővér vette magához a szót. Meghajolt Szent Menyus szobra előtt. Meg a falu népe előtt. (Szenttársam, Menyus balkézből visszaintett neki.)

Nem emlékszem, mit mondott.

Megtapsoltuk őt. Amiért nem beszélt hosszan. Buenossza nővér is tapsolt. Palástban, imakönyvvel a hóna alatt. Keresztet vetett Szent Menyus szobrára, oszt elkezdte bemutatni a csapatokat:

Kopárdi Nők Köre. Megtapsoltuk. *Kopárdi Nyugdijasok Köre.* Őket is megtapsoltuk. *Kopárdi pedagógusok csoportja* (Árvácska igazgatónő és Katica óvónő). Őket is megapsolták. *Szent Menyus Társaság csapata.* Mint a színházban. Hosszasan tapsolta őket a közönség.

Hanem a fesztivál mégsem kezdődhetett. Előbb Buenossza nővér megáldotta a krumplit. Vagy megszentelte a fokhagymát. Messziről nem láttam jól. Beszédét latinul kezdte. Aztán váltott. Engem magyarul se érdekelt. Mást se.

Garamvölgyi téesz-elnök is mocorgott. Igaza volt. A krompita hamar kisűl. Olyan a fajtája. Hogyan venné mán ki magát, hogy hosszabb a megnyitó, mint a fesztivál?

– Tisztelendő Buenossza nővér! Köszönjük szépen szűvet-lelket melengető áldását! – állította le a nővért.

– Soli Deo Gloria – mondta szemlesűtve a nővér.

Garamvölgyi téesz-elnök bejelentette:

– Kedves Barátaim! A Szent Menyus Krompita fesztivált ezennel megnyitom!

Éljeneztek a falubeliek. Munkába álltak a versenyzők. Muzsikált a cigányzenekar. Lakatos Gazsi nótájára a fokhagymát is vidámabban pucolták az asszonyok. Zsíríz lengte be a teret. Kék kötényt öltött asszonyok szorgoskodtak a tepsik körül. Pucolták a krumplit. Porciózták a borsot, a sót. A férfiak is kék kötényt viseltek. Nem mintha nem lenne mindegy, milyen jelmezben isszák a pálinkát. Garamvölgyiné kínálgatta az embereket. Ittak. Hasogatták a tűzfát. Csattogott a fejsze, hasadt a rönk, gyúltak a máglyák.

* * *

Garamvölgyi téesz-elnök el volt kámpicsorodva. Egyik cigaretta után szívta a másikat. Láttam én, nem foglalkoznak vele. Pedig el akarja mesélni, mi nyomasztja. Nem hagytam őt bánatában tobzódni.

– Túl sokan jöttek, Garamvölgyi úr? Attól tetszik félni, nem lesz elég a krompita? – provokáltam.

Kinevettek a többiek. Nem sértőn. De több együttérzést vártam tőlük. Mégis csak én írom róluk a krónikát.

Maga köré intette a téesz-elnök az övéit. Elmesélte, mi bántja.

– Megjött a banktól a válasz. Azt írják: *A még élő, egykori alapító téesz-tagoknak reálértékben annyi pénzt, termőföldet vagy termelőeszközt ki kell fizetni, amennyit a tag a belépéskor adott be a közösbe.*

Balázsréti tanácselnök bekapcsolódott.

– Mán csak egy él az alapítók közül. A Bánhegyi Bandi bácsi. Apámtól tudom, Bandi bá' lóval, szekérrrel meg vaskével lépett be a közösbe.

– Apád mán nem él. Bandi bácsi meg semmire se emlékszik. Mi meg pont honnan tudnánk, mit hozott, oszt azt is letagadjuk – folytatta Rőzsevári rendőr.

Antalházi postás is megszólalt.

– Bocsánat, uraim. Nem sül a krompitánk.

Összerezte a Társaság. Más csapatok mán tüzet gyújtottak. Kikenték a tepsit, megpucolták a krumplit, metélték a fokhagymát. Könnyeztek az asszonyok. Piroslott a férfiak arca. A fesztivál szervezője, a Szent Menyus Társaság meg utolsó helyen áll? Felélénkült a tagság. Csattogott a fejsze. Kopogott a vágódeszka.

Három marcona férfi közelített a téesz-elnökhöz. Garamvölgyi meg akarta kínálni őket.

– Na! Igyanak maguk is egy kupicával! Ha meg már ittak, hát igyanak még egyet!

Nem pálinkázni jöttek. Tiltakozni. Ők bizony nem írják alá a papírt. Félrehívta őket a téesz-elnök. Ne halljam, mi a bajuk. Vitatkoztak. Aztán váratlanul elcsendesedtek. Garamvölgyi téesz-elnök töltött egy kupica pálinkát. Magának. Felhajtotta.

– Most eredjenek! Nemsoká választ kapnak tőlem. Még meggondolom – felelte mérgesen.

Belevörösödött. Őt a kommunizmusban nem merték volna kérdőre vonni. Ebben a világhatáruló átmenetben meg, mikor a kommunizmus már nem, a kapitalizmus meg még nem működik, idejön hozzá három paraszt, oszt követelőkzik.

Szólt a zene. Táncolt a nép. A Kopárdi Kamásli meg a hegedűsök csuda hangulatot csináltak. Egyedül a téesz-elnök kesergett magában. Tony Tornádó odalépett hozzá, oszt megkérdezte:

– Melyik része veszteséges a téesz-nek, Garamvölgyi úr?

– A tejüzem. Közel vagyunk Vártához. Ugye, a Vártai Tejgyárral nem lehet felvennünk a versenyt. Dán gépsoruk van. Meg aztán sok a beszállítójuk is. Olcsóbban bírják kigazdálkodni a palackozást is.

– Na, látja! Akkor... – mondta, de elhallgatott.

Nem akarták, hogy halljam, miről diskurálnak. Arrébb mentek. Garamvölgyi tsz-elnök végighallgatta Tornádót. Megnyugodott. Ő maga ment az előbbi három ember után. Ajánlatot tett nekik. Felragyogott az arcuk. Egymás kezébe csaptak. Ittak egyet a nagy egymásra találásra.

Másodszor is megállapítottam, nem fesztiválra való ez a krompita. Hamar kisül. Olyan sebesen, hogy még kampányolni se marad idejük a szervezőknek. Arra gondoltam, ha még sokáig maradok Kopárdon, javasolni fogom nekik a Meresztett kocsonyafesztivált. Négy órán át kell főzni, három óra, míg megdermed. Annyi idő alatt háborút lehet nyerni, nem polgármester-választást.

Elkészültek a résztvevők a *versenytálakkal*. Egyesével vonultak velük a zsűri elé. Gőzölgött a lepény. Bizakodtak a versenyzők.

Balázsréti tanácselnök állította össze a bíráló bizottságot. Egyiküket se ismertem. Megkérdeztem Árvácska igazgatónőt, kik ezek?

– Balra, az a nagybajuszú, ő Gerzson bácsi, a juhász.

– Oszt az a néni? – tudakoltam.

– Örzse néni. Garamvölgyi úr nagynénje, egyben a nevelőanya is. Ő az utolsó ember a faluban, aki beszél még az ókopárdi nyelvet.

– Miért? A Szent Menyus tagjai nem beszélnek? – csattantam fel.

– Az a kalapos bácsi pedig a tolókokcsiban Bánhegyi Bandi bácsi. Ő az utolsó élő téész-alapító.

– És ez a szemrevaló menyecske? Mán nem úgy értem – vissza-
koztam.

– Ő Pannika. Fejőnő. Pannika története is kacifántos. De tudod, hogy nem szoktam pletykálni... Pannika Kopárd büszkesége. A Szocialista Munka Hőse! – mondta elismerően Árvácska igazgatónő.

Azt gondoltam, szakácsok döntenek el, melyik lepény jó lepény. Nem két matuzsálem, egy matróna meg egy fejőnő.

Mind a négy zsűritag kivett egy-egy krompítát a tálból. Beleharaptak. Megízlelték. Aztán a hozzájuk lehajoló Balázsréti tanácselnök fülébe súgták, melyik ételre szavaznak. Balázsréti fejben összesítette a végeredményt. Szent Menyus szobra mellé lépett. Leintette a zenekart. Abamaradt a muzsikaszó. Megálltak a táncosok. Balázsréti tanácselnök kihirdette az eredményt:

– Tisztelt kopárdiak! Kedves barátaim! A fesztivál fej-fej melletti eredménnyel zárult. Csak jó és még jobb krompita sült ki ezen a napon. A szakmai zsűri szerint nagyon finom lett a Kopári Nők Körének sültje.

Megtapsoltuk a Kopárdi Nők Körét.

– Ha, és egyáltalán lehet ilyet mondani, még jobban sikerült a Kopárdi Nyugdíjasok Körének krompítája.

Őket is megtapsoltuk. Őket hosszabban.

– Végül az utolsó csapat eredményét is szeretném bejelenteni. Első díjat nyert a kopárdi pedagógusok csoportja.

Árvácska igazgatónő és Katica óvónő lesütötték szemüket. Őket nem olyan nagyon üdvözölték volna, hogyha én nem éljeneztem

volna mások helyett is. Hanem a zsűri egy különdíjat is megszavazott. Azt a Szent Menyus Társaság nyerte.

Sokáig tapsoltunk. Ujjongtunk volna tovább is, hanem a zenekar megint rázendített. Csárdást játszottak. Rózsika néni, az iskolaotthon takarítónője énekelt is: *Hajmási Péter, Hajmási Pál, a barométer esőre áll...*

Antalházi postás félrehívott bennünket. Derűs képpel újságolta a Társaság tagjainak: Katica óvónő kijárta a megyénél a KRESZ parkot. Jövő kedden aszfalozzák az óvodaudvaron.

– KRESZ parkot Kopárdra? – értetlenkedett Balázsréti tanácselnök.

– Aszfalozzák? Az egész faluban két út van lekövezve! Ez a nő meg mán az óvoda udvarát is leaszfaltoztatja! Kapcsolatai is vannak, meg szervezni is tud. Nem, hogy ezt a Katicát választanánk meg polgármesternek!– viccelődött Tornádó.

Jót neveltünk. Balázsréti is, de aztán elkomorult.

– Nem szeretem a mocorgó embereket – jegyezte meg.

Sorba álltak a vendégek Garamvölgyiné előtt. Mindenkinek csomagoltak pár krompítát. Én is elfogadtam. Kóstoló Zelmának. (Az a három férfi terelte oda a népeket, akikkel Garamvölgyi az elébb megalkudott valamiről. Igen segítőkészek lettek.) Aki megkapta a csomagját, aláírt valami nyilatkozatot. Utóbb engemet is odahívott a téesz-elnök. Én lettem az egyik tanú. Másik meg az Antalházi postás.

– Maguk ketten itt a leghitelesebb tanúk. Se párttagok, se téesz-tagok nem voltak – kacsintott oda nekem.

Mikor mán mindenki aláírta, Garamvölgyi téesz-elnök magához rendelte a tanácselnököt.

– Bazsi! Csomagoltattam az asszonnyal egy kis kóstolót. Nem, ne szerénykedjél! Nem neked. Vidd el az Áldozófűz szellemének!

Balázsréti megtorpant.

– Én-e? Pont én, Gara? – feleselt.

– Hagyd mán el! Elindulsz. Oszt, hogy odaérsz-e vele, hazaviszed-e, vagy behajítod a Tiszába, mán senki se fogja látni! Mindig viszünk áldozati bemutatót a szellemnek. Pont most ne vinnék neki? Kampányidőszakban?!

Balázsréti arca felderült. Elindult a csomaggal. Látványosan. Veszedelmes küldetése is része a hagyományápolásnak. Tett egy kört a téren. Hadd lássa őt mindenki. Aztán elment a kóstolóval. Garamvölgyi meg leintette a muzikusokat. Buenossza nővérré nézett. Ő elkezdte énekelni a Szózatot. Mindenki vigyázzba vágta magát. A férfiak levették kalapjukat. Elcsendesedtünk. Elérzékenyültünk. Együtt énekeltek: *Bölcsöd az, s majdan sírod is, mely ápol s eltakar.*

Szétszéledt a falu népe. Kóstolójukat, mint szerzett zsákmányt, vitték hazafele. Hanem Bandi bácsi (az egyetlen élő téész-alapító) tolokocsiján odagurult Garamvölgyihez, oszt megkérdezte:

– Hanem Gara fiam!

– Parancsoljon, Bandi bátyám!

– Én mán a múltkor is figyeltem. Te ingyen méred a pálinkát meg a bort. Krumplit osztasz. Mostan meg krompitát. De mégis csak a téész-tagok dolgoztak meg érte. Keserves munkából van minden. Te meg elkótyavetyéled itten? – kérdezte Bandi bácsi.

– Mióta... Buenossza nővérnek hála... megtértem, Isten parancsát követem, Bandi bátyám.

Bánhegyi Bandi bácsi elgondolkodott. Belenézett Garamvölgyi szemébe. Elérzékenyült. Megemelte kalapját, oszt elgurult a tolokocsiján.

Hanem az előkerült Dévai doktor úr kérdőn nézett Garamvölgyi téész-elnökre.

– Meg kell hagyni, Bandi bácsinak van igaza – jegyezte meg.

Garamvölgyi téész-elnök mondani akart valamit. Tony Tornádó megelőzte őt.

– Higgyenek nekem, uraim! Én Nyugatról jövök. Olaszországból, ahol mán sok száz éve kapitalizmus van. Itt meg csak mostanság kezd kialakulni. Garamvölgyi úr jól csinálja. Mert semmiből nem lesz semmi. Ám, ha mi most cirkuszt nyújtunk nekik, meg egy kevéske kenyeret, az sok kenyeret terem. Mégpedig nekünk, és nem nekik.

7. krónika

Aznap korábban indultam az ebédért. Vasárnap 1 órától 2-ig osztják. Ha későn megyek, a hígja jut. Korán mentem. Olyankor a kamaszpárocskák még csókolóznak valamelyik ficakban. Vagy bagóznak a vécében. De aznap nem bujkáltak a gyerekek. Nem is gyerekek. Meglett kamasz fiúk és szerelmes bakfisok. Megrekedt értelemmel. Gyermeki lélekkel. Megható őszinteséggel.

Becsínált leves darás tésztával. Óvodai menü. Azt hinné az ember, ezeknek a felnőtt-termetű srácoknak csülkös bablevest adnak. Rakott krumplit tojással, kolbásszal...

Hosszú sor, silány étel. Minden gyerek engem bámul. Rám néznek, valamit figyelnek rajtam. Összesúgnak. Vissza akartam fordulni. Megvár az a becsínált. Visszajövök fél óra múlva. Hanem Bözsi néni, a szakácsnő kiszólt a pult mögül: *Levéltáros elvtárs! Jöjjön előre! Maga nem intéztis gyerek.*

Ez az ifjúság. Ők a jövő. Nem azon csattantak fel, hogy híg levest meg ízetlen kovászt kapnak vasárnapra. Bözsi nénin. Egy felnőttet előre akar engedni a rovásukra. Egymás szavába vágta: a fenébe kívántak engemet. *Várja ki a sorát ez is! Most gyűtt ide, oszt mán a sor elejére akar hágni. Köszönni azt nem bír a folyosón. Eleszi előlünk a kaját. Akinek van anyja, lakjon odahaza, oszt egyen otthon!*

Hogy ki lökött meg először, azóta se tudom. Ha akartam volna, se tudtam volna visszaütni. Melyiket vágjam nyakon? Oszt miért pont azt az egyet, mikor szíve szerint mind megrugdalna. Élik itten a nyomorult kis életüket. A szüleik által rájuk rótt sorsuk és a saját

szabályaik közt. Erre idejövök én. Nem vagyok intézetis. Se nem tanár. Mégis külön szoba jár nekem. Fürdőszoba meg vécé is van benne, oszt a soromat se akarom kivárni.

Valahogy a földre kerültem. Úgy feküdtem a kövön, mint a folyó. Kétfelé választottam a gyerekeket. Egyik parton ellenem, másikon a védelmemben verekedtek. Kettőt ismertem név szerint. Mercédeszt meg a Kelement. Ők velem voltak.

Kimásztam a kupac alól. Jó, hogy mán álltam, mert odaért Árvácska igazgatónő. Egy levéltáros nem nézheti padlón fekve a világ folyását. Történelem alulnézetből, vagy mi a fene?

– Mi van itt? – kérdezte az igazgatónő.

Rajtam kívül senki se hallotta a harci zajban. Meg ez amúgy is bugyuta kérdés. Háborúban azt kérdezní: *Hát itt meg, ó, jaj, mi folyik?*

Egymást verték a fiúk. A lányok se csitították a csatározókat. Ők is verekedtek. Ököllet támadtak. Árvácska igazgatónő nem bírta lecsillapítani a tanulóit. Se szétválasztani. Rám nézett, de én nem rúgok meg lányt. Fiút pedig nem ütök meg. (A nagyobbaknál bicska is van.)

Aztán Bözsi néni kijött a pult mögül. Korábban csak deréktól felfelé láthattam őt. Életnagyságban még kövérebb. Mint egy nagy, fehér angyal. De nem a szárnyaival csapkodott, a merőkanalával. Két fiú meg egy lány került a földre. A többi abbahagyta a verekedést.

Árvácska igazgatónő odaállt a három földön fekvő fölé.

– Ebéd után várlak benneteket az irodámban! – mondta, oszt odaszólt a konyhás néninek.

– Köszönöm, Bözsi néni!

Tőlem meg elnézést kért a gyerekek nevében.

– Bocsásson meg, levéltáros úr! Fatális félreértés történt.

Fatális. Ez a szó kódorgott a fülemben. *Fatális.* Értik egyáltalán a nebulók, mit jelent ez? Értik, mit tettek egy felnőttel? Én se értettem, de megjegyeztem. Árvácska igazgatónő elvonult. Bözsi néni visszament a fazeka mellé. Én meg beálltam a sor végére. Mindenkinek jutott a levesiből. Repetát is lehetett kapni. Hanem a tésztát visszavitték. Bele se túrtak. Se íze, se bűze. Az is, aki a darás tésztát kitalálta...!

Kelemen mellém gurult a tolókcocsijával. Mercédesz is odajött. Ezek is mit akarnak? Vigasztalni? Engem? Nem szorulok rájuk.

– Figyeljen, Jakab bácsi! – szólított meg a fiú.

– Hagyjál békén! Jól vagyok – utasítottam el őt.

Nem sértődött meg. Folytatta.

– Mercédesz meg én meg akarjuk kérni magát valamire.

– Nektek adom. Melyik kell? A leves vagy a tészta? Osszátok el! – vágtam rá.

– Saját ebédemet se ettem meg, nem hogy a másét... Jakab bácsi! Tudjuk, maga is ilyenfajta, mint amilyenek mink vagyunk. Csak maga már felnőtt, de attól még úgy gondolkodik, mint mink. Igazul! Tudom, mert magáról is azt beszélik, hogy ütődött – írta körül kérését Kelemen.

Mercédesz megunt a mellébeszélését. Megfogta a kezemet, oszt elmesélte, mi nyomja a szívét.

– Mert maga olyan ufó-féle. De most nem a maga ütődöttségét akarom én mondani, hanem a Zelmát – magyarázta.

Megrándult a kezem. Mercédesz észrevette zavaromat. Ő is tud rólunk? Oszt még itt, ennyi gyerek előtt meg Árvácska igazgatónő előtt le is leplez bennünket.

Megszorította a kezemet a lány.

– Maga már nem ismerhette a barátnőmet, mert akkortájt szökött meg az is, mikor maga ideköltözött. De a Kelemen meg én... féltjük őt. A Zelmát. Jakab bá! Keresse meg nekünk a Zelmát! – így a Mercédesz.

Megnyugodtam. Meg is illetődtem.

– Mercédesz... meg persze te is, Kelemen! Én nem tudom pontosan, hogy az a...

– Zelma! – vágták rá egyszerre.

– ... az a Zelma miért szökött meg. De biztos nem azért, hogy visszahívjam ide. Meg aztán nem is ismerem őt. Azt se tudom, hol lakik. Ezért aztán meg se bírnám kérni őt, hogy jöjjön vissza oda, ahonnan elmenekült – magyaráztam.

Árvácska igazgatónő rosszallóan nézett rám. Mercédesz meg kijavított engemet.

- Nem arra kérjük magát, Jakab bá', hogy hívja vissza a Zelmát.
- Nem? – kérdeztem.

Kelemen folytatta.

– Csak keresse meg! Keresse meg a Zelmát! Oszt mondja meg neki, hogy a Mercédesz meg a Kelemen azt üzeni, hogy hiányzik. De nem úgy, hogy visszajöjjön, annál jobban – mondta a fiú.

Ha Kelemen lány lett volna, megöleltem volna. Két kezemet imára emeltem. Felé fordítottam a szívemet. Elmormogtam egy fohászt. Három ujjamat Kelemen homlokára nyomtam. Ő sírni kezdett. Vele pityergett Mercédesz is. A fiúk megszeppentek. Árvácska igazgatónő a szájához kapott. Bözsi néni felemelte merőkanalát.

Aztán Kelemen elengedte tolókocsiját. Felállt. Előbb csak állt ott, ácsorgott önnön gyógyulásán hitetlenkedve. Lépett egyet előre. Kettőt. Hármat. Visszament a kocsijához. Megtapogatta. Önmagát kereste benne. Hiszen ő mindig ott ült benne. Nem akarta elhinni, hogy üres a szék, ő meg áll, jár, él.

Minden srác Árvácska igazgatónőre bámult. Tőle várták az igazolást. Jól látják-e, amit látnak. Oszt ezt csak látják, vagy meg is történik való igazában a Kelemennel? Hosszú döbbenet után felkiáltottak.

- Éljen! Éljen! Éljen! Éljen, Kelemen! Éljen, Jakab bácsi!

Megfogták egymás kezét. Körbetáncolták Kelemen. Megilletődötten állt a fiú a szeretet gyűrűjében. Mercédesz meg szájon csókolt engemet. Árvácska igazgatónő rá akart szólni. Nem szólt rá. Hanem az egyik fiú begerjedt. Sokkot kapott a felkorbácsolódott érzelmek hatására. Vicsorgott. Szeme villámot szórt.

- Lapos Ferinek rohama van! – kiáltotta Mercédesz.

Mire Árvácska igazgatónő elővette a vonatkozó injekciót, Lapos Feri mán tombolt. Előbb csak kicsit rúgott. Aztán erőből. Tiszta erőből. Megtaposta, eltaposta a tolószéket, Kelemen guruló börtönét. Mintha saját szabadulását élte volna meg társa talpra állásában. Mintha öelötte is kinyílt volna a világ. Mintha azzal saját béklyóit is darabokra törte volna.

Aztán a belevágott injekciótól lecsillapodott.

(Attól fogva Kelemen úgy járt, mint a társai. Állandóan rohant. Legbátrabban a lépcsőn szaladt fel-alá. Céltalanul, csak a szaladás kedvéért. Be akarta hozni a tolókokcsiban elvesztegetett éveket, kilométereket, lépcsőfokokat. De csoportseta alatt, az út mentén, mikor autó fékezett, Kelemen összeborzadt. Olyankor újraélte gyerekkori balesetét.)

Hanem Mercedesz elbizonytalanodott. Megint megfogta a kezemet.

– Oszd mondja csak, Jakab bá! Kelemen akkor is bír majd járni, mikor maga már el lesz költözve innen? Mert, ha csak addig tart a járása, akkor kár volt becsapnia ötöt, hallja-e!

– Mercedesz! Lapos Feri már a tolókokcit is összetörte, annyira végleges a Kelemen gyógyulása – feleltem megnyugtatóképpen.

* * *

Tálcán vittem a kaját a szobámba. Ahogy máskor is. Csak máskor nem voltam annyira feldúlva. Zendülés a konyhában? Menzalázadás? Minek nevezzem? Nyilvánvaló, én váltottam ki. De mivel? Hogy én is fiatal vagyok? Alig idősebb a diákoknál? Vagy az én szabadságom is olyan zavaró, mint mikor a láncra kötött eb vicsorog a kóbor kutyára, mert az bárhova mehet? Éhezik, fázik, de szabad.

Szabadság, ha-ha-ha! Idepottyantam ebbe a mocsárszagú faluba. Össze vagyok zárva egy rám akaszkodott gyereklánnyal. Felemás emberekről kellene diadalt harsognom a krónikámban...

De hogyan menjek eztán a srácok közé? Ezek közé, akik meg akartak verni. Hogyan viselkedjek, mikor összefutok velük a folyosón? Haragudjak rájuk? Kimutassam sértettségemet? Megbocsássak nekik? Mert ha még valami ehetőt adtak volna aznap. Paprikás krumpelit! Vagy grenadírmarsot! Összeverekedni egy becsinált levesen?

Elgondolkodtam: hogyha Zelma nem szökött volna meg, akkor a zendülésben ő ki mellé állt volna? Intézeti lányként ő is ellenem fordult volna? Abban a szereposztásban neki a másik oldalon lett volna a helye? Ilyenféle lehet a politika is. Ki melyik csapatban játszik. Meg a foci is. Az főleg ilyen.

* * *

Egykedvűen léptem be a szobámba. Letettem az asztalra az ebédet. Zelma kimászott az ágy alól. Nem mondtam el neki. Elvégre felnéz rám. Én vagyok a felnőtt. Felnőtt, aki hivatalosan van itt. Megbízással, fizetésért. Aki őt rejtegeti. Megosztom vele a fekhelyem. A kajámat. Mondjuk ki: eltartom őt. Közben pedig megingott a tekintélyem. Az állásom. Ami az ő ittlétének alapja is. (Azt meg Zelma se tudja, hogy az én sorsom se biztatóbb az övénél.)

Zelma megette az egész tányér levest. Még a darás tésztát is. Máskor ketten ettünk ennyit. Fele-fele. Lehet, hogy eddig jól se lakott? Csak nem mert panaszkodni?

Kinyitottam az ablakot. A Tisza. Látványa megnyugtatja az embert. Mélyeket lélegeztem. Mán a mocsárszag se zavart. Ahogy hűvösödött az idő, nem volt más olyan bűdös. Hanem azok ott lent az ebédlőben! Jó, hogy meg nem vertek!

– Na! Mondjad mán! Meséld el! – szólt rám Zelma, mikor becsuktam az ablakot.

Lehet, hogy ő is látta a verekedést? Hogy láthatta volna? Hallotta? Felhallatszott volna? Vagy titokban ő is lejár a társai közé? Meglesett engemet? Vagy suttyomban beszélget is néha valakivel?

– Ami az ebédlőben történt? – kérdeztem riadtan.

Ült a puha ágyon. Az én ágyamon. Én meg a kemény széken. Oszt még meséljek is neki!

– Ha úgy is tudsz mindent, mit beszéljek róla? – akartam volna lerázni a lányt.

Megsértődött. Nem vigasztaltam. Először fogadjam őt örökbe! Máskor meg meséljem el neki, hogyan szégyenített meg néhány kamasz. Engemet, aki mán huszonhárom éves vagyok! Aki mán örökbe is fogadhatnám őket...

Folytatta.

– Mit akarsz az ebédlővel? Az ebédet – mutatott az üres tálra – mán meg is ettem. Lidiről meséljél nekem! A fodrászüzletéről! – kérlelt.

Megnyugodtam. Aztán meg reklamáltam.

– Mán beszámoltam róla neked. Még, mikor visszaértem Vártárol.

– Jaj, mán! Ti, felnőttek mind egyformák vagytok. *Mán beszámoltam róla.* Mikor a Horváth Jocinak sikerült elszöknie, arról Árvácska néni ötször *beszámolt* a gyerekeknek. Hadd tudja meg minden kölyök, innen oszt nem lehet meglógni. Próbálkozni lehet, de úgy járunk majd mi is, mint a Horváth Joci. Mintha csak szökött intézetist bírna elütni a vonat... A halált bezzeg elmeséletek ötször! De, hogy a Lidinek bejött az élet, azt nem meséletek el másodjára se – fakadt ki Zelma.

Énnekem ez ne sértődösködjön itten! Éjszaka elfoglalja az ágyam felét. Nappal kieszi a gombócot a levesemből. Jó, jó! Kitakarítja a szobát. Rendben tartja a ruháimat. Bár, azt Rózsika néni is megtenné, ha hagynám. De tényleg! Lidi nem mondott olyat, hogy nem vihetem el hozzá a Zelmát! *Várjátok meg, amíg lecsillapodik az ügy! Aztán hozd el ide. Ellakhat majd itt! Hátul, a raktárban. Oda a zsaruk se szoktak benézni.*

El is kezdtem pedzegetni. Igaz, zagyvaságokat kérdeztem tőle. De egy rabtól... egy önkéntes száműzetésbe vonult lánytól mit lehet kérdezni?

– Mondd csak, Zelma! Teneked... teneked... jó itt élned velem? Mán nem úgy, hogy velem. Nálam – pontosítottam.

Láttam rajta, nem gondolkodott még azon, hogy jó-e az élete. Még alig, hogy megszökött. Még el se kezdte, honnan tudná, hogy milyen a szabad élet? Majd, mikor mán öt vagy tíz éve fodrász lesz Lidi borbélyüzletében, akkor bír majd válaszolni erre.

Gyanakodva nézett rám a lány. De az nem válasz, csak gyanakvás. Folytattam.

– Nem voltál szabadabb, mikor intézetis lányként éltél a többi gyerek között? Kimehettél a folyosóra... néha még a boltba is! – folytattam a célozgatást.

Megértette. Le akarom rázni. Nem úgy jött rá, mint a többi lány. Nem sírt. Nem hisztizett. Nem duzzogott az. Pakolt. Kevés cucca volt. Hanem táskája nem volt, amibe rakhatta volna. Zacskóba csomagolt.

– Este, mikor mán elcsendesedik a folyosó, a portás Maris elvonul majd a fűtő Tamással a kazánházba, akkor elmegyek. Elmegyek, de

magának ne legyen lelkifurdalása. Most pedig ne próbáljon marasztalni! Visszahívni! Bocsánatot kérni! Mert maga nem tartozik nekem bocsánatkéréssel. Mert mi nem tartoztunk egybe sose. Mert magának az ágyban arra volt a feje, nekem meg erre – mondta csendesen Zelma.

Megtorpantam. Énvelem nem szoktak így beszélni. (Énvelem se-hogy sem szoktak beszélni, hát még ilyen szépen!) El akartam mondani Zelmának, hogy én ugyanolyan ágról szakadt vagyok, mint ő. Csak ő még kiskorú. Meg szökevény. De attól még társam nekem. Jó, jó. Nem a húgom. Nem a feleségem. Nem a szerelmem. Nem is a csendestársam. (Ahhoz túl sokat csacsog.)

– A bajtársam vagy! Mint a katonák a lövészárokbán. Olyanok vagyunk, te meg én! Azok se ismerték egymást azelőtt. Nem is szeretik egymást. Nem is szívesen hasalnak ugyanabban a gödörben. Nem rajtuk múlt, hogyan kerültek össze. De az tőlük függ, hogyan vészelik át a háborút. Én tégedet, Zelma, meg nem bántanálak. Ha mégis így tettem volna, az az én szégyenem lenne, nem a tiéd. Én tégedet, Zelma, el nem engedlek, amíg nem tudhatlak biztonságban – motyogtam.

Mert szégyelli az ember, ha vétkezik. Még szégyenletesebb azt beismerni. Zelma mégis pakolt. Mán nem volt kint ruhája. Zoknija se, amit mán ne tuszkolt volna a zacskóba. Pakolással jelezte, hogy ezzel a *lövészárok-dumával* nem lehet őt kiengesztelni.

– Akkor mondd meg te, mivel bírhatnálak maradásra! – ajánlottam fel a békülés őszámára kedvező feltételét.

Zelma abbahagyta a nejlonzacskóval való zörgölődést. Rám nézett. Azt fürkészte, tényleg megbántam-e. Hihet-e nekem újból. Bízhat-e bennem, vagy magázzon örökké.

– Meséld el nekem a Lidit. Hallod? Oszt nem baj, hogy mán elmesélted. Azt se számold, hányszor mondtad mán el nekem. Csak meséld el énnekem a Lidit, a Csikágó Lidit! – felelte hosszas gondolkodás után.

Megkönnyebbültem. Felültem az asztalra. Úgy meséltem.

– Mán mikor belépsz a Lidihez... de nem, ott még nem tartunk! Lidi Vártán dolgozik. Közel az állomáshoz. *Pitymallat*. Úgy hívják a vendéglőt. Hiszen tőled tudom, te magyaráztad nekem is... Amel-

lett van a Lidi borbélyüzlete. *Fodrász szalon* van kiírva. Nem messze az állomástól. Közel, de nem annyira, hogy a mozdonyfüst beszálljon hozzá. A füstöt a Lidi be se engedné. Csak azért mondom a vasútállomást, hogy nem akárhol van ám! Majdnem a belvárosban, csak a szélén. Na, de haladjunk... Belépsz az üzletbe. Egy kisharang megcsendül. Nem! Ne olyan harangra gondoldj, amelyik Buenossza nővér templomában kondul! A holtak is befogják a fülüket tőle! Olyan az, mint mikor szánon jön a Mikulás. Mikor körbe üljük a karácsonyfát. Csillagszóró is fellobban tőle, olyan fajta kisharangra gondoldj! Csilingelés, ami nem a füledben, a szívedben dobban – meséltem.

Zelma szeme befátyolosodott. Hadd sírjon! Ő akarta hallani megint. Mondtam tovább.

– Voltál már vidámparkban? Ültél már körhintán? Egyszer majd elviszlek. Felülünk a ringlispíltre. Na, azt éreztem, a ringlispílt forogni, mikor beültem a Lidi fodrászszékébe. Nem is szék az. Fotel egy szalonban. Ki van párnázva. De nem huzat van azon, hagyjál már! Bőr! Oszt forog. Meg is lehet állítani. De miért állítottam volna meg? Lélektelen vasszék itthon is van.

Zelma közelebb húzódott hozzám. Nem beszéltem halkán. Csak közelebről akart hallani arról a világról, ahova maga is igyekszik.

– De a szék az csak szék. Hanem a tükör...! – lelkesedtem.

– Az meg milyen? – sürgetett Zelma.

– Majd a vidámparkban a kísértetkastélyba is bemegyünk. Egy-magam be nem lépnék oda, olyan félelmetes hely. De veled majd... Na, ott, abban az elvarázsolt alagútban láttam olyan tükröt utoljára. Görbe tükörnek mondják. Lidinél síktükör van, de akkor is.... Leülsz. Lidi a nyakadba terít egy pelenkát. Mire feleszmélsz, veled szemben ül a hasonmásod. Előbb egy kócos fickó bámul vissza a falról. Utóbb meg egy olyan elegánsféle, amilyen én vagyok – meséltem.

Zelma mosolygott. Nem csak úgy, ahogy viccektől szoktak a lányok. Sokáig derűs volt az arca. Azelőtt egyszer se mosolygott. Fel-szabadultan hallgatta a fodrásztükör varázsát. Aztán meg akartam ijeszteni őt. Elkezdtem berregni. Toltam a tenyeremet a lány fején. Rémisztően berregtem.

- Ilyen masinával vágja Lidi a férfiak haját – meséltem.
- Nem ollóval? – csodálkozott rá Zelma.
- Csak a kopaszokat nyírja ollóval – feleltem.

Nagyot neveltünk. Aztán váratlanul elkomorult. Elhúzta a függönyt. Kinézett az ablakon. Óvatosan, meg ne lássák őt odalentről. Nem tudtam, mi lelte hirtelen. Pont, mikor Lidit meséltem, Csikágó Lidit, akinek bejött az élet.

- Mi történt, Zelma? - tudakoltam, mikor visszaült az ágyra.
- Semmi se! – vágta rá.

Nem faggattam. Jól tettem. Magától is elmondta.

– Nem voltál itthon. Zörgött a kulcs a zárban. Alig bírtam összekapni a cuccomat. Mán az ágy alá se érkeztem volna bemászni, a vécebe szaladtam. Még jó, hogy megismerem a te jöttödet. Meghal-lottam, hogy nem te vagy. Neked nem kopog a cipőd sarka – mesélte a lány.

– Megmondtam Rózsika néninek, nem kérek takarítást. Se mo-sást – csattantam fel.

Nem a takarítónő látogatott el hozzám a távollétemben. Árvácska igazgatónő kíváncsiskodott.

– Miért van neki kulcsa a te szobádhoz? – kérdezte sértődötten Zelma.

– Mert ő az iskolaotthon igazgatója. Ő itt a házigazda. Én meg csak vendég vagyok, azért – feleltem.

– És én ki vagyok?

– Te? Te meg az én vendégem vagy.

Zelma meghatódott. Mozdulatából úgy láttam, meg akar ölelni. Meg ne öleljen engemet! Vicevendég a fővendéget nem ölelgeti.

– Oszt miért szagolgatja Árvácska néni a gatyádat? – firtatta Zelma.

Általában se könnyű megválaszolni minden kérdésére. Ezzel konkrétan megfogott.

– Mit tudom én? Nem nézi ki belőlem, hogy magányos férfiként tisztán bírom tartani a holmimat. Mert a Rózsika néni lejelentette Árvácska igazgatónőnek, hogy ez a levéltáros nem engedi, hogy a többi itt lakóhoz hasonlóan kimoshassa a ruháimat – magyaráztam.

– Árvácska néni meg is érdemli a bizalmatlanságot. Nem fogadott engemet örökbe. Hadd kételkedjen! Pedig az ő ruháját is ki mostam volna. Ha befogadott volna – motyogta a lány.

Kopogtak. Zelma összeszedte a cuccait. Bekúszott az ágy alá. Sokára nyitottam ki az ajtót. Akárki is az, hadd érezze, ez az én otthonom. Otthonnak nem otthon. Nincsen benne virág. De akkor is. A kutya is körbepisálja a területét. Ha nem az övé az erdő, akkor is.

Árvácska állt az ajtóban. Vasalót szorongatott a kezében.

– Szia! Szeretnék bocsánatot kérni tőled az ebédlőben történtek miatt – mondta.

– Ja, azt már el is felejtettem – motyogtam.

Nem akartam, hogy Zelma később rákérdezzen, mi volt odalent, ahol különben soha semmi se történik. Csuktam volna befele az ajtót.

– Zavarhatlak egy percre? – kérdezte Árvácska.

– Hangosan kopogok az írógéppel? – próbáltam lerázni őt.

– Soha nem hallani, hogy gépelsz. De... beengedhetnél? Még hírbe hoznak bennünket, hogyha itt látnak engem az ajtóban toporogni.

(Mert ha tőlem látják majd kimenni, akkor nem?) Behívtam. Nem kínáltam helyel. Ha leül, tovább marad. Akkor is, ha csak a székre huppan. Hát még a puha ágyamra. Árvácska igazgatónő segíteni akart nekem. Bevallotta, titokban novellákat ír. Kigondolja, megírja, aztán elégeti őket.

Zelma is, Árvácska is részese akar lenni krónikási munkámnak. Ismerem én a fajtájukat! Előbb besegít az írásba. Aztán meg beköltözik az életembe. Előbb-utóbb a gondolataimba. Még a döntéseimbe is.

Árvácska igazgatónő is azt hiszi, ha ő is részt vett a szoboravatón, ő is krónikaíró. Én se vagyok az, hát még ő! Vívódtam. Ő meg felolvasta a maga változatát:

Csendes méltósággal csordogált a lomha Tisza, de a falu népe nem pihent. Felpeszdült az élet a gáton innen. Lány szellő lengette a krompita illatát a téren. Füst pötytyözte a derűs eget, hol gyapjas felhők vigyáztak ránk. Távol tartották a rontást, esőfelhőt, zivatart. Népviseletbe öltözött

fiataljaink a szemnek, a muzsikaszó a fülnek, a kopárdiak összefogása a léleknek volt kedves – olvasta felvezetőjét az igazgatónő.

Ő magyarázta nekem. Hogyan kell krónikát írni. Alany, állítvány, tárgy. Erre beállít hozzám a körmondataival. Hívatlanul. Szemébe mondtam neki:

– ... *a léleknek volt kedves*. Ahogyan te írsz, az... az... az meg a szívemnek kedves – mondtam.

Könnyes lett a szeme. Hogy ki lehet szikkadva ennek a Pestről jött doktorátus nőnek a lelke. Ettől a kurta mondatától (amivel el akartam hallgattatni, ne olvassa tovább), így elérzékenyült. Mégse engedtem, hogy végig olvassa. Nehogy azt higgye, csak azért, mert tehetségesebb nálam, órá fog emlékezni az utókor! Ő fogja megírni a falu történetét.

– A terjengő mocsárszapot meg a szűnyogcsipéseket kihagyta. Jól tetted. Azokat én se írtam volna bele. Na, add ide! Majd, de csak, ha megengeded, ezt a részt beleszövöm a krónikámba – szóltam, oszt elindultam felé.

Kár volt. Azt hitte, meg akarom ölelni. Megtorpantam. Ő is megdermedt. Pedig ő el se indult. Van úgy, hogy két ember torpanásokkal közeledik egymás felé. Árvácska igazgatónő elszégyellte magát.

– Ja, ezt pedig Rózsika néni küldi neked – szólt, oszt kezembe nyomta a vasalót, mielőtt kimenekült a szobámból.

Mit érthetett meg ebből a diskurzusból Zelma az ágy alatt kuksolva?

Semmit. Annyit, hogy ezt is megúsztuk. Furcsa ez a helyzet. Árvácska igazgatónő is majdnem lebukott a (szőkevény) tanítványa előtt. Nem derült ki egyértelműen, de mégis csak azért jött hozzám, hogy tudtomra adja, nem ellenezné, ha közelednék felé. Az ilyen lelepleződés nagy tisztességvesztés lenne egy nőnél. Egy igazgatónőnél. Oszt mégis Zelma meg én tartunk a lebukástól.

El akartam terelni a lány figyelmét az ebédlőben történt verekedésről. Kihirdettem a házirendet. Más lakótársak rögtön, összeköltözésük napján beszélnek meg a szabályokat. De én adtam egy kis időt Zelmának, hogy alkalmazkodjon hozzám. Én vagyok a háziúr.

– Mikor itthon vagyok, te csak akkor menjél vécére! Akkor mosakodjál, zuhanyozzál! De nekem is maradjon meleg víz! Ne hallják mások az ajtó előtt hallgatózva, hogy itthon se vagyok, mégis lehú-zom a vécét!

– Ezt eddig is így csináltam – kérte ki magának Zelma.

– Én nem a vécéartályról beszélek most. A fürdővízről. Mert van, hogy nekem már csak hideg tus jut. De mások se a hideg, se a meleg fürdést nem hallhatják meg, mikor itthon se vagyok. Mert, úgy néz ki, kémkednek utánam – sommáztam.

Azt is kikötöttem, nappal tanuljon, mert azt csendben is lehet csinálni. Esténként viszont ne mesélje el nekem a fodrászmesterség (könyvből kitanult) fortélyait. Engemet sok minden foglalkoztat. Az elméleti hajvágás nem.

Zelma visszabeszélt. Csak akkor nem mondja fel nekem esténként a leckét, ha én cserébe elmesélem neki, mi történt aznap a faluban. (Miféle csere az, mikor ő nem mond semmit, én meg mindent?)

– Hát jó – hagytam rá.

– Ja, én meg azt akarom kérdezni. Mikor kezded el írni a króni-kádat? – faggatózott már ő is.

– Idővel – feleltem.

– Jól van, én nem bánom. De úgy láttam az ágy alól leselkedve, hogy Árvácska néni nem csak a gatyádat szagolgatta. Az írógép körül is kutakodott. Arra lehet kíváncsi... – csacsogta Zelma, de közbe-vágtam.

– Kíváncsi, mit hagyok majd az utókorra. Hogyan örökítem meg a kopárdi élet nagy átalakulását.

– Arra kíváncsi, hogy öröla miket irkálsz te itt össze – mondta Zelma, oszt hozzátette: – Én meg arra, hogy miért kért bocsánatot tőled? Mi történt az ebédlőben?

– Semmi különös. Csak összeszólalkoztam... Bözsi nénivel. Ki-ki mondta a magáért. Én akkor is megmondtam neki: *A becsinált leves meg a darás tészta nem vasárnapi ebéd. Az egy olyan szerdai ebéd. De szerdán is csak akkor ennék darás tésztát, mikor esik az eső! Napsü-tésben meg nem enném!* – beszéltem mellé.

Zelma felkacagott. Aztán rám nézett.

– Hogy mivel bírhatnál maradásra engemet? Mert azt kérdezted az elébb: *Akkor mondd meg te, hogy mivel bírhatnálak maradásra!* – folytatta.

– Én már kétszer elmeséltem neked a Csikágó Lidit – magyarázkodtam.

– De én most a falat mondom, nem a Lidit – szájalt vissza.

Bamba képet vágtam. Ez mindig bejön. Nem derül ki, hogy fogalmam sincs, miről van szó. Azt hiszik, érdeklődök.

Végül elárulta, mivel bírhatnám őt maradásra.

– Ugye, fejtől lábíg alszunk. Így is kell! Jó, hogy mán nem egy irányban fekszek egy férfival! De néha cserélhetnénk! Egyszer-egyszer hadd aludjak én kívül! Ne csak mindig a fal mellett. Hideg is, kemény is a fal. Kedden meg pénteken, esetleg vasárnap aludhatnék kívül?

8. krónika

Zeneszóra ébredtem. Körbejárt a faluban a *Lenin Népe Szocialista Mezőgazdasági Termelőszövetkezet* feliratú teherautó. Azon ülve muzsikált a zenekar. Minden ünnep ezzel kezdődik. Kár, hogy nem tudok hegedülni. Magam is felülnék közéjük.

Kinéztem az ablakon. Zelma mögém állt. Takarásomból lesett ki felé. Ha krónikás könyvem borítójára képet keresnék, ezt tenném ki: *Én morcosan kinézek az ablakon, Zelma meg a fülem mellől félszegegen kiles a rácsok között.*

Megint tarkák lettek az utcák. Pár nappal előtte megint kiplakáztolták az egész falut.

Szent Menyus Szüreti bál

Leszaladtam a Fő térre. Kettesével a lépcsőn. Elnéztem a jónépet. Mindenki kicsípte magát. Ünneplő öltönyükben jelentek meg a férfiak. Fehér blúzban, fekete szoknyában az asszonyok. Én a Horváth Jocitól örökölt legújabb gúnyámban tarkállottam közöttük. Kék susogós kertésznadrág zöld felsővel.

Hanem a Kopárdi Kamásli Néptáncegyüttes lányai századszorra is gyönyörűek! Ők is sokszínben pompáztak. Mint én.

Balázsréti tanácselnök felemelte jobb karját. Elhallgatott a vendégsereg.

– Barátaim! Haladnunk kell a korral! Ezért most nem magunk énekeljük el a Himnuszt. Egyik hamisan. Másik vontatottan. Vagy túl pattogósan. Nem! Lemezjátszóról hallgatjuk meg – jelentette be az újítást Balázsréti tanácselnök.

Átszellemültünk. Minden férfi levette a kalapját. Egy Margitka nevű lány kezelte a technikát. Talán ha tizennégy éves. Halad a tudománnyal. Csukott szemmel is fel bír tenni egy lemezt.

És felcsendült. Kihallottam, stúdióban, nagyzenekarral játszották fel a dalt. Dalt? Nem dal az! Imádság. Mán az első hangok belemásztak a fülünkbe. A lelkünkbe. Átszellemülve hallgattam. Mások gyanakodva. Kopárdon, élőben ennyi zenész sose játszott egyszerre. Korábban csak Lakatos Gázi húzta nekünk. De a Gázinak csak három zenészöccse van. Ezek meg lehetnek a hangstúdióban hetvenen.

Feszengeni kezdtek. Mocorogni, a népek. Azok legelébb, akik a szocializmus alatt legtöbbször álltak vigyázzba e dalra. Ez nem a mi Himnusznak. Ez a világ proletárjainak imadala. Az *Internacionálé*.

Ilyenek ezek a fiatalok. Ezek a Margitka-félék. Szépek. Üdék. Kisujjukban a technika. Csak a magyarok nagy énekét nem bírják megkülönböztetni a letűnő világ jelképétől.

Tiborhegyi Tibor párttitkár szívére tette a kezét. Egyedül ő. Fátyolos tekintettel énekelte a tévedésből megszólaló kommunista rigmusokat:

*Föl, föl, ti rabjai a földnek,
Föl, föl, te éhes proletár!
A győzelem napjai jönnek,
Rabságodnak vége már...*

Felébredt a szendergő Szent Menyus. Talán a zaj. Vagy az énekelt eszme készítette felkelésre. Lassan, méltóságteljesen állt fel. Kimért léptekkel ment a lemezjátszóhoz. Nem tudta, hogyan kell megfordítani a lemezt. Nem is érdekelte. Kirántotta a gramofon zsinórját.

Elhallgatott a múltidéző dalmű. Megkönnyebbült a Társaság. Menyus visszaült a helyére, Balázsréti tanácselnök folytatta a megnyitót.

Kedves Barátaim!

Mindenekelőtt nagy tisztelettel köszöntöm a Szent Menyus Szüreti bálón a Társaság tagjait. Antalházi Antalt, akit a faluban mindenki csak postás Antiként ismer. Dévai doktor urat. Rózsevári Rezsőt, aki civilben, vagyis egyenruhában körzeti megbízottunk. Köszöntöm elnökünket, Garamvölgyi Garamot, valamint Tótágas Toncsit, aki nem más, mint a világhírű rendező: Tony Tornádó. És, bár társaságunknak nem tagja, de... – nézett Balázsréti tanácselnök a tömegben megbúvó Tiborhegyi Tibor párttitkára. Őt nem nevezte néven.

Üdvözlöm Buenossza nővért. És minden kopárdi lakost egyforma tisztelettel, szeretettel. Valakiket mégis ki kell emelnem a sorból. Tudjátok, nem régen testvértelepülési szerződést kötöttünk Alsószikessel. Tanácselnökük, Bornemissza Áron és kedves családjá is megtisztel bennünket a mai rendezvényünkön.

Rövidre fogta a szónok a műsorismertetést. Tekingetett a köves út felé. Mindjárt jön a hintó. Hozza a bírót meg a bírónét. Árvácska igazgatónő mesélte, minden évben azok közül választják ki a „bíróházaspárt”, akik azévben házasodtak össze. (Ezek már össze voltak házasodva, csak még nem érkeztek meg a Szent Menyus Szüreti bálra.)

Balázsréti bejelentette, nemsokára bevizsgálja a zsűri a versenybórokot. Délután meg kihirdetik, melyik kopárdi gazda nedűje nyerte az *Év bora* díjat. Addig a Kopárdi Kamásli táncol. Sült kolbászt mustárral, fehérkenyérrel a Szent Menyus sátorban kapnak a népek. Pálinkát maga Balázsréti tanácselnök méri. Bort postás Antal tölt a poharakba. Később Lakatos Gazsi és fivérei muzsikálnak. Oszt ha ideér Vártárol a meglepetésvendég, ő székelykesergőt énekel majd nekünk. Vacsorára meg töltött káposztát főz a Társaság. Ami marad, hazavihetik a népek.

Megtapsoltuk. De nem a töltött káposztát. A hintón érkező bírót és bírónét. Hanem a fogat kereke beleakadt a tér közepén álló (ülő) szoborba. Hangosan káromkodott a hajtó. Volt abban *Szent Menyus* is, volt abban *lófasz* is. *Villanypóznát se az út közepére állítanak, ezt a halmot is ki a redva rakta pont az útba?*

Bíróné se lennék Kopárdon! Oszt ezt nem a hajtó káromkodására mondom. Árvácska igazgatónő, akiről azt hittem, csak ittasan pletykál, józanon mesélte nekem kolléganője, a bíróné esetét. Juliskának hívják. Sokszor találkoztam már vele az iskola folyosóján. Juliska már benne volt a korban. 21 évesen ura még nem volt neki. Kérdegették is az öregasszonyok. Megszólták a férjezett nők. Kibeszélték a férfiak a kocsmában: *Miért nincs már ennek ura?* Magyarázta a Juliska: *Dolgozom is, tanulok is. Délután nevelőtanár vagyok az otthonban. Délelőtt is besegítek Árvácskának, kevés a tanár. Este pedig tanulok. Levelezőre járok Nyíregyre. Nincs időm énnekem házasságra. Majd férjhez megyek a diplomaosztó után.*

Hanem az anyja ráförmedt Juliskára: *Mit válogatsz? Elvált embert akarsz két gyerekkel? Özvegyet, megkeseredettet? Agglegényt, részegest?*

Így esett, hogy Juliska hozzáment a sírásó Zsomborhoz. Nem öreg. Nem iszik. (Csak amennyit faluhelyen illik.) Amikor kell, megköpi a markát, oszt csákányt ragad. Nem büdös neki a munka. Pénze is van. Sírásó. De azt elvárja a Zsombor, mert melyik férj nem várja el, hogy meleg étellel fogadják, mikor hazatér a munkából.

Zsombor elébb meg se ütötte Juliskát, csak felemelte a hangját: *Hol a csülkös bableves? Mikor pedig azt mondtam neked reggel, babot főzzél énnekem, füstölt csülökkel!*

Hanem a Juliska feleselt vele. Nem kellett volna. A feleselést a Zsombor nem bírja. Meg, hogy nincsen csülök. Mi az, hogy holnap szigorlatozik a felesége?

Kútásó Zsombor máglyát gyűjtött az udvarukon. Tűzre hányta Juliska tankönyveit. Veszékelt a felesége, hogy fog ő így levizsgázni? Akkor ütötte meg őt a Zsombor. Ezt mesélte együttérzéssel Árvácska igazgatónő a hintón ülő bíróné házasságát.

Hanem a szüreti mulatságon Juliska anyja büszke volt. Ő gyermeke a bíróné. Ő lánya ül a hintón, aki mégis férjhez bírt menni. Integtetett neki. Odakiáltotta: *Mosolyogjál, kislányom! Mosolyogjál, itt van anyósod is!*

* * *

Délután már gyülekeztek a borverseny résztvevői. Palackjaikkal a zsűri elé vonultak. Olvasgattam a címkéket. *Kopárdi Bodorlevelű. Tiszaparti Zamatos. Sivárdi Lankás.* Ezekkel vonultak a bírák elé. Nagyabajszú Gerzson bácsi, a juhász ült balszélen. Középen Örsze néni. Jobbján Bánhegyi Bandi bácsi. Az egykori téesz-alapító. Legszelén foglalt helyet az egyetlen jó formájú zsűritag, Pannika, a fejőnő, a szocialista munka hőse. Mind a négy mellett vödör csúfoskodott. Abba köpték a megízlelt bort. Soká érttettem meg, nem azért köpik ki, mert ihatatlan. Nem akarják lenyelni. (Ezt már végképp nem bírtam megérteni. Kiköpni a *Lankást?*)

Hanem a mulatság férfivendégei nem köpték ki a nedűt. Garamvölgyi felesége kínálgatta őket. Tokajból hozatott innivalót a téesz-elnök. Drága pénzért. Nem olcsó a rendszerváltás. Hanem Lakatos Gazsi nem ivott. Testvérei se. Muzsikálni jöttek, berúgni ott-hon is lehet. A nők se kértek az aszúborból. Kényszeredett mosollyal nézték végig férjeik lerészegedését.

Mikor senki se táncolt, senki se hegedült, megkérdeztem Árvácska igazgatónőt: *Hogy halad a film? Amit odafent forgatnak a szalokban a Tornádóék.*

– A filmes szakma zárt világ. Se bekerülni a körbe, se híreket kiszedni belőlük nem könnyű. Nekem sem mesélnék semmit. Mimi azt sem árulhatja el, miről szól a mozi. Hány részes. Mikor lesz a bemutatója. Vagy titoktartási szerződés köti, vagy Tornádó terrorizálja szegény Mimit – felelte Árvácska igazgatónő.

Aztán visszakérdezett.

– És te hogy haladsz a krónikáddal? A rólunk szóló krónikával? – firtatta.

– Haladok. Fejben minden eseményt rögzítek. Rövid mondatokkal. Alany, állítmány, tárgy. Ahogy mondtad. Azóta úgy is beszélek. Nem vetted észre? Alany, állítmány, tárgy. Egyszer meg nekifeszülök majd. De akkor már csak le kell írnom – feleltem.

Odajött hozzánk Garamvölgyi téesz-elnök. Megkérte Árvácska igazgatónőt, köszöntse ő a testvérfalu tanácselnökét meg a családját. Este meg szállásolja el őket az iskolaotthonban. Váratlanul jöttek.

– Garamvölgyi úr! Szabad kérdezni, miért épp Alsószikest választották Kopárd testvértelépülésének? – tudakolta Árvácska igazgatónő.

– Mégis csak fönt van, a hegyekben. Télen majd odajárok síelni a családommal. Szánkózni is lehet odafent – lelkesedett a tévészelnök.

– És mi mivel viszonzzuk a szívességüket? – kérdezte Árvácska igazgatónő.

– Meghívjuk majd őket a Krompita fesztiválra.

Sült a kolbász. Főtt a káposzta. Gyülekeztek a Kopárdi Kamásli tagjai. Szemügyre vettem a lányokat. A blúzaikat is. Azt hitték, a mellüket bámulom. Összesúgtak, kinevettek engemet. Elfordultak.

Ezt hogyan hagyományozom majd az utókorra? Azt se tudom, tulipánt vagy rózsát hímeztek a mellkasukra? Sárga szegéllyel vagy zölddel cakkozták körbe a mellényeiket? Honnan tudjam, ha hátat fordítanak nekem?

Árvácska igazgatónő odajött hozzám.

– Te nem iszol semmit? Van bor, pálinka – tudakolta.

– Koccintnál velem? – kérdeztem vissza.

– Én? Én itt nem ihatok! – tiltakozott.

Összenevettünk. Egy jó nevetés felszabadít.

Balázsréti tanácselnök meg elindult. Vegyült volna a nép közé. Hanem egy jó külsejű nő megszólította. Honnan ismerem én őt, mikor alig ismerek valakit Kopárdon. Hát persze! Tőle vettem múltkor csokit. Ő a boltos Annamari. Nézett is furcsán. Felnőtt vagyok. Férfiember. Gyerekem sincsen, oszt csokit veszek, nem pálinkát? (Zelmának vettem. Ő nem iszákos.)

Közelebb húzódtam. Krónika-alapanyag gyűjtés céljából.

– Bazsi, Bazsi! Egész nap észre sem veszel engem – méltatlankodott a nő.

Nem felelősségre vonás volt az. Kacérság.

– Annamari! Kérlek, ne itt! – csitította a nőt Balázsréti tanácselnök.

Elhessegette a tanácselnök a boltos asszonyt. Kiállt a tér közepére. Felemelte jobb kezét. Elhallgatott a muzsikaszó. Abbamaradt a for-

gás, megállt a tánc. Balázsréti megkérdezte a zsűri elnökét, melyik gazda bora nyerte a versenyt.

– Hallgassuk meg a Garamvölgyi család legavatottabb tagját, Örzse nénit! – harsogta Balázsréti, alázattól görnyedezve.

Garamvölgyi Örzse néne *feltápszkodott*. Unokaöccse, a téész-elnök segíteni akart neki. Nagynénje ráütött a segítő kézre. Amilyen lomhán állt fel, olyan sebesen pergett a nyelve. Röviden taglalta a borbizottság döntését.

– Éljen a Kopárdi Bodorlevelű! Éljen a Tiszaparti Zamatos! Éljen a Sivárdi Lankás! – kiáltotta a néni.

Megtapsoltuk őket. Így, egyben.

Közben Garamvölgyi téész-elnök odament a boltos nőhöz. Aki-vel Balázsréti veszekedett. Én is odasomfordáltam. Megbízta a téész-elnök az Annamarit, vigyen egy flaska *Lankást*, oszt tegye be az Áldozófűz odújába. Levegőt se kapott a nő. Keresztet vetett. Megbékítette őt a Garamvölgyi. Neki is azt mondta, amit múltkor Balázsrétinek a Krompita fesztiválon.

– Hagyd már el, Annamari! Körbemutatod a palackot itt, az emberek közt. Hadd lássák minél többen! Oszt elindulsz majd, de hogy odaviszed-e, vagy útközben behajítod a Tiszába, már senki se fogja látni! Vagy vidd haza! Abból még nem volt baj soha – bátorította a téész-elnök a boltos asszonyt.

Úgy mórlikálta magát az Annamari a borral, mintha nagykövet volna. Hosszú háború után ő vinné a béke hírért. (Konkrétan bort vitt egy szellemnek. Aki nem eszik, nem iszik. Talán nem is létezik.) Hanem az Annamarinak nem csak az arca szép. Kedves is.

Mindenki mindenkivel beszélgetett. Egy faluban laknak. Kis faluban. Mindenki ismert mindenkit. Naponta összefutottak. Mégis úgy üdvözölték egymást, mintha régen találkoztak volna. Mintha sok minden történt volna az utolsó viszontlátás óta, ami tegnap volt.

De Tiborhegyi párttitkárral nem álltak szóba. Nem panasolta, de biztos nem értette, miért kerülik őt. Eddig mindenki a kegyeit kereste. Mire fel most meg az elfordulás? Árvácska igazgatónő meg én kezeltünk vele.

– Jó időnk van a szüretre – mondta Tiborhegyi párttitkár.

- Jó – erősítette meg Árvácska igazgatónő.
- Pedig a rádió gomolyfelhőt ígért – folytatta Tiborhegyi Tibor.
- Meg is ijedtem – vallotta be Árvácska igazgatónő.
- A szeptember az szeptember! – jegyezte meg Tiborhegyi.
- A szeptembert Petőfi is megénekelte – szólt Árvácska.

Tiborhegyi párttitkár mindent megbeszélt velünk. Gomolyfelhő, szeptember... Minek maradt volna tovább? Elandalgott.

Árvácska igazgatónő bemutatott engemet Bandi bácsinak. Akit az egyetlen még élő tévész-alapítóként emlegettek. Büszkén feszített a toloszékében. Inni nem ivott. Pipázott.

– Oszt te volnál az az ügyefogyott levéltárnok? – indította a beszélgetést közvetlen hangon Bánhegyi Bandi bá.

Árvácska igazgatónő elfordult. Nem tudom, Bandi bácsit vagy engem nem akart megsérteni a nevetésével.

– Jakab vagyok. Szent Jakab – feleltem.

– Oszt idehallgassál te Jakab! Mikor majd a krónikánkat írod, akkor te ne csak a jót fogalmazzad meg felőlünk. Írd meg a valót is! – tanácsolta Bandi bácsi.

– Azon vagyok, kedves bátyám! – hagytam rá.

– Mert ha majd meghalok, meg ha majd az Örzse néni is meghal, a Gararavölgyi Garának a nagynénje, akkor mán senki se emlékszik majd, mi volt itten a Horthy-időkben. Csak a Gara emlékszik majd, de ő meg pont el akarja felejteni azokat az időket. Hát ezért mesélem neked, fiacskám a Gara anyját – magyarázta Bandi bácsi.

(Meg nem tudtam volna mondani, Gararavölgyi vagy az anyja érdekelt kevésbé.) Bandi bácsi fellapozta emlékezetében a kalendáriumot. Jó messze nyitotta ki.

– Sose felejtem el, '34-ben járt minálunk egy vándorcirkusz. Válság volt, akkora, hogy még hozzánk is eljött ez a *Cirkusz Hókusz*, vagy mi a kórságnak mondták. Hat tojásért váltottam rá jegyet... Hohó! Nem volt olcsó, miért mondanám? De megérte. Életemben nem láttam még olyan szép menyecskét, mint az a rúdon táncoló kínai leány volt!

– Szép lehetett, ha még mindig ilyen pontosan tetszik emlékezni a tojásokra – mondtam, mert a Hókusz se érdekelt, nem csak a nagy gazdasági válság.

– Hanem a Sári... jaj, az milyen egy bögyös-faros fehérnép volt... a Sári! A Gara anyja. Csak az meg beleszeretett az eróművészebe. Mikor meg a Hókusz továbbment, a Sára is velük tartott. A Gara meg öt-hatévesen itt maradt a részeges apjára. Utóbb nagynénje, az Örzse nevelte őtet. Mán, ha nevelte volna. De az ütötte-verte. Napestig dolgoztatta. De... mit akartam én neked mesélni, fiam? – bizonytalanodott el Bandi bácsi.

– Hogy ne csak a szépet, a csúnyát is írjam meg.

– Úgy, úgy! Ne csak aztat írad, hogy híres cirkuszban dolgozott a Gara anyja! Azt is, hogy nem rúdtáncos lett belőle, csak jegyszédő! – világosított fel Bandi bácsi a Garamvölgyi úr édesanyjának életkudarcáról.

Árvácska igazgatónő elgondolkodott. Megrendült. Bevallom, én is megdöbbentem. Aztán különváltunk. Ne lássanak bennünket együtt. Nevetni se, megrendülni se. Ne pletykáljanak rólunk. Pedig az iskolaotthonban titokban is találkozhatnánk. Hogy az milyen romantikus volna! Mégis ebből lenne pletyka, ha nyilvánosan beszélgetnénk.

Hanem Buenossza nővér meglátta a magányosságomat. Odajött hozzám. *Sebaj! Vele is megtárgyalom majd a szeptembert meg a gomolyfelhőt.* De ő Tiborhegyi Tibort beszélte ki nekem:

– Tudja, Jakab, én nem tehetek mást, megbocsátok Tiborhegyi párttitkárnak. Egész eddig a pogány világ porkolábjá volt. Önként. Még most is az lenne, ha nem bukott volna meg a kommunista világrend. De önnek, mint krónikaírónak tudnia kell, érkezésem idején Tiborhegyi *elvtárs* felettébb ellenségesen fogadott engem. Nem köszönt, mert Istent szolgálom. Aztán az ő hitetlen birodalma megbukott. Örvendetes módon a sátán pedig kiköltözött a lelkéből. Közülük sokan megtértek, és igénylik hallani az Úr szavát. Garamvölgyi testvérem és Balázsréti testvérem legalább is igényli – mesélte hittérítői sikerét Buenossza nővér.

Antalházi postás mifelénk kerekezett. Mán nem Menyus-palást volt rajta. Csomagtartós biciklijén feszített postás-zöld egyenruhájában. Nem minket keresett. Garamvölgyi téész-elnöknek hozott levelet. Közelebb húzódtam hozzájuk. Miféle iromány érkezik pont a szüret napján?

– De, Gara bátyám! Az állásommal játszok... Nem tudom halkan mondani. Olyan hangos ez a muzsika. Gara bátyám! Ezt a levelet csak hétfőn vihetném ki magának. Akkor is csak a téész-központba. Térítvevényes! Odabent meg le kell majd dátumoznom. Nem bánom. Majd eltekerem a pecsétnyomót – magyarázta a postás.

– Az állásoddal játszol? Te mán Szent Menyus-tag vagy. Téged ki merne háborgatni? Meg aztán mán a te kölcsönigénylésed is folyamatosan van. Lesz teherautód, meglásd! – biztatta Garamvölgyi a postást.

Vállát is megveregette neki. Antalházi körbenézett. Mégis csak szolgálati titoksértést követ el. Átadta Garamvölgyinek a levelet. Aláíratta vele. Izgatottan bontotta fel a kupertát a téész-elnök. Félig szívott cigarettáját is eldobta. Odasereglett köré a Szent Menyus Társaság.

– Aszongya, na! Hol a szemüvegem? Aszongya, tisztelt ügyfelelünk... igen... bal-bla... igen... bla-bla... tanúkkal igazolja, hogy eleget tett... Mi a nyű az a kárpótlási kötelezettség? – horkant fel.

Árvácska igazgatónő épp arra járt, a segítségére sietett. Elolvasta. Elébb magában. Megkönnyebbült. Tolmácsolta.

– Igazolnia kell, Garamvölgyi úr, hogy kárpótolta a téész valamennyi, még élő alapító tagját – fordította az igazgatónő.

Elvápadt a téész-elnök.

– Nem vagyok én vöröskereszt! – csattant fel.

Balázsreíti csillapította: *Mán csak a Bánhegyi Bandi bácsi él azok közül. Ő meg mán nem emlékszik arra, mit hozott a termelészövetkezethe. Írás meg nem maradt fenn azokból az idökből.*

Megszóltam én is.

– Maga mondta múltkor, Balázsreíti úr, Bandi bácsi lóval, szekérel meg vaskével lépett be a téész-be – védtem meg a Bandi bácsi érdekeit.

Garamvölgyi sűgött valamit a felesége fülébe. Elsietett az asszony.

Én meg álltam ott, oszt belém hasított. Felismerésnek mondanám, az hasított belém. De nem tudtam, mire jöttem rá. Csak megint azt éreztem, hogy a háttérben valamit szervez ez a Szent-Menyus-csapat. Ez a lelkes hagyományápolás nem mindig önmagáért van. Tudtam, hogy nem. Attól fogva egyre jobban érdeklődtem a falu múltja iránt. Hátha megtudom, miben mesterkednek ezek a való jelenben.

Kisvártatva egy rozsdás patkóval tért vissza a téesz-elnök felesége. Várta ura válaszát, *jó patkót hozott-e?* Nézegette a téesz-elnök a vasat. Nem mondott semmit. Magához rendelte az öreg Bandi bácsit.

– Aztán tudja-e, Bandi bátyám, hogy ez a patkó honnan való? – kérdezte.

Kézbe vette az öreg. Hosszasan vizsgálgatta. Ütögette. Hallgatta a kondulását. Elérzékenyült. Könnyeit törölgette. Mi is pityeregünk. (Én nem tudtam, miért kell sírni, de közösen sírni is felemelőbb.)

– Ráró! Ráró! Ez az én lovam patkója volt – ismerte fel Bandi bácsi a rozsdás vasat.

Garamvölgyi téesz-elnök megölelte Bandi bácsit. A Lenin Népe Szocialista Mezőgazdasági Termelőszövetkezet alapítóját.

– Szerencsepatkó, Bandi bátyám, szerencsepatkó! – mondta elérzékenyülve Garamvölgyi téesz-elnök, oszt még egyszer megveregette a roskatag bácsi vállát.

Lakatos Gazsi és testvérei csuda hangulatot csináltak. Táncoltak a Kopárdi Kamásli-lányok is. Pergett a szoknyájuk. Velük forogtak a borgőzös férfiak. Beálltak a körbe a mulatságban segédkező asszonyok is. Szakácskötényeiket is elhajították, olyan önfeledten seregtek a bálban.

Hanem Bánhegyi Bandi bácsi nem bírt visszatérni a múltból. Emlékezett. Tisztogatta, fényesítgette a patkót. Meg-megköpdöste. Beletörölte a nadrágszárába. Garamvölgyi Garamhoz fordult.

– Mit is mondtál, Gara fiam? Mit kell nekem aláírnom?

– Formaság, Bandi bátyám. Formaság. Hogy én magát nem akarom kisémmizni. Úgy mondják jogi nyelven: kárpótlás – magyarázta a téesz-elnök.

– Én aztat még meggondolom, te Gara! Meghányom-vetem. Hogy aláírom-e azt a papírost.

Elvörösödött a téész-elnök. Cigarettaját is eldobta a szájából. Még majd ezen a vén parasztemberen múlik a hivatalos eljárás. Antalházi Antal megelőzte Garamvölgyit. Még majd valami durvát mond a téész-elnök a kulcsfigurának.

– Mert mi hibádzik, Bandi bátyám?

– Tik azt hiszitek, én mán arra se emlékszek, mit adtam be a közösbe. Pedig, mintha ma történt volna. Vittem a lovamat. A Rárót. Előtte hónapban vettem a hortobágyi vásárban. Hárman alkudoztunk rá. Én, a Ramaty Jóska meg a... Meg még valaki. Én kínáltam a legtöbbit, oszt az enyém lett. Oszt én a Rárót hoztam a tsz-be. Engemet nem lehet becsapni! Kisemmizni! Mert az én lovam patkója nem volt rozsdás. Te, Gara! Ha énnekem eztet ki nem fényesítitek, én alá nem írom a kárrendezési ismervényt – jelentette ki az öreg.

Megkönnyebbült a Társaság. Garamvölgyi megölelte Bandi bácsit. Feleségét megkérte, menjen haza! Vikszolja ki a Ráró patkóját!

Garamvölgyiné nem jutott messzire vele. Antalházi postás a szomszéd asztalról felkapott egy fenőkövet. Hamar lecsiszolta a rozsdás vasat. Bandi bácsi szúrós szemmel vizslatta a kiglanolt patkót. Horgas ujjával megpengette, megkongatta. Lehiggadt. Garamvölgyi téész-elnök se görcsölt mán annyira.

– Ez az! A Ráró patkója. Nem gondoltam, hogy én eztet még életemben visszakapom. Mocskos kommunisták! Oszt erre te meg visszaadod nekem, Gara fiam! – hálálkodott a jó öreg.

Garamvölgyi szemérmesen elfordult. Szerénykedett szemlehunyna, aztán Bandi bácsi orra alá dugta a nyilatkozatot. Meg is mutatta neki, hol kell aláírnia. Hogy amit akkor beadott a közösbe, azt most visszakapta.

– Oszt mostan írjam alá? – kérdezte.

– Ha akarja, elébb el is olvashatja a nyilatkozatot, Bandi bátyám – mondta félve a téész-elnök.

– Nem tudok én olvasni, fiam. Se írni – felelte Bandi bácsi, oszt aláírásképpen a lap aljára karcolt két ikszet.

9. krónika

Gondolkodtam. Lépnem kell. Taknyos kölkök megtámadnak engem? Letepernek az ebédlőben! Megszégyenítenek! Bakfis lányok előtt! Bözsi néni előtt! Szétcsaptam volna őket. Csak Bözsi néni hamarabb szétcsapta őket. A történetek után olyankor mentem ebédért, mikor már kevés srác van az ebédlőben. De mindegy az, ketten vannak, vagy tizenhatan. Összesúgnak a hátam mögött. Kibeszélnék. Gúnyolódnak rajtam.

Nem tudtam, azt beszélik-e, hogy lebirkóztak engemet, vagy azt, hogy Kelement megtanítottam járni. De akkor is! Akkor se! Akarok én itt maradni? Ezek között? Hiszen ide se magamtól jöttem. Ide születtem újjá. De az nem jelent semmit. Ez csak a sorsom, nem a választásom.

Most még csak ezek a srácok rontottak rám. Később meg a felnőttek is nekem fognak esni. Kopárd tótumfaktumai. Elébb-utóbb rájönnek, hogy se krónika, se dicsőség. Hogy az utókor semmit se fog tudni róluk. Hogy nincsen itten életírás, papírra vetés.

Határoztam. Elhagyom Kopárdot. Zelma is megszökött, csak ő még mindig itt van. Hát én majd megmutatom a világnak. Kopárdnak. Zelmának. Magamnak, hogyan kell hátat fordítani annak a világnak, amelyiknek hátat kell fordítani! Bebuszozok Vártára. Felülök az első vonatra. Mert a szándék a lényeg. Az elhatározás. Főleg az. Nem érdekel, elég lesz-e a pénzem jegyre Budapestig, vagy csak Nyíregyházig? Kellek-e én ott is valakinek? Lesz-e nekem ott is la-

kásom? Adnak-e nekem ott is enni? Fizetik-e helyettem a villanyt, a fűtést...?

Megtorpantam. El se indultam, máris visszafordultam. Mert Zelmával, azzal is mi lesz? Ő a szökevény, nem én! Én csak egy védőszent vagyok. Zelma oltalmazója. Oszta a zarándokutamon magamat támogassam? Hogy venné mán ki magát?

Nem bánom. Maradok. Ez persze nem ígéret. Ez csak egy pillanatnyi elgondolás. Oszta nem Zelma miatt. Nem a bizonytalanság miatt. Nem félelemből, vagy lustaságból. Csak, ha Jakab elvállal valamit, akkor az el van vállalva.

10. krónika

Kopárdon egyik reggel olyan, mint a másik. Kivéve, ha népünnepélyre virradunk. Később ébredtem aznap. Nem magamtól. A helyi férfiak zenekara zengett odalent. Mán megint. Talán, ha egy hónap telt el a szüreti bál óta. Legfeljebb kettő. Kinéztem az ablakon. Ott virított az ismerős teherkocsi oldalán: *Lenin Népe Szocialista Mezőgazdasági Termelőszövetkezet*. Hogy a kórság esne bele! De mégse! Kifehéredett az addig szürke vidék. Úgy megőrültem az éjszaka lehullott hónap, mint Petőfi a sivár Alföldnek. Szépségén kívül az a jó még a kopárdi télben, hogy hidegben nincs mocsárszag.

Zelma megigazította a ruhámat. Mit kell igazgatni énrajtam? Nem bálba megyek. (Sose hívtak még bálba, de akkor is!)

– Aztán énnekem ne legyél pacuha! – ripakodott rám a Zelma.
Ezért nincs feleségem. Énrajtam senki se ráncigálja!

Mire leértem, mán felsorakoztak a népek Szent Menyus szobra körül. Mintha neki akarnának tisztelegni a disznóvágással is. Neki, aki pont útban volt. Hétköznap is, ünnepen is Menyust kell kerülgetnünk. Nem szívesen mondok sértőt a szenttársamról, de nem csak rossz helyen áll vagy ül, nem is csinál semmit. Pedig lenne itt tennivaló, tengersok. (Én se csinállok semmi hasznosat, de most a másikáról beszélek!)

Asztalok, üstök, teknők, fazekak, lábasok. Szürkék, pirosak, kopottak, újak. Kések, bárdok, vágódeszkák. Ha nem tudtam volna, hogy disznóölésre jövök, azt hittem volna, zsidvásárba érkeztem. A hitványabb fajtájából, mert a népek igen toprongyosan voltak

öltözve. Gumicsizma, foltozott nadrág, mellény. Hasukon átkötte fehér köténnyel. Ezek között sonkának öltöztek a böllérfarsangon.

Kerestem a lemezjátszót. Hol marad a Himnusz? Sose kezdjük el, sose lesz kolbász. Nem gramofonról zenéltek aznap. Múltkor, jó múltkor, szüreten a kommunista Internacionálét tették fel. Tévedésből, de akkor is. Feltenni a tegnap zenéjét, mikor a holnapot hirdetjük? Azóta óvatosabbak. Balázsréti tanácselnök meghívta Katica óvónót, játssza el a vonatkozó dalt. Kerítettek egy zongorát is. Fent volt a teherautó pótkocsiján. Katica óvónő felmászott a platóra. Leült a természetes hangszer mellé. Egy hokedlira.

– Hogy kerül Katica a platóra? – kérdezte Garamvölgyi ingerülten.

– Én hívtam ide. Miért? Szépen tud zongorázni – magyarázta Balázsréti tanácselnök. Hanem megérezte, a téesz-elnök nem örül Katica szerepeltetésének, oszt visszakozott.

– De abban igazad van, Gara, hogy nagyon kinyílt a csipája ennek a Katicának! Konzervgyárat akar idetelepíteni! Mán tárgyalt is róla valakikkel. Adok én neki olyan konzervgyárat, a fal adja a másikat! – fenyegetőzött Balázsréti tanácselnök.

Garamvölgyi téesz-elnök felemelte jobb karját.

Megállt az élet. Lélegzet is abbamaradt. Katica félbehagyta a Himnuszt. *Ez a Garamvölgyi! Ő ilyen! Le a kalappal előtte. A Himnuszt is ki bírja váltani a beszédével.*

– Kedves kopárdiak! És persze testvértelepülésünk, Alsószikés megjelent előljárói! Köszöntöm magukat a Szent Menyus Disznóvágáson! Barátaim! Köszönöm, hogy ilyen sokan elfogadták meghívásunkat! Igen! Kérdezem, van-e felemelőbb zenemű a Magyar Himnusznál? – tudakolta Garamvölgyi a bámész emberektől. Hiába várt választ. Őket az érdekelte, mikor lesz hagymás vér. (Faluhelyen amúgy sem foglalkoznak zeneelmélettel.)

Garamvölgyi téesz-elnök maga válaszolt.

– Nincs. Ám mi, felelősséggel gondolkodó szervezők nem szeretnénk elcsépelni nemzeti imádságunkat. Mert a disznóvágás más fajta ünnep. Ide másik nóta dukál. Meg is kérem Katica asszonyt, ne a Himnuszt, hanem a... ami idevaló! A disznóvágáshoz. A...

Rözsevári rendőr tért magához legelébb. Garamvölgyi mellé lépett. Átkarolta a vállát. Elkezdte énekelni a vonatkozó nótát. Csatlakozott hozzá a téesz-elnök is. Rázendített Lakatos Gazsi zenekara is. Énekelt az egész falu. Az ittasabbak táncoltak is rá. Én józanon is.

*Favilla, fakanál, fatányér
meghalok a, meghalok a babámért
Favilla, fakanál, fatányér
meghalok a, meghalok a babámért
Ha bemegyek a kocsmába bent leszek.
Ha kidobnak a kocsmból kint leszek.
Favilla, fakanál, fatányér,
meghalok a, meghalok a babámért.*

Csuda jó hangulatunk támadt. Mindenkinek. Dalolászunk, ital ingyen, oszt még nevetünk is! Csak Katica óvónő nem tartott velünk. Mán a nóta elején lemászott a pótkocsiról. Felfelé indult. Visszament a Kastélydombra, az óvodába. Katica nem hajlandó mulatóst zongorázni. (Nem is bírt az beilleszkedni Kopárdra! Mán mióta itt lakik, oszt mégse.)

Buenossza nővér disznóölésre is a fekete denevér-palástjában jött. Megáldotta. Talán a tor népét. Talán a disznót. Vagy a nagykést, ami vérét veszi a jószágnak.

Akkor én mán a Mimi Mencseszttert néztem. Piros kabátban, piros kalapban, kelletlenül sétálgatott. Mint aki muszájból vesz részt, nem önkaratából. De nem is! Csak a teste lődörgött közöttünk. Gondolatban valamelyik filmjében táncolt. Csodáltam őt. (Konkrétan: bámultam.) Alig idősebb Zelmánál. Talán ha négy évvel. Az is lehet, valamikor Mimi is megszökött valahonnan. De milyen lehetett a korábbi élete, ha még Tornádó mellett is jobb neki? Bár, ha úgy nézzük, ilyen fiatalon főszereplő egy filmben. Tony Tornádó a rendezője. Inkább tűnt a Tony háremőrnek, mint színi direktornak, úgy vigyázott Mimire.

Árvácska is ilyeneket mondott a művésznőről. Megállapítottam, rövid pórázon van tartva. Állt ott, csak állt, nem találta helyét a fővá-

rosi színésznő a falusi disznóölésen. Mikor meg... mert megláttam, mikor meg leült a padra, hirtelen felugrott. Rajzszögbe ült volna? Aranyere van? Tornádó meg nem hogy megsajnálta volna, ráförmedt. *Mit kényeskedsz itt nekem?* Mimi Mencseszter lesütötte a szemét, a rendező meg továbbállt.

Arra jött a két intézetis asszonyság, Rózsika néni meg a konyhás Bözsi néni. Nagy kondér pucolt káposztalevelet cipeltek. Segíteni akartam nekik. De ők épp megálltak. Szusszantak egyet. Hanem meghallottam, hogyan beszélnek Mimi művésznőről.

– Piros puccosban illegeti itten magát – kezdte Bözsi néni.

– A szoknyája meg olyan rövid, kivan a térgye – folytatta Rózsika néni.

– Ennek a Tótágas Toncsinak... ha-ha-ha „Tornádó rendező úrnak” meg miért nem volt jó a mi fajtánk? Miért kellett ennek is Pestről választania menyecskét? – sérelmezte az esetet Bözsi néni.

– Oszt pont ezt! Kisebb ennek a segge, mint a tenyerem – mutat-ta fel a kezét Rózsika néni.

– Nincs is ezen mit fogni!

– Az még csak hagyján! De hogyan bír ez tésztát gyúrni a festett körmeivel? – méltatlankodott Rózsika néni.

Mimi Mencseszter megfordult. Lábával megtámasztotta a földön veszteglő káposztásfazekat. Magassarkú, bordó cipője megvillant a sárban. Lassan mondta a művésznő. Lassan, hangosan, mindenki megértse.

– Tetszenek tudni, ilyen kis seggel és festett körmökkel ugyan-úgy szoktam tésztát gyúrni, ahogy maguk, nagyvalagú vénasszonyok a retkes körmükkel!

* * *

Meghozták az élő disznót. Vagy kocát, mit tudom én, minek mondják. Sokan fogták körbe. Többen az indokoltnál. Mindenki részese akart lenni a malac megragadásának. Megölésének. Soha életükben nem győztek. Nem győztek le senkit. Majd most a disznót.

Rőzsevári rendőr megemelte kését. Késnek nagy, kardnak kicsi. Akik lefogták a jószágot, néma pillantásukkal biztatták a böllért.

Átkarolta a rendőr a koca nyakát. Egyetlen szúrással döfte nyakon. Visítani se bírt. Csak hörgött. Megriadtak az asszonyok. Még elfolyik a vére. Kiömlik a hóra, mikor pedig ők azt meg akarják enni. Lavórt toltak a haldokló jószág nyaka alá.

Rőzsevári elindította a vágást. Garamvölgyi, Balázsréti, Antalházi meg a Tornádó megragadta, oszt a szalmakupacra cibálta a kimúlt párát. Rózsika néni gyújtotta meg a máglyát. Megijedtem. Ezek egyben akarják megsütni? Addig forgatták, míg a sertéket le nem égette róla a láng. Aztán meleg vízzel locsolták. Késsel borotvázták. Kefével koromtalanították...

Árvácska igazgatónő elbújt. Szent Menyus szobra mögül leskelődött. Tekintgetett az mindenfelé, csak a disznó kibevezését ne kelljen látnia. Rőzsevári rendőr észrevette a rejtőzködő igazgatónőt. Azt hitte róla, hogy magányos. Mellé lépett. Megkínálta pálinkával. Vívódott az igazgatónő. Igyon, hogy elviselje a vér, a megpörkölt bőr, az olvadó zsír szagát, vagy hányjon mindenki előtt, mikor pedig józan.

Nem ivott. (Falusi nő se lennék. Asztalfiókból akkor is ihat, ha oka sincs rá, mikor meg a túléléshez kell a snapsz, elutasítja.)

Rőzsevári felvilágosította az igazgatónőt.

– Maguk ezt Pesten nem tudhatják... de, mert az is igaz, én meg nem találnék el egymagam a Nyugatiból a Lenin körútra...ha-ha-ha. Oszt azért mondom, nem rosszból: kolbászhoz vékonybél kell. Hurkához vastagbél. Szalámihoz végbél. A disznósajttal vigyázni kell! Úgy ám! Mert azt csak gyomorba lehet tölteni. Különben kihasad a sajtoláskor – magyarázta a rendőr.

Árvácska igazgatónő kikapta a zsarú kezéből a pálinkás butykost. Visszautasította a kispoharat. Üvegből ivott. Levegőt vett, oszt még egyszer meghúzta a bűdös szilvát.

Rőzsevári közrendőr megérezte, engemet is, de Árvácska igazgatónőt különösképp érdeklí az állatok legyilkolása. Elmesélte: *Amikor viszik a marhákat a vágóhídra, oszt azok rájönnek, hogy megölik őket, akkor egymásnak esnek. Nem gyilokra törnek! Meg akarják hágni egymást. Utoljára még felébred bennük a párzási ösztön. Mintha attól a vérvonaluk nem szakadna meg. Levágják őket, de előtte még tovább akarják örökíteni...*

Abbahagyta. Témát váltott. Ha csak elhallgatott volna, beismerte volna, hogy ezt a bikás történetet sem kellett volna elmesélnie.

Tornádó odajött. Rőzsevári meg ment tovább. Váltották egymást.

– Akartam már kérdezni, Árvácska. Hallott valamit arról a szökevénylányról?

– Zelmáról? Sajnos nem. De kérem az Istent, ha van az égben, vigyázza lépteit – sóhajtotta Árvácska igazgatónő.

– Szüksége is van annak az Ég oltalmára. Mert a Rőzsevári ki akarja lőni azt a kiscsajt – így az ittas rendező.

Meghúzta a laposüvegét. Nyújtotta Árvácska igazgatónőnek is, de ő eltolta Tornádó kezét.

– Maguknak mindegy, hogy egy malacot vagy egy gyereket gyilkolnak le? Olyan nagyon vallásosak lettek egyszerre. Mégis ilyen fogadalmakat tesznek? A rohadt szentségit! – fakadt ki Árvácska igazgató.

Mindhárman mentünk a dolgunkra. Nekem konkrétan nem volt dolgom. Elbeszélgettem végre Szent Menyus szobrával. Bizalmas dolgokról. Vannak témák, amikről csak mi, szentek tudunk diskurálni.

Sokáig dolgozták fel a kocát. Párokba szegődve vitték a forró vizet, a kisült zsírt, az abalét. Mindenki félreállt, úgy segítették egymást. Csak Szent Menyus volt útban. Mérgelődve kerülgették a pislogó, unatkozó szobrot. Káromkodva.

Lakatos Gazsi zenekara rázendített. Csuda jó kedvet csináltak. Pedig hideg volt. Az út pedig csúszott a megolvadt hótól. Terjengett a zsírszag. A vérszag. Mégis derűsen tellett a nap.

Balázsréti tanácselnök koccintott a hozzá törleszkedő falusiakkal. Aztán mégis odajött énhozzám.

– Tudom, hogy egyetemista. Pesten tanul. De a tájszólása alapján maga is vidéki, mint mi – mondta.

– Valóban – feleltem. – Gyerekkoromat a Kisasszonyok völgyében töltöttem. De miért kérdezi, Balázsréti elvtárs? – szájtaltam vissza.

– Mert ez a feslett debreceni Katica, meg a kényes pesti Árvácska nem tudják, mi a jó! De maga, úgy látom, jól érzi magát.

– Én igen. De Katica óvónő is városi? – pedzegettem. (Ilyenkor kell kifaggatni a tanácselnököt. Józanon mást mondana. Amúgy meg ritkán iszik. Csak, mikor ünnep van.)

– Katica? Katica egy rosszhírű nő. Debrecenből gyűtt, oszt a te tejében feslett is – jelentette ki.

– Mert ki a szeretője? – csattantam fel.

– A Tamás! A fűtő! – vágta rá a tanácselnök.

– Láttá őket kézenfogva sétafikálni a Balázsréti úr? Vagy a Tamástól tetszik tudni? Mert ugye, nem mindegy! – tudakoltam.

– A takarítónő látta őket csókolózni – így a tanácselnök.

– Rózsika néni? Rózsika néni rólam is azt terjeszti... mert, tetszik tudni, egymagam takarítom a szobámat, oszt a Rózsika néni rólam meg azt terjeszti, hogy én rendes gyerek vagyok – ellenkeztem.

– Tudom, hogy hazudós a Rózsika néni. De a Katica elvált. Oszt a legtöbb elvált asszony feslett. De ez meg kétszer is elvált! – bizonygatta a tanácselnök.

Tovább akartam menni. Tudtam már mindent. Ki kényes, ki feslett. Minek időztem volna még ott? Hanem Balázsréti a vállamra tette a kezét. Mit bizalmaskodik ez itt? Nincsen nekem barátom! Nyilván neki sincs. De az 1 magányos ember meg még 1 magányos ember az nem 2 barát!

– Ilyet, mint a disznó esze, maga még nem evett. Velő pirított kenyéren! Hagymás vérrel! – áradozott.

Ujját is megnyalta.

– Lássá, Jakab. Árvácska is rosszul lett, Katica is fanyalog. Városi asszony a disznó belét látja, falusi ember a kolbászt!

Balázsréti tanácselnök rég nem engemet figyelt. Megmámorosodott a kisült töpörtyű szagától. Két asszony cipelte az üstöt. Beleenyúlt a tanácselnök. Kivett belőle kettőt. Egyiket nekem adta. Tényleg finom!

Közben égzengés támadt. Gázolajszagot fújt felénk a szél. Hat orosz katonai teherautó dübörgött keresztül a téren.

– Most már biztos. A ruszkik kivonulnak – állapította meg a Balázsréti. – Hanem a kopárdi tepertőnek nincs párja! – tette hozzá.

Szent Menyus befogta az orrát. Megcsodálták a népek. Nem minden faluban él két szent is (ha most magamat is beleszámolom.) Hát még, hogy az ő szentjeik nem a temetőben nyugszanak. Főtéren ül az egyik. Lélegzik. Orrát is befogja gázolajfüst ellen.

Lakatos Gazsi zenekara nem fordított hátat az oroszoknak. Ők muzsikálni jöttek. Döntse el ki-ki maga! A teherkocsik zaját hallja-e meg, vagy a zeneszót.

Közelebb húzódtam a Garamvölgyi téész-elnökhöz. Kérdezni akartam tőle valamit. Mindegy, mit. Lássa az érdeklődésemet. Elkötelezettségemet. De megzavart bennünket egy odarohanó alak. Negyvenes fickó. Zihált. Mint akit üldöznek. Drága bundában, fényes cipőben. Börkesztyű, divatos prémsapka. Arca alapján züllött. Öltözéke szerint fejes lehet. De honnan ismerem én őt? Sehonnán. De akkor hol találkoztam vele? Nem ez száguldozott érkezésem napján? Majd' elütötte a postás Antalt. Dehogy nem! A Garamvölgyi „gyerek”!

– Baj van, fater. Nagy baj. Karamboloztam! – panasolta az ifjabb Garamvölgyi.

Apja messzire pöckölte füstölgő cigijét. Végignézett a fián.

– Inni ittál, azt látom. De különben nem sérültél meg – nyugodott meg.

– Nekimentem egy Dácsiának. Átszakítottam a korlátot. Kidöntöttem egy villanyoszlopot. Letaroltam a trafóházat. Laposdon elment az áram. Kiszálltak a tűzoltók. Rendőrök jönnek a megyétől – sorolta a „gyerek”.

– Hamar, hamar! Vedd fel az én kötényemet, oszt kínálj meg a jónépet pálinkával! Minél több embert! Viccelődjél az asszonyokkal! Legyen sok tanú, hogy te végig itt sürgölődtél a disznólélen! – utasította Garamvölgyi a fiát, a kötényét is átadva neki.

– Jól van, jól van! De a kocsim meg ott maradt az árokban – aggodalmaskodott az ifjú Garamvölgyi.

– Amit tegnap este elloptak? – kérdezte, oszt odakacsintott a fiának. – Na, eridj! Itasd a népet! Addig is kerítek két tanút. Akik látták a tolvajt... Oszt én még a nevedre akartam íratni a malmot! – mérgelődött Garamvölgyi Garam, aztán magához rendelte Rözse-

vári körzeti megbízottat. Megkérdezte tőle: *Melyik van szabadlábon, a Takács Bandi vagy a Nyerges Izsák?*

Egyik előzetesben volt, másik rabkórházban. Elvörösödött a méregtől a téesz-elnök.

– Akkor meg keríts egy tanút, aki látta ellopni a fiam autóját! Te vagy a rendőr. Ennyit se bírsz elintézni?

Rőzsevári szalutált, oszt nyeregre hágott. Csúszkálva-kanyarogva elbiciklizett a hóban.

* * *

Mindenhol megkínáltak. Ettem is, ittam is. Be akartam illeszkedni. Egyik-másik asszonymak besegítettem. Fogtam a kondér fülét. Vittem a forró vizet, a káposztát, az abalét. Meguntam a cipekedést. Öt percnél tovább senki se szeret cipekedni. Árvácska igazgatónő meg olyan fondorlatosan téblábolt, hogy pont mellém kerüljön.

– Képzeld, azt pletykálják a faluban, hogy viszonyunk van.

– Rólam? – kérdeztem meglepetten.

Árvácska igazgatónő felnevetett.

– Rólad konkrétan azt beszélnek, hogy ütődött vagy. Dilis, érted? Azért, mert szentnek nevezed magad. Rólam meg azt, hogy a szertőd vagyok – suttogta.

– Te meg ne hagyj magad! Mondd meg nekik! De keményen! – háborodtam fel.

– Mit mondjak meg nekik? – bizonytalanodott el.

– Hát azt! Hogy ne pletykáljanak! – feleltem.

Megint kinevetett.

– Ők ne pletykáljanak! Te meg ne nevéssél! – fakadtam ki.

– Faluhelyen kétféle viszony létezik. Egyik, ami olyan, mint a mienk. Nincs köztük semmi, mégis pletykálnak róluk – magyarázta Árvácska.

– Nekem a másik jobban tetszik. Az milyen? – kérdeztem.

– A másik? Hát, amikor dugnak a partnerek, de senki sem tud róla – felelte kacéran.

– Miféle kapcsolat, amiről nem is pletykálnak? – értetlenkedtem.

Árvácska megsimogatta a karomat. Aztán meg az érkező Tiborhegyi Tibor felé fordult. Üdvözölte őt. *Párttitkár elvtársnak* szólította. Mások is, csak mások gúnyosan nevezték őt elvtársnak. Leelvtárszták, oszt továbbmentek. Árvácska igazgatónő meg diskurált vele. Nem sokat, mert Tiborhegyi Tibor nem sokkal érkezése után el is köszönt tőlünk.

– Nem akarom kompromittálni magát, igazgató elvtársnő. Azzal, hogy szóba áll velem. Magát pedig, fiatalember... Jakab, ugye? Magát pedig meghívom egy vadászatra. Mégis csak maga írja Kopárd krónikáját! Elkísérhet, ha van hozzá kedve – ajánlotta a párttitkár.

Válaszolni akartam. Nem minden nap hívják az embert vadász-társaságba. Felső körből valók járnak olyan helyre. Hanem odajött hozzánk a tanácselnök is, mire Tiborhegyi továbbállt.

– Hanem, Árvácska! Most hallom. Maga valami színdarabot tanít be a gyerekeknek – kezdte Balázsréti tanácselnök.

Árvácska meghatódott. Máris híres lett Kopárdszerte.

– Pedig titokban akartam tartani. Meglepetésnek szántam. Mi csak amatőr színjátszók vagyunk, ha egyáltalán lehet színjátszóknak nevezni bennünket. De nagyon köszönöm a biztatását, kedves Balázs! – szerénykedett Árvácska igazgatónő.

– Hagyja abba! – mordult rá Balázsréti tanácselnök.

– Tessék? – értetlenkedett az igazgatónő.

– Tudom, amit tudok. Az a színdarab felkavaró. Pedagógiai szempontból káros a fejlődő gyerekek... lelki világára – így a tanácselnök.

Árvácska megdöbbsent. De aztán magához jött.

– Ami a „pedagógiai” szempontot illeti: az én drága gyerekeimnek a sors nem adott családot. Boldog gyerekkort. Nem is kecsegteti őket derűs jövővel. Legalább mi, ezzel a mjuzikkel hadd adjunk nekik reményt! De ha nem is reményt, legalább egy álmot! – mondta Árvácska igazgatónő.

– Hát ez az! Hogy mjuzikel. Mert hallom, az óvónő, a Katica zenésíti megfele – folytatta volna a tanácselnök.

– Ha már Rőzsevári rendőr nem tud zongorázni! – felelte gúnyosan az igazgatónő.

– Nem tűröm, hogy bárki feldúlja a falu nyugalalmát! – folytatta Balázsréti.

– Mi a baj, tanácselnök elvtárs? Az, hogy nem csak a Szent Menyus Társaság képes műsort szervezni a népnek? Vagy, hogy mi nem egy ingyen-zabálós, ókopárdi *Zsibbasztott Lekvárfesztivált* rendezünk, hanem egy modern előadást? – pimaszkodott Árvácska igazgatónő.

– Katica a baj! Nem lehet egyszerre próbálni az iskolában, meg gyerekfoglalkozást is tartani az óvodában. Panaszkodnak az... az óvodás gyerekek szülei... De, ha most még nem is. Majd panaszkodni fognak – magyarázkodott a tanácselnök.

Árvácska igazgatónő kikapta Balázsréti kezéből a pálinkás üveget. Földhöz vágta, oszt így szólt:

– A mjuzikelt már próbáljuk. Karácsony szenteste pedig előadjuk. Önt is várjuk szeretettel!

Köszönés nélkül hagyott ott bennünket az igazgatónő. Elment segíteni a szakácsnőknek. Én ottmaradtam a tanácselnökkel. Felém fordult, mint aki családi titkot mesél el annak, akiben egyedül megbízik.

– Engemet itt mindenki Bazsinak hív. Engemet itt ismernek. Nekem itten tekintélyem van. Énvelem itt nem lehet pörölni! – magyarázta.

Enni ettem, inni ittam, tanácselnökkel is barátkoztam. Maradt Lakatos Gazsi lelki vigasza: *Eger városa, papok városa, barátok járnak fapapucsban...*

Együtt daloltam a szakácsnőkkel, a hentesekkel, a vendégekkel.

Buenossza nővér a Szent Menyus Társaság többi tagjával odajött mellénk. Szörnyülködve nézték a földre hányt pálinkás üveg szilánkjait. Vagy az elfolyt italt.

– Kérem a teremtő Istent, segítse Árvácska nővérünket, hogy rátaláljon az igaz útra – motyogta Buenossza nővér.

– Inkább Dévai doktor urat kérjük meg, hogy utalja be Árvácskát elvonókúrára – viccelődött Tornádó.

– Miért? A doki mégis rendel? Mert szerdánként felmegy Pestre – tette hozzá Antalházi postás.

– Ma nem rendel. De nem azért, mert Pestre ment. Ma azért nem rendel a doki, mert hétvége van – magyarázta Garamvölgyi Garam.

Méltatlankodtak a többiek: *Ez az Árvácska, ez az Árvácska! Egy doktorátus asszony. Oszt szemrevaló is, tette hozzá a rendőr. Nekem is meg kellett szólalnom. Hogy a társaság hamarabb befogadjon. Meg aztán a kettőnk szerelmi viszonyáról szóló hírt is el akartam oszlatni.*

– De hiába, hogy pesti. Tanult asszony. Igazgató. Mert az ital az emberből kihozza az állatot. A nőből meg az embert.

Felröhögtek. Rőzsevári rendőr előhúzott egy laposüveget. Körbe-kínált bennünket.

– Ruszki vodka, jó vodka – mondta.

Garamvölgyi téesz-elnök nem ivott. Ő, mikor mások vigadnak, képes egymagában keseregni. Disznóölés idején is. Megkérdeztem tőle: *Oszt mondja csak, Garamvölgyi úr! Kifogyott a gázpalack, vagy nem lesz elég a hagyma? Mert látom én magán, valami marja a lelkét.*

– Ezt eddig csak Balázsrétinek mondtam el. De hadd tudja meg mostmár a Szent Menyus Társaság minden tagja... meg maga is, Jakab: *Katica óvónő is indul a polgármester-választáson.*

Megnémult a Társaság. Egymás tekintetét keresték. Onnan akartak erőt meríteni. Magyarázatot kapni: *Hát ez meg hogyan lehetséges? Elbizonytalanodtak, aztán egymást túllícitálva találgattak.*

– De hát Katica nem a mi hitünket vallja. Ő... katolikus – csatant fel Buenossza nővér.

– Amíg én a kezemet fel bírom emelni, itten nő nem lesz polgármester! – fogadkozott Rőzsevári rendőr.

– Aki itten zongorázni akar, azt én egyetlen mondatommal leoltom: *Jövőt, azt minden gyüttment tud ígérni. De múltat csak mi, tősgyökeresek ...* – magyarázta Balázsréti, de abba hagyta.

Garamvölgyi az üvegszilánkokra mutatott, oszt megkérdezte.

– Te meg mit mondtál az igazgatónőnek, Bazsi? Hogy így felzaklattad?

– Ja! Meg akart hívni engemet az iskolaotthon karácsonyi előadására. Én meg, mivel Katica zongorázik a darabban, *hivatalból betiltottam.*

– Van pár dolog, amiről beszélnünk kell.

Balázsréti meggörnyedt az alázattól.

– Etetjük-itatjuk itt a népet. Krumplit osztunk. Muzsikálunk nekik...

– Számold össze, Gara! Amint polgármester leszek, megtaláljuk a módját a viszonzásnak – mondta a tanácselnök.

Garamvölgyi átkarolta a vállát. Elmondta, vége a potyának. Mert hiába itatták ünnepről ünnepre a falu népét, Katica mégis elindul a választáson. Oszt még hívei is vannak neki. Támogatói. Programja. Oszt egyesek nálunk esznek, közben meg órá fognak szavazni!

– Mit akar énellem ez a feslett nő? – csattant fel Balázsréti.

Ránk nézett. Megerősítésre várt. Buenossza nővér lesütötte szemét. Antalházi postás felháborodott. Közbe akart szólni. Lehiggadt. Inkább rágyújtott.

Hallgatásunkat biztatásnak vette a tanácselnök. Felbátorodott. Vonatkozó gondolatait összefoglalta. Mégis Rözsevári rendőr szólalt meg elébb.

– Zelma, az az intézetis cigány picca megszökik. A részeges, zsidó Árvácska muzikellel lázítja a tanulókat. Ez a gyüttment céda Katica meg polgármester akar lenni.

Antalházi postás szembefordult a rendőrrel.

– Mondjad csak, Rezső! Azért ücsörögsz a templomban... különben korábban nem jártál istentiszteletre, csak mostanában! Oszt azért hallgatod az ígét, hogy másokról meg így beszéljél? Így gondolkodj a nőkről? Meg aztán a mi őseink nem a török elől menekülve telepedtek Kopárdra? Szemedbe mondom teneked, ha még egyszer így nyilatkozol bárkiről... – kiáltotta haragjában, de megtorpant.

Garamvölgyi téesz-elnök közéjük állt. Ácsorgott ott, de nem tudott mit mondani. Buenossza nővér találta fel magát.

– Szeretett testvéreim! Emlékeztetek benneteket, Mária Magdalénát is erkölcstelennek tartották a maga korában. De Jézus feloldozta őt vélt vagy valós bűnei alól. Jézus. Aki a Teremtőnek és a zsidó Szűz Máriának volt egyszülött fia. Vagy gondolatok Teréz anyára, aki albán cigánylánynak született, ma pedig minden elesett ember édesanyja, hogyha értitek, miről beszélek, testvéreim. Egyéb-

íránt én magam is jöttment vagyok. És annak idején a ti őseitekre azt mondták: gyűttmentek.

Garamvölgyi téesz-elnök értette. Felemelte jobb kezét. Elcsendesedtek a többiek.

– Nem jól van az, hogy nyilvánosan berúgtok. Még rosszabb, hogy hangoskodva egymásnak estek. Most széledjete szét! Beszélgetsetek az emberekkel! Barátkozzatok! Gyűjtsetek szavazókat! Most, hogy a Katica is indul a választásokon! Folyjon a pálinka! De ti mán ne igyatok többet! Értve vagyok? – utasított mindenkit a téesz-elnök.

Körbeindult a Társaság. Engem marasztalt a Garamvölgyi. Hozatott a feleségével egy természetes batyut nekem. Mutassam körbe a vendégek között! Hadd lássa mindenki, az előljárók most se feledkeztek meg a kísértetről. Hurkaáldozatot mutatnak be a tiszteletére.

– Vigye mán el az Áldozófűz szellemének! Mi a fa környékére se merünk menni. Magának meg úgyis mindegy. Úgy értem, maga nem közölünk való. A kísértet meg csak miránk, falubeliekre neheztel. Főleg az idősebbekre – mondta a téesz-elnök.

Lakatos Gazsiék húzták. Magam is táncra perdültem. Kóstolóval a kezemben. Daloltam is: *Azért is iszom, azért is iszom, azért is iszom az angyalát, én fizetem meg a bor árát...*

Járkáltam fel-alá. Megkértek rá. Amerre mentem, megkérdezték: *Félek-e odamenni?* Azt feleltem: *Ha menni kell, akkor menni kell.* Pálinkával kínáltak. Nem akartam többet inni. Megálltam Szent Menyus mellett. Pihentem egyet.

Árvácska igazgatónő utánam jött. Megszólított.

– Jakab! Szeretnék megkérni valamire.

– Nem mondtam senkinek – védekeztem.

Krónikás vagyok, nem pletykás.

– Mit nem mondtál? – értetlenkedett a hangzavarban.

– Egyiket se. Hogy mindjárt az első találkozásunk idején... koccintottunk párszor...

– Azért már egyszer elnézést kértem tőled. De mi a másik, amit nem árultál el rólam? Kíváncsivá tettél – értetlenkedett Árvácska igazgatónő.

– Hogy akkor te minden helyi tótumfaktumot kibeszéltél. Alig bírtam megjegyezni. Ki kicsoda? Kinek ki a kicsodája? Kinek mi a bűne? – feleltem.

Legyintett.

– Jakab! Most Katicáról van szó – mondta halkán. Körül is nézett, hall-e minket valaki.

– Tudom, polgármesternek indul. Oszt álljak mellé a kampányban? De én nem vagyok kopárdi. Én nem szavazhatok. A krónikás olyan, mint focimeccsen a bíró. Semleges – hánytottam.

– Nem arra akarlak kérni, hogy szavazz rá. Csak azt, hogy ne fordulj te is Katica ellen! – kérlelt csendesen.

11. krónika

Hazaértem. Melegséget éreztem. Volt vagy 16 fok. Fűtő Tamás be-durrantott a kazánban. Legalább is langyított, vagy minek mondják. Milyen sokat bír javítani az ember hangulatán, mikor nem hideg a szobája! Mondtam is Zelmának.

– Milyen sokat bír javítani az ember hangulatán, mikor nem hideg a szobája!

– Azt mondják, a vártai iskolaotthonban már egy hete tüzelnek. Fűtő Tamás meg talicskában hordja haza a szenet. Hamut szór a tetejére, mintha pernyét vinne a csúszós kastélylépcső felszórására. Nálunk minden ősszel később kezdenek fűteni – árulta el Zelma a fűtő Tamást.

Váratlanul hozzátette: *De te odakint se fogsz fázni.* Ez meg mit jelent? Nem kérdeztem rá. Ő kezdte, ő folytassa! Hallgattunk. Őt mégis jobban bántotta valami, mint ahogyan engemet az az ismeretlen valami érdekelt. Megunta a csendet. Elmesélte, nem rég megcsörrent a kulcs a zárban. Beugrott az ágy alá. Bejött Árvácska igazgatónő. Beakasztott a szekrénybe egy télikabátot. Nem vagyok otthon, ő meg gondoskodik rólam? Aztán kutakodott. Keresett valamit az asztalon. Nyilván a krónikát. Azt is már mióta nem írtam! Írógépet is megemelte. Már megint. Mintha az alá volna rejtve a rendszerfordulás története.

– Sapkát is hozott neked. Azért mondtam az elébb, hogy te odakint se fogsz fázni. Én meg majd becsavarom magamat a pokrócba.

Mert zimankóban a Tamás se bírja felfűteni a kótert, csak most mutatóba. Telente a folyosó túlfelén is fáztam. Mindig is – csicseregte.

Közben az ágyunkra hajolva vasalt. Valamelyik pólóját állandóan vasalta. A pirosat, amelyikben hozzám szökött. Vagy a kéket, amiért visszaküldtem a szobájába *megismerkedésünk* idején. Állandóan rendezgette őket. Ha mán nem járt sehova, legyen gondos az öltözéke. Az én gatyámat olyankor mosta, mikor mán aludni tértem. Nappal hordtam. Este mosta. Éjjel száradt. Reggel felvettem nyirkosan.

Rászóltam: *Jó lesz mán az a póló. Tegyed lefele, hoztam valamit!* Nem hagyta abba. Megforgatta, nézegette. Talált még rajta ráncot. Kisimította a forró vassal. Kihúzta a zsinórt a konnectorból. Felém fordult. Nem kérdezte, csak a nézésével: *Oszt ugyan mán mit hoztál te énnekem?*

– Érzed te azt! Az illatát. Hoztam neked kóstolót. Csak elébb letettem, kint a küszöbre. De most behozom én teneked.

– Megörült neki. Csomagoláson keresztül szagolgatta. Mélyet szívott az illatából. (Tud a zsír- meg a hagymaszaga is illat lenni.) Kezébe adtam. Kibontotta. Mint gyerek, mikor először lép játékoltba. Megzavarta a bőség. Nem kérdezte, de úgy nézett rám: *Nem lesz ebből baj?* Visszacsomagolta. Több nap, mint kolbász. Jó lesz az még később. Megkért, tegyem ki az ablakba. Ő nem mutatkozhat. Kicsuktam a kóstolót. Két ablakszárny közé.

Aztán váratlanul rám mordult. Gépeljek! Ha mán idehívtak krónikásnak, hadd kopogjon az írógép. Olyankor nyugodtan elmehet majd pisilni. Kopácsolok a masinával, mások is hallják, hogy itthon vagyok. Ő meg nyugodtan lehúzhatja a vécét. Máskor keresztbetett lábbal várja, mikor jövök mán haza. Visszatartja, nehogy lebukjunk! Lebukni egy vécélehúzáson!

Ha mán szóba került ez a pisi-dolog, Zelma kitalálta, szerezzek neki bilit. Bilit? Hogyan? Mit mondjak a boltban? Mire kell nekem egy bili? Így sincs tekintélyem a faluban. Majd pont bilit veszek az Annamaritól. Mert Zelma álló nap énrám vár, oszt mikor hazáérek, ő majd kiönti.

Hogy néz mán ki egy krónikaíró bilivel? Hallgatásommal jeleztem neki, szó sem lehet róla! Nem beszélünk egymáshoz. Bujdosók némán veszekednek.

Mikor be nem áll a szája, az a bajom. Mikor meg nem csacsog, akkor az. Hallgattam. Ő meg kifakadt.

– Pedig én bíztam magában. Azt hittem, maga nem olyan, mint a többi felnőtt. Azóta hiszek magának... tudja, mikor elment Vártára. Oszt hozott nekem könyveket a Liditől. Mert, mikor elindult, én kinyitottam az ablakot. Félttem, hogy maga egyenesen a piás rendőrhöz megy, oszt felad engemet. Széket toltam az ajtó elé. Támasztásnak. Legyen időm kiugrani az ablakon. Legyen időm meghalni. Mert én oda vissza nem megyek! Mert én egész életemben a folyosó túlfelén laktam. Oszt én ott rab voltam.

Nem tudtam, felháborodjak vagy rákérdeszek. Vártam. Folytatta:

– Én nem loptam. Nem csaltam. Nem gyilkoltam. Csak árvaságra születtem. De hiába is hallgat maga! Én most is fogoly vagyok. Fogoly is, árva is. Mert nekem most sincs senkim. Tetejében nem is mehetek sehova. Pedig nekem a folyosó túlfelén voltak barátaim. Kelemen. Mercédesz. Nekem voltak ott társaim. Én, mikor Árvácska néni megengedte, a kisboltba is lemehettem. Az Annamari hitelbe adott nekem cigit, olyan szabad voltam. Mégis megszöktem. Régi cellából új zárkamba menekültem. Magához. Ezt csináltam. Itt maradnom nem szabad, innen szöknöm nem lehet – panaszkolta Zelma.

Nem válaszoltam. Én nem hívtam őt. Nem ígértem neki semmit. El is lehet menni! Vagy mégis igaza van? Igen, elhanyagoltam őt. Nem tettem meg érte mindent. Konkrétan semmit se tettem érte. Hagytam, hogy kitakarítson utánam. Kimossa a zoknimat. Bebújjon az ágy alá, mikor zajt hall.

Nem mondtam rá semmit. Hallgattam. De a csendet is meg lehet unni, nem csak a csacsogást.

– Zelma!

– Ne is próbáljon tőlem bocsánatot kérni! – duzzogott.

– Hát... jó.

Hallgattunk tovább. Mikor meg mán végképp untam a harag csendjét, arra gondoltam, előveszem a sárga cipőfűzőt. Ajándékképpen. Másra úgy se való. Hogyan mutatna az én fekete cipőmben a sárga pertli? Felálltam. Odamentem a szekrényhez. Azt hiszem, odatettem.

Zelma megszólalt.

– Csak akkor szólhat hozzám, ha nem azt mondja: *Bocsánat!* – mondta színpogva.

– Zelma! Ha kérhetnél valamit Szent Jakabtól, mit kérnél tőle? – kérdeztem vigasztalásképpen.

– Nem kell engemet kigúnyolni! – vágta rá.

– Komolyan kérdezem – szóltam halkán.

– Mert ki az a Szent Jakab?

– Szent Jakab...

– Az is olyan, mint ez a Szent Menyus? Napestig csak ücsörög, oszt mindenkinek útban van? – szakított félbe.

– Jakab egy védőszent. Útonlevők, vándorok és szökevények oltalmazója – feleltem.

– Hogyan kérhetnék én valamit is attól a Jakabtól? Nem vagyok én se csellengő, se csavar... Mária marasztalj! Hát én pontosan ilyen szökevényféle vagyok! Miért? A bujkálás is olyan, vagy nem? Mert egyhelyben is lehet vándorolni! – ismerte fel helyzetét.

– Mondjad, Zelma! Mit kérnél tőle? – biztattam őt.

– Én a Szent Jakabtól? Hát... de kérhetek bármit is tőle? – örvendezett.

– Bármit – biztattam.

– Nem baj, ha... valami... valami nagyon nagy dolgot kérek tőle? – szégyenlősködött.

– Csak bátran!

– Én, ha nem lesz belőle baj, én szeretnék egy olyan vécét, ami nem zubog, mikor lehúzom. Amit akkor is lehúzhatok, mikor maga nincsen velem – árulta el, mire vágyik.

Kinyitottam a vécéajtót. Jobb kezemet a szívemre emeltem, tekintetemet a víztartályra szegeztem. Felemelkedtem a padlótól húsz-huszonöt centire. Bűvöltem, babonáztam a bádogdobozt. Ráolvastam, aztán szóltam Zelmának, húzza le.

– Nem bánom. Maga most úgyis itthon van. Azt gondolják majd, maga használja. Csak elébb szálljon le a földre! – mondta.

Lehúzta. Némán folyt le a sok víz. Nem folyt az, zúdult. Zelma megijedt a csendességétől. Hátra is lépett.

- Te boszorkány vagy? Vagy csaló? – sértegetett engemet.
- Ilyenek vagytok ti, földi halandók. Amikor nem szarhattok, az a bajotok, mikor meg szabadon szarhattok, akkor meg az! Közben pedig firtatjátok: *Hát ez meg hogyan lehetséges?* – keltem ki magamból.
- De ki vagy te valójában? Csőszerelő volnál?
- Jakab vagyok. Szent Jakab. Útonlevők, vándorok és szökevények védőszentje – magyarázkodtam ismét.
- Akkor te tényleg énmiattam jöttél Kopárdra. Hogy legyen nekem kihez menekülnöm – mondta a lány elérzékenyülve.
- Sokáig magam se tudtam, miért pont ide küldött a Teremtő. De mán tudom. Hogy zarándoklatodban segíthesselek tégedet.
- Oszt... egyszer elkísérsz majd engemet Vártára is? – kérdezte Zelma.
- Egyenesen Lidi fodrászműhelyébe – feleltem.
- Hanem Zelmát mán nem a fodrászat, hanem a szentek világa kezdte érdekelni.
- Mondd meg nekem az őszintét! Az ilyen teféle szent tényleg nem hal meg soha? – lelkesedett Zelma.
- Soha.
- Te se? – firtatta.
- Én se.
- Mikor majd megöregszel, akkor se? Vagy te meg se öregszel? De, ha el találna ütni a vonat, mint a Horvát Jocit, te akkor se halsz majd meg? – firtatta Zelma.
- Akkor se. Kivéve, ha elveszítenék valakit, aki a szívemhez közel áll. Ő meghalna, én meg feltámasztanám. Mert akkor a másik ember életre kelne, én meg elveszíteném a halhatatlanságomat – árultam el a titkomat.
- Hogyha, teszem azt, meg találna halni, akit még magadnál is jobban szeretsz, oszt te feltámasztanád őt, akkor ő élne örökké, te meg nem? – elemezte Zelma.
- Ahogy mondod – feleltem.
- Akkor te tényleg örökké fogsz élni. Mert arra te csak ne is gondoldjál! Mert annyit senki se ér, hogy te valakiért is meghaljál! – állapította meg Zelma.

12. krónika

Másnap, mikor falubejárásom után hazatértem, Zelma nem nézett rám. Nem tudtam, haragszik-e, amiért egyedül hagytam, vagy gondolkodik valamin. Megsimogattam a vállát. Miért? Így is lehet köszönni. Nem csak úgy, hogy *szia!*

Annyit se válaszolt: *Szia!*

Jó, jó! Nem azt vártam, hogy hozzám bújjon, de azért visszamosolyoghatott volna.

– Ja, tényleg, megkaptam a fizetésemet. Megadom neked a kölcsönt. Tudod, mikor a pénzeden elbuszoztam Vártára. A Csikágó Lidihez – emlékeztettem rá.

Visszafizettem a pénzt. Épp kezdett oldódni közöttünk a hangulat, mikor kopogtak. Siettékben Zelma majd' beszorult az ágy alá. Kellott neki pulóver tetejére lópokrócot is csavarni magára. Én tűröttem, hogy beférjen szegény.

Az ajtóhoz léptem. Árvácska igazgatónő állt ott. Csuda elegánsan. Bundában, sapkában. Sötétkébbe öltözve. A csizma is sötétkébe volt rajta. Hívott, tartsak velem. Tőle is, tőlem is elvárja a vezetőség a *jelenlétet*.

Fehér lapot tartott a kezében. Gyűrögette, hengergette. Csövet formált belőle, aztán kisimította. Vegyem már észre, hozott valamit nekem. De én semmilyen iratot nem vártam. Ki küldött volna nekem, s főleg mit?

– Ha nem bánod, itt hagyom neked.

– Megint eltelt egy hónap? Meg kell hosszabbítanunk a szoba-szerződésemet? – kérdeztem.

– Tényleg! Nem soká az is aktuális lesz. De most nem azért jöttem. Gondoltam, leírom neked... a krónikád számára az ősi kopárdi disznótoros kántálást – mondta lelkesen Árvácska igazgatónő.

– Eredeti kántálás? – csattantam fel örömet színelve. Lecsillapodva meg hozzátettem: – Ha nem haragszol, nem hívlak be. Még rád melegszik a bunda – siettettem volna Árvácska távozását.

– A szobában sincs melegebb, mint a folyosón – felelte.

– Ezt meg honnan tudod? – kérdeztem rá.

Hadd érezze, nem járhat be hozzám. Főleg, mikor nem vagyok itthon.

– Se... sehonnan! Csak ismerem a kastély minden zugát – magyarázkodott zavarában.

– De, ha gondolod, amíg felöltözök, már úgy értem, felhúzom a bakancsomat meg a kabátomat, amit különben köszönök neked, addig mégis gyere be, oszt felolvashatnád, ha nem túl hosszú – mondtam.

A nyikorgó székre ültettem. Háttal az ágyamnak. Nehogy meglássa a lent kucorgó Zelmát. Kigombolta bundáját. Lassan, érzéken fejtette ki a gombokat a gomblyukakból. Mintha nem is ledobná magáról. Mintha leleplezné önnön nőisége szobrát. Kabátja alatt is kékszínű mellényt viselt. Bársonynak néztem. Aztán elkaptam a fejem. Nem akartam biztatni. Még a nézésemmel se. Olvasni jött, mit vetkőzik ez itt nekem kedélyborzolásnak?

– Halljuk, halljuk! – sürgettem.

*Eljöttünk mi kántálni, kántálni,
Nem kell minket bántani, bántani.
Mink is fogtuk a farkát,
Nekünk is egy darabkát!
Benéztünk az ablakon,
Hurka van az asztalon...*

Abbahagyta. Ilyen, mikor valaki meg akar felelni. Lefele akar megfelelni. Ez a Pestről jött doktorátus asszony falusibb akar lenni paraszt Ilusnál. Árvácska összeütötte ezt a kántálást. Hogy bekerülhessen vele Kopárd krónikájába.

Nem tudtam, mit tegyek. Megtapsoljam? Megdicsérjem? Ha biztatom, tovább marad. Sőt! Máskor is összeír nekem valami népi rigmust.

– Ez egy népi... Vagy nem jó? – szomorodott el Árvácska igazgatónő.

– Azt mondd, kántálás? – kérdeztem közömbösen. Talán kicsit lekezelően is. Hadd érezze, nem kell nekem segíteni!

– Jakab! Tudom, tőlem sokkal emelkedettebbet vársz. *Té, a krónikás, a tényeket szerkeszted sorrendbe.* De, ha épp kíváncsi vagy a véleményemre, te egyáltalán nem foglalkozol a krónikáddal. Szándékaidat nem ismerem. Lustaságodat viszont napról napra megtapasztalom – mondta meg az őszintét Árvácska igazgatónő.

– Induljunk! – mondtam.

Vendégem visszagombolta bundakabátját. Induláskor megjegyezte:

– Persze külön-külön megyünk! – mondta, oszt faképnél hagyott.

Persze külön-külön! Ugyaninnen ugyanoda. Mind a ketten. Csak ne egyszerre! Csak ne együtt. Megint megállapítottam, érdekes ez a falusi pletykahárítás. Árvácska igazgatónő meg én közöttem nincsen szoros kapcsolat. Ha lenne, az se tartozna senkire, de nincsen. Mégis úgy viselkedünk, mintha lenne. Lenne, de titkoljuk. Nem tudom, észrevette-e ezt más is a faluban. Ha igen, akkor pont arra gondol, hogy viszonyunk van. Azt leplezzük ezzel a külön-külön mutatkozással.

Felöltöztem. Indulóban odaszóltam Zelmának:

– Ha felkészültél rá, éjjel megszökhetsz.

Nem értette. Mit nem lehet ezen érteni? Elrejtettem. Befogadtam. Beajánlottam Csikágó Lidihez...

– Maga elzavar engemet? – kérdezte csendesen.

– Én-e? Hát te akarsz fodrász lenni.

– Oszt pont most kell indulnom? – szipogta.

– Nem mondta a Lidi, hogy vasárnap nem mehetsz hozzá – értetlenkedtem már én is.

- Télen?
- Télen, tavasszal... Vagy fogad valakit a Lidi, vagy nem. Osz tégedet fogad.
- Sötétben? – kérdezte a lány.
- Legalább nem látnak meg az utcán. Ha látnak is, nem ismernek majd fel – erősködtem.
- Egyedül?
- Mert több fodrász is kell a Lidinek? – kérdeztem.
- Maga nélkül Vártára?
- Ugyebár eddig csak téged köröztek. Engem nem. De ha veled mennék, akkor az tűnne fel nekik, hogy én tűntem el Kopádról, nem az, hogy te.
- Gyalog induljak? Bele a világba? – motyogta Zelma.
- Ellopom a Rözsevári rendőr biciklijét. Lámpa is van rajta. Háttul meg csomagtartó. Azt beszélik, Katica óvónő fia motorozik is a hóban. Akkor te is el bírsz kerekezni Vártáig – erősködtem.
- Zelma pakolt. Alig volt ruhája. Akkor meg mit pakol? Ezek a lányok látványosan bírnak készülni. Elzavarom, ő meg elindul. De miért indul el? Miért nem tiltakozik? *Legalább addig várhatna az elzavarással, míg jobb idő lesz! Járhatóak lesznek az utak! Világos lesz! Osz a biciklivel meg mit csináljak, ha majd odaérek? Akármilyen is, csak látni rajta, hogy rendőrségi!*
- Zelma! – szóltam csendesesen.
- Köszönöm, hogy eddig nem árult el engemet – szípogetta.
- Miért, melyik ember árulja el a másikat? – csattantam fel.
- Hogy befogadott engemet.
- Te is befogadtál volna engemet.
- Én-e? Egy ilyen alakot, mint maga? Aki elzavar engemet? – háborodott fel a feltételezésemen. – De azt köszönöm, hogy mostanáig megtúrt engemet! – sorolta tovább.
- Sok jó ember kis helyen is elfér – bölcsekedtem.
- Hogy a párnáját is nekem adta! Azt hiszi? Azt hiszi, nem vettem észre? Hogy maga a kislavórt tette a feje alá. A lepedője alá. Mert az a párnája magának. Mert a vánkösát átengedte nekem!

Elcsendesedtem. Miért? Szégyenében is hallgathat az ember! Elindultam. Árvácska igazgatónő mán várt. Garamvölgyi téesz-elnök is. Balázsréti tanácselnök is. Pont a Zelma miatt fogok elkésni? Aki miatt bádoglavór a vánkösom!

– Nekem most indulnom kell. De ha nem vársz meg, ha elhagysz, akkor... akkor én egyedül fogok feküdni az ágyban. Nem fogok fészülködni. Gyűrött göncökben járok majd. Szomorú leszek. Ha meglátják, hadd lássák! Ha kérdik, én megmondom nekik. Kibeszéllek tégedet. Elárullak. Lehet, hogy a nevedet nem mondom, de elárullak. Aszondom majd, ha firtatják: *Igen, volt egy lány az életemben. Aki megfészült. Aki mosott rám. Aki még az ágy alá is bebújt énértem. Osztt ez a lány most elhagyott engemet* – motyogtam szipogva.

Becsaptam az ajtót. Jobb, mintha sírni látna. Annak a férfinak van tekintélye, aki csapkod, nem, aki szipog.

13. krónika

Odalent ragyogtak a karácsonyfaéggők. December volt, este, sötét. Buénossza nővér koszorút rakott az ücsörgő Szent Menyus ölébe. Garamvölgyi felesége megszánta a szentet. Betakarta pokróccal. Vas-tag anyag, igásló se hűl meg alatta. Szegény Zelma is ilyenbe csavarja magát odafent. Egy nagyobbacska lány négy szál gyertyát szúrt a koszorúba. Menyus meg akarta simogatni az arcát. Ő meg elhajolt a márványférfi érintése elől. Kamaszodik.

Menyus keze gyantás volt. Gyantás lett volna a lány arca is. *Mikor majd engem temetnek, sírom körül is ilyen illat lengedez.* Erre gondoltam. Ki tudja, miért? Aztán megnyugodtam. Mégis csak én vagyok Szent Jakab. Szent és halhatatlan. Miért halnék meg, mikor örökké fogok élni?

Gyülekeztünk, Áhítat járta át a szívünket. Jézus születésnapjára készültünk négy hétvégén át. Kezdődött az advent! Nem tudtam, mit jelent. Később értettem meg. Ha én fordítanám, úgy mondanám: *összekötő szeretet.*

A kopárdi ünnepeken mindig ugyanazok az atyafiak és anyalányok vannak jelen. Legtöbb lakó el se jön. Aki mégis, azt a szülőföld szeretete hozza ki a térre. (Vagy unatkozik otthon. Vagy szeret potyázni.) Én viszont egyre jobban szerettem ezeket a rendezvényeket.

Maskarában vagy anélkül, a Szent Menyus Társaság tagjai érkeztek először. Legkésőbb az őszinte érdeklődők. Őket mindig megelőzik az alkoholisták meg az ingyen-evők. Nem a rászorulókra mondom. A potyalesőkre.

Dévai doktor úr is eljött. (Vasárnap volt, ő meg szerdánként szokott felutazni Pestre.) Odament hozzá pár betege. Melléjük húzódtam én is. Ki tudja, mikor látom őt megint, pláne, hogy nem is köhögök. Csak a kíváncsiságom miatt kerestem a közelségét. Árvácska igazgatónő is odajött.

– Jaj, doktor úr! Én meg már attól félttem, a doktor úr végleg itt hagy bennünket – sopánkodott egy asszony.

Tördelte a kezét, annyira féltette az orvost.

– Oszt a doktor úr meg miért utazik fel minden szerdán Pestre? – tudakolta a kucsmás bácsi.

– Tudja, Áron bácsi, nekem valami azt súgja, odafent hamarosan történik valami – sejtelmeskedett a doki.

Megérkezett Katica óvónő. Mindenkinek köszönt. Dévai doktor-nak is. Nekem is. Katicát nem érdekelte, hogy ez a kóbor doktor szerdán megy, vagy csütörtökön, se az, hogy ingázását mivel indokolja. Katicát a világ érdekelte, nem a magyarázat.

– És mi újság van Pesten, doktor úr?

– Nagy a... Minden nagy odafenn. A nyüzsgés. A forgalom. A reménység. Főleg a bizonytalanság. Az a legnagyobb az országban – felelte az orvos.

– Mit gondol, doktor úr, lesz forradalom? – kérdezte meg nyíltan Katica óvónő.

Megigazította kalapját az orvos.

– Nem tudom. Pesten se tudja senki. De nem véletlenül indulok én szerdánként Pestre. Minden esetre, ha kitörne a forradalom, abból bizony nagy baj lenne. De ha nem tör ki... abból is nagy baj lesz. Mert vér nélkül nincsen változás. Mert amelyik forradalmat vér nélkül vívják, azt paktumnak hívják. De ha mégis kitör, én bizony ott leszek – jelentette ki a vénséges Dévai doktor.

Látva az emberek értetlenségét, váltott.

– És idehaza mi újság? – kérdezte Dévai doktor úr.

– Semmi! – vágta rá Katica óvónő, oszt hozzátette – És ez baj. Nagy baj.

Megijedt a doki a saját kérdésétől. Megint másra terelte a szót.

– Aztán mondja, kedves Árvácska, előkerült már az a szökevénylány?

Elszomorodott az igazgatónő.

– Sajnos még nem – felelte csendesen.

– Azt sem tudom, mit kívánhatnék annak a kislánynak. Találják meg? Vagy, hogy soha ne találják meg? Hogy is hívják? – kérdezte aggódva az orvos.

– Zelma – vágtam rá.

Árvácska igazgatónő megdöbbsent. Rajtam felejtette a tekintetét. Nem tudtam eldönteni, mit kérdez tőlem a szeme: *Miért kotyogsz te bele? Vagy: Honnan tudod a nevét, mikor nem is ismered őt?*

– Bocsnát! Nem is engem kérdeztek. Csak... valahogyan én is szóba akartam elegyedni a doktor úrral. Mint krónikás! Igen – magyarázkodtam.

Szégyenemben elindultam az adventi vásárba. Árvácska igazgatónő sokáig követett a tekintetével. Szemembe akart nézni. Miért bámul ez engem a sötétben? Azt sérelmezi, miért hagyom magára az ingázó körorvossal? Vagy, honnan tudom a szökevénylány nevét? Azt mindenki tudja! Én is a kastély lakója vagyok! Mit kell engem bámolni?

Végigmentem a soron. Két oldalt árusok vertek sátrat. Gyerekeknek való csecsebecskéket kínáltak. Nyakláncot, gyűrűt, karkötőt. Mézeskalácsot, gumicukrot, sült gesztenyét. Lengyel asszony lendkeres kisautót tologatott a bámész fiúk örömére. Osztrák sampont, francia szappant, kínai balzsamot ajánlgatott az asszonyoknak. Gyéribb volt a forgalom a kegytárgyakat kínáló apáca standján. Pedig olcsón adta a gyertyatartót, a rózsafüzért. Még a szent Bibliát is. Egyik kufár tükröt akart rám sózni. Nézzek bele, oszt meglátom, hogy... Mikor meg belenéztem, ő elrántotta a tükröt. Német márka meg amerikai dollár volt a dobozában. Csencselő volt az, nem tükrkereskedő. Nyugati valuta árusításáért, de még a birtoklásáért is büntetés jár minálunk. Meg aztán hogyan bírnék én megvenni tíz dollárt? Harminc forintom van. Kopárdon meg forintért is lehet bort venni, mire fel a dollár?

Mellém lépett a sötétben valaki. Balázsréti volt, a tanácselnök, Menyus-palástba burkolózva.

– Van itt minden. Választékért nem kell Vártára mennünk, Jakab! – lelkendezett.

– Azt nézem, milyen olcsón adnak mindent – mondtam.

– Mert a lengyelek a portékáikat forintért adják el. Mert a zlotyit azt nem bírják, de a forintot feketén valutára váltják. Schillingre, márkára. Azzal kimennek Bécsbe, Münchenbe. Onnan meg visszajönnek áruval. Kávéval. Arckrémmel. Farmernadrággal. Mert ezek meg, ugye, minálunk hiánycikkek. De hisz’ tudja – magyarázta a tanácselnök a (szocialista piacgazdaságban kialakult) cserekereskedelem lényegét.

– Oszt ez a sok lengyel árus hol alszik? – kérdeztem.

– Hát... a buszban.

Mellénk lépett egy idősebb kopárdi asszony. Balázsréti tanácselnök üdvözölte őt. *Mariska néni*nek szólította. Hanem Mariska néni nem barátokzni jött. Nem is átszellemülni advent idején.

– Törökmézet, Bazsi! Azt lehet kapni! Marlborót! Matrjoska babát! Meg minden szar bizsut! De szenet, Bazsi! Szenet, azt nem adnak a Tüzépen! Elfogyott a szén! Küldessél nekem 5 mázsa brikettet! Ha holnapig nem hozatsz, én az urammal beköltözök a tanácsházára. Oszt a te irodádba fogok lakni, úgy éljek! – rikácsolta a néni.

Magyarázta a tanácselnök, a tüzépes Ambrus se kap szenet. Hiába rendel a megvétől, hiába reklamál. Oszt amúgy is gyertyagyújtás ideje van. Hangos szónak nincs itt helye. Hanem a Mariska néni nem tágított. Hiába a Krisztus-várás, az adventi gyertya lángjától ő fel nem melegszik. Neki szén kell, vörös-hamus NDK-brikett.

Odajött hozzánk a Tornádó is. Összeölekeztek Mariska néniel.

– Toncsi, Toncsi! Hogy nézel ki? Mint egy hóember. Oszt most nézem, malackarikával csúfítod az orrodat? – berzenkedett Mariska néni, oszt lesöpörte a rendező hajáról a havat.

– Tetszik tudni, a hírnév sok mindenre kötelezi a művészbert. Itthon is, hát még Nyugaton! – felelte a rendező, oszt témát váltott. – Hanem, mert hallom, nincsen szene Mariska nénémnek.

Hát, amíg én fel bírom emelni a kezemet, Mariska néném nem fog itten fázni!

Zsebébe nyúlt, kivett egy köteg pénzt.

– De Toncsi! Hogyan fogadhatnám én ezt el tőled? – kérdezte, a könny is kiszökött a szeméből.

Tornádó a néni zsebébe dugta a pénzt.

– Emlékszik-e, Mariska néném, hányszor hozott át nekünk enni-valót, mikor gyerek voltam? Mert én nem felejték. Mindig aszonta: *Jaj, mán megint túl sokat főztem. Oszt, ha meg nem bántalak benneteket, kóstoljátok meg ezt a kis paprikás krumplit!* Bizony, kedves szomszéd asszony, volt idő, hogy akkor laktunk jól a húgossal, mikor Mariska néném „túl sokat főzött” magának. Mert az anyám égen-földön, de leginkább a vártai kocsmákban kereste a boldogságot. Sittről szalasztott, lumpen hapsik karjai közt. Hanem – váltott vissza a Tornádó –, mondja meg Mariska néném a tüzépes Ambrusnak, hogy én kérem azt a szenet. Mert ha rám tetszik hivatkozni, akkor jut magának is. Vegyen! De ne 5, vegyen 20 mázsát! Áldja meg az Isten, Mariska néném! – mondta a Tornádó, oszt tovább indult. Mintha dolga volna, pedig csak elérzékenyült a felszakadó emlékeitől.

* * *

Venni akartam valami szépet. Ha nem is szépet, de olcsót. Zelmának. Igaz, a sárga cipőfűzőt se adtam még oda neki, amit Vártán vettem. Akkor meg minek halmozzam az ajándékokat? Meg aztán hogyan magyarázom meg idekint: *Egyedül élek, férfitember vagyok, mégis veszek egy alumínium karkötőt, rózsaszín berakással.*

Árvácska igazgatónő utolért. Kiokosított. Pedig ő se nem vallásos, se nem kommunista, mégis mindent tud a hitről meg a hitetlenségről.

– A kislány egy-egy szál gyertyát tett Szent Menyus koszorújába, vagyis az adventi koszorúba. Az első a fényt, a második az utat, a harmadik az örömet, a negyedik pedig Jézus személyét jelképezi – magyarázta. – De a gyertyáknak más értelmezésük is van – folytatta.

Rámordultam.

– Megkérlek, ne zavarjál össze! Most akarom megjegyezni őket. Egyenként: *Az első a...*

– Az első a fényt, a második az utat, a harmadik az örömet, a negyedik pedig Jézus személyét jelképezi. Laposdon viszont úgy tartják: az első a hitet, a második a reményt, a harmadik az örömet, a negyedik pedig a szeretetet szimbolizálja – sorolta Árvácska igazgatónő.

– Nekem a második változat jobban tetszik. Abból több minden vonatkozhatna rám... mán, ha beteljesedne – mondtam.

Árvácska igazgatónő felnevetett. Felém fordult. Láttam rajta, meg akar ölelni. Miért ne? Jópofának tart engemet, advent is van, szeretet-ünnep. Nem ölelt meg. Hirtelen elfordult tőlem. A Menyus-szobor előtt átszellemülő Buenossza nővérre nézett. Mindenki órá figyelt.

„Ó, Bölcsesség! Ki a Fölségesnek szájából származol, ki a mindenséget egyik végétől másikig erősen átfogod, és jóságosan el is rendezed: jöjj el, és taníts meg minket az okosság útjaira!”

Esett a hó. Hideg is volt. Sötét. Aztán még ez is! Én a szónoklat elejét figyeltem. Meg a végét. Közte is beszélt Buenossza nővér. Az volt a sok, a köztes. Nem is figyeltem. Elég volt a többi. Ki bírja ezt követni? Felfogni? Megjegyezni? Oszt még kiderítik ezek a *Bölcsességéről*, egyszer az is járt Kopárdon. Jaj, még neki is állítanak szobrot.

Hanem a Szent Menyus Társaság tagjai értették az imabeszédet. Legalább is meggyújtották az egyik gyertyát. Egymásnak adták, kézzől kézre járt az égő gyufa. Szent Menyus szenvtelen arccal figyelte őket.

Hanem a gyufa átadását meg elvették. Addig járt a tűz kézzől kézre, míg a Rőzsevári rendőr meggyulladt. Csak az egyenruhája, de akkor is. Lángolt. Megijedtek a népek. Ki hátrálépett, ki meg oltani akarta volna. Legyezték, de attól még hevesebben égett a rendőr zubbonya. *Vizet, vizet!*, kiáltották többen, de víz nem volt kéznél.

Nem szívesen mondok jót a Rőzseváriról, még hazudósnak mond majd engemet az utókor. De a rendőr, pedig lobogott, mégse esett pánikba. Azok meg veszékeltek, akiknek pont oltaniuk kellett volna őt.

Két kezemet Rőzsevári felé fordítottam. Elmormoltam egy imát. Előbb aláhagyott a lángolás. Utóbb abbamaradt a füstölés. Kihuny a zubbony lángja. Begyógyultak Rőzsevári égési sebei. Uniformisa is megint ép lett. Visszaszürkült, lett, amilyen annak előtte volt, csak nem olyan gyűrött.

Megnyugodtak a népek. Istent emlegettek. Aki *nem hagyja el a kopárdiakat, mikor azokra rátör a rontás*. Adventet éltették: Krisztusvárás idején a tűzvész is kihuny a szeretet oltárán.

Felocsúdtak az ünneplők, megölelgették a rendőrt. Ruháját tapogatták, kormos-e. Megfogták a karját, forró-e. Rózsevári érzékenyült az érte aggódók láttán. Aztán kihúzta magát. Mégis csak rendőr volna, nem gyámolítandó árva lány. Felém fordult. Tisztelegni akart. Na, az igencsak hivatalos lett volna. Meg is dermedt karjában a mozdulat. Aztán meg akart ölelni. Azt meg érzélgősnek tartotta volna. Kezet fogtunk.

– Köszönöm, Jakab! Az életemet mentette meg. Nagyon köszönöm! – mondta.

– Ezek a mai gyufák teljesen megbízhatatlanok. Teljesen – motyogtam.

Hanem a téesz-elnök és a tanácselnök is odajött hozzám. Egyszerre mondták: Köszönjük, Jakab!

– De hát Garamvölgyi úr és Balázsréti úr is kimentették a halászt a Tiszából. Pont az érkezésem napján ugrottak be érte a hideg vízbe – magyaráztam.

– Az csak a Tisza volt. Oszt az csak víz – mondta Balázsréti tanácselnök.

– De a tűz, az mégis csak tűz! – tette hozzá elismerően Garamvölgyi téesz-elnök, oszt mind a ketten megöleltek engemet.

Ők se rosszabbak énnálam. Oszt, ha nem volna politika a világon, még barátok is lehetnénk. Vitte volna el a szárazlepra azt is, aki a politikát kitalálta! Biztos valami görög volt. Ógörög. Az utókor meg azóta bölcsként emlegeti. Ha tudnám, hol a szobra, én felrobbantanám.

* * *

Kerülni akartam Árvácska igazgatónőt. De akivel egy emeleten lakik az ember, akivel a szabadidejét is ugyanazon a kicsi téren tölti, azzal hamar összefut. Hanem Antalházi postás is felénk tartott. Gondoltam, nem engem keres. Mégse tágítottam onnan. Szent Menyus-féle maskarában volt ő is, mégse bírt kibújni bőréből.

– Megjött a válasz a megyétől, igazgatónő, kérem. Csak hétfőn kézbesíthetném, de, ha meg nem bántom vele... belekukkantottam – árulta el a postás.

– És? – lelkesedett Árvácska igazgatónő.

– Elutasították a maga kérelmét. Átmenetileg.

Árvácskában megtorpant a lélek. Azt hittem, megüti a postást. Vagy engem. Az egész világot akarta megütni.

Lecsillapodott. Antalházi postás folytatta.

– Lehet, hogy hülyén veszi ki magát, én mégis gratulálok magának, igazgató asszony! Szándékát ugyan nem támogatják odafent, de maga meglépte, amit meg kellett. Kitalálta ezt a szakmunkásképzőt. Hogy kenyeret adjon az árvagyerekek kezébe. Holnapot biztosítson nekik ebben a bizonytalan világban. Ami mostantól még kuszább lesz majd – tette hozzá, aztán továbbállt.

El akartam terelni Árvácska igazgatónő gondolatait. Megkérdeztem:

– Antalházi úr mit keres ebben a Menyus-féle csapatban?

Balázsreői tanácselnök pont odaért hozzánk. Előbb azt magyarázta (ha már megzavart egy beszélgetést), hogy hideg van. *Hideg van, de az emberek így is eljöttek. Ilyen ez, a szeretet összehozza az embereket. A szeretet meg az advent.*

– Kedves Balázs! Akar tőlem kérdezni valamit?

Nem láttam jól, megsértődött vagy felszabadult a kérdéstől a tanácselnök.

– Azt hallottam, maguk továbbra is próbálgatják azt a zenés darabot.

– Igen. Ami pedig önt igazán érdekli, tanácselnök elvtárs, hogy Katica játssza-e az aláfestő zenét. Nos, valóban. Megzenésítette a dalszövegeket, és a próbák alatt, ahogy majd a karácsonyi előadás során is, ő kíséri zongorán az énekeseket – felelte Árvácska igazgatónő.

– Egyszer már megtiltottam. Most utoljára mondom, hagyják abba! – tajtékzott a tanácselnök.

– De hát ez csak egy színdarab. És néhány gyerekdal – rimánkodott Árvácska igazgatónő.

– Ki beszél itt gyerekdalról? Ez állásfoglalás! Ez nyilvános ellenem-fordulás. Adok magának még egy esélyt. Döntenie kell, én

vagy a Katica! Kap huszonnégy órát. Aztán jelentkezzen nálam a válasszal! – utasította Balázsréti az igazgatónőt.

– Nem kell nekem egy egész nap. Én már rég választottam a maga cirkusza és a mi színházunk között. Karácsonyeste előadjuk. Előadjuk, és önt is várjuk szeretettel! – felelte Árvácska, oszt sarkon fordult.

Nem állt az meg, csak odafent a dombon. Hazaszaladt az árva-gyerekeihez. Szívem szerint utána mentem volna. Állásfoglalásképpen. Mégis maradtam. Mikor meg felocsúdtam, odajött hozzánk, Garamvölgyi téesz-elnök. Láta, hogy azok ketten összeeszttek az elébb, csak nem tudta, min.

– De a krompitát ez is elfogadta! – csattant fel a tanácselnök.

– Hagyjad mán azt a lepényt! Különben se magának vitte. Az árváknak. De most ne Árvácskával törődjél! Katica a veszélyes. Ő indul ellened a polgármesterségért. Szóljál Rőzsevárinak! Derítse ki, miért kellett annak elköltöznie Debrecenből. Miért jön el onnan valaki, oszt miért pont ide? – magyarázta a teendőket Garamvölgyi téesz-elnök.

Balázsréti megértette a feladatot. Hanem Garamvölgyi folytatta.

– Te, Bazsi! Áthelyeztettem az Annamarit a vártai zöldségboltba. Addig kibírja. Te meg mutatkozzál többet a feleségeddel! – utasította Garamvölgyi a tanácselnököt.

– Úgy lesz, Gara! De van itt más is – sejtelmeskedett a tanácselnök.

Elfecsegte, több kérvény is érkezett az önkormányzathoz. Sanda Béni kisboltot akar nyitni. Átalakítaná a garázsát. Abból csinálna üzletet. Fekete Áron meg kocsmárosnak állna. Ő az istállóját akarja megrenoválni. Abban mérné az italt. Játékautomatát is be akar állítani. Olyan félkarú rablót!

Garamvölgyi téesz-elnök megvakarta a fülét. Határozott.

– Engedjed nekik! Úgyis azt mondják, hogy mi, régi kommunisták leszünk az új kapitalisták. Ráadásul ez a kettő nem is volt párttag. Hadd vállalkozzanak! De a Sanda csak a téesztől vásárolhat húst, kolbászt meg tejet. Csak azt árusíthatja.

– De a Fekete Áron kocsmájából minekünk mi hasznuk lesz, Gara? – bizonytalanodott el Balázsréti tanácselnök.

– Ha belebukik, akkor semmi. Akkor csak annyi, hogy elmondhatjuk majd: *Kopárdon mindenki egyforma eséllyel indul, oszt az egyiknek sikerült, a másiknak nem.*

Nem értek az üzlethez. Nem is érdekel. Szent vagyok, nem kufár. Odamentem szenttársamhoz. Lesodortam róla a havat. Ő meg énrólam.

– Hogy vagy, Menyus? – kérdeztem.

– Méniusz! Méniusz, ha kérhetném. Legalább te ne menyusozzál le, szenttársam! – mondta, mert mi, szentek amilyen alázatosak vagyunk, ugyanolyan önérzetesek is.

– És hogy vagy?

– Én jól vagyok. Csak a világ, amelybe csöppentem... de hiszen te is látod – legyintett Menyus, oszt visszakérdezett: – És te, Jakab? Hogy érzed magad errefelé?

– Ugyanolyan kétségek gyötörnek engem is, mint téged – választottam.

– Azért a kettőnk helyzetét nem lehet összehasonlítani, Jakab. Mert te a szökevények védőszentje vagy. Neked csak egyetlen halandót, a kis Zelmát kell oltalmaznod. De nekem! Kopárd védőszentjének...

– Neked meg az itteni tótumfaktumoktól... – vágtam közbe.

– Nem! Nekem a falu lakóit kellene megvédenem a...

– A rólad elnevezett Szent Méniusz Társaságtól – fejeztem be közös gondolatunkat.

– Hát ez az! Ez a kettősség nem hagy nyugodni! Mintha az embereket magamtól kellene megóvnom – panasolta aggályait a meghasonlott Menyus.

Megsajnáltam. Oszt, ha segíteni nem bírok a nyavalygónak, legalább saját gyötrelmeimmel hadd vigasztaljam!

– Na, most akkor az én helyzetemet próbáld megérteni, Menyus... Méniusz! Nekem meg kell védenem ezt a szökevénylányt. Konkrétan a te társaságod haragjától, akik a törvényt képviselik. De ha te se bírsz velük, te, aki az egész falu védőszentje vagy, akkor én hogyan bírnék el velük, aki fel se vagyok vértézve ellenük.

Szent Menyus megvakarta a fejét. Megigazította magán a lópokrócot, oszt így szólt:

– Szegény Zelma! De a te helyedben se szeretnék lenni, Jakab – vallotta be Menyus, oszt megszorította a kezemet. Visszavágtam:

– Én meg a tiédbe nem szívesen lennék – mondtam, oszt megigazítottam szenttársam fején a glóriát.

Indulóban voltam. Mióta Kopárdon laktam, állandóan indulóban voltam.

– Jakab! Kérdezed tőlem, mit csináljál. Megmondom én neked. Menj el Cziráky grófhhoz! – szólt utánam Szent Menyus, mikor nekem már máshol járt az eszem.

– Cziráky grófhhoz? A kastély...

– ... a kastély és a falu egykori urához! – folytatta Szent Menyus.

– De hát őt már negyven éve elkergették. Franciaországba. Oszt Franciaország messze van, a gróf meg talán már nem is él – latolgattam a Cziráky gróf úrral való találkozásom esélyeit.

– Miért? Te se, én se erre a világra valók vagyunk. Mégis itt vagyunk – vitatkozott velem szenttársam.

– Most akkor hova menjek? – értetlenkedtem, de jogosan.

– Menj el az Áldozófüz odújába! – javasolta szenttársam.

* * *

Tovább botorkáltam a sötét forгатagban. Közelebb mentem a gesztenyesütő nénihez. Kíváncsi voltam, miért állják körbe a jóasszonyt. A melegségért, ami a bádoghordó kályhából áradt. Ott állt, ott forgatta kihűlt kezét a Garamvölgyi is. Antalházi postás is. Én is a hordó felé tartottam a tenyerem. Tornádó azon viccelődött, vajon a Rözsevári megtanította-e már repülni a baglyát. Balázsréti tanácselnök rászólt a rendezőre, ne gúnyolódjon a Rezsőn!

Antal, a postás laposüvegéből itta a pálinkát. Megkínálta Garamvölgyi Garamot is. Engemet is. Hanem Antalházi úrnak nem hiányzott már az utolsó nyelet. Kinyílt a szája.

– Isten összetereli az ő bárányait, Gara bátyám!

– Még ha a gonosz akadályokat is gördít elénk, a templom népe, Isten segedelmével legyőzi a rosszat, hogy megteremthesse a jót – szónokolta Garamvölgyi téesz-elnök.

– De nem mindig volt ez így, Garamvölgyi elvtárs – sóhajtotta a postás.

– Ezzel meg mit akarsz mondani, te Antal? – gyanakodott Garamvölgyi.

– Hát... voltak évek, évtizedek, mikor én csak titokban mehettem templomba. Bujkáltam, lapultam. Maga meg feljelentett engemet a postaigazgatóságon, Gara bátyám.

– De most megfordul a világ. Most mán mindketten ugyanoda tartozunk. Ami meg tegnap volt, az ott is marad. Mert akkor olyan idők jártak. Kommunizmus volt. Úgy mondtuk, *építjük a szocializmust*. Abba meg, ugyebár nem fért bele, hogy te templomba jársz. De megmondom én teneked az őszintét, Antal. Én csak muszáj-kommunsta voltam. Sose hittem az eszmében. Én belülről bomlasztottam a rendszert, te meg kívülről. Oszt mindegy volt, hogy belül vagy kívül volt valaki, senkinek se volt semmije. Mert aszonták, *közöségi tulajdon*. Most meg mán teherautót akarsz venni. Fuvaros leszel, Antal! Vállalkozó!

– De hogy van az, Gara bátyám, hogy akármerre fordul a világ, maga mindegyikben otthon van? Maga minden világnak a házigazdája lesz – kapizsgálta Antalházi postás.

– Az új világban te is otthon lehetsz. De ne feledd! Én jártam együtt *Tudományos kommunizmus továbbképzésre* a bankigazgatóval, nem te. Oszt én mán be is protezsáltalak tégedet a Takács Fricinél, hogy kapjál kölcsönt a teherautóra!

Antalházi Antal rágyújtott. Hosszút szívott cigarettájából. Végignézett az ünnepi forgatagon, oszt így szólt:

– Én kilépek.

– Várjál még! Addig ne hagyd ott a postát, míg nem veszed meg a teherautódat! Tavasszal lesznek a választások. Addig várjál még, öcsém! – csillapította Garamvölgyi téesz-elnök a postást.

– Nem érti, Gara bátyám. Én megmaradok magamnak. Én nem viselek közös köpenyt magukkal. Én nem barátkozhatok a maga fajtájával. Engemet Kopárdon ismernek. Engemet ismernek – jelentette be döntését Antalházi Antal, oszt földhöz vágta szent-menyusi palástját.

14. krónika

Elbattyogtam az Áldozófűzhöz. Térdig latyakban. Útközben Rózsevári nyomait láttam. Nem a hóban, mert egyfolytában esett. A falakon. Félig letépkedett plakátok jelezték, merre járt a vörösképű zsarú. Katica óvónő falragaszait rángatta le sorban.

Városban megfulladnak az emberek a benzingőzéstől. Falun a levegő is tisztább. Ilyen előítéleteik vannak az embereknek. Én a Tisza-partra vezető sétámon egyetlen kocsit se láttam. Mégis fulladoztam. A kéményekből áradó füsttől.

Aztán megláttam a kísértetlakot. Közelebb mentem. Felröhögtem. Ettől retteg a falu népe? Favágó lennék, kívágnám. Úgyis kiönti a holnapi szél. Vastag, kopasz, magába roskadt vén fűzfa volt. Aljában méteres odú tátongott. Egyszer mán majdnem eljöttem ide. Garamvölgyi técesz-elnök velem küldte volna a kóstolót a disznótorból. A szellemnek. Zelmának vittem a hurka-kolbászt. Élő ember jobban örül a disznósültnek. Körülnéztem. Nem járkált a fűzfa körül senki. Benéztem a belsejébe. Elhagyott üregnek tűnt.

– Hahó! – kiáltottam.

Elszégyelltem magam. Ennyit bírok mondani a Cziráky gróf úr lakhelyén, *hahó?* Nem jött válasz. Még egy *hahó* se. Egy öblös visszhang azért járt volna nekem! Hiába! Nincs itt semmi. Semmi és senki. Mégis legendás hely. Ahol viszont valós személyek élnek, mint teszem azt Zelma, ott bujdosás van. Félelem.

– Ki vagy? – szólt ki egy hang.

Megrogyott a térdem. Akarok én lidérccel diskurálni? Elszaladtam. Nem messzire, de el. Visszanéztem. Jön-e utánam? Be akar-e rángatni az odújába? Latolgattam. Hogyha behív, bemenjek-e? Ha bemegyek, bánt-e? Ha kérdez, feleljek-e neki? Ugyan mit? Az igazat, vagy amit hallani akar? Közelebb mentem az Áldozófüzhöz. Még közelebb. Várjam meg, hogy megint megkérdezze? Vajon mit ír elő ilyenkor a kripta-illem?

– Jó napot kívánok, gróf úr! Jakab vagyok... Ha a nevemet tetszik kérdezni.

– Mit ólálkodsz itt, te kölyök? – kérdezte.

– Tetszik tudni, azért jöttem, hogy bocsánatot kérjek magától, gróf úr kérem – feleltem, a térdem is remegett.

– Téged küldött a falu? Meakulpázni? – firtatta.

– Nem tudom, mi az a meakulpa. Hacsak nem a kóstolóra tetszik gondolni. Mert a disznóvágás végén tényleg engem küldtek. Hogy hozzam el a gróf úrnak azt a frissen sült *meakulpát*. De azt én a Zelmának adtam. Pont jól jött neki, a menzán tökfőzelék volt aznap. Bözsi néni még kaprot se tesz rá. De nehogy azt tessék hinni, Zelma nem eszik sokat – magyaráztam zavaromban. Eljövök ahhoz, aki nem is létezik, oszt kiderül, hogy mégis van.

– Disznótorost? Nekem? Kóstolót egy szellemnek? – értetlenkedett Cziráky gróf szelleme. – Te kinek a fia vagy? – ripakodott rám.

– Én nem idevalósi vagyok – vágtam rá.

– Akkor bejöhetsz.

Bátortalanul léptem be. Meg nem mondom, féltem, vagy csodálkoztam, mikor körbenéztem. Hogy a Cziráky gróf szelleme milyen urasan él a pokolban is! Mintha nem favájtban, de szalomban lakna az öreg. Nem is öreg. Talán, ha ötven éves. Berakásos parketta. Stukatúr a falon. Gipszdísz a plafonon. Kör alakú, közepében freskó. Kocsis ül a bakon. Maga Cziráky gróf a kocsis. Jön a vihar. Menekül a fogat. Felém rohan, pedig én csak állok idelelt. Falon tükör. Cirádás szélű, faragott képkeretben. A kép meg én magam vagyok benne. Jóvágású legény volnék... Hogy én milyen slampos vagyok! Kandallóval fűtött a kísértet. Talán nem is a melegség, inkább a múltidézés kedvéért tüzelt. Ennek

a szikrafogója is kovácsoltvas. Pizskavasa is. Én meg vaságyon kucorgok éjjel. Kemény rugókon. Rideg matracon. Másodmagammal a kastélyban.

Asztalát nemes anyagból varrott zöld terítő fedte. Rajta arany gyertyatartók. Bőrkötésű könyvek. Gazdagság, zsúfoltság és rendetlenség uralta az odút. Látszott, nincs asszony a háznál. Elkelt volna egy nő a gróf otthonában. (Persze nem boszorkány.) Egykori földi életének lehetett része ez a fényűzés. Talán ilyen a kastély szalonja is. Életében az volt Cziráky gróf otthona. Ahol most filmet forgatnak.

– Én mán az elébb bemutatkoztam. Maga pedig nyilván a Cziráky gróf úr – motyogtam.

– Vitéz kopárdi és felsőciráki Cziráky Elemér János gróf, ha kérhetném! – pontosított a gróf úr. – Hanem gyanús vagy te nekem. Hogyan tudsz te velem beszélgetni, mikor én mán nem is ezen a világon vagyok. Mit mondtál? Hogy is hívnak? – tudakolta a gróf szelleme.

– Szent Jakabnak.

– Szent Jakab? Kopárdon egy igazi szent! Te volnál a Méniusz? Szervusz, kérlek! Szervusz, szent öcsém! – örült meg nekem a gróf úr.

Nem volt zavart, csak nem fogott úgy az esze.

– Szervusz, méltóságos uram! Szervusz, kérlek! – tegeztem vissza őt, ahogy ez a mi köreinkben szokás.

El nem bírtam találni, hol vagyok. Kriptában? Ahhoz túlságosan élőnek tűnt a gróf. Az alvilágban? Ahhoz meg hiányoztak mellőle az ördögök.

– Miben lehetek a segítségedre, öcsémuram? – érdeklődött előzőkenyen a gróf szelleme.

– Tetszik tudni... tudod, kedves bátyámuram, engemet felkértek az itteni, a mostani előljárók, hogy írjam meg a falu krónikáját. Nem a múltját, hanem a jelenét. De én a szökevények, úton lévők és vándorok védőszentje vagyok – magyarázkodtam.

– Nemes küldetés – bólintott a gróf úr.

Hellyel kínált. Leültünk.

– Bocsáss meg, méltóságos uram. Melyikre méltóztattad mondani, hogy nemes hivatás? *A szökevények gyámolítására, vagy a krónikáírásra?* – érdeklődtem.

– Ki beszél itt krónikáról? A vándorlelkek gyámolítása! Az a nemes küldetés, öcsémuram! – dicsért meg engemet a gróf úr.

– Igen. Magam is úgy vélem. Csakhogy az előljárok...

– Tiborhegyiről, Garamvölgyiről meg Balázsrétiről beszélsz? Kérlek, óvakodj tőlük! – csattant fel a gróf úr.

– Igen, róluk van szó. Főleg az utóbbi kettőről. Türelmetlenül várják tőlem a krónikát. Csakhogy azt én még el se kezdtem – vallottam be slendriánságomat a méltóságos úrnak.

– Megírni a krónikát? Mit kell azon megírni? A krónika mán meg van írva – jelentette be könnyed eleganciával a gróf úr.

– Bocsáss meg az értetlenségemért, gróf uram! Nekem nem a múlt leírása kell.

– Nem, nem! – mondta.

Felállt. Üveges szekrényéhez lépett. Félrelökte kutyabőrét, veretes könyveit, okleveleit. Fehér tekercest keresett. Mondta, *itt kell annak lenni. A fehérnek is.* Mind az összes sárga volt. Egyet mégis talált. Egy fehéret. Viaszkos pecsétűt, zsinórral átkötve.

– Ez a Jelen krónikája. Pergamen. Méghozzá kecskebőrből! Különben birkabőrből is lehet pergament csinálni. Mert lehet. Laposdon például abból készítik. Birkából. De a kopárdi tekercest kecskebőrből cserzik – büszkélkedett vitéz kopárdi és felsőciráki Cziráky Elemér János szelleme a *Jelent* rejtő tekercsével.

Folytatta:

– Benne van a Ma. Benne a Holnap. Egyedül a Tegnap hiányzik belőle – magyarázta.

Zavarba jöttem.

– Akkor jó. Mert nekem pont a Tegnap nem kell. Csak a Jelen. Meg, ha mán úgyis erre járok, esetleg a Jövő, ami még érdekel – magyaráztam.

Felálltam. Nyúltam a pergamenért. Nem adta. Visszaült. Visszaültem én is.

– Gróf úr, kérlek, nekem nincsen pénzem – vallottam be.

– Pénz? Pénzről nem beszélünk az alvilágban, öcsémuram! Itt nincs értéke a pénznek! – nevetett ki engemet a gróf úr.

– Csakugyan? Kívülről valahogy nem is látszik a fűzfán, hogy ilyen jó hely lenne.

– Neked adom, öcsémuram. A Jelen a tiéd.

Felálltam. Ő is felállt. Mint két nagykövet, akik jegyzéket cserélnek. Meg-nem-támadásról. Vagy fogolycseréről. Alázatosan megköszöntem. Leültünk. Bele akartam nézni az iratba. A sorsunkba. Leginkább az enyémbé. Bár az enyém már egygé forrott a Zelmáéval. Cziráky gróf rám szólt:

– Mondtam neked, pénzt nem kérek érte.

– De mit adhatok én cserébe, gróf uram? – bizonytalanodtam el.

Igaz, nem minden nap kap az ember jövőt előre vetítő krónikát az alvilágban. Pláne egy gróf szellemétől. De a pokolban sem adnak ingyen semmit.

– Neked adom. Cserébe azt kérem, hogy ne nézz bele! – közölte feltételét a szellem.

– De gróf úr! Nem nézhetek bele, mikor benne van az életem? – feleltem.

– Akkor jársz jobban, öcsémuram. Akkor, ha nem nyitod ki a tekercest – erősködött.

De mennyit ér a tudás, ha az titokban marad? Pont annyit, amennyit az ígélet, ha nem teljesítik. Megígértem Cziráky gróf szellemének. Elfogadom, de nem olvasok bele a Jelen krónikájába.

– Gróf uram! Még egyszer elnézésedet kérem hívatlan érkezésem miatt. Köszönöm a szíveslátást! Nagyon örülök, hogy megismerhetelek – hajladoztam pergamentekercssel a kezemben.

– Te vagy az első szent az otthonomban. Részemről a megtiszteltetés, Méniusz – mondta Cziráky gróf.

(Megint Méniusznak szólított. Megint eltévesztette a nevemet. Vagy végig azt hitte, Méniusszal beszél, nem is énvelem? Szellem is lehet agyalágyult.)

Kezet fogtunk. Kikísért az Áldozófüz kijáratáig. Meghajoltunk egymás előtt. Körülnéztem, látott-e valaki engemet hajladozni. Senki. Hazaindultam. Hanem a gróf szelleme utánam szólt.

– Mert, ha mégis beleolvasnál a krónikába, az életed megváltoztathatatlanul válik. Akkor az lesz a sorsod, ami ott le van írva. Ne nézz bele! Ne! Hogy te magad alakíthasd az életedet!

15. krónika

Hideg szél fújt odakint. Bent a kastély folyosóján is lengedezett a függöny. Magasan van az otthon, rosszul zárnak az ablakok. Langyos a radiátor. Pedig Tamás minden nap dolgozik. De miért talicskával jár az munkába is? Miért fekete a keze (a szénportól), hogyha csak a hamut hordja szét? Meg az arca is? Oszt most a ruhája szutykáról nem beszélék. Fűtő Tamásnak nyáron se kell légyapapír. Pusztá lehetétől leesik a szúnyog. Nem rosszból mondom, de pont ez a széntolvaj kocsmabútor kell a portás Marisnak? Mert Zelmától tusom, ezek ketten titkos szeretők. Tamás, aki miatt hideg van énnálam. Máshol is, de én nem bírok minden intézetis gyerek radiátorával törődni. Zelma meg én fázunk, oszt kész.

Egyszer megkérdeztem Árvácska igazgatónőt, miért nem rúgja ki ezt a Tamást?

- *Hármat találhatsz – felelte nevetve.*
 - *Mert ha kirúgod, még ilyen trógert se kapsz helyette?*
 - *Vagy? – kérdezte kacéran Árvácska igazgatónő.*
 - *Ha kirúgod, elmond téged mindennek a faluban? – találgattam ijedten, mert nem bírom a zsarolást.*
 - *Vagy pedig? – folytatta Árvácska igazgatónő a kérdezz-felelek játékot.*
 - *Rokona volna valamelyik górénak? – csattantam fel.*
- Árvácska igazgatónő sokára így szólt:*

– Mindhárom. De akármilyen is ez a Tamás, legalább nem hajkurássza a diáklányokat. Nem úgy, mint az elődje, a Gyula.

– A portás Marissal viszont találkozzat a kazánházban – csúszott ki a pletyka a számon.

– Tudom. De te honnan tudod? – torpant meg az igazgatónő.

– Krónikás volnék, vagy mifene! – feleltem nyeglén.

– Hogy ez nekem miért is nem jutott eszembe? Hogy te éjt nappallá téve írod életünk könyvét – mondta gúnyosan, aztán folytatta a kazánfűtők családfáját. – Faluhelyen nem lehet érvényesíteni semmi szabályt, illemt, törvényt. Következmények nélkül biztosan nem. Amikor például Gyulát kirúgtam, a korábbi fűtőt, bosszúból rám küldte a KÖJÁL-t, a népi ellenőrököt és a megyei hírlapot. Végén én kaptam fegyelmit, nem az a pedofil Gyula. Mert az udvari árnyékszékét önhatalmúlag betemettem, az angol vécét pedig műszaki engedély nélkül, és nem a szabványnak megfelelően építtettem meg a hálótermek mellé. Hat centivel magasabban vannak a vécéablakok, mint ahogy azt előírják.

– Oszt a Gyulának göré a nagybátyja, vagy mi? – kérdeztem, mert az is milyen ember lehet, akinek Gyula a pereputtya.

– Kopárdon mindenkinek mindenki a valakije. Szeretője. Vagy a volt szeretője. Sógora. Egykori katonatársa. Adósa. Hitelezője. Lekötelezettje. Vagy épp haragosa.

– Jó nagy családja van ennek a Gyulának – torpantam meg.

Árvácska felkacagott. Nem nevettem vele.

– Gyula, hogyha a másod-unokatestvéreit is figyelembe vesszük, akkor a tanácselnöknek is és a téesz-elnöknek is rokona. És hasonló a helyzet Tamással is, de ő még Tótágas Toncsinak is unokabátyja.

– Melyik is a Tótágas? – értetlenkedtem, mert minden kuzint én se ismerhetek.

– Tótágas Toncsi? Ez a szélhámos rendező, aki itt forgat filmet a szalonban. Néhány éve disszidált, és Olaszországban „öregbítette” a magyarok jó hírét. Pár hónapja pedig hazatért. Odakint, ha igaz, operatőrnek és rendezőnek tanult. Újabban Tony Tornádóként mutatkozik be. Nekem ugyan mindegy. Tótágas vagy Tornádó, csak fizesse a bérleti díjat! De a filmjére azért kíváncsi vagyok – mesélte akkor Árvácska igazgatónő.

Félve nyitottam a szobámba. Itthon találok-e még Zelmát? Vagy saját kényelmem miatt kizavartam ezt a védtelen teremtet a zord világba? Vagy elindult, csak visszatért hozzám, mert elfogadta a bocsánatkérésemet? Hoztam neki a vásárból mézeskalácsot. Tükrös szívet. De szereti-e Zelma a kemény tésztáját neki? Vagy... oszt ez is fennállhat egy kamaszlány esetében, eztán nem velem beszélget majd. Magát nézegeti a cukorszív tükröben. Ha mégse hagyott volna el. Mert, ha magamat kérdem, én bizony elhagytam volna magamat azok után.

Beléptem a szobámba.

– Én vagyok, szívem – szóltam.

Nehogy megijedjen. Azért mutatkoztam be neki a sötétben. Felkapcsoltam a villanyt. Legszívesebben leoltottam volna. Mit mondtam az elébb? *Szívem?* Előbújt az ágy alól. Gyorsan visszavontam a *szívem* szólítást.

– Ahogy mondtam is... csak akkor még sötét volt idebent, oszt nem lehetett jól hallani: *szívet* hoztam neked. Lendkerekes autót kerestem. Csak azt most nem lehetett kapni. Mán ez a vásár se a régi – beszéltem zagyvákat.

Őszinte gyermeki örömmel ugrott a nyakamba. Ha lett volna apja, neki bírt volna így örülni. Meg a szívnek. Meg nekem. Meg én őneki, csak én nem puszilgathatom őt. Mégis csak egy lány!

Járkált. Fogta a cukortésztából süített piros szívet. Bele-belenézett a tükröbe. Faltól falig járkált vele. De nem ő vitte a mézeskalács szívet, az hajtotta Zelmát oda-vissza. Sokáig örvendezett tükröbeli önmagának, aztán felnézett végre. De, torpantam meg, hogyan fogadjam a háláját? Persze, köszönjem meg, rendben is van. De mit mondjak? *Nincs mit?* Mikor majdnem lebuktam! Mert megkérdezte a vásári kofa: *Ugye-bizony a menyasszonyának viszi, szép fiatalember?* Mit válaszolhattam volna erre, mikor mellém lépett a portás Maris, oszt azt mondta kuncogva: *Árvácska igazgatónő biztosan odalesz érte.*

– Tudományos kísérlethez kell a szív. Azon kísérletezek mostanában, hányat dobban az ember *szíve*, mikor elhagyja a kedvese, aki különben nem is volt a kedvese – mondtam nagy komolyan. (Akkor még nem tudtam, Zelma megvár-e, vagy tovább szökött.)

Portás Maris is meg a vásározó asszonyság is hosszasan értelmezte szavaimat. Elismerően bólogattak odalént a forgatagban.

Idefent pedig Zelma megszólalt végre.

– Engemet, ha most ezt a mézeskalács szívet nem számolom, a mjuzikel érdekel leginkább.

A hálátlanja! Nézegeti magát a mézeskalácsszív tükrében, aztán meg másra tereli a szót.

– Nem látom a fodrázskönyveket sehol. Se az asztalon, se az ágyon – vágtam vissza.

– Ha éppen tudni akarod, mán csak egy van hátra. Az *Arctípukok és hajformák*. Abban sok a kép, azért hagytam utoljára. Előbb az unalmasakat olvastam el. Miért? Te is kirakod a tányér szélére a kolbászkarikát. Te is azt kapod be utoljára. A finomat. Le se tagadhatod. Kifigyeltelek! – incselkedett velem Zelma.

Minden holmiját, a Csikágó Liditől kapott fodrászati tankönyveket is az ágy alatt tartja. Ha váratlanul el kell bújni, ne kelljen kapkodás közben a könyvekkel is bajlódnia. Kérdeztem tőle, Árvácska igazgatónő bejár-e még hozzám, mikor nem vagyok idehaza. Mostanában nem jött be.

Zelma egyfolytában a mesedarab próbáját erőltette. Meséljek róla! De mit meséljek?

– Akkor meg énekeljünk! Na, Jakab! Valamit halkan! – kérlelt.

Mikor Zelma betört hozzám, azt hazudta, kés van nála. Rá akart venni, fogadjam őt örökbe. Legyek a nevelőapja! Most meg mán dalárdát akar alakítani velem.

Nem erőltette. Az is gyanús volna, ha magamban (józanon) dudorásznék a szobámban. Hát még, ha egy lány is velem énekelne! Kihallatszana. Lebuknánk. Zelma belátta, bujdosás van, nem vigadozás. Elnéztem őt. Horváth Joci pulóvere nagy volt rá. De túlélni pont jó. Vastag. Kötött. Mintás. Sast ábrázolt. Kitért karmokkal. Mintha pont Zelmára akart volna lecsapni. Akármilyen is volt a ruha, fázott benne. Mellé ültem. Betakartam a pokróccal. Nem takartam, bugyoláltam. Megköszönte. Lópokrócnak lópokróc, de akkor is. Így is lehet gondoskodni valakiről. Nem mondott ő semmit, csak a vállamnak támasztotta a fejét. El akartam húzódni mellőle.

Nem úgy, ahogy el szoktam hajolni Árvácska igazgatónő közeledése előtt. Mert Árvácska nő, Zelma meg lány. De annál már nagyobb, hogy összebújjon velem. Jó hogy már nem ültetem a térdemre, oszt elmesélem neki a Kopperfeld Dávidot.

Feljajdultam. Ő meg, szegény, megijedt.

– Mi van már? Ne ijesztgessél! Mintha bajod volna, úgy csináltál! Vágod belém fényes nappal! – mondta aggódva.

– Begörccsölt a lábam. A bal.

Ledobta lópokrócát. Felgyűrte pulóverét. Kocsmában indulnak fel így az emberek. Egy hangos szón. Félreértésen. Anyázáson.

Megijedtem. Egyetlen jajdulásommal megrémítettem. Intettem, hogy ne sopánkodjon feleslegesen. Már ki is állt a görcs a lábamból. Hamarjában mesélni kezdtem neki a zenés darab próbájáról: *Kelemen nagyon jó Taxisofőr. Lapos Feri már több szerepben is bemutatkozott. Rabnak gyenge, Smasszernak közepes.*

Zelma felnevetett: *Rabnak gyenge, smasszernak közepes.* Fejébe vette, ő is eljön majd a karácsonyi bemutatóra. Szerezzen neki egy csuklyás pulóvert. De ne a Horváth Joci hagyatékából. Az nagy neki. Nagy és nyomasztó. Másfajta. Abban majd nem ismerik fel, ha beül a hátsó sorba.

– Ha egyáltalán meg lesz tartva a bemutató – csillapítottam őt.

– Miért ne lenne megtartva? Nem maguknak próbálnak napokon át a srácok. A közönségnek. Idehallom Katica néni zongorázását. Ő ott zongorázik, én meg itt énekelem – vitatkozott Zelma.

– Balázsréti tanácselnök nem engedi – árultam el.

– Én nem bánom! Akkor én előbújok az ágy alól, oszt elébe állok! Mert énvelem ezt nem lehet! Mert nekem a felnőttek már nem tudnak ártani! Mert ami már ennél is rosszabb nekem, az már jobb. Oszt én odamegyek. Odamegyek, oszt elébe állok annak a tanácsos embernek! – fenyegetőzött Zelma.

Szeme is villódzott, annyira elszántan. Felszisszentem. Behúztam a lábam magam alá. Vagyis az ágy alá. Kiült az arcomra a fájdalom. De én nem görcsölhetek be! Én nem lehetek beteg! Mi, szentek halhatatlanok vagyunk. Szent Menyus is odakint ül már mióta a téren, mégse köhög. Szent Jakab lába meg begörccsölt? Hanem Zelma

nem foglalkozik azzal, ki tanácselnök, ki szent. Megmondta, hogy Balázsreáti elébe is odaáll, oszt úgy néz majd a szemébe, az mégis megengedi az előadást.

– Dőljél hátra! – mondta Zelma.

– Nem bírok. Beakadt a lábam az ágy alá – magyaráztam sziszegve.

Letérdelt elém. Egyik kezével a bokámat, másikkal a térdemet fogta. Arcomat nézte, úgy emelte ki a lábamat. Figyelte, mennyire fáj. Aztán a hátamra fektetett. Mit akar ez tőlem? Nem a hasam fáj. Meg ne masszírozza! Hasra fordított. Lenyomta a vállamat. Próbálta a bal lábamat is lenyomni, mert az meg derékszögben ágaskodott.

Zelma mellém ült. Két kezével fogta át a vádlimat. Óvatosan masszírozta. Én meg hagytam. Erre ő elkezdte ütögetni. Kézéllal. Nem esett jól. Mintha ezer tűvel szurkálná. De volt rosszabb is. A combom. Mikor azt dögönyözte, majd' elharaptam a nyelvem. Mikor meg abbahagyta, levette a cipőmet. Felé fordultam. Majd' kitért a nyakam. Csúnyán néztem rá. Erre a zoknimat is lehúzta.

– Emelkedjél meg! Csatold ki a nadrágszíjadat! – utasított Zelma.

– Nem a derekam görcsöl, hagyjad mán! – tiltakoztam.

A betegnek is vannak jogai, nem csak a sarlatánnak. Mán nem úgy értem, nem Zelmára mondom. De attól még vannak... Amíg hason fekve kicsatoltam az övem, ő levette a másik cipőmet is. Ketten lecibáltuk rólam a nadrágot. Fáztam. Vagy csak szégyelltem magamat. Miért hagyom én ezt? Most nyisson be Árvácska igazgató! Előtte tán kopog, de akkor is!

Ütögette. Dörzsölte. Masszírozta a meztelen lábamat. Fáj is, fáztam is. Mégis jó volt. Aggódás. Figyelem. Szeretet. Ilyenek vezették Zelmát, hogy levetkőztessen oszt meggyötörjön. Hanem rám ült. Rá, a hátamra. Arccal a bokám felé. Sose ültem még lovon, de én is tudom, merre van a feje. De, mit számít! Amikor alszunk, akkor is fejtől lábíg heverünk egymás mellett. Ha meg kiűzi belőlem a görcsöt, ülhet akár a fejemre tetejére is.

Betakarta a jobb lábamat. Meg a hátamat. Hogy ne fázzak. Bal csülkömet pedig gyúrta, gyúrta, birkózta. Akárhogy is fáj, meghattott a lány hajthatatlansága. Nem érdekelte, mit illik. Lehúzhatja-e

a gatyámat. Ráülhet-e egy felnőtt férfira. Az hajtotta, engem meggyógyítson. Be is takart.

Amikor fáj az ember teste, bármit is mondhat. Mikor majd meggyógyul, letagadja. Vagy kimagyarázza. Mi volna, ha megmondanám Zelmának: *Nehogy belém szeress! Vagy, ha mégis, akkor csak saját felelősségderek! Semmit se jelent, hogy kibúztad a görcsöt a lábamból. Levetköztettél. Hátamon lovagoltál. Oszt jut eszembe! Eddig nem is mondtam. Éjjel megrúgtál. Csak azért nem a fejemet, mert nem érted el a térdeddel.*

– Olvastam egyszer, de ne kérdezd, mi volt a címe, hogyan hívták a nőt, semmit se kérdezzél! – vezettem fel mondandómat. Nem akartam direktben visszautasítani Zelmát. Konkrétan ő se közeledt felém, én se háríthattam őt durván. – Oszt abban a könyvben, vagy regényben, de most ne firtasd, miféle irományban olvastam! Csak mondom, az angol kémfőnök észrevette, hogy női ügynök és férfi ügynök közelednek egymáshoz. Mert a szerepük szerint házaspárt játszottak. Elterelésképpen párként épültek be a német... mit tudom én... szervezetbe! Azt mondta a kémfőnök a szerelmespár kémekeknek: *Vigyázzanak az érzéseikkel! Vészhelyzetben lobbant szerelem békében nem működik.*

Megállt Zelma keze. Nem bántam. Nyomorította mán eleget a vádlimat. Nem mertem ránézni. Minden kamaszlány kiszámíthatatlan. Pláne, ha megsértik. Azt sugalltam neki, ne is próbáljunk egymásba szeretni! De miért? Ez jelentheti azt is, hogy én vigyázzak! Én ne szeressek őbele! Én-e? Pont egy gyereklányba? Miért, hány éves? Tizenégy? Annál több. Tizenöt. De tizenhat még nincsen. Meg aztán félúton van a rendőrfogda meg a javító-nevelő között. Hogy a rá vadászó Rózsevári pisztolyáról ne is beszéljek. Különben is! Az ilyen árvaromantikából eredő szökevénysszerelem csak regényekben szokott beteljesedni. Úgy is nevezik, *lányregény*.

Aztán Zelma mégis megszólalt:

– Oszt a kémfőnök azt nem tanácsolta a férfi-spiclinek, hogy időnként mossa meg a бүdös lábát?

Nem bírtam eldönteni, megsértődjek vagy felnevessek. Ha megharagudnék, elismerném, hogy бүdös a lábam. Felnevettem. Kopogtak

az ajtón. Zelma bemászott az ágy alá. Megigazítottam az ágytakarót. Körülnéztem. Ne maradjon árulkodó jel. Felöltöztem. Befűztem egy papírlapot az írógépbe. Asztalhoz ültem. Mintha írnam a krónikát.

– Tessék! – kiáltottam nagy sokára.

Tony Tornádó és Mimi Mencseszter jött el hozzám. Elöl Tony, a rendező. Látszik rajta, filmes ember. Nem belépett, bevonult. Mögötte kullogott Mimi művésznő. Meg volt görnyedve. Távoli népek házaspárjai járkálnak így. Elöl az ember, több lépéssel mögötte az asszony. Mimi Mencseszter nem lehetett több 19 évesnél. Oszt mán most ilyen. Milyen púpos lesz szegény, ha megéri az öregkort! Bár, ha elhagyná a Tornádót, kiegyenesedne.

Odaszóltam: *Ezt a megtiszteltetést. Kerüljetekek beljebb!*

Elfoglalt ember vagyok, de az illem felülírja a kötelességtudást. Abbahagytam a krónikaírást. Mondhattam volna, hogy üljenek le, de akkor leültek volna.

– Nem is reméltem, hogy egy... hát még, hogy két filmszillag is felkeres engemet – mondtam, mert Tony Tornádó kezében pezsgő volt, nehogy sarkon forduljon vele.

– Mi jöttünk el hozzád, kiscsávó! – szólt fennhangon Tony.

– Ha mán én nem mehetek be a lezárt szalonba... egy igazi filmforgatásra – védekeztem.

– Az bizony igaz. Légy se zümmöghet, mikor forgatunk! Jól beszélek, Mimi? – kérdezte a megszeppent művésznőtől.

Mimi Mencseszter épp lufit fúj a rágógumijából, úgy bólogatott.

– Aztán... leülhetek, vagy állva iszunk, mint a katonalovak? – kérdezte röhögcsélve Tony Tornádó.

Hellyel kínáltam őket. Tornádó lehuppant az egyik székre. Bal lábát feltette az asztalra, majd' lelökte az írógépet. Mimi Mencseszter leült a másik székre. Rögtön fel is pattant. Elnézést kértem tőle, nincs ülőpárnám. Rámutattam az ágyamra. Az nem szálkás.

– Ne turbózd magad, kiscsávó! Miminek aranyere van. Nehezére esik az ülés – árulta el a művésznő betegségét.

Mimi elpirult. Nem tudtam eldönteni, hogy a színészek csak mozgást, mimikát meg szerepjátékot tanulnak a tanodában, vagy elpirulást is? Most is színészkedik-e a Mimi, vagy tényleg szégyelli,

hogy a rendező kibeszéli az ő beteg seggét? Mert kívülről csak az látszik, hogy formás hátsója van.

– Na, mi lesz, kiscsávó? Potyára hoztam a pezsgőt? Üvegből iszunk, mint kukások a kapualjban, vagy adsz nekünk poharakat? – így a Tornádó.

Egy üvegpoharam volt. Ketten használtuk Zelmával. Elmostam. Igyon belőle a két művész, én meg kiöblítettem a fogmosó poharunkat.

Tornádó kiröhögött. Mimi nem nevetett vele. Tony a palack címkéjét nézegette.

– Rómában én Dom Perinyont szürcsölgetek. De ez csak Szovjetszkoje Igrisztoje. Ruszki pezsgő. Kopárdon ez a Dom Perinyon – magyarázta röhögcsélve.

Felbontotta. Töltött magának. Ami maradt, azt meg a kezembe nyomta. Én is töltöttem. Félve nyújtottam Mimi művésznő felé a fogmosó poharamat. Ő elfordult, úgy jelezte, nem kér. Nem tudtam, bakelitpohárral illik-e koccintani. De nem is lett volna kívül koccintanom. Tony Tornádó addigra már megitta a maga részét. Tölteni akartam neki megint. Ő rám szólt.

– Előbb idd ki te is!

Akartam volna tudni, mire iszunk. Arra, hogy szomszédok vagyunk? Vagy csak azért jöttek, hogy a krónikámban örölük is írjak valami tiszteletre méltót? Kiittam a pezsgőt. Egyszerre. Jött a buborék kifele az orromon. Még egyszer töltöttem mindkettőnknek. Másodszorra lassabban ittam. Két nyelet közt kiengedtem a levegőt. Mikor mán se pezsgőnk, se beszédtemánk nem volt, éreztem, meg kell szólalnom:

– Nem rossz – mondtam.

– „Nem rossz”? Kiscsávó! Ezek a falusiak a sufniiban főzött zugpálinkájukat kínálgatják neked. Élesztővel gerjesztik, cukorfoka sincs a szilvájuknak, te meg a pezsgőre azt mondod, nem rossz – háborgott a rendező.

Tony a széken tehenkedett. Bakancsos lába az asztalon. Mi meg a Mimivel álltunk. Mintha én is szerepért álltam volna sorba. A saját szobámban. Aztán kibökte, miért rontott rám.

– Akarsz filmben szerepelni, kiscsávó?
 – Szerepelni? Én? Mozifilmben? De színesben? – lepődtem meg.
 – Akarsz ismert ember lenni? Híres! Sztár! – folytatta.
 – Még odalent a kisboltban is felismernének? – latolgattam ki-
 látásaimat.

– Ha-ha-ha! A kisboltban is? Angliában is! Akarsz pénzt keresni?
 – zúdította rám a kérdéseit Tornádó.

– Nem tudom, miről szól a filmed, de a bíboros szerepét én el
 nem vállalom – kértem ki magamnak.

Tony Tornádó felröhögött. Mimi is nevetett. Végre! Még ha
 rajtam is, de egyszer végre vidámnak láthattam a művésznőt. Azt
 mondta a rendező, holnap délben keressem fel őt. Megjegyezte.

– Jut eszembe! Mán máskor is akartam mondani neked. Rajtad
 röhög az egész falu. Bolondokat beszélsz, és idiótán öltözködsz. Ha
 színész akarsz lenni, akkor továbbra is mondjál hülyeségeket! *Nevem
 Jakab, Szent Jakab...* meg ilyesmit. Az jót tesz majd a renomédnak.
 Lesz min csámcsogniuk az újságíróknak. Mert szereppel Magyaror-
 szágon se lehet címlapra kerülni, csak hülyeséggel. De aztán is, ha
 híres leszel, öltözködjél rendesen. Nem vagy te kanárimadár! – ok-
 tatott ki a Tornádó.

Felbosszantott.

– Tudod, Tony, én ezeket a ruhákat a Horváth Jocitól örököltem.
 Oszta a ruhája engemet kötelez. Ahogyan tégedet arra köteleznek a
 Nyugaton elszenvedett kudarcaid, hogy rágógumin kérődzdél, mo-
 toros dzsekiben menőzzél, és malackarikával az orrodban meséljél
 idehaza, hogy ki voltál te odakint, Olaszországban, ahol senki se
 voltál – vágta a fejéhez.

Tony Tornádó lecsapta poharát. Intett a Miminek, indulás! Tor-
 nádó megsértődve, Mencseszter kisasszony szégyenkezve hagyta el
 a szobámat.

16. krónika

Nyitott vagyok a világra. Hogyan is lehetnék szent, ha csak magam felé fordulnék. Két dolog mégse érdekkel engemet. Egyik a krónikairás. Szépre írni azt, ami pedig valóságos. Ezért nem jegyeztem le még egyetlen sort se *A rendszerváltás Kopárdon* nevű folyamatból. Másik, ami távol áll tőlem, a vadászat. Vadkacsára sörétes puskával? Nyúlra duplacsövűvel?

– Persze! Köszönöm a meghívást, Tiborhegyi elvtárs! – feletem mégis a párttitkárnak még a disznóvágáson, mikor meghívott engemet vadászni. Akkor meghívott, később el is mentem vele.

Tiborhegyi Tibor párttitkár tapintatos ember volt. Árvácska igazgatónő szerint sokat változott előnyére. Pártja hanyatlása óta, de akkor is. Fejlődését abból is láttam, hogy nem ócsárolta a kék susogó nadrágot, a zöld felsőmet, meg a fekete prémsapkámat. Oszt most a csámpás bakancsomról nem is beszélek. Csak megkért, öltsem magamra az ő *tartalék vadász-zubbonyát* meg a *pótnadrágját*.

– Tudja, fiatalember, a vadak is a természet színeibe öltöznek. Mi, vadászok is egybe akarunk olvadni az erdővel – magyarázta.

Átöltöztem a havas erdőszélen. Körülnéztem. Még meglát valaki. Zelma előtt se pucérkodok. Fűtött szobában. Nem, majd hidegben sztriptízelek egy öregember mellett! Nem bírtam megnézni magam a tükörben. Jég sehol, a hó meg nem veri vissza a látványt. Mégis tetsettem magamnak. Nem, nem a ruha teszi, de az uniformis akkor is tekintélyt parancsol. Tartást ad. Rangot a földi halandónak. (Még a magamfajta szentnek is.)

De mit mondott az elébb ez a Tiborhegyi? *A vadak is a természet színeibe öltöznek. Mi, vadászok is egybe akarunk olvadni az erdővel.* Ha otthon, szobájában ülve, vörösbort kortyolgatva mondaná ezt. De itt, ahol nem zöldellenek a fák, csupaszok a bokrok, az avar nem látszik a hó alatt, az ágakra meg rá van fagyva a fehérség... Miféle színei vannak télen a természetnek? Fehér lepedőbe kellett volna csavarnunk magunkat. Akkor olvadnánk bele a havas tájba, ha kísértetnek öltöznénk. De mit vitatkozzak én egy vadással?

Viszont van a téli erdőben is valami szép. Olyan az, mint egy készülő rajz. Elébb a skiccet karcolja fel a művész. Csak utóbb színezi ki a részleteket. Gyöngyfehér krétával készült a kopárdi erdő vázlata.

Tiborhegyi elvtárs nem mondott semmit. Aztán megkérdezte, van-e kérdésem. Totyorogtam ottan. Egyik lábamról a másikra álltam. Kérdezzem, vagy ne kérdezzem? Megorroltam magamra. Miért vívódom én itten? Letűnt rendszer képviselőjének, az elsorvadt kommunista párt helyi titkárának nincsen már hatalma. Hatalma? Befolyása sincs. Befolyása? Szava sincs. Korábbi harcostársai, az újdonsült Szent Menyus Társaság tagjai is kerülnek őt. Már csak én állok szóba vele. Meg Árvácska igazgatónő. Meg Katica óvónő, de őket mégse hívhatja meg az erdőbe, kettesben. Örüljön a Tiborhegyi, hogy valaki szóba áll vele! Egy olyan fickó, mint én, aki érdeklődik is. (Bár ő nyilván vadászattal kapcsolatos kérdésre gondolhatott.)

– Igen. Kérdeznék valamit magától. Rögtön mindjárt kettőt is. Felcsillant a szeme.

– Ha már nekem nem jutott puska a vadászaton, maga legalább lő majd? Vagy csak battyogunk itten, mint két erdőkerülő?

– Én majd lövök. De csak a végén. A legvégén – felelte.

Várta a másik kérdésemet. Én még ott tartottam, miféle vadászat az, amelyiknek csak a végén lőnek? Meg aztán tétováztam is. Hadd érezze, kényes dolgot akarok megkérdezni tőle. Érdeklődőn bámult rám. Sürgetett. Óvatoskodtam. Nem akartam, hogy rájőjön, Árvácska igazgatónőtől hallottam valamit őróla is.

– A kastély gazdáját 1948-ban tényleg maga meg a barátai kergették el a faluból?

Tiborhegyi Tibor megtorpant. Puskáját is leejtette. Komótosan hajolt le érte. Egy párttitkár elhagyhatja a fegyverét. Egy vadász

soha. Lassan állt fel vele. Elnézett mellettem. Nem a domb tetejét leste, ahol a kastély áll. A múltba tekintett. Oszt, mikor mán nem lehetett tovább révedezni, így szólt csendesen:

– Cziráky grófról beszél, Jakab? Vagy úgy általában?

Nem tudtam, hogyan érdekel jobban engemet a téma, konkrétan vagy általában. Mindenhogy érdekelt. Nem feleltem. Ő meg folytatta.

– Azt kérdi, fiatalember, voltak-e túlkapások a világháború után? Az akkori... rendszerváltás idején? Voltak. Voltak-e törvénytelenések? Voltak – beszélt mellé csendesen a párttitkár, aztán meg felcsattant. – De hát úgy kezdődik az élet is! Úgy fogan és úgy születik a gyermek is, vérben és mocsokban! Attól még válhatik belőle rendes ember, hogy úgy fogan! Különb kitől hallotta ezt? Ki mesélte magának? Antalházi postás? Az nem. Az rendes fickó. De különben később az Antalházi apja is részt vett a kastély kifosztásában. Portás Maris mondta? Vagy a fűtő Tamás? Mindegy is, melyik pletykálta el... Hanem, aki elárulta magának, az miért nem fecsegett arról is, hogy a Cziráky gróf mire kényszerítette az anyámat? Apám korán elhalt. Én meg a háború idején a padláson bujkáltam a SAS-behívó elől. Vittek volna engem is golyófogónak a Don-kanyarba. Anyám egymaga nevelt engem meg a két húgomat. Följárt a kastélyba, hogy pár pengőért kimoshassa a *méltóságos gróf úr* gatyáját. De ha nem feküdt volna le vele a Mama, nincs munka! És akkor kenyér sincs. Éhen döglöttünk volna mind a négyen! Szegény anyám, mikor onnan hazajött, elvonult hányni. Azt hittem, a koplaláshoz szokott gyomra nem bírja a kastélyban odavetett úri maradékot, amivel megkínálják. Önmagával, a lelkiismeretével nem volt képes elszámolni! Hogy a tisztességét adja a grófnak azért, hogy kimoshassa a szaros gatyáját. Na, hát az volt a kapitalizmus! És ezért lettem kommunista. Hogy megszűnjön az egyenlőtlenség. Hogy ne legyenek grófok, ne legyenek cselédek. Földesurak meg zsellérek – tajtékozott Tiborhegyi párttitkár.

Hallgattam. Ő lecsillapodott. De nem akartam, hogy benne rekedjen a múlt. Folytattam a szembesítést.

– Azt beszélik, a háború vége fele maga ellenálló volt. Ifjúkommunistákból álló partizánosztagot vezetett. Hanem aztán kitört a béke,

de maga évekkkel utána se bírt lenyugodni. Előbb a Horthy-rendszer katonatisztjeit meg a méltóságos urakat küldette kényszermunkatáborba. Később meg a kukoricájukat rejtegető parasztokat. Maga írta össze a kopárdi kulákokat. Azok nem grófok voltak, Tiborhegyi elvtárs! Aztán pedig verte a kis gazdákat. Akik nem akartak belépni a téesz-be – soroltam az akkori rendszerváltás gyakorlatát.

Sokáig hallgatott.

– Igen. Agitáltam. Agitáltam a kétholdas parasztokat. Hogy lépjenek be a szövetkezetbe. Közösen vegyenek traktort! Kombájnt! Amikről egymagukban álmodni se mertek volna. Garamvölgyivel jártunk házról házra. Igen. Elcsattant egy-két pofon is. Nem tagadom. De azt azért elmondom magának, hogy Magyarországon a téesz-ek létrejöttével szűnt meg az éhínség. A háztáji bevezetésével a vidéki ember jobban élt, mint a városi... Jakab! Maga tanult ember. Ismeri a történelmet. Én meg az életet ismerem. Az embert. Tudja, a kommunizmus... vagy inkább a szocializmus oltárán feláldoztuk a fejlett iparunkat. De figyelje meg, az alakuló kapitalizmus oltárán meg feláldozzuk majd a mezőgazdaságunkat – jövendölte Tiborhegyi Tibor.

– Majd odafigyelek! – bátorítottam az öreget.

– „Majd odafigyelek”. Hm. Hanem azt nem mesélte magának a Gara, hogy egész idáig a seggemben lógott. Hogy fiatalon a falu DISZ-titkára volt, oszt én csináltam belőle téesz-elnököt? Hogy egész idáig én voltam a bizalmasa? Hogy negyven éven át jelentette nekem, kik járnak templomba? Kik mesélnek rendszerellenes vicceket a kocsmában? Hogy ő tartotta a kommunista szemináriumokat: *Nincs Isten, anyag van. Nincs magántulajdon, nincs kizsákmányolás, közös van. Nincs többpártrendszer, néphatalom van. Azzal gúnyolta a papokat: Isten, haza, család. Aszonta, a haza nem Magyarország, hanem a szocialista-kommunista világtrend, az a mi hazánk. Internacionizmus van, nem nacionalizmus.* Ami pedig a családot illeti, ő csak a fiát tekintti családtagnak, nőrokonait nem sokra tartja. Nem úgy a mások feleségeit, mert korábban egyfolytában molesztálta a fejönöket. Pannikának például ki kellett járnom a „Szocialista Munka Hőse” kitüntetését, amivel 3000 forint pénzjutalom is járt. Csak azért nem jelentette fel Pannika fejönő a téesz-elnök elvtársat – mesélte gúnyosan Tiborhe-

gyi elvtárs, aztán visszakanyarodott a jelenbe. – Most meg a Gara a kommunista kapcsolatait gazdasági hatalommá alakítja át. Még hogy Szent Menyus itt járt! Ezzel a Menyus Társasággal akarják feledtetni, hogy tegnap még bigott ateisták voltak – hóbörögte Tiborhegyi Tibor.

Lendületben volt, de annyira, áttért a másik harcostársára (akivel akkora már külön harcot vívnak).

– Oszt a Balázsréti ki csinált tanácselnököt? – csattant fel.

– Mert ki csinált abból is, ne idegeljen már! – lepődtem meg.

– Én! Őelőtte egy történelemtanár volt itt a tanácselnök. De az meghalt. Akkor rám telefonált Kovács Tóni a megyétől. Azt hittem, részvétet szeretne nyilvánítani. Meg akarja beszélni a temetés részleteit. Hogyan támogassuk az özvegyet meg a két árva gyereket. De nem! Azt mondta: *Tiborhegyi elvtárs! Nehogy megint valami értelmiségit nevezetek ki tanácselnöknek! Munkáshatalom van, proletárdiktatúra, a szentségit neki!* Azt üvöltözte a telefonba. Balázsréti meg tősgyökeres kopárdi. Oszt akkor épp rakodó volt a tüzépen. Kétkezi melós. Bejárnlottam hát. Én töltöttem ki helyette a pártkönyvét. Visszadátumoztam. Mintha már nyolc éve párttag volna. Az állásomat kockáztattam érte. Ő meg most... – panaszkolt a párttitkár.

– Mert már a Balázsréti úr se hisz a közös tulajdon szentségében? – lepődtem meg.

– Jakab! Mostanáig minden közös volt az országban. De ha jön a kapitalizmus... úgy számolom, négy hónap múlva, attól fogva itt minden eladó lesz. Jó esetben eladó, rosszabb esetben ellopható. Oszt akkor a Balázsréti majd „privatizálni” is fog.

– Neki is a téesz-földekből kell? – firtattam a *mit lehet itt ellopni* kérdést.

– Nem. Balázsréti a kiürülő orosz laktanyát akarja eladni.

– A ruszki kaszárnyát? De Árvácska igazgatónő abban a kócerájban akar szakmunkásképzőt indítani az árvagyerekeknek – firtattam.

– Az egyik felében. Másik felében meg Katica akar öregek otthont nyitni, ha jól vagyok értesülve. De a Balázsréti le fogja bontatni a laktanyát. Arra hivatkozik majd, hogy a *kommunista múlt mementója*. De neki a téglá kell. Mert tudja maga, mekkora az építőanyag hiány az országban? – kérdezte.

– Most, így hirtelen valahogy nem – torpantam meg, nem vagyok én naprakész.

– Ma a bontott téglát drágábban lehet eladni, mint az újat, mán, ha új téglát lehetne kapni egyáltalán – világosított fel az az ember, akinek pártja és kormánya előidézte ezt a hiányt.

Gondoltam, összeugrasztom a két hittérítőt, az utóvédharcot vívó kommunistát, meg a Bibliával korteskedő szent asszonyságot.

– Buenossza nővér azt mesélte, maga sokáig nem köszönt neki – firtattam a múltat.

– Nézze! Mi, kommunisták nem hiszünk Istenben. Következésképpen a papokat meg a lelkészeket ingyenélőknek tartjuk – vallotta be Tiborhegyi.

– Buenossza nővér a kommunista párttitkárokról gondolja ugyanezt. Úgy tartja, hogy maga egész idáig egy pogány világ önkéntes porkolábja volt. Most is az lenne, ha nem bukott volna meg a kommunista világrend.

– Hány éves is maga, Jakab? – személyeskedett velem váratlanul.

– Huszonhárom.

– Na! Megkérem valamire. Mikor majd olyan idős lesz, mint én vagyok most, hatvankettő, akkor tegye fel magának ezt a kérdést: *Mikor volt könnyebb, olcsóbb, biztonságosabb a kisember élete? Most, 1989-ben vagy akkor, mikor majd maga lesz hatvankét éves?* Oszk mindenre is az lesz majd az igaz felelet! – magyarázta.

– A kommunista eszme két alapvető dolgot hagy figyelmen kívül, Tiborhegyi úr. Az ember személyiségét meg a gazdaság alaptörvényeit. A marxi-lenini eszme ki akarta irtani az ember ösztöneit, vágyait, genetikai adottságait. A tervgazdálkodással meg felrúgta a piac önszabályozó szerepét. Ezért bukott meg ez a nagy emberkísérlet, Tiborhegyi elvtárs. És tudja, kérem, honnan tudom mindezt? Árvácska igazgatónőőtől – magyaráztam.

Tiborhegyi Tibor lefelé fordította puskája csövét. Úgy meglepődött.

– Mikor ideköltözött, azt hallottam magáról, utolsó éves egyetemista. Levéltáros hallgató. Később meg azt beszéltek... mán megbocsásson: *Ez a Jakab ütődött.* A tájszólása megtévesztő, mert azt az érzést kelti bennünk, hogy maga is vidéki, mint mi. Hogy közénk

tartozik. De azzal, hogy hülyének tettei magát, valójában minket néz le. Így van, fiam? – szegezte nekem a kérdést a párttitkár.

– Az elején idegenkedtem a szokásaiktól. De higgye el, kérem, megszerettem ezt a falut. Viszont maga is a szocializmusról beszél, meg Buenossza nővér is. Osztt mind a ketten mást látnak benne. Ki a színét, ki a visszáját. Én is olyan vagyok, mint a szocializmus. Ki honnan néz engemet, olyannak lát engem – feleltem.

– Meg kell hagyni, sajátos és csapongó gondolatai vannak. Még Lenin sem hasonlította magát a szocializmushoz! – lepődött meg a párttitkár.

Nem akartam, hogy leüljön a beszélgetés. (Azt már tudtam: akácparázzson sütik a krompítát, vékonybélbe töltik a kolbászt. De a többi öreggel nem lehet itt beszélgetni semmi másról.)

– Aszongyák, Tiborhegyi elvtárs, a maga rendszere rendőrállam.

– Most provokál? – csattant fel.

– Miért? Nem az? – lepődtem meg.

– Nézze! Az emberek együttélését minden korban szabályozták. A fáraó korbáccsal szabályozta a rabszolgát. A földesúr deressel szabályozta a zsellért. VIII. Henrik lefejeztette a „csak lánygyereket szülő” feleségét. A császár karóba húzatta a beszolgáltatás ellen lázongó parasztot. A püspök máglyára küldte a „boszorkányt”, amiért az nem akart vele hálni. A kisebbség mindig tűzzel-vassal szabályozta a többséget. Mi pedig, a munkásosztály, vagyis a többség azokat a renitenseket szabályoztuk, akik a néphatalom, vagyis a többség ellen szervezkedtek – sorolta a világ korszakait.

Tiborhegyi messzebbre lát, mint a helyi tótumfaktumok. De ő is csak a tananyagban meg a múltban bír dagonyázní. Kirángattam a tegnaptól. Vissza a jelenkorba.

– Rözsevári körzeti megbízott agyon akar löni egy szökött diáklányt. Az meg milyen szabály? – kérdeztem.

Tiborhegyi elvtárs átkarolta a vállamat. Elmesélte a Rözsevárit: *Ez a Rezi ez jó gyerek lenne. Csak elitta az eszt. Napközben még úgy-ahogy tartja magát. Hanem otthon, este...! Pedig nem volt ez piás. Csak próbarendőr korában két vártai nehézfiú megtámadta őket. Mozi-ból jöttek volna hazafele. Ő meg a menyasszonya. Pénzt követeltek tőlük*

a rablók. Ezek meg átadták nekik. Egyik símaszkos mégis kést tartott a lány nyakához. Rözsevári azt mondta: Nézzétek, srácok! Én rendőr vagyok. Szabadnapos ugyan, de fegyver van nálam. Én a pisztolyomat most eldobom. Ti meg engedjétek el Hajnalkát! Rözsevári eldobta. A nehézfiúk elszaladtak. Előtte elvágta a Hajnalka torkát... Korábban nem ivott szegény. Egy kutyát se bírt volna az oldalba rúgni. Ez a Rezső mán nem az a Rezső, így mesélte a párttitkár. Hozzátette: Azóta iszik, meg a madarát tanítja repülni. Biztos hallott a Rezszi baglyáról maga is!

Katonai autó verte fel az erdő csendjét. Csúszkált a GAZ a havas földön. Veszélybe kerültek a fiatal fák. Hóbuckát kotort maga elé, mikorra meg bírt állni. Kiugrott a sofőr. Gyerekképpű szovjet baka. Tatár vagy mongol lehetett. Ki akarta nyitni parancsnokának az ajtót, de az ezredes akkorra mán vissza is csukta. Termetes orosz tiszt állt előttünk. Zubbonya kitüntetésektől tarkállott. Elgondoltam, negyvenöt éve nem volt háború, hol bírt ez ennyi plecsnit kiérdemelni? Vagy békeidőben is lehet háborús hőssé válni?

Megölelte Tiborhegyit. Jobbról-balról megcsókolta őt. *Tyíbornak* szólította, még egyszer összeölelkeztek, oszt egymással versenyezve mindketten előhúzták laposüvegüket. Ittak egy kortyot, ki-ki a másik palackjából. Elégedettségük jeléül belesóhajtottak az erdő nyugalmaiba. Kifújták magukból a maró nedű torokgőzét.

– És te melyik vagy, moj brát? – kérdezte a tiszt, mikor rám nézett.

Tiborhegyi párttitkár elkezdett kapkodni. Mintha mulasztott volna. Eddig csak ölelkezett meg ivott az orosszal. Engemet be se mutatott neki.

– Ezredes elvtárs! Daragoj Szergej! Engedd meg kérlek, hogy bemutassam neked Jakabot! Jakab! Ismerje meg a kopárdi orosz laktanya parancsnokát! Tavaris palkovnyik... az ezredes elvtársat! – mondta ceremonikusan a párttitkár.

Vártam, hogy kezet nyújtson nekem. Ő az idősebb. Van vagy ötven éves. Meg aztán ezredes is, a vállapján is látszik.

Palkovnyik Szergej nem nyújtott kezet. Vodkásüveget nyújtott. Miután megölelt, megcsókolt. Jobbról is, balról is. Megszálló parancsnok léteire igen szívélyes ember. Amikor idejöttek felszabadí-

tani, vadak voltak. Durvák, erőszakosak. Mikor meg mán mennek, szerethetőek. Ez a baj velem. Én mán Garamvölgyit, Balázsrétit, de még az oroszokat is megkedveltem.

Nem hozott vadászfegyvert magával az ezredes. (Hacsak a pisztolyával le nem lő egy kósza galambot.)

– Nem vadász ma. Búcsú jöttem hozzád, Tyíbor. Lemúlt... letelt szolgálat. Védtem tégeteket. De má' nem akrjátok, hogy mi védeni Vengrija. Magyarország nem szeret.

Elbizonytalanodott a párttitkár. Összeavarta őt a búcsúzás. Vagy az én jelenlétem. Mit mondjon a kivonuló ruszki parancsnoknak? Örüljön, vagy szomorkodjon? Vajon mit írok majd róla a krónikában, ha sajnálkozik a kivonulásukon? Oszt mit gondol felőle ez a Szergej, akit idáig öleléssel fogadott, most meg, hogy vége lett felettünk a ruszki hatalmának, elfordul tőle?

– Köszönöm, Szergej! Szpasziva! Ócseny szpasziva! – mondta félig oroszul, félig magyarul. Megölelték egymást. Nem ittak, csak búcsúzkodtak.

Felriadtak a vadkacsák a nádasban. Motorzúgást hallottam. Aztán lépteket. Újabb ember közelít, azt jelezték a madarak.

Tiborhegyi párttitkár megkérdezte az ezredest, akar-e löni valami vadat. Szívesen kölcsönadja a puskáját. Nem akart. Megint pálinkával kínálta Tiborhegyi a Szergejt, de azt se kért az orosz.

– Szervusz, Tibor! Jó napot, Jakab! Privét, Szergej! – köszöntött bennünket az érkező Garamvölgyi téesz-elnök. (Kopárdon a meg szállók és az elnyomottak megtanulták egymás nyelvét.)

Garamvölgyi eldobta cigarettáját. Kezet fogott velünk. Szergejt megcsókolta. Elérzékenyült a katona. Megkérdezte csendesen:

– Jötted, Gara, búcsúzás énhozzám?

– Venni jöttem... mármint búcsút venni, persze – javította ki saját magát a tsz-elnök. – Meg gázolajat is vennék még tőled, mielőtt... – árulta el jövelele célját a téesz-elnök.

– Szkolka? – kérdezte az ezredes.

– Ötezer liter.

– Ötézer lityer?! Ócseny mnóga. Natyon sok az. Nu, nyet baj. Vécser. Mikor lesz sötét. Akkor gyere teherautó. Adok huszonöt hor-dókkal – mondta az ezredes.

– Akkor, ahogy eddig is. Úgy fizetek majd – mondta Garamvölgyi.

– Nyet! Nye kolbász! Nye vino! Nye pálinka! Amerikánszki dol-lár. Íli nyémecki márka – alkudozott az orosz.

Csóválta a fejét a téesz-elnök.

– De hát idáig... – csattant fel.

– Megyek haza. Hova tesztek kolbász? Pamnyity, Gara! Emlékez-zed! Ti kiabáltok Budapest: *Ruszkik haza! Pasli damoj!* – magyarázta a parancsnok.

– Szergej, Szergej! A véremet szívod. Ekkora hóban be kell utaz-nom Vártára. Ott váltják márkára a forintot. Feketén. Feltéve, ha szabadlábon van a Suhajda fiú. Vagy veszek itt. Ettől a széltoló Tor-nádótól. Csak ez drágábban váltja. Ez még csak rendben is van. Most megveszem tőled olcsón a gázolajat, Szergej. De mivel szánt a traktor eztán? Mivel töltöm meg a kombájnt a nyáron? Benzinkúton kétszer annyiba kerül.

Elfigyeltem ezt a vörös orrú orosz parancsnokot. Róla aztán mit írnék? Nem volt énnekem saját gondolatom erről az ölelkezős kato-naemberről sem! De Kopárdra érkezésem napján Árvácska igazgató-nő óróla meg a seregéről is bírt mondani valamit. (Miért? Árvácská-nak kiről nem volt véleménye?)

Mintha továbbra is harcolnának. Vagy megsértődtek ránk, amiért fél évszázad után haza kell menniük. Kivonulásuk közben legszívesebben felperzselnék maguk mögött az elvesztett területet. De hány évesek lehetnek ezek a szovjet bakák? Húsz? És hány éve nem jártak otthon? Mióta nem voltak kimenőn? Mikor csókolták utoljára a barátnőjüket? De megvárják-e őket odahaza azok a Maruszyák, Nyinocskák, Natasák? Itt pedig hányszor csicskázatták ezeket a szovjet uniformisba bújtatott mongol, tatár, kirgiz, litván, kazah, orosz, ukrán, mindenféle nációból besorozott srácokat? És milyen emlékeik lesznek mirőlünk, mikor majd nagy soká visszagondolnak ránk? Hogy Magyarországon sárban fetrengették őket hadgyakorlat címen? Hogy a részeg orosz tiszték porig alázták az oroszul alig beszélő örmény és más kisebbséghez tartozó „szovjet” hon-

védeket? Hogy – az internacionalizmus jegyében – velük pucoltatták ki a budit, amit a parancsnokuk részegen összehányt? Vagy a „jóra” gondolnak majd? Hogy két doboz cigarettáért adták el magyar suhancoknak a derékszíjukat és a gázálarc-táskájukat? Szumkáért szereztek maguknak bagót, amikor parancsnokuk hordószámra lopta a gázolajat, amiért a téesz-elnök borral, pálinkával és kolbásszal fizetett neki? Ez jut majd a „diadalmas” vörös hadsereg katonáinak eszébe mirólunk?

Garamvölgyi megölelte Szergej Szegejevicset. Intett Tiborhegyi párttitkárnak. Köszönés helyett. Nekem is, oszt elment. Gyalog a szolgálati Moszkvicsáig. Távol állt meg vele. Hanem az orosz se maradt tovább. Megölelte a párttitkárt. Megcsókolt engemet is. Elvonult.

Meg akartam kérdezni Tiborhegyi elvtárstól, ez a sok szovjet katoná odahaza hol fog lakni? Mert, gondoltam, lakást azt nem kapnak Oroszöldön. Munkát se nagyon. Legfeljebb még egy kitüntetést, ha fér még pletcsni a mellkasukra.

Tiborhegyi sokáig nézett a kivonuló ezredes után. Mintha nem is a pirosfejű Szergej, hanem a kommunista eszme, a jelen korszak utolsó pillanata távozna a kopárdi erdőből. Nagy soká mégis megszólalt:

– Garamvölgyiek most íratják a nevükre a falu földjeit. Az istállókat, a malmot. Meg a tejuzemet. Eddig a kegyeimet lesték, most meg elfordulnak tőlem. Elmondanak minden sintérnek, népnyzó komcsinak. De hát az én fajtám alapozta meg az ő pozíciójukat is! Ők is vezetők voltak eddig, mint én. Kommunisták, párttagok, vezetők. De az is fáj nekem, hogy Katica megvet engem. Utál az minden kommunistát. Érthető módon én sem rajongok érte. De egyszer majd menjen el hozzá, Jakab! Hallgassa meg a terveit! Az alapján döntse el, ki mellé áll majd a kampányban! Melyik polgármester-jelölt képviseli a múltat, melyik a jövőt! De, Jakab! Mit is mondott az elébb? *Ki honnan néz engemet, olyannak lát.* Mondja! Ha a Ferencváros gólt rúg az Újpestnek, akkor az öröm, vagy bánat? – kérdezte tőlem a párttitkár minden ok nélkül.

– Én kérem, nem politizálok – hárítottam.

Tiborhegyi párttitkár felnevetett.

– Figyeljen rám! Ha maga Ferencváros-drukker, akkor a góltól ugrál örömeiben. Ám, ha az Újpestnek szurkol, akkor dühöng. Na,

már most. Ha maga kommunista lenne, szociálisan érzékeny ember, akkor nem engedné elherdálni Kopárd vagonát. Ám, ha tőkés volna, befektető vagy másfajta potyaleső, akkor maga is a termőföldet látná, nem a parasztokat, ha érti, mire gondolok – magyarázta a párttitkár a világok közti különbséget. Aztán tetézte is.

– De én nem ezekre haragszok. Ezek a szélkakas szent-menyusjúdások csak átváltják a kommunista kapcsolataikat tőkére: termőföldre, traktorra, laktanyára. Elárulták a múltat, és ellopják a jövőt. De az igazi bűnös nem ez a banda – magyarázta Tiborhegyi Tibor.

– Más csibészek is laknak Kopárdon? – döbbsentem meg.

– Moszkvában, barátom! Ott lakik a legnagyobb gazember. Gorbacsovnek hívják! Miatta van ez az átkozott felfordulás. Gorbacsov lepaktált Amerikával. Elárulta a munkásosztályt! A proletárforradalmat! Megcsúfolta Marxot. Megcsúfolta Lenint!

– Lenin pedig megcsúfolta Istent és elárulta az emberiséget – csúszott ki a számon.

– Lenin a hazug papokat és a kapzsi kizsákmányolókat tagadta meg. Hagyjuk is! Majd a történelem mindenre megadja a választ. De a krónikájában... ha nem is Gorbacsovról, de a kopárdi ügyeskedőkről az igazat írja meg, fiatalember! – utasított a párttitkár.

Ittunk egy kortyot. Tiborhegyi az egészségemre, én hideglelés ellen. Ha mán nem lövünk a vadászaton, legalább igyunk. Mit lehet faluhelyen csinálni? Pletykálni meg inni. Hogyha az irigykedést most nem számolom. Azt hittem, mán minden pálinkát megittunk. Minden társadalmat kitárgyaltunk. Minden helyi tótumfaktumot kiptetykáltunk. Gorbacsovon is túl vagyunk mán. Gondoltam, ha nem is vadásztam a vadászaton, hazamegyek. De Tiborhegyi párttitkár (ha mán egyszer elvégezte a Marx-Lenin iskolát) előjött nekem az állatvilággal. Nem az erdő vadjaival. Dárvinnal.

– Tudja, Jakab, mi különbözteti meg az embert az állattól? Ne törje a fejét! – mondta.

– Azon is ritkán tanakodok, amit értek a világból. A többivel minek foglalkoznék? – feleltem, hátha abbahagyja az okoskodást.

– A nyúl például prédának születik, a sas meg ragadozó. Az antilop is prédaállat, az oroszlán meg ragadozó. Születésük után

nem lehet megváltoztatni az állatok rendjét. És sokáig az emberek sem hitték el, hogy lehet a *hova születés eleve elrendeltetésén* változtatni. De Marx és Engels megmutatta, Lenin pedig megvalósította az osztály nélküli társadalmat. Ahol nincsenek kasztok! Grófok és cselédek! Földbirtokosok és napszámosok! – lovallta bele magát a párttitkár az elméletbe.

– Aszongyák, Sztálinnak, Mao Ce-tungnak meg a többi kommunista vezérnek százmillió emberélet szárad a lelkén. Maga mondta az elébb, Tiborhegyi elvtárs: *Úgy kezdődik az élet is! Úgy fogan és úgy születik a gyermek is, vérben és mocsokban! Attól még válhatik belőle rendes ember, hogy úgy fogant!* De ezekből később se vált rendes ember. Nézze meg, kérem Rózsevári közrendőrt! Ő is a maga kommunista rendszerének a szülötte – válaszoltam.

– Mondom én, maga csak tetteti, hogy ütődött! Pláne ahogy öltözködik. Csetlik-botlik közöttünk a szedett-vedett gúnyjában. Olyan maga, mint szent Jakab, a szökevények, az útonlevők és vándorok védőszentje. Kérdez bolondságokat, közben meg többet tud rólunk, mint mi magunkról. A szökevények pedig mi vagyunk mind, a ma emberei. Ténfergünk bambán a régi és az új világ között. Szöknénk is, maradnánk is – sommázta helyzetüket a párttitkár.

– Tudja, kérem, a maga tanítói, Marx meg Lenin az ember nevében írták meg téziseiket. Oszt csak egy valakit nem kérdeztek meg az igazukról: az embert. Elméleteket szóttek. Célokat. Terveket. Azokhoz igazították a férfit, a nőt, a gyereket. *Kommunista embertípus*. De figyelmen kívül hagyták az ösztönöket. A vágyakat. A szokásokat. Az ember alaptermészetét. Meg a hitet. Maguk kiirtották a nemeseiket, a birtokosokat, a polgárokat. A proletárdiktatúra nevében. Az egyenlőség jegyében. Csakhogy nem az egész népet emelték fel a polgárság szintjére, hanem mindenkit proletárrá satnyítottak. Tudja, kérem, hogy mindezt honnan tudom? – kérdeztem a párttitkárt.

Tiborhegyi Tibor levegőt is alig vett. Én meg nem bírom, mikor hirtelen felnéznek rám. Főleg, ha olyan *ezt én ki se néztem volna magából* nézéssel. Mert ez nem tisztelet. Ez csak a lenézés visszavonása.

– Árvácska igazgatónőtől tudom. Ő magyarázta el nekem, mi volt eddig. Igaz, azt is elmesélte, mi lesz eztán. Elmesélte nekem,

én pedig azóta ezt ismétlgetem – vallottam be tudásom forrását. Hozzátettem: *Szabadrablás. Az lesz.*

Higgadtan folytatta:

– Árvácskát hiába agitáltam, nem lépett be a pártba. Bevallotta, nem kommunista. Katicát mán meg se kérdeztem. De most, mikor őnekik, az antikommunistáknak áll majd a világ, ez a két nő most sem akar szövetkezni ezekkel a Tornádó-félékkel – mondta elismerően Tiborhegyi párttitkár.

Elmagyaráztam neki: *A világ nem eszmékből áll. Se nem pártokból. Az élet a konkrét helyzetben megszülető megoldatlan kérdésekre adott válasz.*

Fennakadt a szeme. *Ki se néztem magából.* Nem mondta, de megint ezt olvastam ki a tekintetéből. Sétálni hívott. Nem vadat becserkészni. Titkot elárulni. Egyhelyben ácsorogva is elmondhatta volna, de éreztette velem, fontos dolgot akar közölni. Átkarolta a vállamat.

– ’56-ban, mikor kitört az ellenforradalom, november elején három vártai „forradalmár” átjött Kopárdra. Értem. Hogy felakasszanak. Mert kommunista vagyok. Bezártak a kastély pincéjébe. Kint meg ácsolták nekem a bitófát. Aztán visszajöttek az oroszok. Amaz hármat agyonlőtték, engemet meg kiszabadítottak. Oszt ’57-ben, mikor mán visszaállt a rend, én az akkori orosz parancsnokkal aláaknáltattam a gátat – mesélte Tiborhegyi párttitkár.

– Aláaknáltatta? A Tisza-töltést? – torpantam meg.

– A lepusztult zsilip mellett. Ahol a kőkereszt áll. Egy vízbe fuladt gyerek emlékére emelték. Ahhoz nem nyúlnak a halászok se, a kereszthez.

– Maga aláaknázta a Tisza gátját? Egy rögeszméért?

– Egy nemes eszmémért. Hogyha az ellenforradalmárok még egyszer megkísérelnék megdönteni a kommunizmust, akkor fel tudjam robbantani a gátat! Megfogadtam, én bizony rázúdítom a vízözönt a falura! Az iskolaotthon meg az óvoda úgysis dombtetőn van. A gyerekek túlélnek, ezeket meg hadd sodorja el az ár! – átkozódott a párttitkár.

– Osztt most, hogy megint fordul a világ, fölrobbantja a töltést, Tiborhegyi elvtárs? – ijedtem meg.

– Választanom kell. Vagy a falu, vagy én. És én választottam – mondta elhaló hangon.

Nem vadásztunk tovább. Addig se, de akkor a sétánk is véget ért. Tiborhegyi előre küldött engemet. Mondta, eredjek, ő el akar búcsúzni az erdőtől. Barátságatlan viselkedésnek tartottam. Együtt jöttünk, külön megyünk? Sértettnek éreztem magam. Megszégyenítve. Elzavarva. Szaporán lépdeltem. Ki akartam kerülni a látóköréből. Hanem Tiborhegyi utánam kiáltott:

– Tudja, miért kerüli mindenki az Áldozófűz környékét?

– Mert démon lakik benne – feleltem.

– Egy fenét! – vágta rá a párttitkár.

Elmesélte a fűz történetét. Onnan, a távolból. Húsz méterről merte csak megosztani velem a titkát. Meg se bírtam mukkanni. Meg se bírtam moccanni. Megdöbbsentem. Talán az eset brutalitásától. Vagy a váratlan beismeréstől. Vagy saját tehetetlenségemtől. Mit lehet ilyenkor kérdezni? *Megbánta-e? Osztt most könnyebb magának, hogy rám testálta a terhét? Miért mesélte el nekem? Cipeljem én is a maguk bűnét?*

– Miért pont nekem vallja be? Nincs énnekem maga nélkül is elég bajom? – szóltam vissza a távolból.

– Mesélje el az óvónőnek! Katicának! – kiáltotta.

Megharagudtam rá. Vigasztalhatatlanul. Krónikás vagyok, nem közjegyző. Történelmet fogalmazok, nem végrendeletet. Postásnak meg ott van Antalházi. Én vigyem a hírt az óvónőnek?

Oda akartam kiáltani Tiborhegyinek: *Miért nem meséli el maga a Katicának?* De lövést hallottam. Durranás volt.

Megértettem, hogy Tiborhegyi Tibor kiérdemesült párttitkár miért hívott meg engemet vadászni. *Én majd lövök. De csak a legvégén.* Ezt mondta. Nem kacsát lőni csalt az ide. Beszélgetni. Gyónni. Vezekelni. Tiborhegyi Tibor, az utolsó ókopárdiak és az utolsó magyar kommunisták egyike agyonlőtte magát.

De miért pont nekem vallotta be? Hogy bűnétől szabadultan indulhasson a másvilágra? Pont ő, aki nem is hitt a túlvilágban! Vagy

ezzel az önleplezéssel akarta volna befolyásolni a közelgő polgármesterválasztás kimenetelét?

Aztán itt van ez az aláaknázott gát. Azt is miért mesélte el? Nekem kéne hatástalanítani azt a robbanó valamit? Mert mi lesz, ha egy csibész kölyök ráakad, oszt leszakítja a lábát?

17. krónika

Eszembe jutott Menyus. Útba esett. Mindig útba esik. Máskor kikerültem őt. De nem minden kedden veszek részt öngyilkossággal végződő vadászaton. Kivel beszéljem meg az esetet, ha nem egy szenttel? Ha más rögtön két szentje is van Kopártnak.

– Kérdezhetném, hogy vagy, Méniusz? De eddig se érdekelt, mi van veled, ne pont most meséld el nekem! – indítottam őszintén a diskurzust.

– Kerülsz engem, Jakab – mondta. – Miben segíthetek? – kérdezte csendesen.

– Pontosán nem is tudom. Talán ha segítenél megérteni nekem, hogy mi történt a Tiborhegyi párttitkárral. Miért halt bele a Tiborhegyi a kommunizmus halálába?

Rázta magáról lefele a havat. Mélyet szívott a téli levegőből, oszt így szólt:

– Te meg én nem vagyunk halandók. Mi nem tudunk az ő fejükkel gondolkodni! Feláldozhatjuk magunkat a gyarló emberekért, de nem ítélezhetünk felettük – mondta semmitmondón bölcselkedve.

– Méniusz! Te tudtál ezekről a szörnyűségekről? Amiket utoljára elárult nekem a párttitkár? – torpantam meg.

– Jakab! Mi nem ítésznek, tanítónak vagy megváltónak jöttünk a halandók közé, hanem áldozatnak – beszélt mellé Méniusz.

Ott hagytam őt. Ne filozofáljon itt nekem! Azt kérdeztem, hogyan kell feldolgozni az esetet. Ez meg a *semmit* úgy körbemagya-

rázza, hogy butának érzem magam, amiért nem értem azt, amit nem is lehet érteni.

Ballagtam hazafelé. Fel a Kastélydombra. Csak otthon, a szobámban éreztem: átfáztam odakint. Meg is zakkantam. Mégiscsak egy embert kísértem el utolsó földi útjára (ha mostan a közelgő temetését nem számolom bele). Zelma már várt engemet. Be se bújt az ágy alá, annyira. *Fájdalmatos Magdaléna*-arcot vágtam. Kérdezzen már rá a szobatársam: *Mi történt? Mekkora a baj? Jaj, úr Isten, ez meg hogyan történhetett? Bírod-e, Jakab, viseled-e saját lábod, vagy le kell ülnöd felfogni?* Ilyen kérdéseket vártam tőle. Féltést. Törődést.

Más foglalkoztatta az én Zelmámat.

– Mióta szabad vagyok, úgy érzem, fogoly vagyok. Mert ez nem szobám nekem, de cellám. Be vagyok zárva. Te is be vagy zárva. Csak te kimehetsz néha. Én meg óvatosan, hogy a kintiek ne lássák, kitárom az ablakot. Hogy tágasabbnak hihessem az életemet. Mikor meg végre tágasnak érzem, betódul a mocsárszag. Meg a szúnyog. Ősszel. Télen pedig a hideg – öntötte rám bánatát Zelma. Nem először.

Megöleltem őt. Mint báty a húgát. Összeöleleztünk. Ölelkezni jó dolog. Főleg télen. Melegítik egymást az emberek. Meg aztán öleléshez nem kellene szavak. Aztán mikor már nem fáztunk, elengedtük egymást. Zelma meg (mert őrá is télen jön rá a szépérezék) megint le akarta vágni a hajam. Könyvekből már mindent megtanult, amit a fodrásziskolában tudni kell. Nem veszünk össze. Majdnem, de a majdnem az nem összeveszés. Mégse mondhattam neki: *Nem bízok benned. Próbaképpen nyírdál meg egy kóbor pulit! Rögtön-mindjárt egy krónikást?*

– Zelma! Te nem laksz nálam. Megszöktél, oszt most valahol Pesten rejtőzködöl. Én meg magányosan tengetem az életemet ebben a ficakban. Borotválkozni háromnaponta tudok. Amikor marad rá meleg víz... már nem arra célzok, hogy sokat fürdesz, oszt nekem gyakran kell langyos vízben... De egy hajvágást? Azt hogyan magyaráznám meg a világ, hát még Árvácska igazgatónő előtt? Nekem még ollóm sincsen! – magyaráztam a helyben való hajnyírás megvalósíthatatlanságát.

– Hát kérjél tőle ollót! Egyszer már úgyis akartál kérni – mondta csendesen.

Ezt nem bírom a Zelmában. Hogy csendesen szól vissza. Nem sírósan, nem sértődötten. Ahogy a nők tudnak kérni, hanem érzékenien.

Nem vitatkoztam tovább. Az én hajamról volt szó. Én vagyok a főbérő. Az olló kölcsönkérése az én döntésem. Becsaptam magam mögött az ajtót. Be volt dagadva. Erőből lehetett becsukni. Átbatyogtam a folyosó túlfelére. Bekopogtam Árvácska igazgatónőhöz. Megörült. (Nem tudta, hogy csak ollóért megyek.) Be akart hívni. Mondtam neki: *Dolog, mint a tenger.*

Hanem elkezdett engemet gyanúsíthatni: *Hogy haladsz a krónikáddal? Nem hallom az írógép kopogását.*

– Te mondtad: *Alany, állítmány, tárgy.* Különb, ha gépelnék, se hallanád. Olyan sebesen verném a gépet, mire ideérne az *a*-betű, én már a *b*-t ütném – feleltem.

Árvácska igazgatónő felnevetett. Csodálom, hogy nincs még férje. Tündérien bír kacagni.

– Kérsz egy pohár vodkát? – váltott témát hirtelen.

– Köszönöm. Inkább egy ollót.

– Ollót? Minek az neked? – faggatózott.

– Meglepetés – hátrítottam.

Íróasztala fiókjából kivette az ollót. Elém tette. Érte nyúltam. Ő meg a kezemért.

Fel akartam világosítani őt: *Munkatársaknak nem ildomos szerelmi viszonyba bonyolódniuk. Bár nekem munkahelyem sincs, így meg hogyan bírnék munkatársi-szerelmi viszonyba keveredni veled?* Nem világosítottam fel.

– Te nem hallottad? Tiborhegyi párttitkár öngyilkos lett – szóltam csendesen.

Elterelésnek szántam. Árvácska igazgatónő felsikoltott. Patakokban folytak a könnyei. Rám borult, hozzám simult. Átöleltem. Aztán meg ő tolt el magától. Gyászba egyedül borul az ember.

* * *

Hazatértem az ollóval. Zelma féltékenyen megkérdezte:

– Mi tartott ilyen sokáig?

Nem válaszoltam. Semmi köze hozzá. Úgy se értené meg. Mit fogna fel ez a rácsok mögött cseperedett gyereklány abból, amit én is alig értek. Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy világ. Urakból meg szolgákból állt. Aztán a szolgák fellázadtak, oszt karöltve a megszálló oroszokkal elkergették a gazdagokat. Aztán nem voltak már gazdagok, csak szegények. De a szegényeknek ebbe az új világba se volt beleszólásuk, oszt szóvá se teheték, hogy megint nincs semmi-jük. Se beleszólásuk. De most ez a világ is megszűnőben van. Aki meg hitt az egyenlőségben, az öngyilkos lett.

Nem magyarázkodtam Zelmának. Kezébe adtam az ollót. Megnézte. Mintha már sok ollót fogott volna. Lenne összehasonlítása. Elolvasott pár hajondoláló könyvet, oszt már szakértő. Meg is csatogtatta. Jó, hogy az élet nem vizsgálta meg az ujjával! Kihúzta a széket a szoba közepére. Ráültetett. Félttem, fejemre húzza a felmosó vödört, azt vágja körbe. Apródot nyírta így a felcser a várban.

Zelma vállamra terítette az egyetlen törülközőnket. Körbejárt engemet. Átszellemülten. Nem fodrásszá, szobrásszá vált. Forgatta a fejemet ide-oda. Lefogta a fületem. Körbevágta. Csattogott az olló, hullott a hajam. Tele lett vele a padló. Ott állt felettem. Én meg ott ültem. Elég sűrűn került közel hozzám. Néha nagyon közel. Senkitől se túrném el, hogy az arcomba nyomja a mellét... a vállát. Nem kihívóan. Fodrászszakmai alapon, de akkor is! Akkor se! Mindegy, csak sikerüljön! Pénzbe se kerüljön, fülem is megmaradjon!

Aztán meg belém nyilallt. Túl szép leszek a végén, oszt az lesz gyanús. Hogyan bírtam így megnyírni magamat?

Kopogtak.

Zelma bebújt az ágy alá. Levettem nyakamból a törülközőt. Ki akartam nyitni az ajtót. Majdnem lebuktunk. Reggel Zelma kimos-ta a bugyiját meg a cipőjét. Ott száradtak a radiátoron. Hogyan bírnék elszámolni egy rózsaszín bugyival, meg egy pár 36-os női cipővel? Sárgával! Levágott hajtincseimet besöpörtem a szőnyeg alá. Kinéztem, melyik gyerek mit akar éntőlem? Árvácska igazgatónő állt előttem. Megkérdezte, bejöh-e.

Erre aztán mit lehet felelni?

– Ne értsd félre! Tibor haláláról szeretnék beszélni veled – folytatta Árvácska igazgatónő.

– Bocsáss meg, de még nekem is fel kell dolgoznom a történeteket – feleltem, aztán nyúltam a kilincs felé, hogy kicsukjam őt.

Hanem Árvácska igazgatónő olyat tett, amit Zelmának se engednék meg. Megengedném, mert hajvágás közben párszor meg is engedtem neki. De az Zelma. Erre Árvácska is beletúrt a hajamba.

– Milyen jó sérója van valakinek! Csak nem fodrásznál jártál? – kérdezte.

– Mégse lehet egy szent loboncos! – feleltem.

– De mikor utaztál be Vártára? – firtatta Árvácska igazgatónő.

– Mondd csak! Mi bajod a frizurámmal? – torkoltam le őt.

– Semmi! Csak... ez a frizura nem fodrász műve. A bal oldaladon rövidebb. Hátul pedig te nem tudtad egyedül levágni magadnak – gyanakodott Árvácska igazgatónő.

– Ezt meg honnan veszed?

– Mert hátul egyenes. Pedig nincs is nagytükröd... úgy gondolom – szólta el magát.

– Honnan tudod, van-e tükröm? Nem szép dolog kutakodni a más fürdőszobájában, mikor más nincs idehaza. Úgy gondolom – kértem ki magamnak.

– Nem szép dolog a rejtőzködés – sejtelmeskedett.

– Hát ezzel meg mit akarsz mondani? – csattantam fel.

– Szerintem te el akarsz titkolni előlem valamit.

Lebuktam. Lebuktunk. Bár azt se gondoltam, ilyen sokáig nem derül ki, hogy Zelma nálam rejtőzik.

– Mondd ki! Ha más mindketten tudjuk. Vagyis mindhárman.

– Te nem is írod a krónikánkat – mondta Árvácska igazgatónő.

Megkönnyebbültem.

Elszomorodott.

– Jakab! Előbb-utóbb mindenkinek feltűnik, hogy nem csinálod azt, amiért idehívtak. És azt is meg fogják kérdőjelezni, hogy az vagy-e, akinek ők hisznek téged. Akkor aztán rád uszítják Rózsevárit. Ő pedig „önvédelemből” agyonlő. Nemrég megszökött tőlem egy lány. Rézműves Rézi... Zelma. Bár Zelma szökését óvatosságból nem

rögtön jelentettem be, de mikor megtudták, hogy eltűnt, Zelmára is kiadták a kilövési engedélyt – vázolta a helyzetet Árvácska igazgatónő.

– Tudom. Én is ott voltam akkor – mondtam.

– Ja, tényleg! Na, csak mondom, téged is simán...

Mégsem zárta le ezt a kellemetlen témát. Megtorpant. Elgondolkodott, aztán meg visszaidézte szavaimat:

– De mi az, amit most már *mindhárman* tudunk? Ki a harmadik?

Mellébeszéltem. Durván. Így tudtam elterelni a figyelmét arról, hogy majdnem lebuktattam Zelmát. Vagyis magamat.

– Búcsúzásképpen mondom, mert ugye épp visszaindulsz a szobádba, gyászolni a párttitkárt. Nos, mielőtt ez a biciklis zsarú agyonlőne engemet, elárulok neked valamit.

– Sértőn, sőt, pimaszul beszélsz velem! Remélem, a titok, amit meg akarsz osztani velem, kárpótol majd engem a mostani bárdolatlanságodért! – háborgott Árvácska igazgatónő.

– Halála előtt Tiborhegyi Tibor elmesélte az Áldozófűz titkát.

– Jaj, már! Ne gyere te is ezzel a babonával! Még hogy el van átkozva! – csattant fel Árvácska igazgatónő.

Ráemeltem a mutatóujjamat. Nem fenyegetésnek szántam. Hallgasson el!

– Cziráky grófot Tiborhegyi, Garamvölgyi és Balázsréti verték agyon.

– Agyonverték?!!! Mit beszélsz? Tisztában vagy velem, mit állítasz? Tudom, hogy kampányidőszak van. Hogy te is Katicát támogatod. Ahogy én is. De te is tudod, hogy... ez a gyilkossági história... ez... bűncselekmény! Lenne, de nem igaz! Nem is lehet igaz! Mikor is tűnt el a gróf? 1948-ban? El se tűnt. Kivándorolt Franciaországba. És különben is, akkoriban hány éves volt Balázsréti? – elemezte a képtelenséget Árvácska igazgatónő.

– Tizennégy. Amazok meg húsz évesek voltak. Agyonverték, oszt elásták az Áldozófűz mellett – árultam el Kopárd előljáróinak bűnközösségét.

Árvácska igazgatónő megdöbbent. Meredten nézett maga elé. Csendesen csukta be maga után az ajtót.

* * *

Zelma lassan kecmergett ki az ágy alól. Rám nézett. Kezdem én! De mit kezdjek? Várt. Énrám aztán várhat! Én vagyok itthon. Ő csak egy vendég itten. Még az se. Vendég az, akit hívnak. Betört hozzám. Itt maradt a nyakamon. Most meg ráutalólagosan hallgat. Aztán megszólalt. Megszólalt? Rám sorozta kérdéseit: *Miért csak Árvácska néninek meséled el, hogy Tiborhegyi Tibor öngyilkos lett? Oszt ki volt az a Tibor? Mi az, hogy „bukott” párttitkár? Miért verték agyon a grófot, ha a kastélyát amúgy is elvették tőle?*

Csak azt nem kérdezte meg, ami őrá vonatkozik: *Igaz-e, hogy Rözsevári megkapta rá a kilövési engedélyt?* Egyik kérdésére se válaszoltam. Azokra se, amelyeket feltett. Meg a *kilövési engedélyre* se.

Be volt fűtve. Máskor hűvös volt a szobámban. Aznap a fűtő Tamás nem vitte haza a szénét. Akartam is mondani. Zelma is akkor szólalt meg. Egyszerre beszéltünk:

– Én megfürdök.

Összenevettünk. Meg akartam ölelni őt. Mozdulatából ítélve ő is meg akart ölelni engemet. Miért? Ha a visszavonuló orosz parancsnok így köszönti a bukott magyar párttitkárt, férfi a férfit, én a Zelmát miért ne puszilnám meg?

Hanem fürödni akaró emberből kettő volt, meleg vízből meg egyetlen zuhanyzásra való. Félig-félig nem lehet megfürödni. Tisztaság, vagy testvériesség...

– Zuhanyozzunk egyszerre! – mondta Zelma csendesen.

Eltűnődtem. Meztelenül? Mert ruhában, ugye... De ő lány. Az én szemszögömből. De őfelőle nézve is *vegyes* a kép. Most erre mit lehet mondani? Ha én, a férfi ajánlottam volna, az ugye illetlenség lett volna. De a szemérmesebbik nem képviselője javasolta. Így nem annyira tolakodó. De akkor is! Hogy néz ki? Kinézni kinéz, bár nem látja senki. Meg aztán amúgy is nálam lakik már hónapok óta ez a diáklány, oszt ha lebuknánk, úgyse hinné el senki, hogy fejtől lábíg aludtunk az ágyban. Csak barátként egy ilyen kedves és gyönyörű lánnyal?

– Az a helyzet... – szólaltam meg nagy sokára, de Zelma közbe vágott:

– A szoba a tiéd, én csak gyűttment vagyok itt.

Felnevettem. Nem kiröhögtem őt, de majdnem.

– Olyanok vagyunk, mint két csólakó. Azon vitázunk, ki költözött korábban a híd alá – mondtam.

Zelmának nem tetszett a hasonlítás. De miért baj az, ha egy ágról szakadt az ágról szakadtak sorsával példálózik? Át akarta engedni nekem a zuhanyzás jogát:

– Te jársz emberek közé. Főnökséggel cimborálsz, neked kell tisztábbnak lenned. Majd nem engedjük le a vizet. A zuhanytárca aljából. Abból te majd megborotválkozol, én meg a végén megmosakodok – ajánlkozott.

– Ezen tulajdonképpen össze kellene vesznem veled. Utálok összeveszni. De utána meg jó dolog kibékülni, szóval az egyik mínusz, a másik plusz, oszt ha összeadod a haragot a kiengesztelődéssel, akkor pont nulla jön ki – okoskodtam

– Ha meg úgyis nulla jön ki, akkor tusoljunk együtt! – javasolta Zelma. – De meztelenül.

– Ruhában mégse lehet – hagytam jóvá.

– Egymásnak háttal – így a lány.

– Te arra, én erre – pontosítottam.

– Előbb te szappanozod magad – ajánlotta Zelma.

– Az arcomat, aztán te is az arcodat – tettem hozzá, nehogy a lábával kezdje!

– Aztán te a nyakadat.

– Te is a nyakadat – ismételtem.

– Utána a... hasadat – bizonytalanodott el a lány.

– Te meg a... a két...

– Azt is meg kell mosni! A mellyeimet – kuncogott Zelma.

– És így tovább – mondtam zavaromban.

– Egyre lejjebb – folytatta Zelma.

Összenevettünk. Elterveztük, bezárjuk a bejárati ajtót. Széket tolunk a kilincs alá. Az ágy mellé állunk. Egymásnak háttal. Levetkőzünk. Előbb Zelma megy be a fürdőszobába. Megnyitja a csapot. Beállítja a melegséget. Kiszól, hogy *jöhetsz!* Ő a fal felé fordul. Én bemegyek. Neki háttal. Egymásnak adogatjuk a szappant. Nincs összeérés. Nincs kukucskálás. Mielőtt az egyik fordul vagy lehajol,

figyelmezteti a másikat. A törülköző egyik felét használja ő, a másik felét én használom. Zuhanyzás után Zelma jön ki elébb. Gyorsan öltözik fel. Elfordul, oszt hív engemet. Így egyeztünk meg.

Nem várta meg a lány, mondok-e még további szabályt. Levette pulóverét. Ahogy nyúlt a karja, egyre nőiesebb lett. Nadrágját is letolta. Ott állt nekem bugyiban. Bugyiban, félmeztelen, mert, hogy a pólóját is lehajította. Aztán bugyi se volt már rajta. De nem ezt beszéltük meg! Ezt beszéltük meg, csak nem így! Nekem el kellett volna fordulnom. Ki hozta ezt a hülye szabályt? Hónapok óta rosszarcú, dagadt, ráncos emberek felé fordulok, a vetkőző, zsenge Zelma elől meg forduljak el?

Beszaladt a fürdőbe. Vénusz a penészfoltos falak közé. Én is levetkőztem. Zelma beállította a zuhanyvizet.

– Gyere, Jakab! Csodás a víz, csodás! – csicseregte boldogságos hangon.

Bementem. Elkérettem a szappant. Habosra dörzsöltem vele a kezem. Lassan érintettem meg a nyakát. Megmostam neki. Zelma összerezsent. Háttal állt nem bírt volna tökön rúgni. Mán úgy értem pofon vágni. Megfordult. Kivette kezemből a szappant. Ő is megmosta a nyakamat. Én meg a melleit mostam volna meg. Akartam, de elfordult. Beszappanoztam a hátát. Ő meg az enyémet. Nem adta vissza a szappant. Nehogy én meg az ő... az ő fenekét kezdjem szappanozni. Megmosta a combomat. Én meg az övét.

Aztán elfordultunk, Mindketten megmostuk a... *magunkét.*

Kifogyott a meleg víz. Gyorsan elzártam. Ne hűtsön le bennünket. Szembefordultunk egymással. Én kezdtem el törülni őt. Csodás teste van ennek a vendéglánynak. A lelkébe mán rég beleszerettem. A testét korábban csak úgy nézegettem. Két számmal nagyobb cuccot hordott magán. A lópokróc alatt. Rászóltam magamra: *Ő még csak tizenöt éves!* Nemrég azt kérdezte: *Felnőtt vagyok-e.* Tölem! Ilyet csak egy gyerek kérdez. Aztán meg arra kért: *Fogadjam őt örökbe.*

Mit fürdik ez itten össze-vissza? Mit?

18. krónika

Tudtam, aznap se írok semmit. Ráfogom majd a fáradtságra. Dolgos napok végén arra szoktam ráfogni. Ha meg már magam se hiszem el, hogy túldolgoztam magam, rákenem az eseménytelenségre: *Semmi különös nem történt aznap*. Ez amúgy faluhelyen hihető. Az utókort az se érdekli, ami történt, hát még, ami nem.

Árvácska igazgatónő megkért, kísérjem el őt a kisboltba. Banánt lehetett kapni aznap. Pult alól. (Évente egyszer hoztak banánt a kopárdi népboltba, oszt akkor volt a napja.) Minden gyerekeknek akart venni egyet az igazgatóasszony. Menjek vele, cipeljem én hazafele. Battyogtunk lefele a lépcsőn. Téli ruhában, üres szatyrokkal a kezünkben. Csúszott az út a hótól.

Hanem a bolt maga a piac. Csak fedett. Teteje van, oldala, ajtaja. Ennek a boltnak konkrétan be volt zárva az ajtaja. Tábla lógott rajta: *Rögvest jövök*. De hiába volt zárva, így is majd' mindenkivel összetalálkoztunk a bolt előtt. Különben kétféle vásárló van. Akivel szívesen találkozunk, meg akivel nem. Mert Rózsika néni se oda-fent beszélgetett Árvácska igazgatónővel. Munkaidőben. Melegben. Nem. Lent az üzlet előtt.

– Ne tessék már haragudni a zavarásért! – mentegetőzött a takarítónő.

– Nem zavar, Rózsika néni.

– Meg szeretném kérni magát, Árvácska aranyos. Mostantól vasárnaponta hadd jöjjenek én későbbben dolgozni!

– De hát vasárnap eddig is később járt. Az istentisztelet után – értetlenkedett Árvácska igazgatónő.

– Mostanáig ide jártam templomba. De ettől fogva Vártára megyek. Busszal fél óra oda. Egy óra az istentisztelet. Fél óra a visszaút. Tizenkettőre bírok csak járni.

– Nézze, Rózsika néni! Én nem akarok senkit rábírní arra, hogy szeresse a faluját. De mitől jobb a vártai templom a mienknél? A miénket most újíttották fel. Már nem is ázik be. Pár hónapja pedig már nem is a laposdi vendéglelkész jár ide. Van saját tisztelendőjük, Buenossza nővér – ecsetelte az igazgatónő a Kopárdon burjánzó valásszabadságot.

– Jelentsen föl engemet az igazgatónő! De én ezzel akkor se ülök egy padba! – keményített a takarítónő.

– Kivel? – tudakolta Árvácska igazgatónő.

– Hát a Rózsevári Rezsivel. Eddig pont ez jelentett fel magánál, hogy én templomba járok – csattant fel Rózsika néni.

– És én mit feleltem neki? Hogy Rózsika néni a munkáját kifogástalanul elvégzi. Az pedig, hogy szabadidejében nem kocsmába megy, hanem templomba, az Rózsika néni magánügye – nyugtatgatta őt Árvácska igazgatónő.

– Hát ide tessék figyelni az igazgatónőnek! Én azt még megbocsájtom ennek, hogy engemet feljelentett, amiért templomba járok. De hogy mostantól énnekem vele kelljen együtt imádkoznom! Ez megcsúfolja a Názáreti Krisztust. Meg minket, az igazi híveket is – panasolta a takarítónő.

– Hát, ilyen időket élünk, Rózsika néni! Most minden átalakulóban van.

– Miféle rendszerváltozás az, mikor ugyanazok forgatják a világot a visszájára? – csattant fel Rózsika néni.

Megengedte az igazgatónő, hogy Rózsika néni vasárnap később járjon dolgozni.

Rózsika néni körbenézett. Senki se járt arra. Megkérdezte:

– Árvácska, aranyos! Megtalálták mán a Rézműves Rézit? A Zelmát! Jaj, a szívem is megszakad bele. Minden nap eszembe van. De hova tűnhetett? Mert Pesten az ilyen lányokat csak kihasználják

a stricik. Faluhelyen meg hamar kiszúrják az idegen gyereket. Kelemen, tetszik tudni, aki megtanult járni, ő aszongya, elvitették Zelmát a javítóba. De Mercédesz meg azt mondta a portás Marisnak, el se ment az Kopárdról. Itt rejtőzik a faluban. Nyilván az Áldozófüz odújában bujkál – suttogat Rózsika néni, oszt keresztet vetett rontás ellen.

Nem számított feleletre. Elszégyellte magát. Mintha tolakodó lett volna. Amiért aggódik egy gyerek sorsa miatt. Vagy darázsfészekbe nyúlt volna? Köszönés nélkül hagyott ott bennünket. Megszégyenülve.

Árvácska igazgatónő sokáig hallgatott. Megvárta, míg a takarító néni elmegy.

– Ha tudnám is, hol bujkál Zelma, megmenteni akkor sem tudnám. Csak az a kérdés, ki, hol és mikor kapja el szerencsétlent – sóhajtott a Árvácska igazgatónő.

Megtorpantam. Mi az, hogy *elkapják* Zelmát? Meg akartam kérdezni. Nem kérdeztem meg, Gyanúba keverném magamat. Zelmát meg magamat. Hanem Rózsika néni visszajött. Volt még kérdése.

– Azt még én megkérdzem, Árvácska aranyos, mert beszélnek a faluban... – kezdte.

– Nem igaz, Rózsika néni! – vágta rá Árvácska igazgatónő türelmetlenül.

Elszégyellte magát a takarítónő. Árvácska igazgatónő pedig megnyüht. Bocsánatkérésképpen megsimogatta Rózsika néni vállát.

– Nem. Katica nem örökölt óriási vagyont. Rokonai sem élnek Nyugaton, se szegények se gazdagok.

– Hogyha tényleg nem örökölt semmit, akkor meg honnan tetszik tudni, hogy én pont az örökségről akarok kérdezni? Arról, ami állítólag nincsen is! Jaj, mán! Nem is ezt akarom én kérdezni. Hanem, mert magam láttam, vett egy motrot’ a fiának. Minek hívják mán, na! Ábel? Na, azt a drága motrot’ is miből vette? Mert, hogy nem az óvónői fizetéséből, az biztos! – firtatta a takarítónő.

– Vett egy Babettát a Rőzsevári rendőr öccsétől. Használt motort részletre. Csakhogy kampány van, Rózsika néni! Egyesek ezzel akarják ellehetetleníteni Katicát.

– Mert a Katica óvónő is polgármester akar lenni! – csattant fel Rózsika néni.

– Igen.

– De hát a Katica az nő!

– Ahogy maga is, Rózsika néni.

– De ez csak pár éve költözött a faluba – magyarázta a takarítónő.

– A tősgyökeresekkel meg épp maga nem akar egy templomba járni, Rózsika néni – válaszolt Árvácska igazgatónő.

– Meg el is van az válva. A Katica – berzenkedett a takarítónő.

– Maga hányszor költözött már el a duhaj urától? Már megbocsásson! – tromfolt Árvácska igazgatónő.

– A falu előtt mink akkor is együtt vagyunk! De mondhat nekem akármit is, Árvácska aranyos! Ez a Katica... ez rövid szoknyát hord. Kilátszik a térgye is neki – háborodott fel a takarítónő.

– A feneke pedig feleakkora, mint a kopárdi asszonyságoké. A férfiaknak viszont pont az tetszik Katicában. Az, amiért a feleségek irigykednek rá. Pont Katica fenékmérete vált ki ekkora indulatokat a falusi asszonyságokban – dühöngött Árvácska igazgatónő.

– Akkor se a mi fajtánk! – kiáltotta a takarítónő.

– Eredeti kérdésére válaszolva: Katica nem örökölt egyetlen filért sem – sommázta dühét visszafojtva Árvácska igazgatónő.

– Az bizony baj. Mert csóróra én nem szavazok. Mert azért akar ez polgármester lenni, hogy megszédje magát – mondta a takarítónő, oszt elköszönt.

* * *

Várakoztunk. Egyre többen. Értem én, rögvest jön a boltos, de mikor-rögvest? Elhaladt előttünk Buenossza nővér. Illendően köszöntötték őt a falubeliek. Mi is Árvácska igazgatónővel. Hanem a nővér megállt. Mintha eszébe jutott volna valami. Többen megszeppen-tek. (Nem fizették be az egyházadót.) De ő felénk tartott. Egyenesen mifelénk. Még egyszer köszöntöttük egymást, aztán megbeszéltünk minden lényegest: *hideg van, estére szél is lesz, vihar talán nem, igen, a gyerekeknek lesz a banán, remélhetőleg mindenkinek jut belőle, legfeljebb félbe vágjuk, fél banán is banán...*

Hanem Buenossza nővér is megunta a semmiről való diskurzust.

– És mondja, kedves Jakab! Most utolsó éves az egyetemen? Vagy már elkészült a diplomamunkájával? – faggatatott engemet Buenossza nővér ott, mások előtt.

Elbizonytalanodtam. Mielőtt annál is árulkodóbban elbizonytalanodtam volna, rávágtam.

– Ez a krónika: *Kopárd a rendszerváltás hajnalán*, ez lesz az én diplomamunkám.

Buenossza nővér előhúzta palástja alól a Szent Bibliát. Felolvasott belőle egy rövidet. Direkte énnekem. Példabeszédnek.

„A Jákob névnek két jelentése is van. Egyik, hogy Isten megvéd. De van egy másik értelmezése is: Csaló.”

Árvácska igazgatónő feljajdult. Én megremegtem. Nem a szégyentől. A dühtől. Ez prédikál-e? Ez? Énnekem? Elővettem gyűrött papírzebkendőmet. (Árvácska igazgatónőtől kaptam.) Lassan, széles mozdulatokkal simítottam kifele. Aztán felolvastam krónikámból a szent asszonyságra vonatkozó passzust. (Nem olvastam. Takony se volt rajta, nem még írás. Fejből mondtam.)

Buenossza nővér talán szeplőtelen érkezett Kopárdra. Hanem a mocsár partján megtelepedve kitalálta tiszaparti Szent Méniusz történetét. Hogy hitelesítse a hitetleneket. Erőt adjon a megrendülteknek. Kapaszkodót a kilátástalanságba taszítottaknak. Hazudott, s azt még betudhatnánk kegyes füllentésnek. Ám ő nem csak elindult a vétkezés útján, de lelki vezetőjévé is vált a korteskedők társaságának. S azzal a nővér testvért testvér ellen fordított.

Árvácska igazgatónő a szájához kapott. Buenossza nővér a Bibliához. Felém fordította. Mintha le akarna ütne velem. De csak megátkozott. Latinul sipákolta:

– Apage satanas! Apage satanas!

Nem szívesen mondom jót a vénségére megkergült kóbor doktorról, de Dévai körorvos érkezése akkor direkte jól jött. Ő is vásárolni akart volna, Buenossza nővér meg feldúlva elandalgott.

Dévai doktor úr felé fordultunk. Üdvözlöttük őt Árvácska igazgatónővel. Aztán mások is odagyültek. Körbeállták a vándorgyógyászt. Betegei kérdezték, faggatták, Pesten is mi van? Páciensekről, műtőkről meg mentőautókról kezdett mesélni a sokat látott doktor. Odafent tágasak a várótermek. Sterilek a műtők. Szakképzett az asz-szisztencia. Busás a hálapénz. (Kopárdon tojással meg szalonnával hálálkodnak a betegek.) Marasztalni akarták őt odafent az Uzsoki kórházban, de nem munkát keres a mi dokink. Vére hajtja szerdánként Budapestre.

Odajött Garamvölgyi téesz-elnök is. Ő is vásárolt volna valamit. Vagy csak nem akart kimaradni a közéletből ő se. (Lakossági fórumot nem lehet megszervezni ilyen sikeresen, annyian gyűltünk össze a bezárt bolt előtt.) Hanem a Garamvölgyit nem érdekelte, steril-e a műtő Pesten. Politikára terelte a szót, nagypolitikára. Lesz-e Pesten forradalom? Most mán tényleg kapitalizmus lesz itten, vagy jön a visszarendeződés? Pesten is eladó minden? Oszt csak a gyárat, vagy a Parlamentet is árusítják mán? Mondd, doki, milyen világ következik?

Dévai doktor sokat sejtetően nézett a távolba. Mintha nem körorvos, de javasasszony volna. Meghányta-vetette magában a választ, ha mán olyan nagyon figyeljük a szavát. Elébb bólogatott. Mintha azzal hitelesítené kimondandó igazát, oszt megmondta az őszintét.

– Nem tudom.

Papíros lógott kifele a Garamvölgyi zsebéből. Mindjárt gondoltam, mi az. De, ha mán a vásárlás összehozott bennünket (bár még senki nem vett semmit), megkérdeztem tőle, elkészült-e mán a Balázsréti úr szórólapja?

– De még magam se olvastam. Alig érkeztem elhozni a nyomdából – szabadkozott.

– Akkor most, mert tudom én, mindenkit érdekel, felolvasná nekünk, Garamvölgyi úr? – adtam az ártatlant.

Többiek is biztatták, olvassa mán fel. Mégis csak a falu jövőjéről szól a kiáltvány!

Mondta, hogy nem bánja. Ha akarják, ő felolvassa. Különben ki lesz majd ragasztva mindenhova, de az más. Falról el se olvassák, első kézből meg mindenkit érdekel. Előkotorta szemüvegét.

Tisztelt Kopárdiak! Kedves Barátaim!

Engedjétek meg, hogy bemutatkozzak! Garamvölgyi Garam vagyok. De nektek csak Gara. Hisz' ismertek. Oszt, ha mán ismertek, akkor azt is elhiszitek nekem, hogy Balázsréti Balázs a legtisztességesebb ember a faluban. Kérlek benneteket, hogy szavazzatok rá! Mert mindenki tudja, a hagyomány a lényeg, a tradíció. Mert jövöt, azt mindenki tud ígérni. De múltat csak mi tudunk felmutatni, tősgyökeres kopárdiak. Vegyetek részt ezen a történelmi nagyságú választáson! És hozzatok magukkal tollat! Kéket!

Balázsréti Balázs polgármesterjelölt megbízásából Garamvölgyi Garam

Megtapsoltuk. Akkor gurult be a biciklijén Rőzsevári rendőr is. Alig bírt leszállni, majd' felbukott igyekezetében. Ő se akart lemaradni a tapsról. Garamvölgyi téesz-elnök zavarba jött.

Dévai doktor pedig megdöngötte a boltajtót. Nyissák mán ki! Atól népbolt a népbolt, hogy beengedik a népet.

Garamvölgyi addig se tétlenkedett. Félrehívta Rőzsevári körzeti megbízottat. Én is arrébb húzódtam, banánt úgy se adnak.

– Szolgálatjára, Gara bátyám! – alázatoskodott.

Utásította a téesz-elnök a sarki rendőrt, sötétedés után menjen majd el az „elárvult” pártirodába. Akárhogyan is, de nyissa ki Tibor-hegyi szekrényét, oszt hozza el a hármasszámú aktát!

– Mert oszt pont a hármassban mik vannak, Gara bátyám? Csak... hivatalból kérdezem – értetlenkedett Rőzsevári.

– Szegény Tibor abban gyűjtötte a szimpatizánsok leveleit – felelte Garamvölgyi téesz-elnök.

– Értem. A besúgók feljelentéseit! De minek az magának, Gara bátyám? Vagy mégis vége a szocializmusnak? – bizonytalanodott el a rendőr.

– Annak már vége van. Hanem a népek elébb-utóbb lázadni kezdenek majd. De hisz’ te is tanultál tudományos kommunizmust, Rezs! Vagy nem? – firtatta Garamvölgyi téesz-elnök.

– Különböben hogyan lehetnék körzeti megbízott, Gara bátyám? – felelte önérzetesen Rőzsevári.

– Akkor sejtheted. Amint „átalakulnak majd itt a tulajdonviszonyok”, lesznek olyanok, akiknek nem fog tetszeni az új leosztás. Érted?

– Nem! – vágta rá Rőzsevári.

– Oszt, amelyik a leghangosabban hóbörög, annak majd előveszem a kartonját – magyarázta

– Nagy ötlet, Gara bátyám! Mintha magam találtam volna ki. De mi van, ha valamelyik nem volt besúgó, oszt mégis hóbörög majd az átalakulás miatt? – tűnődött a rendőr.

– Rezs! Ha nálam vannak az iratok, én döntöm el, ki volt besúgó, ki nem. Meddig tart majd kiállítani egy ugyanolyan jelentést a másik személy nevében is? Érted már?

Rőzsevári Rezső odakacsintott Garamvölgyinek.

Időközben beállt a sorba Balázsréti tanácselnök is. Mindenkit üdvözölt, oszt elhúzódva a többiektől panaszkodni kezdett a téesz-elnöknek.

– Egyre többen nyitnak boltot a faluban. Lucskos Feri a garázsát rendezte be. Kiírta rá, hogy *Húsbolt*. Sorban állnak előtte a vevők. Kenderesi Náncsi a nyári konyháját nevezte ki Zöldségboltnak. Kivít is akar árulni, Gara! – csattant fel Balázsréti tanácselnök.

– Kivít Kopárdon? Mikor itt is csak egyszer mérnek banánt egy évben. Már ha kinyit végre ez a kóceráj! – méltatlankodott Garamvölgyi.

– Te helyeztetted át Vártára az Annamarit, Gara! Már meg ne bántódj! Egy ember meg nem bírja elvinni a boltot, neki is jár az ebédszünet – kelt ki magából Balázsréti Balázs.

Garamvölgyi téesz-elnök legyintett. Megkérdezte, milyen vállalkozások indulnak még a faluban.

– Tegnapig kilencen nyújtottak be kérelmet. Antalházi Antal öccse, a Vilmos építési vállalkozást indítana. Margit, a szomszédom varrodát. Van mán nálam esztergályos kérelem is. Taszigál Pista lakatosműhelyt nyitna. Pannika meg cukrászdát – panasolta Balázsréti tanácselnök.

– Pannika? – lepődött meg Garamvölgyi téesz-elnök.

– Az! – erősítette meg Balázsréti tanácselnök.

– Kapitalista lesz a szocialista munka hőseiből? Pedig nem volt ám egyszerű kijárni neki a kitüntetés! – révedezett a téesz-elnök. – Te! Bazsi! El tudod utasítani ezeket a kérvényeket? – kérdezte a téesz-elnök.

– Nincsen rá jogalapom, Gara – panasolta a tanácselnök.

– Akkor... akkor meg avassuk fel mi! Minden induló vállalkozást mi indítsunk útjára! A Szent Menyus Társaság. Csináljunk belőlük népünnepélyt! Mit mondott Lenin? *Amit nem tudsz megakadályozni, annak állj az élére!* Lehet, hogy nem Lenin mondta, de akkor egy másik mondta! – magyarázta Garamvölgyi.

Balázsréti tanácselnök váratlanul Árvácska igazgatónő felé fordult.

– Ugye, tudja, mit akarok kérdezni magától!

– Ha ennél is konkrétan kérdezné, akkor biztosan tudnám, Balázsréti úr. Így csak sejtem, mi érdekl. Hogy próbáljuk-e még a mjuzikelünket, vagy az ön utasítására abbahagytuk már? – válaszolt Árvácska igazgatónő.

– Ja! Azt mán abbahagyták. Tudok róla. Én mindenről tudok. Hanem mi van azzal a lánnyal? Amelyik megszökött.

Rözsevári közbeszólt. Ő a rendőr, majd ő megválaszolja.

– Rézi. De Zelmának hívhatja magát – fontoskodott.

Garamvölgyi téesz-elnök is bekapcsolódott diskurzusba.

– Kit érdekel, minek hívhatja magát? De, Rezső, ha kitudódik az ügy, előbb-utóbb kiszállnak hozzánk a megyétől. Oszt elkezdenek vizsgálódni – fakadt ki a téesz-elnök.

– A portás Maris jelentette nekem, hogy még itt van a csaj a faluban. Mert az egyik barátjánól sárga cipőfűzőt kért. A Mercédestől. De a Mercédésznek se árulta el, hol bujkál... Igaz, a Mercédész meg nem adott a Zelmának sárga pertlit – jelentette Rőzsevári rendőr.

– Akkor meg mire vársz? Ha itt bujkál, keresd meg ezt a Zelmát! Értve vagyok? – hőbörgött az épp odaérkező Tornádó.

Árvácska igazgatónő nem hallgatott tovább.

– Uraim! Maguk nem rókavadászaton vannak! Mégis úgy beszélnek egy árvagyerekről, egy kislányról, mintha ő prédaállat volna, maguk meg sportvadászok!

– Megjött a Kondorosi úr! – kiáltottam.

Minden vásárló rám nézett. Aztán meg az érkező boltosra. Volt, aki megörült neki. Más duzzogott, hol kujtorgott ilyen soká?

Papírt lobogtatott a boltos. Mintha azzal igazolná, hol késett idáig. Szeme szikrákat szórt. Arca vöröslött a dühtől. Skandallumot kiáltott, oszt így szólt. Ezt... ezt... ezt mindenkinek hallania kell!

– Akkor meg olvasd! – ripakodott rá Garamvölgyi téész-elnök.

„Kedves Választópolgárok! Konkrét falufejlesztő programomat a jövő hónapra meghirdetett közmeghallgatáson ismertetem. Találkozzunk 1990. január 10-én este 6-kor az óvodában! Szeretettel várok minden érdeklődőt!”

Korondi Katica polgármester-jelölt”

Rőzsevári rendőr csattant fel legelébb:

– Gondoltam! Én esztet mán mikor gondoltam! A Katicának terveinek vannak!

– Konzervgyárat akar idetelepíteni – méltatlankodott Balázsréti tanácselnök.

– A téészből meg részvénytársaságot csinálna. Részvénytársaságot! – így a téész-elnök.

19. krónika

Becipeltem a banánt Bözsi néni konyhájába. Aztán hazatértem. Át-
hatott az otthon melege. Akit Zelma vár otthon, fázásra oka nin-
csen. Csillogott a lány szeme. Én nem néztem órá. Elfordultam.
Zelma észrevette. De hogyan szidjak meg egy lányt, aki ilyen pil-
lantást vet rám? *Ne nézzél rám! Meg kell rónom tégedet! Hogy mer-
tél cipőfűzöt kérni Mercédesztől? Lebuktattad magadat.* Így indítsak?
Vádbeszédemet elébb pontokba szedtem. Mert ha spontán szapu-
lom, akkor az indulat átmegy, de a mondanivaló nem. Elébb ma-
gamban mondtam el.

*Egy: Mikor betörtél hozzám, kikötöttem, akkor maradhatsz nálam,
ha ezután nem állsz szóba senkivel.*

Kettő: Megígérted.

Három: Mégis megkerested legjobb barátnődet, Mercédeszt.

*Négy: Mercédesz elmondta portás Marisnak, itt bujkálsz a faluban.
Oszd most azt hagyjuk, hogy a Mercédesz örömeiben, hogy te mégis élsz,
vagy irigységében, hogy te már szabad vagy, ő meg nem, de elárult té-
gedet. Oszd aki tégedet elárul, engemet árul el.*

Felkészültem.

– Zelma! Mondanom kell valamit – kezdtem.

Hűvösen szóltam hozzá. Nehogy azt higgye, ajándékot hoztam
neki. Teszem azt, egy pár sárga cipőfűzöt.

Félelmet láttam a szemében. Bele se mertem gondolni, mi járhat
a szegény lány fejében. Hogy most már el kell költöznie tőlem? Kár
volt körülményeskednem. Azzal is bírok hibázni, ha tapintatosan

próbálom leteremteni a másikat. *Maradhatsz még nálam. El ne menj! Mi volna velem, ha mán te se volnál nekem? Mi így vagyunk egy pár. Fejtől lábíg. Csak máskor ne szökjél ki a szobából! Mercedeszben pedig ne bízzál meg!* Ezeket akartam elmondani a Zelma, mondanom kell valamit kezdetű kioktatásommal.

Kopogtak. Zelma összeszedte radiátoron száradó ruháit. Háttal kúszott az ágy alá. Hanem Árvácska igazgatónő nem várta meg, hogy kiszóljak: *Pillanat!* Benyitott. Elé ugrottam. Ne láthassa meg a Zelmát! Meglepődött. Érezhette, nem akarom beengedni. Beengedni beengedtem. Ha mán úgy is bent volt. De nem hívtam volna be, ha nem tör így rám.

– Leülhetek? – kérdezte.

Idétlen kérdés. Dr. Fehér Árvácskától többet vár az ember. (Például, hogy nem ront rám. Ha meg mégis, akkor nem udvariaskodik.) A székre mutattam. Leült.

– Mit szólsz? – kérdezte.

– Mihez mit szólok? Hogy hivatlanul berontasz hozzám? – kérdeztem vissza.

– Megváltoztál, Jakab! – mondta halkán Árvácska igazgatónő.

Nem mondtam rá semmit. Igaza volt. Egyre pimaszabb voltam vele. Mert nekem is igazam volt. Egyre többet járt hozzám. Egyre átlátszóbb ürügyekkel.

– Mondd, mit kell még tennem, hogy észrevegyl engem! Hogy én is itt vagyok. Hogy nő vagyok. Érző, szerető, vágyakozó nő – tárulkozott ki Árvácska igazgatónő.

– Bocsáss meg! De hosszú volt a nap. Meg aztán ittam is – hári-tottam.

Durva válaszra számítottam. Sértett, megalázott nőként vág majd vissza... Elnézést kért. Elpirult. Szégyellte magát. Nem nézett rám. Lefelé tekintett. Felállt. Intett. Hogy ne is kelljen köszönnie. Ne kelljen szólnia se hozzám. Hanem, mielőtt becsukta az ajtót, viszszanézett. Be az ágy alá. Én is odanéztam. Zelma lába megmozdult. Ott sárgállott a cipője. Meglátta.

Árvácska igazgatónő meghökkent. Elgondolkodott. Aztán csendesen szólt. Harag nélkül.

– Azért zavarlak, hogy... hogy... figyelmeztesselek. Igen! Lejárt a lakhatási szerződésed. Formaság az egész. De azért be kell jönnöd az irodámba. Meghosszabbítjuk – mosolygott rám Árvácska igazgató.

Előre ment.

Lebuktunk. Most aztán hogyan tovább?

Kivettem a kabátom zsebéből a pergament. A Cziráky gróftól kapott tekercset. Abban le van írva, mi lesz most. Vagyis, mi van most. Bele akartam nézni. A Jelen tekercsébe. Legegyszerűbb, kiolvasom belőle, mi van megírva számomra. Hanem eszembe jutottak a gróf szavai: *Ha mégis beleolvasnál a krónikába, az életed megváltoztathatatlanra válik. Akkor az lesz a sorsod, ami le van írva. Ne nézz bele! Azért, hogy te magad alakíthassad a sorsodat!*

Van-e akkora baj, hogy megkockáztassam? Kinyissam végzetem pergamenjét? Ha viszont nem nézek bele, én dönthetek a továbbiakról? Vagy Árvácska igazgató nő mond ítéletet felettem? De mi a legrosszabb, ami történhet velem? Elzavarnak Kopárdról? Innen? Innen hova küldhetnek még tovább? Tépelődtem. Zelma kimászott az ágy alól. Együtt tépelődtünk. Belenéztek a Jelen tekercsébe, vagy ne? Zelma rám szólt.

– Eredj már! Ráérsz a krónikáddal később is pizmogni! Most a lakásszerződésünkre gondoljál! – perelt velem még ő is.

Zelma azt hitte, a kopárdiak krónikáját szorongatom a kezemben. Nem tudhatta, hogy a kettőnk sorsa van a pergamenre írva, nem a krompita fesztivál. Visszatettem kabátzsebembe a tekercset. Elindultam a kihallgatásomra. Arra gondoltam, mégis le kellene feküdnöm az igazgató nővel. Végül is egy doktorátus asszony. Kedves. Tiszta. Elegáns. Csinos.

Megvárt engem a folyosó közepén. Szótlanul mentünk a falfirkák között. Mint két idegen. Még úgy se. Idegenek beszélgetnek egymással: *Esik. Hideg van. Legalább a szél ne fújna!* Ilyeneket.

Árvácska lépett be elsőnek az irodába. Leült. Fedezékbe vonult, mázsás íróasztala mögé. Engemet nem kínált helyvel. Vodkával se, akkora volt a baj.

– Hallottál Lámfalusi Lórándról? – kérdezte az igazgató nő.

– Miért? Ő ismer engem? – kérdeztem vissza.

Nem nevetett.

– Tavaly nyáron minden újság vele foglalkozott. Bár akkor te még, ki tudja, merre jártál. Nos, Lóránd volt a vártai iskolaotthon igazgatója – folytatta Árvácska igazgatónő.

– Oszt miben halt meg az is? – riadtam meg.

– Még él. De hogy nem sokáig, az is biztos. Lóránd kolléga beleszeretett egy intézetis lányba. Egy tizenötéves tanítványába. Törvényeink szerint viszont tizenhat év alatti lánnyal nem szabad *testi kapcsolatot* létesíteni. Pedagógusnak meg egyáltalán nem szabad viszonyt létesítenie, akárhányéves is a tanítványa, és ez így helyes! Lóránd nyolc évet kapott. De egy pedofil esetében nem az a lényeg, hogy hány évre ítélik. Melyik cellába záratja a börtönparancsnok, az a fontos. És Lórándot nehézfiúk közé csukták be. Akik minden éjjel megerőszik. Büntetésből, amiért elcsábított egy gyereklányt – ecsetelte bukott kollégája büntetését Árvácska igazgatónő.

Nagyon fel volt indulva. Talán, mert visszautasítottam a közeledését. Vagy, mert rejtegetem Zelmát. Akinek szökése igazgatói renométját rongálja. Vagy azt hiszi, hogy szeretkezem is Zelmával? Micsoda helyzet! Nem kérhetem ki magamnak, hogy nem csábítottam el a szökevénylányt. Akkor beismerném, hogy Árvácskát még csak nem is azért utasítom vissza, mert mást szeretek. De le se tagadhatom, hogy nálam lakik. Kilógott a sárga cipője.

Mégis elárultam.

– Akármit is gondolsz rólunk, egy ujjal se nyúltam Zelmához – védekeztem.

– Közös az ágyatok! Vagy ő a karnison alszik? – kérdezte gúnyosan.

– Mondom! – erősködtem.

– Higgym is el? Hogy egy ilyen fickó, mint te, meg ez a gyönyörű, koraérett lány...

Félbeszakítottam őt.

– Mi nem szeretők vagyunk. Én csak segíték neki.

Felröhögött.

– „Jakab, a segítő!” Ha-ha-ha! Mert te vagy a kalkuttai Teréz anyja, vagy kicsoda? – vágta rá dühösen.

Rágyújtott. Elővett egy üveg vodkát. Meg egy poharat. Üres volt a palack. Várt. Talán arra, hogy beismerjem a bűnömet. Vagy magyarázkodjam. Könyörögjek neki, ne buktasson le minket. Őrajta múlik, mi lesz a sorsom. A sorsunk.

Megunta a csendet. Megkérdezte.

– Mondd! Ki vagy te egyáltalán? Valami úrutazó? Vagy az ifjú Raszputyin magyar kiadásban? Vagy csak egy suttyó vidéki szélhámos?

Nem feleltem. Folytatta.

– Elejétől tudtam, soha nem jártál te egyetemre. Neked még érettségid sincs. De ebben a faluban még te is üdítően hatsz... már meg ne sértődj! Gondoltam, aki épp Kopárdon keres menedéket, az csak is egy szökevény lehet Egy törvény elől menekülő rosszfiú. És melyik magányos nő nem szeretne magának egy körözött betyárt? Akit gyámolíthat. Jó útra téríthet. Aki felett anyáskodhat. Ebben a túlszabályozott, öskövületi normák közt vegetáló, álszent, feudálkommunista faluban egy ilyen te-fajta szökött rab épp kapóra jött volna nekem. Bocs! Ennyire nem kellett volna...

Végighallgattam. Aztán együtt hallgattunk. Sokára válaszoltam.

– Nevem Jakab. Szent Jakab. A szökevények védőszentje vagyok.

– Gondoltam! Gondoltam, hogy valami ufó-fiú vagy. Bár, védőszent létedre érzéketlen vagy a földi világ iránt. Pókerarccal nézed végig a falu urainak mesterkedéseit. És érzéketlen vagy irántam is. Egyetlen női gesztusomra sem reagálsz. Isten az égben! Szentet küldtél nekem? Küldtél volna inkább haramiát! – fakadt ki Árvácska igazgatónő.

– Kérdezhetek valamit?

– Nocsak? Mégis érdekellek téged? – gúnyolódott sértetten.

– Te soha nem akartál elszökni innen? – tudakoltam.

Megtorpant. Mit nem lehet ezen érteni? Ha nem jó itt élni, miért nem ment tovább. Ha meg fél váltani, mit iszogot ez itten kilátástalanság ellen? Oszt még kesereg is, mikor pedig az italtól vigyorogni szoktak.

– De – felelte nagy sokára.

Vártam. Türelmetlenül. De nem mutattam ki. Ő meg rám várt. Biztassam mán! Sürgessen. *Ő, aki mindenki vétkét, hiányosságát olyan világosan meg bírja fogalmazni, most fogalmazza csak meg a saját restségét!*

– Tudom, mire gondolsz, Jakab. Hogy én, aki mindenki bűnét, gyengeségét elpletykálom neked, most vessek számot önmagammal!

Nem válaszoltam. Nem is kérdezett semmit. Ő meg elkezdett mesélni.

– Egyszer én is meg akartam szökni innen. Sokszor elhatároztam, de akkor meg is próbáltam. Tavaly karácsonyra hazautaztam a szüleimhez. A várta állomáson, mikor léptem fel a vonatra, odajött hozzám a kalauz, és segített felszállnom. Érted! A kalauz! Aki naponta száz emberrel találkozik. És nekem, egyedül énnekem segített. Kivette a bőröndöt a kezemből. Megtámasztotta a derekamat. Nem felléptem a vonatra! Repültem! A koffert pedig félkézzel felvette a lábam elé. Útközben aztán, mikor lyukasztotta a jegyeket, és odaért hozzám, tőlem nem kérte a jegyem. Egyedül éntőlem nem kérte. Leült mellém. Nem is ment tovább. Kérdezte, hol dolgozom, hogy még soha nem látott a vonaton. Felderült az arca, mikor elárultam, hogy Kopárdon. Mások, főleg a pesti rokonaim nem tartják sokra, hogy Kopárdon élek, ő viszont kifejezetten örült neki. Elmondta, hogy februártól ő lesz a kopárdi állomásfőnök. Akkor majd nem csak karácsonykor találkozhatunk. Közben a vonat csak robogott, csak robogott, mi pedig Nyíregyházára érve már tegeződünk is. Cegléden is leszállt, nélküle a vonat se indul. Így mondta: *Nekem kell menesztenem a járgányt!* Jót nevettem, ahogyan kiejtette a szót: menesztenem. Aztán Monoron már csókolóztunk is. Zakatolt a vonat, nekem zenének hatott, engem ringatott. Ő pedig színlelte a vidámságot, de láttam én rajta, elkomorult. Engem nem lehet becsapni! Kiszedtem belőle, mi a baja. Nagy sokára bevallotta, hogy üres lesz a *bakterház*, így nevezte a szolgálati lakást, be kellene bútorozni. A szégyen ölné meg őt, ha engem egy sivár odúba hívna meg. Aztán, mikor Pestre értünk, elkísért. Épp időben érkezünk, záróra előtt, de rendes volt az ügyintéző a bankban. Kiadta még a pénzemet. Kérdezte a kalauz, elmegyek-e vele kiválasztani a bútort,

mert mégis csak én döntsem el, milyen kredencet akarok a közös konyhánkba. Pesten kifizetjük, ők pedig leszállítják majd Kopárdra a nyíregyházi raktárukból. Siettem a szüleimhez. Nem mentem el vásárolni vele. Aki egy egész szerelvényt el tud indítani, az a bútorboltban is feltalálja magát. Meg aztán az ő bakterháza, válassza ki ő a fotelt és a szekrényt! Adtam rá elég pénzt – mesélte Árvácska igazgatónő sírva.

Sokára szólaltam meg.

– Oszta a kopárdi kastélyból pont a kopárdi bakterházba akartál szökni? – értetlenkedtem.

– Mert zakatolt a vonat. Ő menesztette a szerelvényt. Egész úton a szemembe nézett – magyarázta.

– De nem tudtad, hogy Kopárdon nem járnak vonatok. Itt nincs is vasútállomás! – világosítottam fel hiszékenységéről Árvácska igazgatónőt.

– Tudtam. Persze, hogy tudtam. Csak nem akartam elhinni – felelte.

Aztán kifakadt.

– Miért? Nem csak az számít szökésnek, ha megérkezel. Az is szökés, hogyha csak útra kelsz. Az is.

* * *

Árvácska igazgatónő elszégyellte magát. Talán, hogy így becsapta a vasutas. Vagy, hogy engem akar szembesíteni, erre önmagával vetett számot. Megelőztem őt.

– És most hogyan tovább? Mi legyen Zelmával? – kérdeztem.

Felállt. Elkezdett járkálni. Faltól falig.

– Mit tudom én! – felelte nagy sokára.

Tölteni akart magának egy pohár vodkát. Megint rájött, üres az üvege. Felnevetett. Volt abban derű, keserűség, kudarcézés, önsajnálát. Kevés ember tud ilyen sokatmondóan kacagni. Más nők sírással foglalkoznak össze életük állását.

Felemeltem jobb kezemet. Tekintetemmel lecsavartam a kupakot a vodkásüvegből. Folyt bele a vodka. Nem felülről, ahogyan esővíz tölti meg a vödört. Alulról, ahogyan forrás táplálja a patakot.

– Nekem kocsmáros jutott osztályrészül? Na, jó, legyél inkább bármixer! – mondta idegesítő röhögcsélés közepette.

Önmagát gerjesztve vihogott. Kínos volt. Ha nem is szánalmas, de kínos. Végül így szólt:

– Ha Zelma továbbra is nálad marad, lebuktok. Bözsi néni nem érti, miért viszed fel mindig az ételt. Miért nem az ebédlőben eszed meg? Rózsika néni gyanakszik: *Férfiember, oszt maga takarít!* Jakab! Ha Zelmát elzavarod, és valahogy el tudna jutni Pestig, ott elkapja egy stricibanda. Kiállítják a sarokra. Ha pedig rendőrkézre kerül, kihallgatják, és előbb-utóbb felad téged. Itt meg Rözsevári agyonlövi őt. Azt pedig, hogy hol bujkált eddig a lány, felgöngyölik. Minden falunak a portás Marisok, a fűtő Tamások és Rózsika nénik a hírmondói. Ha Zelma nem is, ők bizony vallanak majd ellened. Te pedig börtönbe kerülsz. Bár, a te földöntúli képességeiddel bármit meg tudsz oldani – vázolta a helyzetet Árvácska igazgatónő.

– Egy száguldó autót meg bírok fékezni. Egy béna gyereket talpra bírok állítani. De ellenetek kevés vagyok szentnek – válaszoltam.

– Ellenetek? Engem is közéjük sorolsz? – ismételte sértődötten.

Járkált. Faltól falig. Járkált és duzzogott. Rá-ráütött íróasztala sarkára. Megkérdezte.

– Tudod, kinek a ruháit hordod?

Nem várt választ. Honnan tudhatnám, kinek a göncét viselem.

– A Horváth Jociét – csúszt ki mégis a számon.

Árvácska igazgatónő megállt. Benne rekedt a lendület. Járkált volna tovább is, csak elcsodálkozott a válaszomon. Honnan tudok én a Jociról? Aztán továbbindult. Beszédét is folytatta.

– Okulva Joci halálából, Zelma szökését csak négy nappal később jelentettem... de erre te is emlékszel, hiszen ott voltál. Joci eltűnését viszont azonnal elmondtam Rözsevárinak. Ahogy az a szabályzatban le van írva – mesélte az igazgatónő.

– Te bejelentetted, a vonat meg elütötte Jocit – zártam volna le a témát, hátha a járkálást is abba hagyja ettől. Nem hagyta abba.

– Rözsevári utána biciklizett Vártára. Meglátta őt az állomáson. Joci el akart szaladni előle, Rözsevári pedig agyonlőtte. Ez a dúvad hidegvérrel megölt egy gyereket! Zelmát vagy téged ugyan miért ne

puffantana le? – fakadt ki Árvácska igazgatónő. – *Jogos önvédelem esete forgott fenn. A fiatalkorú H. József elkövető megtámadott egy rendőrhatalósági személyt!* – idézte fel Árvácska igazgatónő a korabeli jelentést.

Elcsendesedtünk. Mintha néma gyászt álltunk volna Joci emlékére. Aztán visszaindultam a szobámba. Árvácska igazgatónő utánam szólt:

– Zelmát nem tudod megmenteni. Olyan ő, mint egy görög sorstragédia hősnője. Semmi rosszat nem tett, mégis vesznie kell. De magadat még megmentheted.

Mit akar ezzel mondani? Döntsem el: dögöljünk bele mindketten, vagy én még megmenekülhetek? Nem kell mást tennem, csak feladni a társamat?

– Ugye, nem arra célzol? – háborodtam fel.

– Hogy feladjad a lányt? Nem. Most már az sem ment meg téged.

– Akkor?! Akkor... Mondd! Tudod te, mit beszélsz? Arra célzol?!

Öljem meg Zelmát? – kérdeztem nagy sokára.

– Ez az egyetlen megoldás. Mindkettőtök számára – helyeselt Árvácska igazgatónő, aztán hozzátette: – De ne merészd azt hinni! Megértetted? Nem merészd azt hinni, hogy a féltékenység beszél belőlem!

Elkábultam. Talán kóvályogtam is. Árvácska igazgatónő is összezavarodott. Saját szavait ismételte. Megint színházról beszélt. Ókori sorstragédiáról. *Görög dráma Kopárdon*, így mondta. Nem is mondta. Vihogta. Megtébolyult. Kitört belőle a sírás. Összelelkezünk. Nem két szerelmes borult össze. Két cinkos.

Eszembe jutott a mézárszék. Valamelyik mesélte a disznóvágáson: *Mikor viszik a marhákat a vágóhídra, oszt azok rájönnek, hogy meg fogják ölni őket, akkor egymásnak esnek. Nem gyilokra törnek! Meg akarják hágni egymást. Utoljára még felébred bennük a párzási ösztön.*

Gusztustalan! Nem a bikákra mondom. Magam lettem alávaló. Mert így, a halál küszöbén... mert mindegy, hogy a saját halálomé vagy Zelma végzetének szele csapott meg, párosodni akartam. Nem

szeretkezésre vágytam. Párosodásra. Árvácska igazgatónő is, amióta Kopárdra érkeztem, azt akart velem. Szándékok, ha találkoznak.

Szembefordultam Árvácskával. Megsimogattam az arcát. Elérzékenyült. Árukodott a tekintete: *Végre észrevetted engem!* Nagyon régen észrevettem őt. De Zelmát szerettem. Amikor először lemagázott, mán akkor beleszerettem. Csak elfojtottam magamban. Gyereklányba nem szeretünk bele! Árvácskát nem szerettem. Férfj se szereti a feleségét. Csak együtt hál vele.

Lefejtettük egymásról a ruhát. Egyszer ő, egyszer én vettem le egy-egy darabot. Ki-ki a másikról. Be kellene zárni az ajtót! Kit érdekel az ajtó vágyak tombolása idején? Ki jönne ide ilyen későn? Ez iroda. Meg aztán ki nyitna ránk kopogtatás nélkül? Mégse voltunk kettesben. Nem a két fotelre gondolok, azok pont kapóra jöttek. Marx, Engels, Lenin! Mikor mán azt hinné az ember, hogy a világ nyugdíjazta őket, ezek ott leskelődnek, lefelé a falról.

– Velem foglalkozz, szívem! Végre élvezem! – szólt rám viccesen Árvácska.

Megfogta mindkét kezemet. Magához vonta őket. Megfogatta velem a melleit. Formásak. Feszesek. Ő meg átfogta a derekamat. Szemembe nézett. Leguggolt élém. Lassan. Érzéken. Ujjával végigsimította combom belsejét. Beletúrtam a feltűzött hajába. Reméltem, leereszti. Hogy még nőiesebb legyen. Nem tette. Felemelte a péniszemet. Megcsókolta. Lágyan húzogatta. Szájába vette.

Soká nyúltam le hozzá. Hagytam a kényeztetését. Aztán felállítottam őt. Hogy le bírjam ültetni. Bele a fotelba. Hanem Árvácska nem akart leülni. Belefeleküdni se. Feltérdelt. Formás fenéke van. Izgató terpesze. Csiklóját izgatta. Talán az én dolgom lett volna. Hátranézett. Némán hívott. Tekintetével azt súgta: *Hatolj belém!*

Aztán meg lovagolt rajtam. Élveztem. Úgy is. Nem sok dolog van, ami mindenhogy jó. A szerelem... Ez nem szerelem, ez testiség, de a testiség is ilyen.

Aztán belefeküdt a fotelba. Lábait a nyakamba rakta. Aztán változott a pozitúrát. Ő válogatta. Én nem válogattam. Én tobzódtam a mámorban.

20. krónika

Visszamentem a szobámba. Láttam Zelmán, nagyon várt mán. Megörült nekem. Pedig én még haragudtam rá. Haragudtam, de mit mondtam volna neki? *Miért kellett megkeresned Mercédeszt?* Kit érdekel mán a Mercédesz. Mán Rőzsevári rendőr is gyanakszik. Árvácska meg tud mindent. (Nem tud az semmit. Csak, hogy itt lakik nálam a lány. Vagy... oszt ez rossz volna, ha azt gondolná, korábban Zelma miatt hanyagoltam őt. Ami persze igaz, csak nem úgy, ahogy Árvácska képzei. Ha egyáltalán úgy képzei. Zavaros bír lenni az eseménytelen élet is. A meg nem történt is tud bonyolulttá válni.)

Nem szóltam Zelmához. Le se zuhanyoztam. Én ágyam, úgy alszok benne, ahogy akarok! Reggelig forgolódtam. Sokszor megrúgtam Zelmát. Nem akartam. Nem is bántam. Hét óra után lementem a reggelimért. Felhoztam a szobába, ahogy szoktam. Ötletem volt, tervem. Megvalósításához (*kivitelezéséhez*) az kellett, hogy ne változtassak a szokásaimon. Elsőnek értem a kisboltba. Alig győztem kivárni a nyitást. Körbenéztem. Hol tartják a patkánymérget? Melyik polcon? Mérget se lehet kapni?

– Mít adhatok? – kérdezte a boltos.

– Nem is tudom. Inkább csak nézelődök – feleltem.

Ez is miféle egy hely? Mérget azt nem árulnak, mégis elterjedne rólam, hogy mérget akartam vásárolni.

– Annamarit miért helyezték el innen? – kérdeztem.

– Kikérték tőlünk. Kell az ember Vártán. Oszt odavan az Annamari kisegíteni – felelte a boltos.

Átmentem a kertészboltba. Ásót akartam venni.

– Ásót? Nem lapátot? Hólapátot kér, fiatalember? – értetlenkedett az eladó.

Majdnem kértem egy hólapátot. Ki se bírtam volna fizetni. Nem vettem meg. Azt mondtam: *Nekem hosszabb nyelű kell.*

Semmit se vettem, mégis gyanúba kevertem magam. Igaz, a *patkánymérget* nem mondtam ki hangosan. Az *ásóról* meg azt hihették, *hólapátot* akartam mondani. Nincs itt semmi magánélet! Faluhelyen gyilkolni se lehet diszkrétén, hát még élni!

Megölöm Zelmát. Leszúrom. Nem, az nem jó! Csupa vér lesz minden. Megfojtom. Igen, az nem hagy nyomot a padlón. De mi lesz aztán? Hogyan viszem ki a testét? Hova teszem? Fagyos a föld. Ásóm sincsen. Visszamentem a kisboltba. Vettem két deci *Kevertet*. Portás Marisnak. De berúg-e annyitól? Elalszik-e tőle? Oszt mi van, ha fűtő Tamást is megkínálja belőle? Mindegy. Hajnalra berúgnak. Elalszanak. Leviszem hozzájuk Zelma testét. Fölébrednek. Rendőrt nem hívnak. Ez mán megyei hatáskör. Még megkérdeznék tőlük, hogyan került oda a holttest, mikor ők örködni ültek ott, nem leittasodva paráználkodni. Fűtő Tamás majd eltünteti a testet. Ismeri az erdőt. Van talicskája. Ásója, csákánya. Igen! Velük végeztetem el Zelma elhantolását!

Eszembe jutott a tekercs. Cziráky gróf szavai a fülemben csengtek. Nem csengtek. Kondultak, mint vészharang a tűztoronyban: *Ez a Jelen krónikája. Benne van a ma, benne a holnap.* Elővettem. Miért? Mikor van *Jelen*, ha nem most, gyilkolás idején? Eddig csak cipeltem a pergament. Ez volt a küldetése. Mint iránytűnek a tengeri viharban. Ez a tekercs elosztatja majd a kétségeimet. Csak a viaszkot kell letépnem róla. Oszt ott van minden. Tintába mártott tollal megírva.

Nem néztem bele. Nélküle is tudom, mit kell tennem. Ez az írás csak megerősítene. Vagy elbizonytalanítana. Elbizonytalanítana, mikor magamtól is el vagyok bizonytalanodva.

Két deci kevert nem lesz elég a kazánházi gerlepárnak. Annyi a fűtő Tamásnak is kevés. Visszamentem a boltba. Vettem még egy üveg italt. Kevés lett a pénzem. Felírták nevemet a részeges adósok mellé: *Levéltáros úr, 19 forint.*

* * *

Nem akartam hazamenni. Addig se volt otthonom. Bár Zelma azzá tette, otthonná a szobát. De aztán elárult. Elárulta a szövetségünket. Ha közös lett volna a párnánk, azt is elárulta volna azzal, hogy a barátjánéhoz fordult. *Szerezz nekem sárga cipőpertlit, Mercedesz!* Nem tűrhettem az árulást.

* * *

Elmentem a rendőrségre. De miért? Tanácsot kérni? Feljelentést tenni? Magam ellen? Hogy befogadtam egy angyalt? Vagy Zelmát árultam volna el? Hogy fodrász akar lenni?

Belestem a rácsos ablakon át. A virág, a sok virág tűnt fel legelőbb. Temetőben látni ilyen sokat. Be akartam kopogni. Visszahőköltem. Megláttam Rózsevárit. Térdepelt az íróasztala előtt. Imzszámoly sehol, a mázsás rendőr mégis áhítatban. De nem vezekelt az, nem gyónt, nem esendett bűnbocsánatért. Kitömött madarához beszélt, mely az íróasztalán állt. Bagoly trónolt a hatósági szobában, őt tanította repülni a térdeplő rendőr. Derékszíját lecsatolta. Pisztolyát a földre tette. Két karját kitérte. Lassan csapkodott, mint fióka, ki először repül ki a fészkeből.

– Szállj te is, Uhu! Tarts velem! Felhők fölé repülj te is! Ahol nincs tegnap. Nincs emlék. Nincs ember. Magasra, ahol nincs félelem, gyötrellem, halál.

Én meg kintről leskelődve lelepleztem a baglyot. Ő nem egy kitömött tetem. Ő a néma vallatótiszt. De kifizyeltem a bagoly foglyát, Rózsevárit is. Aki utcaszolgálatra egyenruhában indul. Amögé bújlik, abban menekül önmaga elől. Idebent meg szökne. Maga mögött hagyná a tegnap csapását, elfutni mégse bír. Nem akartam, mégis kikémeletem gyötrelmét. Végignézttem rituáléját. Lelkének csatározását. Önmagával vívott harcát.

* * *

Nagy sokára visszamentem a kastélyba. Hógolyóval megdobtam a portásfülke ablakát. Kivágódott a kapu. Portás Maris állt ottan berzenkedve. Megbékélt, mikor meglátott. Ha gyerek lettem volna, végig vág rajtam a seprűjével. Rám mosolygott. Éjjel a fűtő Tamással

pajzánkodik a kazánházban. Nappal Rözsevárinak árulkodik Zelmáról. Szemembe meg barátságot színlel. Visszamosolyogtam rá. Megalapoztam a kapcsolatunkat. Különben hogyan állhatnék elébe majd este? *Jöttem, Maris! Igya mán meg ezt a két üveg piát! Hogy zsibbadna el tőle reggelig!*

– Azt hallottam szépen bír kötni, Mariska. Estefeled leszaladok majd magához. Fázik a nyakam, rendelnék magácskától egy sálat, ha meg nem terhelem vele – jelentettem be jó előre az esti jöveteletem.

Azt mondta: *Jöhet! De csak zöld fonalam van. Meg mintának bele egy kis sárga.* Mintha számított volna mán nekem a zöld meg a sárga, ahogyan én öltözködtem! Barátságunk megpecsételéseképpen nekiadtam a cigarettát. Még Vártán vettem. Munkás, füstszűrőtlen. Van benne anyag!

Leitatom Marist. Megfojtom Zelmát. Lecipelem a testét a portásfülkébe. Mikor meg Maris felébred, elébb a fűtő Tamást hívja, az meg majd eltünteti. Tamás se akarja, Maris se, hogy kiszálljon a rendőrség, oszt firtassák, hogyan vigyázott az iskolaotthonra, fizetésért, részegen asztalra borulva? Vagy, ha nem a fülkéjében szunyókált, mit csinált az a kazánházban a Tamással? (Ezt ismételtettem magamban.)

Felszaladtam a szobámba. Minden gyereknek köszöntem a folyosón. Máskor untam az ilyen kelletlen találkozásokat. De vigyáznom kellett, viselkedjek gyanútlanul.

Hanem Zelma nem volt a szobámban. Belestem az ágy alá. Ott se kucorgott. Eltűnt. Elszökött tőlem. Elhagyott. Kifújtam a levegőt. Megkönnyebbültem. Megérezte. Tudta, hogy Árvácska meglátta. Felismerte őt a cipőjéről. Megoldódott, ami megoldhatatlannak tűnt. Nem kell megfojtanom őt. Rözsevári nem fogja agyonlőni. Pesten a stricik nem állítják ki a sarokra. Csikágó Lidihez menekült, ő majd elrejtí, míg a Zelma nagykorú nem lesz.

Megnyikordult a vízcsap. Az én fürdőszobámban. Kiszólt egy hang.

– Tudtam, hogy te jössz haza. Mindjárt megyek. Csak kezet mosok – kiáltott ki Zelma.

Megnyugodtam... Egy fenét! Elővettem a sárga cipőfűzőt. Neki vettem. Korábban minek adtam volna oda neki. Itthonra jó a szakadt

fűző is. Kibontottam. Megrángattam. Erős pertli, van benne anyag. Nyakamra tekertem. Kipróbáltam. Most derüljön ki, még egy lányt se lehet vele megfojtani. Erősnek erős, csak nyúlik. Összesodortam a két fűzőt. Megszorongattam vele a torkomat. Ki se nézné az ember ebből a két madzgeből, milyen erős bír lenni. Jó is, hogy nem adtam oda Zelmának a múltkor, mikor hazajöttem a Liditől.

Elhatároztam. Nem halogatásképpen, de éreztem, bele kell néznem a tekercsbe. A pergamenbe. Magam megnyugtatása érdekében. Szándékom helyességének megerősítéseképpen. Megfogadtam, akármi is van írva a pergamenre, mindenféleképp végzek Zelmával. Csak tudni akartam, helyesen döntöttem-e. Kivettem a kabátzsebemből az írást. Tudom, tudom: *Ha mégis beleolvasok a krónikába, életem megváltoztathatatlaná válik. Akkor az lesz a sorsom, ami itt le van írva.*

Nyílt a fürdőszoba ajtaja. Visszatettem a pergament. Olvasatlanul. Zelma bejött a szobába. Párnám alá hajítottam a sárga fűzőt. Mert az meg a kezemben maradt. Meglátta. Elállt a szava. Ilyenkor mit kell tenni? Várni, hogy sikoltson? Vagy annyi időt se hagyni neki? Zelma nem tiltakozott. Nem könyörgött az életéért. Leült az ágyra. Nekem háttal. Hogy ne kelljen a szemébe néznom. Elfordult, oszt nagy sokára megkérdezte:

- Honnan tudod?
- Árvácska... Árvácska igazgatónő meglátta a...
- Meglátta a naplóban, hogy ma lettem tizenöt éves? – kérdezte érzékenyenülten.

- Igen! Igen! Meglátta! – feleltem megkönnyebbülve.
- Te meg vettél a születésnapomra sárga pertlit? – szipogta.
- Mán akkor megvettem neked, mikor a Lidinél voltam Vártán. Csak nem tudtam pontosan, mikor van a születésnapod. Drága Zelma! Isten éltesse! Azt kívánom neked, hogy további életedben csak jó emberekkel sodorjon össze téged a Teremtő! Azt kívánom, tartsa távol tőled az Úr a magamfajtákat!

- Hogy én mióta szerettem volna egy pár új cipőfűzőt! – pitye-regte Zelma.

Kivette a kezemből. Szétsodorta. Régi fűzőjét kihúzogatta a cipőjéből. Az újat meg kiegyengette. Áhítattal fűzte be születésnap ajándékát a topánkájába. Ami lebuktatott bennünket.

Elborzadtam. El bír borzadni az ember, mikor kiszemelt áldozata szájon csókolja. Nem csókoltam viszont Zelmát. Nem is toltam el magamtól. Minden vágyam az volt, csókolni őt. Csókolózni vele. Kárpótolni őt. Az elfecsérelt, az ágy alatt töltött, a függöny mögül leskelődő, a hideg zuhanyvíz alatt vacogó időért. Életért, halálért, mindenért cserébe. Mégsem öleltem át.

Hazudtam, hogy krónikás vagyok, S azt még betudhatnám kegyes föllentésnek. De nem csak elindultam a vétkezés útján, majdnem gyilkossá is váltam. Elárultam gyereklány-barátom bizalmát. Megloptam az álmát. Aztán pedig meg akartam gyilkolni őt.

– Kész vagyok! – szólt Zelma.

Magasra emelte újráfűzött cipőjét. Nem félretaposott sárga topánt tartott a kezében. Tróféát! Felragyogott az arca. Hálával tekintett rám. De mán nem a kislány, ki esténként ágy alól lesve várt haza engemet. Gyönyörű, hamvas nő pillantása babonázott. Átéleltem Zelmát. Gyengéden. Hosszasan cirógattam. Simogattam. Csókoltam az arcát. Ő is ölelt engemet. Csókolóztunk. Levegőt is alig vettünk, úgy szerettük egymást. Becézni akartam őt. (Hogy becézik a Zelmát? Zelmus? Zelmácska?) Csókoltam tovább. Arcát simogattam. Szeme ívét ujjammal rajzolgattam. Orrát, száját is végigsimítottam. Nyakát csókoltam. Mellei közé fúrtam az arcomat. Parázs szemét látni akartam. Behunyta. Felfele húztam a pulóverét. Nem segített. Nem is tiltakozott. Aztán meg ő kezdett vetkőztetni engemet. Lefejtettem róla a nadrágját. Izgató volt, ahogy lehúzta a bugyiját. Úgy álltunk ott, mint pár napja a zuhany alatt. Csak nem háttal. Szembe egymással. Ruhátlanul a hidegben. Mégse fázunk. Vágyódtunk. Egymásra. Egymás testére. Olyan régóta voltunk összezárva. Ugyanabba a szobába. Közös ágyba. Közös takaró alatt aludtunk külön. Saját korlátaink által elválasztva. Csodás arcát, mellét, csípőjét látva elfecséreltnek gondoltam a ruhában, fejtől lábig való alvást. Ha meg nem így lett volna, visszaélés, sürgetés, erőszak lett volna, nem szerelem.

Körkörösén haladt az ujjam. Szájától, a nyakán át a melléig. Elidőztem a hasán. Csípőjén, balra-jobbra. Elakadtam a köldökében. Méhét rejtő erdejében. Nyomultam az ujjammal. Egyre lejjebb. Megérintettem a csiklóját. Felszisszent. Hozzám simult. Erősebben ölelt. Aztán meg engedett, hadd férjek hozzá. Kúszott az ujjam. Egyre beljebb. Belerándult a teste. Mégis engedte az ujjamat magába.

Lassan térdeltem le elé. Közben csókoltam. Végig, ahol értem. Csókoltam, nyaltam. A mellét, a hasát, a köldökét. Sörétlő háromszöge arcomat cirógatta. Belebizseregtem. Ő is remegett. Leültettem az ágyra. Lefektettem. Mellé dőltem. Két kezével közrefogta az arcomat. Mintha bennem gyönyörködne. Én gyönyörködtem őbenne. Megfogtam a combját. Húztam. Gyengéden. Egyre széjjelebb. Engedte. Kitárta a lelkét, széttárta a combját. Magára húzott. Két lábával átkarolt. Beléhatoltam. Megvártam, fáj-e neki. Talán fáj. De karjával is magához húzott. Sóhajával biztatott.

Szobánk, mi addig a rettegés menedékháza volt, szentélyé lett. Vaskeretes priccsünk nászi ágygyá. Kényszerű összezártságunk egymásra találássá. Korábbi gyilkos gondolataim szenvedélyé lobbantak Zelma tizenötödik születésnapján.

21. krónika

Másnap reggel elindultam. Mit tudom én, hova. El a kastélyból. Minél messzebb. Sokáig senyedtem magányosan. Aztán meg két nőm is lett egyszerre. Árvácskát kerültem. *Jaj mán, nem is értem, hogyan történhetett meg.* Zelmának meg nem bírtam a szemébe nézni. Árvácskával azért feküdtem le, hogy ne jelentsen fel bennünket. Számításból. Nem árult volna el az minket. Aljasság volt tőlem azt feltételezni róla, hogy ő aljas volna. Ezért aztán az ölelkezés se volt őszinte az igazgatónővel. Elterelő aktus volt a részemről, még ha nem is esett rosszul.

Zelmát pedig... nem akartam én megfojtani. De megfordult a fejében. Az se sokkal jobb. Legfeljebb nem csuknak le érte. Gyilkosságért nem. De a törvény csak 16 év felett engedi a testiséget. Lámfalusi Lóránd is tizenöt éves lányba szeretett bele. A vártai igazgató. Oszt ezen a vidéken, ahol karóval verik agyon a grófot, ahol hátulról vadásszák le a menekülő Horváth Jocit, a törvény kíméletlen lesújt rám, a szerelmes férfira.

Rózsika néni megállított a lépcsőn. Körülnézett. Állandóan körülnéz. (Mások nem lopakodnak. Nem néznek körül. Mások nem árulkodnak rólam az igazgatónőnek.) Elmondta a takarítónő: *Tiborhegyi párttitkár családja úgy döntött, hamvasztják az elhunytat. Temetését, a nagy hideg miatt januárra halasztották.*

Eszembe jutott a megboldogult párttitkár rám testált végrendelete. Keressem fel Katica óvónőt. Úgyis ott van az óvoda az iskola mellett. Mióta ott laktam mán, oszt nem jártam még nála. Talán

a rossz híre miatt. Vagy, hogy ne keltsem még én is a rossz hírét. Eszembe jutott, ősszel, mikor a faluba költöztem, mit olvastam a buszmegállóban.

Kopárd községnek három műemlék épülte van: a templom, amely tetejét nemrég felújították, a kastély, amelyben jelenleg iskolaotthon működik, továbbá az egykori uradalmi istálló, amelyet a szocialista építőmunka során óvodává alakítottak át.

Szocialista istálló végében választottak le egy szegletet az óvónőnek. Másfél szoba, konyha, fürdőszoba. Katica két fiával élt itt. Férje nem volt. Volt annak kettő is! Kopárdra mán elvált asszonyként érkezett Debrecenből. Miért jön valaki Debrecenből ide? Pont ide, hogyha nem muszáj? Igaz, Árvácska meg Pestről költözött le. Én meg a mennyből. Mennyből Kopárdra? Hagyjuk is!

Kopogtam. Kamasz fiú nyitott ajtót. Indulásra felöltözve. Ismert engemet. Faluhelyen, ahol az idegen senkit se ismer, őt mindenki ismeri.

- Szia Jakab! Én Ábel vagyok.
- Szia!
- Édesanyámhoz jöttél? – kérdezte.
- Tudod, a krónika miatt – feleltem.

Előjött a konyhából az óvónő. Fehér kötény volt rajta. Kezében mosogatórongy.

– Óvatosan, kisfiam! Csúszik az út! – aggodalmaskodik Katica óvónő.

– Tudom, anyu. Ne félts! – mondta Ábel.

– És, ha lehet, ne a főúton motorozz! Még nincs meg a jogosítványod.

– Hányszor mondjam, anyukám! Már levizsgáztam. Csak nem állították még ki a központban. Te mesélted, te is három hét múlva kaptad kézhez a jogsídat.

Megpuszilta anyukáját. Velem kezét rázott. Indult Vártára. Ott van élet, diszkó, bandázás. De hogy szeretik ezek egymást! Anya és fia. Igaz, én mán huszonhárom éves vagyok, de akkor is! Nekem is jól jönne egy anya. Meg se érdelem. Mikor Zelma felkért pót-apának, megtagadtam tőle... De miért jutnak eszembe ilyen nyug-

talánító gondolatok? És ugyanazokat a megállapításaimat miért fogalmazom meg újra és újra?

Korábban csak magánéleti pletykákról sutyorogtak velem a kopárdiak. Katica házába meg elég volt csak belépnem. Itt nem pozícióra meg birtokra vágyó emberekkel találkoztam. Istállóban laknak. Részletre veszik a használt motort. Hogy Ábel azzal járjon majd Nyíregyházára. Érettségi után főiskolára készül. Tanárember lesz. Küszöbükön álltam, máris jó volt náluk.

Katica óvónő behívott. Levettem a kabátomat. Kár volt. Hűvös lakásban éldegélt az óvónő. Hellyel kínált. Hellyel meg sütemény-nyel. Okosabb ő annál, hogy mellébeszéljek. *Magam se tudom, hogy kerültem ide. Épp erre jártam. Gondoltam, benézek mán magácskához...*

– Mi hír a faluban? – oldotta a csendet Katica óvónő.

Mondtam, láttam a plakátján, lakossági fórumon akarja ismertetni a programját. Megkérdeztem, mik a tervei.

– Ezen a héten az óvoda kerítését javítjuk ki. Aztán új buszmegállót ácsolok a fiaimmal és Antalházi Antallal. Ismeri őt, Anti a postásunk. Én abban bízom, hogy az emberek tudják: a hétköznapi életünkkel, cselekedeteinkkel kell példát mutatnunk. És persze előre mutató célokat kell kitűzni – magyarázta.

– De ezek megvesznek a néptáncért meg az ingyen kajáért. És bevallom, én is megszerettem ezeket az ünnepeket.

– Jakab! Ön szerint szükség van a zenés dínomdánomokra? Persze! Ápolni kell a hagyományokat! Higgye el kérem, nekem is nagyon tetszenek ezek a hétvégék. De a Dödölefesztiváltól nem fejlődik a falu. Az a múlt életben tartása. Az örökös múltidézés viszont olyan, mint a vegetálás. Mert levegőt veszünk. Ételet eszünk. Vizet iszunk. Ez tart bennünket életben. De előre nem visz, csak életben tart. Figyelje meg, kérem! Azok fordulnak folyton a múltjuk felé, akiknek nincs jövőjük.

– Én ezt most megjegyzem – motyogtam.

– Igen! Mulassunk! Hétvégén! De hétfőtől péntekig tervezzünk, lobbyzunk, fejlesszünk!

– A munkanapokon leginkább – helyeselt.

– Be kell vezetni a faluba a gázt! Aztán le kell aszfaltozni az utakat! Járdát kell építeni! Szeretnék gimnáziumot alapítani Kopárdon. Idősek otthonát is tervezek. Ott van hozzá a megüresedő orosz lakotanya. Aztán... jópofa ez a *Kopárdi Kamásli* tánccsoport. Én is támogatom majd őket! De legyen egy színjátszó csoportunk is. Ahhoz persze újra ki kell nyitni a kultúrházat. Felveszünk egy könyvtárost. Strandot építünk a Tisza-partra. Mellé egy kempinget. Közvetlen az Áldozófüz mellé... Tudom, tudom! Átok ül rajta, ha-ha-ha. Hagyjuk! De Erdélyben búcsújáróhellyé tették Drakula várát. Mi pedig ezt a hiedelmet lovagoljuk majd meg. Kis falu, kis kísértet. Nem, barátom! Nem kell a múltat végképp eltörölni! De az iránytűt végre előre kell fordítanunk! Aztán! Van nekünk egy testvértelepülésünk...

– Alsószikes – vágtam közbe.

– Őket megtartjuk. De ne csak a nálunk is elmaradottabb vidékek felé forduljunk! Keressünk egy angol kisvárost is magunknak! Hogy a gyerekeink lássanak Nyugatot! Tanuljanak angolul! Cserébe az angol diákokat meghívjuk majd...

– A szüreti bálba – vágtam közbe lelkesen.

– ... a Tisza kempingbe!

– Mondja meg őszintén! Untatom, Jakab? – kérdezte váratlanul Katica óvónő.

– Emészték. Mán úgy értem, a szavait értelmezem. Hazudnék, ha azt mondanám, megjegyzem, amiket sorol. De figyelek – moztogtam.

Mondta tovább. Egyre csak sorolta. Ipart kell ide telepíteni. Cégeket beengedni a faluba. Azok majd munkát adnak a kopárdiaknak. Adót fizetnek az önkormányzatnak. *Én is jobb szeretnék virágoskerteket látni a határban, de a tulipán nem fizet adót*, magyarázta.

Tovább mán nem figyeltem. Az érdekelt, hogyan bírnám Zelmát elszöktetni Csikágó Lidihez. Hogyan-hogyan? Nappal lopok egy biciklit a kocsmá elől. Éjjel leitatom portás Marist, Zelmát meg kicsempészem a kóterből. Miért? Sötétben is lehet biciklizni! Hóban is! Ábel jogosítvány nélkül is elmotorozik Vártára. De akkor ki csakog majd nekem, ha mán Zelma se bujkál énnálam?

Katica óvónő megérezte, elbambultam.

– Látja! Ha magát sem érdekli, majd pont a falubelieket ragadják meg a terveim? – állapította meg keserűen.

– Mesélje el kérem, a programját!

– Szülőkkel és a debreceni „kapcsolataimmal” nemrég megépítettük az óvodai KRESZ-pályát. Holnap hozzák a kicsiknek a háromkerekű „versenyautókat”. Jövő héten pedig tárgyalok egy angol... egy Londonból hazatelepült ’56-os magyar disszidenssel. Mистер Kovács konzervgyárat akar alapítani a megyénkben. Ki tudja? Hátha pont Kopárdra építi majd fel!

– Oszt miért nem viszi magával a tanácselnököt is a tárgyalásra, Katica aranyos? Úgy illik – vágtam közbe.

– Ő azt hangoztatja, nem csinálunk gyárvárost Kopárdból.

Csendesen magam elé bámultam. Gondolkodó... Nem! Töprengő emberek tesznek így. Töprengők meg a sunyik. Lefelé néztem. Utána meg Katica óvónő szemébe. Elmondtam neki a választási győzelem receptjét. Legalább is úgy hittem.

– Halála előtt Tiborhegyi párttitkár elárulta nekem a titkát. 1948-ban Balázsréti is részt vett Cziráky gróf meggyilkolásában.

– És? – kérdezte szenvtelenül Katica óvónő.

Míntha csak azt mondtam volna: *Balázsréti gyerekkorában megette a kispajtása uzsonnáját.*

– De hát Balázsréti gyilkos! – mondtam felháborodva.

– Jakab! Minden közösség keresi az identitását. De Kopárdnak nincs említésre méltó hőse. Más falvak, példakép híján, a betyárjaikra büszkék. De itt még egy útonálló sem fosztogatott. Kitalálták hát maguknak az Áldozófűz szellemét – magyarázta Katica óvónő.

– Áruljon el nekem valamit, kérem! Meg se lepődött az elébb. Honnan tudta, hogy ezek hárman ölték meg a grófot? – kérdeztem.

– Mindenki tudja a faluban. Legalábbis az idősebbek. Jakab! Ők hárman agyonverték Cziráky grófot. De az nem a vége volt az zendülésnek, csak a kezdete. Mert a falusiak meg kifosztották a kastélyt. Érti? Direkt kapóra jött nekik a gyilkosság. Korábban a lábukat sem teheték be a szalonba. Akkor meg büntetlenül lophatták az ezüst eszcáigot, aranygyertyatartót, ékszert, porcelánt. Mindent, ami mozgatható volt. Aztán eladták az elzabrált tárgyakat a feketepiacon, a

kastélyt pedig államosították. Az is a népé lett. Ráadásul az árvagyerekeké. Az istállóból pedig kialakították ezt az óvodát. Cziráky gróf földbirtokát meg szétosztották a zsellérek között. Később persze, az erőszakos tészesítés során visszavették tőlük, de akkor is! A gróf halála kellett ahhoz, hogy igazságosabbra, jobbra forduljon az életük. Ezzel az Áldozófüz legendával meg elfedik a lelkiismeret-furdalásukat. Ha úgy tetszik, kollektív bűnüket takargatják vele. Könnyebb azt hazudni a gyerekeiknek és az unokáiknak, hogy az ördög árnyékában élnek, mint bevallani, hogy közös vétkük temetője mellett tengetik mindennapjaikat – védte meg a falut Katica óvónő.

– De van törvény Kopárdon túl is! Vártán! Nyíregyházán! Pesten! Budapesten se firtatták az esetet? – csattantam fel.

– Jaj, Jakab! Az egész szocialista-kommunista rendszer erre épült. Lenin Szovjetuniója. Rákosi Magyarország. Csehszlovákia. Lengyelország. Az összes, ruszkik által megszállt kényszer-kommunista ország. Állami szintre emelték a terrorizmust. Elvették a gazdagoktól. Hogy nekik se legyen! Már, amelyik burzsujt vagy tudóst nem telepítettek ki, nem hurcoltak el kényszermunkatáborba. Vagy a parasztot kulák búzarejtegetőként nem csukták be, nem akasztották fel – lovallta bele magát Katica óvónő a sötét '50-es évekbe.

– Tudja, mit nem értek, Katica, kérem? – tűnődtem hangosan.

– Na, mit? – kérdezett vissza.

– Hogy két ilyen eszes ember, mint maga meg a Tíborhegyi párttitkár hogyan bírják ugyanazt a világrendet ennyire különbözőképpen látni? Pedig most maga is azt akarja, amit a Tíborhegyi elvtárs akart. Megmenteni a téesz földjét a tagok javára – magyaráztam.

– A párttitkár, isten nyugosztalja, kommunista rögeszméje... na, jó, eszméje rabja volt. Ő Marx és Lenin tanai felől közelítette meg ezt a kérdést. Ő a közös tulajdon elvéhez ragaszkodott, és tagokról beszélt. Én viszont az emberek megélhetése miatt részvénytársasággá akarom alakítani a termelőszövetkezetet. Érti, csoportos részvénytársasággá. Tulajdonosokká akarom tenni őket, nem pedig az egyszemélyes kft. napszamosaivá, amit Garamvölgyi tervez. Azt akarom, hogy a tagok megmeneküljenek a tömeges elbocsátástól. Zselléreké legyenek, vagy tulajdonosokká? Ez itt a tét – magyarázta.

– Végül is... – lepődtem meg.
 – Nézze! Mi, magyarok a diktatúrát nem vagyunk hajlandók elfogadni. A demokráciával pedig nem tudunk élni – érvelt tovább Katica óvónő.

– Ezen mán magam is gondolkodtam – hazudtam.

Mit gondol ez rólam? Hogy ez eddig fel se tűnt nekem? Na, én is bírok ám kellemetlen lenni. Miért is ne?

– Kérdezhetek valamit, Katica asszony? – udvariaskodtam.

– Háromszor is: nem! – vágta rá.

– De én csak egyet akarok kérdezni – magyarázkodtam.

– Nem örököltem kastélyt. Fűtő Tamás részeges és hagymaszaga van. Nem szerelmeskedtem vele. Volt férjem fegyelmet kapott a munkahelyétől, nem pedig 8 év börtönt. De nem amiatt váltam el tőle – tagadta a róla terjesztett pletykákat mosolyogva.

– Más miatt hagyta ott?

Értetlenkedtem. Faluhelyen pont nem lehet férjhez menni, városban meg pont elhagyja az urát?

– Elhidegültünk egymástól – vallotta be Katica óvónő.

– Különben nem azt akartam kérdezni, miért nem csókolózik a Tamással. Más szeretnék megtudni. Miért nem szökik el innen?

Lehiggadt az óvónő. Vagy meglepődött. Idejön hozzá a krónikás, oszt nem arról kérdezi, ami mindenkit érdekel a faluban.

– De hiszen megszöktem. Debrecenből ideköltöztem.

– Akkor magácska...

– Igen. Épp szökésben vagyok. Magánéleti kudarcaim elől menekültem falura – vallotta be öngúnnyal.

– Katica, kérem! Én megkérdeztem a népbolt vezetőjét...

– Kondorosi urat?

– Kondorosi urat. Hogy mik a Katica esélyei a tavaszi választásokon – vallottam be.

– Na, és „mik az esélyeim”?

– Ő nem azokat hozta fel, hogy Katica gyűttment is, nő is, gazdag is, elvált is, meg romlott is... mán meg ne tessék sértődni! – magyaráztam.

– Más bűnöm is van? – tudakolta az óvónő.

– A Kondorosi úr azt mondja, maga nem azért fog veszíteni, mert Debrecenből jött Kopárdra. Azért fog veszíteni, mert Debrecen akar csinálni Kopárdból. Maga, Katica, nem azt látja, hogy Kopárd, így ahogy van, a kopárdiak öröksége. Csak azt látja, hogy mi minden hiányzik innen, ami pedig a városban megvan – árultam el a boltos véleményét, de az óvónőt nem érintette meg a nép szava. Vártam. Aztán folytattam.

– Hanem Katica, magának nem a Balázsréti tanácselnök az ellensége. Mert az lehet, hogy ő nem olyan modern ember, mint maga, de nem alattomos – világosítottam fel az óvónőt.

– Tudom. Garamvölgyi mozgatja a szálakat – felelte az óvónő.

– Garamvölgyi úr a falon is keresztülmegy, olyan nagyon elszánt egy ember. De ő se aljas – elemeztem az ellenfeleket, aztán felnyitottam az óvónő szemét. – Magára a Tornádó a legveszélyesebb – mondtam.

Katica óvónő meglepődött.

– Miért? Toncsi is polgármester akar lenni?

– Fenét! Ő valami filmstúdiót akar alapítani – árultam el.

– Hollywoodot Kopárdra?! Ekkorát még én sem merek álmodni – mondta kacagva Katica óvónő.

Legyintett is. Az esett a legrosszabbul. Én kihallgatom az ellenségeit, ő meg legyint. Megmakacsoltam magam. Juszt se árultam el Katica óvónőnek, hogy kihallgattam a Tornádót meg a Rőzsevárit. Nem vagyok én pletykás! Pedig azok ketten szövetkeznek ellene. Annyira, hogy megfogadták, se a Balázsrétinek, se a Garamvölgyinek nem szólnak a tervükről. Mert a Rőzsevári attól tart, hogyha az óvónő nyerne, lecserélné őt egy másik rendőrré. (Aki nem iszik. Nem lövöldöz gyerekekre.) Tornádó meg azt hóbörögte: *Ha ez a néember nyerné a választást, keresztbe húzná a számításaimat.*

Nem meséltem el, hogy a Tornádó lekamerázta a Katica fiát. Mikor az Ábel sörözött a haverjaival a kisbolt előtt. Sörözött, aztán meg felült a motorra. Priusszal az Ábelt nem veszik fel a főiskolára.

Katica kinézett az ablakon. Én is kibámultam. Fentről szép a falu. Rálátni a Tiszára. De ő nem a folyót látta, a látogatót.

– A fenébe! Garamvölgyi idetart. Mit akar ez tőlem? Bújjon el, Jakab! Menjen gyorsan a fürdőszobába! – mondta.

Mint Zelma. Olyanná váltam.

– Most meg mit csinál, Jakab? – kérdezte riadtan Katica óvónő, mikor kúsztam befele az ágy alá.

Alig bírtam behúzni a bakancsomat, Garamvölgyi mán kopogott is. Nem várta meg, hogy *Tessék!* Nyitott befele. Katica óvónő ráutalásképpen mondta:

– *Tessék bejönni*, ha már idáig elfáradt, Garamvölgyi úr!

Addigra a *vendég* mán le is ült, nem hogy belépett.

– Mondja, kérem, minek köszönhetem a látogatását? – tért volna a lényegre Katica óvónő. – De várjon! Kitalálom. Lépjek vissza a polgármester-jelöltségtől. Cserébe lefestik az óvoda mászókéjét. Eltaláltam? – gúnyolódott Katica óvónő.

– Nem. Vagyis nem egészen – felelte higgadtan Garamvölgyi téesz-elnök.

Katica megtorpant.

Hallgattak. (Én meg siettettem volna őket. De lapultam, mint a szerető, mikor korán jön haza a férj. Nem kiálthattam ki az ágy alól: *Mi lesz mán?*)

– Katica! Legyen maga a polgármesterünk!

Nem láttam odalentről, milyen arcot vágott hozzá az óvónő.

– Mi ez, kérem? Valami trükk? Az önök Társaságnak Balázsréti tanácselnök a jelöltje! – firtatta Katica óvónő.

– Beszéljünk nyíltan! Új világ van születőben. Az országban is, Kopárdon is. Azt mondta a megyei elnök: *Arculatváltás lesz. Lehet régi kádert megint hatalomba ültetni. De azt újból fel kell építeni. Új programot kell kitalálni neki! Pártonkívüli kádert kell keresni. Oszt ez az egyszerűbb. Új jelöltet állítani.*

– Ön pedig helyeselt. Hogy a várható hálátlan megszorító intézkedéseket hozza meg az *új káder!* Akit maga majd a háttérből irányít. Mert az emberek el fogják veszíteni a munkájukat. A bankok eladó-sítják az ügyfeleiket. Ők pedig nem tudják majd törleszteni a kölcsöneiket. Uzsorások, végrehajtók és földönfutók világát zúdítanak ránk. Ismerem a történelmet, Garamvölgyi úr. A rendszerváltók első

generációja mindig elvéri a szabadság oltárán. Ez persze a kisebb baj. De a köznép le fog süllyedni. Jó esetben majd a gyerekeik vagy az unokáik érik utol a Nyugatot. Két generáció kell ahhoz, hogy a maguk „szocializmusát” kiheverje ez a szerencsétlen nép – magyarázta Katica óvónő.

– Érdekes! A megyei elnök is ezt mondja. Amit maga. De ő hozzászól: *A vértelen forradalomnak ez a hátulütője*. Hanem mást mondok magának, Katica.

– Mi az ajánlata?

– Magát támogatom a választásokon.

– Maga?

– Én!

– Engem?

– Holnap meg is beszélem a Szent Menyus Társasággal

Katica óvónő időt adott magának. Kiheverni Garamvölgyi ajánlatát.

– És mint mondtam, rajtam keresztül akarja majd irányítani a falut.

– Nem. Én hagyom, sőt, támogatom a maga...

– ... én pedig hagyom, sőt, támogatom a maga „privatizációs” törekvéseit? Mondjuk ki! Támogassam önt a szabadrablásban!

– ... támogatom a maga házvásárlását. Bognár néninek nem voltak rokonai. Emlékszik, persze, maga zongorázott a ravatalnál, hat hónapja temettük szegényt. Háza a tanácsé lett. Nem hirdetjük meg nyilvánosan. Maga féláron megveheti. Úgyis örökölt egy villát Franciaországban, ha-ha-ha. Mert, tudja! Azt beszélik magáról.

– Nem *azt beszélik*. Maguk ezt terjesztik rólam! És kinyomozták, miért váltam el a második férjemtől. Azzal akarnak lejáratni, ha már előremutató programjuk nincsen – pontosított Katica óvónő.

Garamvölgyi nem tágított.

– Elintézem. Maga veheti meg a Bognár-házat. Hitelt is szerzek magának. Közben maga, mint polgármester, levezényli az eladható földek és ingatlanok privatizációját. Ami meg abból majd visszajár magának, simán letörleszti a kölcsönét. Ugye, érti, mire gondolok.

Derűs hangon beszélt Garamvölgyi. Tudta, mindenkivel meg lehet alkudni. Miért pont ezzel a kisfizetésű, elvált, okos nővel ne lehetne? Ez járhatott a fejében. Aztán elkezdett fecsegni.

– Nézze, Katica. Ha úgy alakulnak a dolgok, ahogy alakulniuk kell, én hamarosan megveszem a téeszt. A földeket, a malmot, a tejüzemet. Igaz, a tejüzem az veszteséges, de azt már rá is sóztam három vevőre. Ők maguk jelentkeztek rá. Maga polgármester lesz. Balázsrétit meg kinevezem valamelyik cégem élére – lelkenedett Garamvölgyi téesz-elnök.

– Antalházi Antal és én részvénytársaságot akarunk alapítani. Minden téesz-tagot részvényessé akarunk tenni. Ők eddig... mondjam úgy, *beosztottként* dolgoztak a maga főnökösködése alatt. Mi azt szeretnénk, hogy ugyanezek az emberek résztulajdonosokká váljanak. Tulajdonosok legyenek, ne béresek! Úgyhogy megértheti. Ilyen alkuba nem megyek bele! Maga azt hiszi, engem kifizet a polgármesteri székkel. Hogy onnan nézzem végig, vagyis ott trónolva hunyjam be a szemem. Ne foglalkozzam azzal, hogy ön kisémmizi a falu népét. Nekem pedig nem csak a mostani elmaradottság jut majd, hanem nyakamba szakad a maga miatt bekövetkező munkanélküliség és elszegényedés is. A fiatalok majd elvándorolnak, az öreg, beteg kisnyugdíjasok pedig itt maradnak magnak – tiltakozott Katica.

– Ezt nevezem pálfordulásnak! Eddig maga kiabálta rám, hogy kommunista vagyok! Most meg maga ragaszkodik ennyire a közösségi tulajdon elvéhez? Meg kell hagyni, maga igazán következetes. Maga mindig a rossz oldalra áll. Akar polgármester lenni, vagy nem? – firtatta a téesz-elnök.

– De nem a maga támogatásával. Vagyis, nem a maga feltételeivel! – ismételte döntését Katica óvónő.

Garamvölgyi felpattant. Vulkán tör ki így. Ott tornyosult a szoba közepén. Neki nem szoktak nemet mondani. Ez a kis nőcske meg packázik itt vele.

– Ha nem, hát nem. De akkor magának innen is mennie kell! Ahogy Debrecenből is szednie kellett a sátorfáját.

– Kutakodhat utánam. Kampányolhat ellenem a magánéletem kudarcával...

– A maga férje beszerző volt. Havonta hatszor hozott árut Pestről Debrecenbe, de nyolcszor számolta el a benzinpénzt.

– Mert maga eddig honnan szerezte be a gázolajat? Maga kollaboráns! Maga a megszálló ruszki szesztestvéreivel seftelt évtizedeken át – üvöltötte Katica óvónő.

– Aki harcba száll, annak nem tabu a magánélete! Itt nincsenek szabályok. Csak célok vannak. Ez politika. Felfogta végre, mibe akar belerondítani? Asszony! Maga fakanállal indult a csatatérre! – oktatta ki az óvónőt a téesz-elnök.

– Énrám akkor is szükség lesz. Ha nem itt, hát máshol. Óvónőből több kell, mint tolvajból – érvelt Katica.

Garamvölgyi visszaült. Váratlanul lecsillapodott. Lassan, halkán beszélt ezután.

– Tudja, Katica, először bosszantott, hogy maga is indul polgármesternek. Aztán felmértem, ez a falu nem fogja megválasztani magát. Megkönnyebbültem, erre a megyei elnök megüzeni nekem, hogy indíthatunk olyan jelöltet is, aki nem volt kommunista. Erre maga az én segítségével nem vállalja a polgármesterséget, csak nélkülem, de nélkülem meg nem bír győzni. Kacifántos egy helyzet. Nézze! Akárhogy is alakul, az biztos, maga jó szervező, jó ötletei, jó kapcsolatai vannak. Kopárd egy ilyen embert nem engedhet el. Ha másik pozícióban is, de számítunk magára – mondta Garamvölgyi téesz-elnök, aztán elment.

Másztam volna kifele az ágy alól. Garamvölgyi meg visszajött.

– Tamás, Tamás, fűtő Tamás! Te itt, a kazánház meg üres? – viccelődött, oszt elköszönésképpen tréfából megrúgta a talpamat.

Ezt teszi a falu szája, a szóbeszéd, az intrika, Annyiszor hallottam a Katica óvónőről szóló pletykákat, hogy hiába nem hittem el őket, magam is hírbe hoztam. szegényt Nem tudom pontosan, milyen az az önbeteljesítő jóslat, de az is valami ilyesmi lehet.

22. krónika

Kopárd, Magyarország, 1989. december 19.

December vége felé jártunk. Havazott. Megöleltem Zelmát. Ne higgye, hogy hanyagolom. Nem őt kerültem. Magam elől rejtőzködtem. Csak nem bírtam bevallani neki. El is tűnődtem. Biztos, hogy egyszer el kell majd árulnom neki? *Meg akartalak fojtani a sárga cipőfűződdel. Csak aztán megláttad, megörültél neki, nekem meg nem volt szívem meggyilkolni téged. Inkább ágyba vittelek.*

De nem! Ágyba szerelemből bújtam Zelmával. Nem lelkiismeret-furdalásból.

– Mindjárt kezdődik a bankett, oszt... – meséltem volna a tervemet.

– Mi az a bankett? – kérdezte Zelma.

– Ahol az úri népek nem utcai ruhában, hanem estélyiben rúgnak be. Te is hallani fogod. Nagy lesz a zshivaj. De te most ne a gálaruhára gondoljál! Most a szökésünkről beszélek. Hogy legyen készenlétben. Ha eljön az idő, eljövök érted. Lehet, hogy egy óra múlva. Lehet, hogy hajnalban. Öltözzél melegen! Hanem, Zelma! – tartottam beszédsszünetet.

– Na! – riadt meg kedvesem. Mintha nem hitte volna, hogy mégis elindulunk egyszer.

– Ne menj ki a szobából! Ha már eddig kibírtad. Jut eszembe! Eddig kibírtad? – kérdeztem rá.

– Nem volt könnyű – felelte lesütött szemmel.

– Mindegy is. De most még Mercédesztől se köszönj el! Különben végünk. Megértetted?

Sokáig hallgatott. Láttam rajta, bocsánatot akart kérni.

Kedvesem nem kért bocsánatot.

– Oszt te a Joci tarka ruhájában mész a bankettre?

– Hogyan festenék én öltönyben, szívem? Még gyanút fognának, hogy készülök valamire.

– De hogyan bírunk észrevétlen kimenni a kapun? Portás Maris ma éjjel is kötöget a kuckójában.

– Voltam boltban. Annyi italt vettem, fűtő Tamás is berúg tőle. De tudod, mit? Veszek még két liter bort nekik.

Sokáig csokolóztunk. Hideg volt odabent. Ruhában ölelkeztünk. Aztán se fáztunk. Meztelen se. Tudtam, mi mán el nem engedjük egymást.

* * *

Elmentem a boltba. Utca kihalt. Időpont köztes. Iskolában kicsengettek. Tanácsháza becsukott. Háziasszonyok otthon. Sütöttek-főztek. Férfiemberek tűzifát hasogattak. Ne karácsonykor kelljen csattogniuk. Kamasz fiúk fenyőfát cipeltek hazafele. Nagytestvér szánkón húzta kistestvért. Nagypapa unokával épített hóembert. Nagymama megigazította a piros kalapot a hószobor fején. *Mit szólnak még? Csálén áll a hóember fazeka?*

Csokit vettem Zelmának. Likőrt Marisnak, bort Tamásnak. Alig bírtam kifizetni. (Portási fizetésből hogy bír a Maris minden nap inni?) Odakint sokáig nézegettem a kirakatot. Alig volt benne valami. Keveset is lehet sokáig nézni. Addig se kell otthon lennem. Nem volt otthonom. Csak egy szobám. Meg két nőm. Két eltitkolt kapcsolatom. Egy szerelem, egy viszony.

Ki kell menekítenem a szerelmemet. Tervem is volt hozzá. Előtte Árvácskával lezárom a kapcsolatomat. Mán, ha az íróasztal tetején megesett, *azt se tudom, hogyan történhetett*-jellegű aktust kapcsolatnak lehet nevezni. Zelmával meg elköltözünk Csikágó Lidihez. Valami munka nekem is akad majd. Miért? Engemet nem köröznek, csak a szerelmemet. Ellopom Rózsevári biciklijét. Anélkül ő se bír

majd utánunk jönni. Nekünk meg nem kell gyalogolnunk a közös életünkben, rögtön-mindjárt induláskor.

Gondolataimban már Vártán jártam. Amúgy meg a kastély alsó lépcsőin lépkedtem felfele. Garamvölgyi téesz-elnök megszólított. Bekecsbundában, fekete öltönyben, kigombolt nyakú fehér ingben indult a bankettre. Egy Garamvölgyitől többet vártam. Ilyen a főszervező, milyen lesz az est?

– Aztán Jakab! Most már látni akarom a krónikát. Amiket összeírogatott rólunk. Pár nap múlva itt a karácsony. Odahaza lesz időm olvasgatni. Legfeljebb itt-ott belejavítok majd egy kicsit. Vagy csak kihúzok belőle valamit – mondta.

– Holnapra elkészülök veled, Garamvölgyi úr – vágtam rá.

Hol leszek én már holnap? Átkarolta a vállamat. Gondterhelt emberek tesznek így. Átkarolják a másik vállát. Saját terhüket átteteljesítik a másokra.

– Van más baj is, Garamvölgyi úr? – kérdeztem.

– Van-e más baj? Ha-ha-ha! Csak az van! Baj.

– Ne idegeljen már! Visszajönnek az oroszok, oszt elmarad a rendszerváltás? Megint nem lesz szabadság Kopárdon? – idegesítettem, hogy megtudjam, mi bántja.

– Hiába téptük le a Katica plakátjait. Az a nyavalyás kiáltvány mégis eljutott az emberekhez. Felzaklatta a téesz-tagokat. Hogy én majd kihúzom alóluk a talajt.

– Ki se akarja húzni alóluk, Garamvölgyi úr? – értetlenkedtem.

– Megígértem nekik, lesz munkájuk továbbra is. Aztán vagy lesz majd, vagy nem. Hanem az a céda Katica, meg az az áruló, a postás Antal fellázították az embereket.

– Részvénytársaságot alapítanak. Meg akarják vásárolni a téeszt a mostani tagok javára – segitettem ki, mert dühében akadozva beszélt.

– Énelőlem! – pontosított Garamvölgyi.

Megszorította a vállamat, úgy neki volt keseredve. Láttam rajta, tűnődik. Nem tudta eldönteni, mondja, vagy ne mondja. Segitettem neki.

– Osztt hogyan döntött? Mi lesz a Katicáék részvénytársaságával?

– Azzal semmi. Mert a semmiből mi lenne? Valamiből se biztos, hogy lesz valami, de legalább van esély rá, hogy valamiből lesz valami. De a semmiből, abból nem lesz semmi – taglalta a világ működését a téesz-elnök.

– Világos! De ha még alaposabban el tetszene magyarázni, még világosabb lenne – mondtam.

– Mert a régi rendszer alapja mi volt? A munka. Hivatalosan. De igazából a kapcsolatrendszer. A pártprotekción. Az volt a lényeg. Viszont ennek a most alakuló új rendszernek a pénz lesz az alapja. Csakhogy itt eddig *közösségi tulajdon* volt. Minden közös volt. Legfőképp a szegénység, az volt közös. Oszt most senkinek nincs semmije. De akkor miből volna indulótőkéje bárkinek is? Mert pénzt csak pénzből lehet csinálni. De ha nincs... oszt itt a lényeg, Jakab. Pénzt csak a bank bír hitelezni. Ahhoz meg kapcsolatok kellene. Régi kapcsolatok. De ez a Katica, ez még tudományos kommunizmus továbbképzésre se járt. Honnan volnának ennek kapcsolatai? Én voltam turnustársa a Takács Fricinek. Oszt a Frici bankja nekem ad majd kölcsön. Na de így, hogy a Katica is részvénytársaságot akar alakítani, oszt annak is a téesz-vagyon lenne a kölcsönfedezete, lett nekem egy konkurens. Oszt a Frici nem 15, hanem már 20 százalékért ad nekem hitelt. A Katica miatt – sérelmezte a téesz-elnök.

– 20 százalék? Az már uzsorakamat, Garamvölgyi uram! – álltam mellé felháborodásomban.

– Kamat? A kamat majd csak utána jön. Ezt a 20 százalékot a Frici zsebébe kell visszacsúsztatnom. Amiért nekem ad a bankja kölcsönt, és nem a Katicának – panasolta a téesz-elnök az új világ működését.

23. krónika

Egyszerre léptünk be a szalonba. Mintha együtt jöttem volna Garamvölgyivel. Én-e? Ezzel? Nyakkendő sincs rajta. Csatlakozott hozzánk Garamvölgyiné is. Elegáns egy asszony, az más igaz. És kedves. Bevonultunk. Szeptember óta laktam a kastélyban. Egyszer se járhattam a tükörteremben (a szalonban). Le volt zárva. Aztán Tornádóék nagy sokára bejelentették, végeztek. Elkészült a film. Mán a vágó dolgozik rajta. Részleteket se láthattam belőle. Hiába erősködtem. Különben én a *Kleopátrára* tippeltem. Zelma a *Három testőrré*. (Mimi játssza benne a *Milady*-t.) Árvácska, mikor ivott, kalandornak tartotta Tornádót. Másnaposan kontárnak. *Biztos valami giccses szappanoperát forgat*, úgy gondolta...

Hanem a szalon... Berakásos faparketta. Stukatúr a falon. Gipszdísz a plafonon. Kör alakú, közepében freskó. Kocsis ül a bakon. Jön a vihar. Menekül a fogat. Felém rohan. Ló is, hintó is. Ismerős kocsis hajtja. Mi, szentek freskókról ismerjük egymást. Falon ablaknyi tükör. Cirádás a széle. Faragott képkeretben. A kép meg én vagyok benne, én magam. Hogy én milyen tájjellegű vagyok! Kandallóval fűtötték a szalont. Radiátor elcsúfította volna. Szikrafogója, piszkavasa is kovácsoltvas. Asztalon nemes anyagból varrott zöld terítő. Arany gyertyatartók, bőrkötésű könyvek hivalkodtak rajta. Gazdagság, zsúfoltság és rendtelenség uralta. Nyilván kellékek voltak a filmhez. Még nem pakolták el őket.

Sose jártam még szalonban, ebben mégis voltam más. Előző életemben a Kisasszonyok völgyében éltem. Ottani viskónkat elfogul-

tan se lehetne szalonhoz viszonyítani. De akkor miért ilyen ismerős ez? Hát persze! Az Áldozófűz odúja! Cziráky gróf szellemének lak-helye. Ott láttam már ezt. Ugyanaz a függöny. Ugyanúgy nyikorog a parketta.

Mindenki megérkezett. Árvácska is. Egyedül Dévai doktor úrról nem tudtuk, Pesten van-e, vagy holnap utazik. Aztán ő is megjelent. Feketeszmokingban, csokornyakkendőben, nyakán fehérsállal feszített a bálban.

– Mondja, doktor úr? Magának most nem Pesten kellene lennie? – kérdeztem, nehogy egy falusi bálocska miatt lemaradjon a világ változásáról.

– Szerdánként járok Pestre, fiam. Ma pedig kedd van – válaszolt az agg gyógyító.

– Mert mi van szerdán? – bizonytalanodtam el.

Megtorpantak a vendégek. Nem tudtam, engem tartanak tola-kodónak, vagy őket is érdekli, szerdánként miért kell innen, a világ végéről, sok átszállással Budapestre bumliznia ennek az öreg ingá-zónak.

– Ha már így rákérdezett, Jakab. Szerdánként felmegyek Pestre. Taxiba ülök, és elvitetem magam a Nemzeti Múzeumba. Mert mi volt 1848. március 15-én? Kitört a forradalom. És milyen napra esett Március idusa? Szerdára. És ha most, 1989-ben is kitörne, mert a helyzetben megint benne van, akkor én felballagok majd a múze-um lépcsőjén, és felolvasom a kopárdiak 12 pontját.

Meghatódtunk. Egy eleven Petőfi él miközöttünk. Manifesztuma is van, 12 pontban összeszedve.

– Ezért töri magát minden szerdán, doki? – kérdezte Garamvöl-gyiné.

– „Kopárdiak 12 pontja”? – hatódott meg Garamvölgyi.

– Olvassa fel, kérem! – biztatta őt Buenossza nővér.

– Halljuk, halljuk! – kiáltotta Balázsréti tanácselnök.

Dévai doktor úr szerénykedett. Aztán mégis elővette gyűrött irományát. Látszott rajta, volt benne kilométer, mióta járja már a Kopárd-Budapest vasútvonalat a kabátzsebben. Kisimította a papi-rost, mi körbeálltuk, ő meg átszellemülten felolvasta.

Mit kíván a falu népe!

1. Kívánjuk a sajtó szabadságát! Jelentessük meg havonta a Kopárdi Krónikát!
2. Felelős önkormányzást!
3. Félévenkénti közmeghallgatást a faluházán!
4. Megítélésbeli egyenlőséget: öslakosok és betelepülők, férfiak és nők, noszternálisok és többségi katolikusok, elváltak és hűtlenségben élő házastársak között!
5. Polgári őrséget a biciklitolvajok ellen!
6. Az újgazdagok is fizessenek adót!
7. A téesz földjei, jószágai, épületei gondos kezekbe kerüljenek!
8. Alakítsuk meg a Kopárdi Békéltető Tanácsot! Vagy pedig ne veszekedjünk!
9. Alapítsunk saját hitelintézetet Bank of Kopárd néven!
10. Katonaunokámat hozzák haza Szombathelyről! Aztán pedig szűnjön meg a kötelező sorkatonaság!
11. Vegyünk új vérnyomásmérőt a kopárdi betegeknek!
12. Unió, vagyis Kopárd és Laposd egyesüljön!

Megéljeneztek Kopárd forradalmi kiáltványát. Gratuláltunk a dokinak. Vállát lapogattuk. Ember, aki közülünk való. Kopárdi, aki majdnem felszólalt Pesten.

Árvácska igazgatónő odasúgta nekem:

- Nekem Dévai doktorról és rólad Csörcsill szavai jutnak eszembe.
- Minden kopárdi körorvost én se ismerhetek – kértem ki magamnak előre a kínos hasonlítást.
- Milyen körorvost? Ször Vinszton Csörcsill brit miniszterelnökről beszélek. És Dévai dokiról meg rólad. Csörcsill mondta: *Nincs mulatságosabb egy öreg forradalmárnál és egy fiatal konzervatívnál.*
- Így mondta az angol? – kérdeztem vissza.
- Nem szó szerint, de az a lényege. Viszont mindkettőtökre illik ez a megállapítás – válaszolta Árvácska igazgatónő.
- Igen! Forradalmárnak tartom magam. De vén az nem vagyok!
- zártam le a diskurzust.

Elfigyeltem, Buenossza nővér másik palástban jött. Egyik palást olyan, mint a másik. Ez volt a másik. Balázsreí tanácselnök öltönyben, nyakkendőben. Sötétkék öltöny, világoskék nyakkendő. Mimi ázott verébnek öltözött. Mintha megint szerepelne. Tornádó farmernadrágban, kockás ingben. Árvácska volt a legszebb. Sötétkék selyemruhában állt kastélya közepén. Palotája úrnője volt. Báلكirálynő. Cipője is sötétkék volt. Vállán is kéklett a kendő, vagy minek mondják azt a háromszögű takarót?

Mimi Mencseszter feltett egy lemezt. Épp szemben állt a tükörrel. Hátulról is láthattam őt. Előlről is. Mit keres ez a lány a Tornádó oldalán? (De ezt már sokszor kérdeztem magamtól.)

Felcsendült egy dal. Angol nóta. Megkérdeztem Árvácskát, ki énekel?

– Engelbert Hamperdink: *Haú Áj Láv Jú. Ahogy én szeretlek téged* – felelte.

Úgy nézett rám, mintha nem csak a dal címét mondaná ezzel. Szerelmet is vallana nekem. Tony Tornádót nem hatotta meg Hamperdink úr vallomása. (Szerintem is túl érzelgős ez a *Haú Áj Láv Jú*. Mégis szép.) Tornádó színpadias mozdulattal átnyújtotta a szalon kulcsát Árvácskának.

– Köszí! – tette hozzá Tornádó.

Árvácska oldani akarta a helyzetet.

– És mondja, művész úr! Mikor láthatjuk az elkészült filmet?

– Annak is eljön az ideje – így a rendező.

Tornádó üvegből ivott, aztán meg töltött nekünk is a poharinkba. Árvácska arcán láttam, megveti Tornádót. Csak azért is elfogadta tőle a konyakot. Mimi művésznő is. Buenossza nővér is. Dévai doktor is. Kell az ital, hangulat kell a banketthez. Én kétszer kértem, mert nekem merészebb tervem is volt. Én konkrétan szökni készültem a bál leple alatt.

Mimi művésznő feltett egy másik lemezt.

– Dö Viner Téksz It Oll! – kiáltotta Tornádó.

– ABBA: A győztes mindent visz – fordította Árvácska.

– Ez direkte az *én* dalom! A győztes mindent visz! – pontosított Tony Tornádó.

– A mi dalunk! Kettőnké! – szólt rá Mimi Mencseszter.

Tornádó legyintett a lányra. Töltött mindenkinek. Ittunk. Meg énekeltünk. Legtöbben nem értettük, mit. De ha győztünk, mit számít, tudjuk-e, mit dalolunk? Kifele indult a filmrendező. Nem észrevétlen, ahogy mások járnak vécére. Színpadiasan.

– Ha megbocsátotok nekem! Szólít a természet – jelentette be.

Én nevettem rajta legharsányabban. Mások halkabban.

Szólt a zene. Egyik dal a másik után. Svéd banda. Angolul. Árvácska talán fordította volna nekem. Elhúzódtam mellőle. Gondoltam, jobb, ha nem beszélünk. Egyszer majd írok neki. Nem képeslapot, nem vagyok én turista. Levelet. Megköszönöm neki. *Mindent*. Legjobb, ha az ember azt írja: *Köszönök mindent!* Semmit nem jelent. Viszont akinek írják, az arra gondol, ami számára a legkedvesebb emlék a közös életükben. *Befogadtam. Szobát adtam neki. Nem buktattam le, pedig kiskorú szökevénylányt rejtegetett. Lefeküdtem vele, pedig tudtam, nincs közös jövőnk.* (Szegény Árvácskának senkivel sincs közös jövője. Hogy aztán ez Árvácska sorsából, vagy a falu sajátjából adódik-e...?)

Tornádó a vécében „tartózkodott.” (Hányt vagy vizelt.) Mimi magában táncolt. Körbe-körbe. Árvácska elárulta nekünk a muzsika címét: *Sosztakovics, Második keringő*. Dévai doktor a téesz-elnök elé lépett.

– Gara! Megengeded, hogy felkérjem kedves feleségedet?

Megengedte. Aztán koccintott Balázsréttel. Dévai doktor meg keringette az asszonyt. (Eddig csak bőszyoknyás menyecskéket láttam táncolni. Napestig elnézném őket.) De Garamvölgyiné estélyiben volt. Visszafogottan táncolt. Elegánsan. Megduplázta az idős táncospárt a tükörképük. Felmagasztalta őket a kandalló fénye. Dévai doktor és Garamvölgyiné páros napként ragyogtak. Mimi meg sápadt holdként keringett körülük. Félrészegen.

Be kellett volna zárni az ajtót. Attól bankett a bankett, hogy zártkörű. Antalházi Antal állt meg a szalon bejáratában. Postás egyenruhában. (Rözsevári is rendőrnek öltözött a bálra, Antalházi miért ne lehetne a levélhordó ruhájában? Különben is táviratot tartott a kezében.)

Várt. Mi meg néztük őt. Dévaiék táncoltak. Balázsréti a Garamvölgyire nézett. Az meg a rendőrrre.

Lejárt a lemez. Vége lett a zenének. Abbamaradt a tánc. (Mimi atól még forgolódott tovább.) Rözsevári szólalt meg először. Ő dolga a rendcsinálás.

– Oszt miféle sürgönyt hoztál, Antal? Mi olyan halaszthatatlan? – kérdezte a rendőr.

– Elnézést kérek az alkalmatlankodásért. Tulajdonképpen Katica óvónőt kerestem, de ő... hiszen tudják. Ő felmondott. Holnap el is költözik a faluból – mesélte Antalházi úr.

Összenéztek a bálozók. Azt hittem, örömujjongásban törnek ki. Sutyorogtak. Hitetlenkedtek. Gyanakodtak. Megdőbentek. Sajnálkoztak. Aztán kiengedtek. Kivéve a Rözsevári rendőrt. Ő lesütötte a szemét. Garamvölgyi ránézett. Észrevette a zсарu sumákolását. Balázsréti is megértette, ármány van a háttérben. Szemébe nézett a rendőrnek.

– De én... én versenyben akartam nyerni, nem így – mondta őszintén a tanácselnök.

– Kiváló alpolgármester lett volna belőle. Tehozzád meg, Rezső, lesz egy-két szavam! – fenyegetőzött Garamvölgyi téesz-elnök.

– Imádták őt a gyerekek. És a szülők is – méltatta az óvónőt Buenossza nővér.

– Mindig a jók mennek el – jegyezte meg szomorúan Árvácska. Antalházi úr folytatta.

– Ezért jöttem ide. Mert mán csak Árvácska meg Buenossza nővér maradt, ők tudnak angolul a faluban – szabadkozott Antalházi postás.

Buenossza nővérhez állt közelebb a postás. Őfelé nyújtotta a sürgönyt.

– Nővér, kérem, le kellene fordítani magyarra egy angol szöveget.

Buenossza kelletlenül nyúlt a sürgönyért. Bankettre érkezett, mire fel ez a zsákbamaczka? Aztán fordította.

Kedves Miszter Tótágas, művésznevén Miszter Tornádó! Szerződésünk értelmében a határidő lejárt. Remélem, elkészültek a kisfilmek.

Tőlem már várják a kópiákat a video-forgalmazók. Kérem, minél előbb küldje el nekem az IBUSZ londoni idegenvezetőjével a kópiákat. És, Miszter Tornádó! Javaslom, nyisson egy privát bankszámlát. Könyvelőm szerint ugyanis az ön által megadott számlának két tulajdonosa van. Misz Mariska Muraközi, művésznevén Misz Mimi Mencseszter és az ön nevén van. Így a testdublöz hölgy, Missz Mencseszter is tudomást szerezhet a kifizetésről.

Mimi művésznő nem forgott tovább. Mi is megnémultunk. Meg kellett szólalnom. Lapultam mán eleget. Felkiáltottam.

– Felmondok! Én most felmondok! Eddig se voltam a krónikásotok, de most hivatalosan is megtagadlak benneteket. Ha-ha-ha. Alany, állítmány, tárgy. Meg az anyátok valagát, azt! – üvöltöttem, de senki se foglalkozott velem, mindenki Mimi Mencsesztertől várta a folytatást. Vagy Tornádótól, mert az meg visszajött a vécéről, oszt azt hitte, még mindig olyan vidámak vagyunk, amilyenek előtte se voltunk, csak korábban megjátszottuk a derús bálozó közönséget.

– Na, mi van, magyarok vagyunk, sírva vígadunk? – tréfálkozott, de Mimi művésznő lecsendesítette a harsogó Tornádót.

– Épp beszélni készülök – mondta Mimi Mencseszter ráutaló csendességgel.

– Elhallgass! – hurrogtá le Tornádó a művésznőt.

Rőzsevári közjük állt, meg akarta előzni a verekedést. Hanem Mimi Mencseszter kirántotta a rendőr pisztolyát, mi meg felhördültünk, mert ittas is volt a művésznő, meg elszánt is, tetejében igaza is volt, oszt ez a három együtt elég rossz csillagállás.

– Most én szólok, mindenkinek kuss, főleg neked! – fordult pisztollyal fenyegetőzve Tornádó felé, mire az annyit bírt szólni: *Be vagy te rúgva.* De mi egy rendezőtől többet vártunk ennél, magyarázatot, megnyugtatót. Mimi belelőtt a mennyezetbe, megértettük, részeg, pisztolya van, elege lett, oszt mindannyian igazat is adtunk neki, ha ezt nem is mondtuk ki, de ezt olvastam le a Szent Menyus Társaság tagjainak arcáról is.

– Tizenöt rövidfilmet forgattunk, tizenöt pornót, de ezeknek a nyavalyás angoloknak nem elég a puncim, a seggem kell nekik, ez

a barom meg szétkúrta a seggemet, és még kommentárt is fűzött hozzá minden nap: *Ki kell bírnod, Mimi, annyi pénzt kapunk érte, hogy megvesszük belőle ezt a kastélyt. A gyerekeket tízesével áthelyeztetjük az ország többi dedójába, a kastélyból meg szállodát nyitunk, kiadjuk filmeseknek, aztán majd ők bérlik tőlünk. Ők tartják oda a seggüket, mi pedig győzzük csak számolni a pénzt.*

Árvácska földhöz vágta poharát.

– Nem adom, ez az én iskolám, én iskolám, én gyerekeim! – üvöltözte magán kívül, oszt elrohant a folyosó másik végébe, haza, a gyerekeihez, Tornádó meg rá akart rontani Mimire. Rözsevári félreállt, családi viszályba nem keveredik, főleg a pisztolya nélkül. Mimi megint belelőtt a plafonba, eltalálta a kocist, aki a mennyezetfreskón hajtja a hintót, pont a kocist, aki Cziráky grófra hasonlít, oszt most megint őt ölték meg, csak most a festményen.

Tony Tornádó visszahőkölt, alig győzte leporolni fejéről a ráhullott vakolatot, alig bírta türtöztetni magát, mi meg egymást szótalanul kémelve próbáltuk kideríteni, ilyenkor vajon mit kell tennünk, aztán meg dübörgést hallottunk.

– Visszajöttek az oroszok, ismerem őket, ’56-ban is kivonultak, oszt akkor is visszajöttek, még a völgyünkbe is betörték – kiáltottam, a többiek meg felsorakoztak mellém a bajban.

Buenossza nővér a *vallásszabadságot* féltette, Balázsréti az *önkormányzást*, Garamvölgyi meg a *privatizációt*. Elefántléptekkel közeledett az újabb hívatlan vendég, mindenki a bejárat felé nézett, Garamvölgyiné az urához bújt ortalomért, Mimi meg közelebb lépett Tornádóhoz, de ő nem védelem céljából, ő a rendező homlokához szorította a fegyvert.

Megállt a jövevény a szalon ajtajában, Szent Menyus érkezett hozzánk, megváltónak, Tony Tornádó és valamennyiünk megkönnyebbülésére. Menyus feltett egy lemezt, a Csárdáskirálynőt, *Hajmási Péter, Hajmási Pál*, mindannyiunknak tetszett az operettzene, Tornádó meg felbátorodott, pedig épp csak túlélte Mimi felindultságát, oszt kioktatta a művésznőt.

– Új világ jön Magyarországra, oszt ahogy itt minden, a filmipar is megújul majd, de az ilyen tefajta seggdublózókra az új rendszer-

ben is szükség lesz, mert olyan mindig akad, aki adja az arcát, a szép, értelmet sugárzó képes felét, más meg a méretes dudáit, bár az mán egy kicsit több lóvét kér, hanem a seggét nem minden ribanc tartja oda szívesen – harsogta Tony Tornádó.

Buenossza nővér, Garamvölgyi, Balázsréti meg Dévai doktor egyszerre üvöltöttek Tornádóra: *Elhallgass, te nyomorult!*

Mimi Mencseszter filmszínésznő hátralépett, két méterről megcélozta a rendezőt, mi pedig megszeppentünk, mert akartuk is, hogy a művésznő meghúzza a ravaszt, meg el is akartuk volna venni tőle a fegyvert, oszt kettős akaratunkból indítatva nem tettünk semmit. Tony Tornádó ránk nézett, Rózsevári körzeti megbízottra, Garamvölgyire, s csak a legvégén Mimi Mencseszterre. Tornádó elsápadt, megalázkodott, kérlelt, könyörgött, *drágámnak* szólította a Mimit, akinek leendő vagyónát köszönhette, *áldozatos munkáról, közös sikerrel, családi szállodáról* magyarázott neki félelmében.

Mimi Mencseszter kijózanodott, tekintete kitisztult, megvilágosodása minket is megnyugtatott, leengedte a fegyvert, mi felsóhajtottunk, ő meg elmondta, ami a szívét nyomta.

– Én azt hittem, művész vagyok, nem egy kellék a filmben, nem biodíszlet, nem testdublóz, én azt hittem, a kisugárzásomért foglalkoztatnak, varázsomért, megismételhetetlenségemért, nem a seggemért. Én naiva szerepre születtem, és az életben is elhittem, hogy nekem a kastélyból is jár, a jóból is jut, nem csak a szegényből, a fájdalomból, a megaláztatásból. Én azt hittem, amikor térdelek, fohászkodom, olyankor imádkozom Thália oltárán, nem pedig eladom a testemet, feladom önmagamat. De te elárultál engem, elárultad a mozit, a művészetet – mondta csendesesen.

Mimi művésznő megcélozta megrontója fejét, aztán lőtt, Tony Tornádó elvágódott, kifröccsent a vére, kiloccsant az agya a nagytükörre. Garamvölgyiné felsikoltott, Buenossza nővér keresztet akart vetni, de elájult, Dévai doktor letérdelt Tornádó mellé, ujját a beteg nyakára tette, az ütőérére.

– *Mors occidit. Vitae signum non est* – mondta, én meg fordítottam, mert ha latinul nem is tudok, Tornádó fennakadt szeméből meg bírtam állapítani doktorátus nélkül is, hogy Mimi megölte őt.

Jól tette, oszt ezt ki is mondtam hangosan: *Megölted, Mimi, de megérdemelte a mocskok.*

Balázsreíti elkomorult, oszt őszintén, magát okolva azt mondta, ő ebből semmit sem vett észre, nem tudta, miféle filmet forgatnak ezek, Rözsevári rendőr megjósolta, le fogják szerelni őt, ha kiszáll majd a megyei parancsnok, Garamvölgyi téész-elnök meg elcsukló hangon aszonta: *Hogy nem vettük mi ezt észre?*

Szent Menyus összetámasztotta két tenyerét, szemét behunyta oszt elmormogott egy fohászt:

Bűnös volt ő, Uram! Nem áldozat.

Mégsem várhat rá holtában kárhozat.

Menyus megállította az időt, visszaforgatta a percet, oszt megint ott tartott az élet, hogy Mimi céloz a Tornádó fejére, de ekkor a Menyus kivette a lány kezéből a fegyvert, megmentve ezzel Tony Tornádó hitvány életét. Figyeltem szenttársamat, ellestem, hogyan kell csinálni a halálból való életre keltést, gondoltam, ahogy a Mimi fel van indulva, elsülhet az a pisztoly mégegyszer.

– Hiszen több vagy náluk, miért lennél kevesebb önáluk? – kérdezte Szent Menyus a művésznőtől, a Mimi Mencseszter meg ráüvöltött: *Hát maga is, maga is övele van, Méniusz?*

Nekem is mondanom kellett valamit, akkor is, ha percekkel korábban én már felmondtam nekik, de nem is krónikásként, Menyus társaként szóltam.

– Szent Méniusz nem akarja, hogy életed végéig börtönben üljél, oszt igazából téged támasztott fel, nem ezt a trágriadomb Tornádót.

Mimi Mencseszter lehiggadt, kiengedett, megkönnyebbült, amittől Rözsevári is magához tért, oszt megkérte a művésznőt, vidám nótát tegyen fel a gramofonra. Mimi bejelentette, most ő maga énekel nekünk: *Előadóművész vagyok, nem lemezlovas,* így mondta, mi pedig sikerét megelőlegezve megtapsoltuk őt.

– Egyik itteni tanuló, a Kelemen írt egy darabot, Árvácska dalszövegeket költött hozzá, Katica óvónő pedig megzenésítette, Balázsreíti betiltotta, én meg most abból fogok elénekelni maguknak

egy dalt – konferálta fel magát, a Tornádó meg felajánlkozott háttérmuzikusnak.

– Én pedig zongorán kísérném Mimikét, ha... szabad – mondta szelíden, oszt nem szívesen mondok jót a Tornádóról, de használt neki az újjászületés, úgy megjuhászodott, bár az is lehet, csak színészkedett.

Mindenki helyeselt, vártuk a műsort, Garamvölgyi is, csak ő az énekszám előtt gyorsan megkérte még a feleségét, eztán ne pezsgőt töltsön, pálinkát mindenkinek!

– Igyon egy kortyot maga is, Menyus, bankett van, bankett! – kínálta a szentet Rőzsevári, de Szent Menyus nem nézett rá, hanem kezébe adta a pisztolyát. Szégyenkezve vette vissza elvesztett fegyverét a rendőr, dúlt benne a harag, félttem, lelövi Mimit, mert láttam rajta, szándéka megvan hozzá, ürügyet meg elébb-utóbb talál majd rá. Dühös volt a művésznőre, mégis Buenossza nővérrel veszekedett: *Maga találta ki ezt az egész Szent Menyust, akkor most maga is tüntesse el!*

Hanem a nővér visszaszólt a rendőrnek: *Maguk kerestek új utat lelkük megtisztulásához, én csak segíteni akartam.*

– Kezdhetem? – kérdezte Mimi Mencseszter, persze, hogy kezdheti, jobb, mintha lövöldözne, elcsendesedtünk, vártuk a dalt, Tony Tornádó leült a zongorához, hanem a Mimi rászólt: *Ez az én műsorom.*

– Mi van? – csattant fel a rendező.

– Takarodj, az van! – kiáltotta a művésznő, Tornádó szemében viharfelhők gyűltek, hanem Buenossza nővér elébe állt, ahogy Dévai doktor is, Garamvölgyi is, meg Balázsréti is.

– Meg ne próbáld, Toncsi! – szólt rá az orvos, ujját is ráemelte, Tornádó tombolt, Mimi meg átszellemült, aztán felcsendült a becsapott asszony éneke a betiltott mjuzikelből.

*Nem aludtál a párnámon,
nem ringatott közös álom.
Nem zárt össze velem az ágy,
nem repített felém a vágy.*

*Nem ért mellettem a hajnal,
nem szárnyalt felettünk angyal,
Nem sütött rám a napfény,
mégsem adtam fel a reményt.*

*Ha sírtam is, soha sem fájt,
nem sejtettem, hogy becsapnál.
Mert minden társ egy reménység,
Pislákoló messzi fény!*

*És ma este dúdoltam egy furcsa dalt,
csaló barátáról szólt, aki meghalt.
S lehet, hogy ő feltámadt,
De a világ fellázadt.*

Hanem hiába támadt fel Tornádó, hiába állt sarkára Mimi, hiába a muzikel, a pálinka, az ének, Árvácska igazgatónő visszatért. Két tucat kamasz tanítványával érkezett a bankettre, oszt nem is üres kézzel, pedig meg se hívták őket a saját kastélyukba. Filmtekerceseket, kazettákat hoztak a lányok, kamerát, állványt, reflektort a fiúk, mintha vadászok sorakoztatták volna fel az elejtett vadakat, olyan diadalmasan mutogatták a trófeákat a Szent Menyus Társaság bálozó tagjainak. Ezeket a filmeket forgatták a lezárt szalonban, ezek árából vette volna meg Tornádó a kastélyt, s tette volna földönfutóvá az árvagyerekeket.

– Idióta csürhe, letenni, azonnal tegyétek le, a beleteket kitaposom, ha a filmemnek baja lesz! – szitkozódott Tony Tornádó, aztán meg Árvácskára ripakodott: *Állj élém, te zsidó némbér, nézz a szemembe, kifizettem a bérleti díjat, te meg a debil cigánybandádat uszítod ellenem?*

Felvettem a kandalló parázsfogó vasát, Árvácska mellé léptem, a srácok meg taposták a kazettákat, földhöz vágták a kamerákat, csörömpöltek a falhoz csapott lámpákkal, tűzre hányták a filmszalagokat. Tornádó leütötte az egyik fiút, Árvácska meg nekiesett a rendezőnek, de az földre lökte az igazgatónőt, mire Garamvölgyi

úgy állon vágta Tornádót, hogy az térdre rogyott. Mimi Mencseszter feltett egy másik lemezt a gramofonra, forgott, csak sergett a fekete bakelitkorong, korabeli hanglemez volt:

*Föl, föl, ti rabjai a Földnek,
Föl, föl, te éhes proletár!
A győzelem napjai jönnek,
Rabságodnak vége már.*

Ezt harsogta a gép, az Internacionálét, a kommunista világ himnuszát a kapitalizmus hajnalán.

Mimi művésznő is taposta a kazettákat, ugrándozott fél éves munkáján, összes sérelmén, fájdalmán. Tombolva táncolt élete szemétdombján, minden reménységén, hiszékenysége bizonyosságán.

Tony Tornádó felkelt, rátámadt a gyerekekre, megragadta a tomboló Mercédesz nyakát, a Mercédeszét, aki az én Zelmám legjobb barátnője, oszt, ha így, akkor Mercédesz az én barátnőm is. Egyetlen ütéssel törtem be Tornádó orrát, öklömben éreztem csontja recsenését, ömlött a vére, kapálózott, vaktában ütött-vágott, a srácok mégis körbefogták őt, földre vitték, ott rugdalták. Azt jajongta: *A kamerám, a filmem, a pénzem, a kastélyom, rohadt debil, cigány csürhe*, ekkor vágott végig rajta a piszkavassal Balázsréti, háromszor.

Rőzsevári rendőr bekapcsolódott a zendülésbe, de ő se értünk, ő is ellenünk, gumibottal támadt ránk. Hanem a Kelemen kiütötte a kezéből, Rőzsevári meg belelőtt a plafonba. Mindenki megjijedt, Árvácska csitította őket: *Sorakozó!*

Szalon meglátogatva, bankett letudva, film elégve, kamera összeröve, rendező földre rogyva, gyermekotthon megmentve. Rőzsevári rendőr eltette pisztolyát, fel akarta segíteni a vonagló Tornádót, hanem az nem bírta talpra állni, Árvácska meg Antalházi postás karolták fel a rendezőt, közben a lemezjátszó harsogta a fellázadt proletárok diadalát, Mimi pezsgőt töltött magának, megemelte poharát *a kastélylázadás hőseire!*, így nevezett bennünket, oszt ivott meg dúdolt.

Hanem Zelma, az az áldott, átkozott Zelma nem bírta a vaságyunkon megmaradni, oszt mikor mán pont nem kellett volna, berontott

a szalonba, nagykabátban, sapkában, sárga tornacipőben. Megbeszéltük, tényleg megbeszéltük, így, télire öltözve várjon rám a szobánkban, de nem, hogy idejöjjön, jaj, ez a Zelma! Megharagudtam rá, végérvényesen, hanem a srácok megmámorosodtak az érkezésétől, úgy élték meg, Zelma visszatért hozzájuk, de gondolhattak arra is, ők maguk is a kedvesemmel szökhetnének a szabad világba, ahol Zelma már nyilván gyökeret vert. Körbefogták, ölelgették, szorongatták őt, Árvácska is megpuszilta, ha nem volnék ilyen szilaj ember, azt mondanám, két barátnőm békülése láttán elérzékenyültem.

Mindent akartak tudni a srácok, ostromolták kérdéseikkel Zelmát: *Ugye, nem is voltál javítóban, de akkor hol voltál mostanáig, hol laksz, ki bújtat tégedet, de ha meg bírtál szökhni, vissza miért jöttél?*

– Jól van, srácok, elég lesz már, ti meg, Jakab, meneküljetek! – szólt ránk Árvácska.

Nem akarták engedni Zelmát a társai, egyik marasztalni akarta, másik vele menni. Egyedül Szent Menyus nem foglalkozott Zelmával, ő elindult Kopárdról, el a földi világból, élt már eleget idelent, ő már kiszórakozta magát miközöttünk. Felfelé akart távozni, a mennyek országa felé, ahonnan érkezett. Megemelkedett, jó két arasznyira a parkettől, lebegett ég és föld között, de lezuhant, pedig szent volt, oszt mégis. Hát persze! Feltámasztotta ezt a rongyember Tornádót, megmentve azzal Mimit a börtöntől, de halhatatlanságát elveszítette a Menyus, ahogy minden földöntúli képességét is, oszt visszazuhant közénk. Menyus gyalog hagyott el bennünket, két árva lábán csoszogott, pedig akkor már ő is ember volt, halandó, esendő, mégse akart közöttünk élni tovább.

Hanem a Rőzsevárit nem hatotta meg a csoda, de még a csoda elmúlása se, ó, borzalom, az meg Zelmára szegezte pisztolyát! Odaálltam a rendőr elé, az meg félre akart lökni engemet, de nem tágítottam.

– Lőjön le, engemet is! Ahogy a Horváth Jocit is hátba lőtte a vártai állomáson! – üvöltöttem, mert akartam, hogy rám lőjön, rajtam nem fog a golyó, engem találjon el, ne a Zelmát.

Kelemen meghallotta, Mercedesz is meghallotta. Addig ők úgy tudták, vonat ütötte el a Jocit, de megtudták az igazságot, eltorzult

a srácok arca, úgy szerették a Jocit, ledöntötték a mázsás rendőrt. Mind rávetette magát, az meg szitkozódott, nem bírt talpra állni, felborult-bogárpózban fenyegetőzött: *Ti nem engemet, ti most a törvényt támadjátok, de mit várhatnék tőletek, úgy is börtönben végzitek mind, de én teszek is róla, hogy már holnap odakerüljeteK.*

Két fiú piszkavasat, parázsfogót hozott a kandalló elől, azzal verték a törvény emberét, de visszakézből a támolygó Tornádó is kapott egy suhintást éntőlem.

Árvácska megfogta a grabancomat, Zelmaét is, meglökött bennünket, kifelé taszigált az ajtón: *MeneküljeteK!*

Kirontottunk a szalonból, leszaladtunk a lépcsőn, Zelma, én, Árvácska meg még kéttucat kamaszgyerek. Felültem Rőzsevári biciklijére, Zelma is felpattant a hátam mögé, a csomagtartóra. Megtolt bennünket a harsány gyereksereg, összevesztek, mindenki lódítani akart rajtunk egyet, mindenki részesévé akart válni a menekülésünknek, mintha maguk is szabadulnának együtt mivelünk. Rőzsevári rendőr is lejött a lépcsőn, tébolyultan üvöltözött: *A törvény nevében, a törvény nevében!* Belelőtt a levegőbe, Árvácska megrettent. Féltette a diákjait, ha már örökbe nem fogadhatja őket, hadd mentse meg őket a tajtékzó törvénytől!

Gurultunk a lejtőn, lefele a dombról, szántottuk a havat a szolgálati kerékpárral. Várta felé vettük az irányt, közben hátranéztem, megvan-e Zelma, még elveszítem őt Lidi felé félúton. Lidi majd befogad minket, Zelma fodrász lesz, elébb felsöpri a vendégek levágott haját, később meg is moshatja, hanem a Lidinek mire kell majd egy krónikás?

Aztán eldőrdült egy lövés. Zelma megijedt. Megrándult. Erősen karolt. Átölelt. Inkább kapaszkodott. Tekertem a bringát, nehogy utolérjen minket a Rőzsevári. De hogyan is bírna elkapni minket, mikor pont az ő biciklijén menekülünk? Rá akartam szólni kedvesemre: *Hogy te milyen erősen szorítasz engemet!* Nem mondtam, de hogy mondtam neki, életem fénye-ragyogása ez a lány, úgy szorít, ahogy nem szorított engem senki, úgy szeret, ahogy én szeretem őt.

Senki se üldözött minket, hátrafordultam, rámosolyogtam Zelmára, némán akartam közölni vele: *Megmenekültünk,* hanem Zelma

száján kibuggyant a vér. Karja elengedett engemet, erősen fogtam le ne essen, oszt megálltam, pedig messze volt még Várta. Levettem őt a csomagtartóról, fel is borultunk, puhára estünk, kövér hóbuckákra. Kérdezni akartam, csak nem volt mit kérdezniem tőle, Rőzsevári rendőr hátba lőtte őt, de hisz' tudhattam volna, megesküdött rá a bulldogarcú zсарu, mán mikor megfogadta, hogy megöli a *szökevénylányt*.

Piros lett a havas út, egyre csak nőtt, csak nőtt a vörös folt az árokparti hómezőn. Rézműves Rézi, a Zelma a karjaim közt halt meg, Zelma, az én egyik felem, a jobbik felem, oszt tudtam mán akkor, ott haltam meg én is. Zelma itt hagyta a kopár vidéket, sivár életének kastélybörtönét, de tágra nyílt szemével halálában is látni akarta, ami után életében vágyott, a világ szabad felét.

Tehetetlen voltam, ami ugyanúgy fájt, mint a veszteség, életem virágának elvesztése, akartam én üvölni, toporzékolni, de nem bírtam sikoltani se, nem mozdult az ajkam, nem engedett a lábam. Sírni se bírtam. Könny se fakadt a szememben, megbénított a fájdalom. Gondolkodni se bírtam, gyűlölködni se, bosszút forralni se. Gyász az elmének nem enged teret, mikor a lélek belehal a veszteségbe.

Aztán észbe kaptam, adott nekem a Cziráky gróf egy pergament, mindig magammal hordtam, elővettem, letéptem viaszpecsétjét, felnéztem az égre, melyik világosabb, a hold ragyogása, vagy a hó visszfénye? Fentről jött a fényesség, elolvastam végre a vonatkozó sorsot, Zelmáét meg az enyémet.

Mi az, hogy *Csak az egyikötök győzhet?! Nem egyedül vagyok, ketten vagyunk, ketten együtt, még ha Zelmát meg is ölték!* Ezért rejtegettem ezt a pergament, mikor pedig magam is rejtőzködtem időközön át, oszt ilyen ítéletet dédelgettem én? Összetéptem, ez csak egy írás, aki meg itt fekszik vérben, az meg a Zelma!

Tudja az ember, mit akar, mi a helyes, mi az igazságos, tudja az ember, hogy a Teremtő is úgy tartja igazságosnak, hogy Zelma mégis éljen! Mindketten tudják, Isten is, ember is, de az igazság meg nem akar győzedelmeskedni mégse. Tehetetlen voltam, kiszolgáltatott,

legyőzött. De mégse! Hát pont Zelmának árultam el, régen, beval-
lottam neki, én vagyok a Szent Jakab.

– *Mondd meg nekem az őszintét! Az ilyen teféle szentek tényleg nem
halnak meg soha?* – lelkesedett Zelma.

– *Soha.*

– *Te se?* – firtatta.

– *Én se.*

– *Mikor majd megöregszel, akkor se? Vagy te meg se öregszel? De, ha
el talál ütni a vonat, mint a Horvát Jocit, akkor se halsz majd meg?* –
firtatta Zelma.

– *Akkor se. Kivéve, ha elveszítenék valakit, aki a szívemhez közel
álló. Elveszítem, de feltámasztanám őt. Mert akkor a másik életre kel,
de én elveszíteném a halhatatlanságot – árultam el a titkomat.*

– *Hogyha, teszem azt, meg találna halni, akit még magadnál is
jobban szeretsz, oszt te feltámasztanád őt, akkor ő élne örökké, te meg
nem?* – elemezte Zelma a helyzetemet.

– *Ahogy mondd – feleltem.*

*Felnevetett. Önfeledten kacagott. Aztán a kezével befogta a száját.
Bujdosók nem habotáznak. Bánatukban rejtőzködnek, örömükben le-
buknának.*

– *Akkor te tényleg örökké fogsz élni. Örökké. Mert arra te csak ne
is gondoldjál! Mert annyit senki se ér, hogy te valakiért is meghaljál!* –
állapította meg Zelma.

Menyus, mikor még szent volt, vissza bírta fordítani az időt, meg
bírta menteni Mimit a börtöntől, fel bírta támasztani a ganaj Tor-
nádót, még, ha Menyus el is veszítette őérte a halhatatlanságát. Oszt
ha ő a Mimi szabadságáért odaadta az övét, én hogyan adnám át
Zelmának az örök életemet? Magamhoz öleltem szerelmemet, szí-
vem dobogásával, kezem melegével élesztgettem, így árultam el,
némán a halott kedvesemnek, hogyan is döntöttem. Két tenyerem
összetámasztottam, szemem behunytam, oszt elmondtam a vonat-
kozó fohászt:

*Nem bünnös ő, Uram! Ártatlan áldozat.
Nem várhat rá halál és kárhozat.*

Megállítottam az időt, visszaforgattam a percet, megint ott tartott az élet, hogy tekerem a biciklit, Zelma kaposzkodik belém a csomagtartón, visszanézek, Rózsevári miránk céloz, én meg direkte felborítom a biciklit, oszt ott hempergünk a hóban. Lövést hallottam, pisztolylövést, hanem a golyó elkerült bennünket. Zelma elébb felkacagott, milyen ügyetlen vagyok, felborulunk a biciklivel, mikor se gödör, se bucka nincsen az úton, aztán meg felsikoltott, átölelt, oszt elsírta magát.

– Lövést hallottam az elébb, azt hittem, eltaláltak engemet, azt hittem, meghalok, oszt azzal tégedet is elveszítettek, de azt én nem éltem volna túl – suttozta az én szerelmem.

Megint átölelt, erősen, hogy soha többé ne szakadhassunk el egymástól, aztán felálltunk: *Tudsz férfibiciklin tekerni? Váz alatt. Vagy ezt mán kérdeztem tőled korábban is?* Bólintott, hogy tud.

– Akkor most eredj, menj Vártára, ne állj meg senkinek, ne kérdezz senkitől semmit. Mielőtt odaérsz a Lidihez, a biciklit lökd bele a Tiszába, ne találjanak rá! – utasítottam őt.

– Mert te nem jössz velem, mégis elhagysz engemet? – kérdezte csendesen.

– Csináld, szívem, amit mondok, nekem még van itt dolgom, elrendezem, oszt, meglásd, utánad megyek – nyugtattam.

Megcsókoltam, megtoltam, meglöktem, Zelma elbiciklizett.

Felhágtam a gátra, Tiborhegyi párttitkár hagyta rám ezt is, ő árulta el, hogy a gát alá van aknázva. Sötét volt, alig láttam, hozhattam volna lámpát, itt kell annak lenni, *a lerobbant zsilip mellett, ahol a kökereszt áll, vízbe fulladt gyerek emlékére emelték, ahhoz nem nyúlnak a halászok se*, így mesélte Tiborhegyi.

Én meg most felrobbantom. Mert mi lesz, ha teszem azt, a Lapos Feri idetéved, a pokolgép meg letépi neki a lábát. Ha meg a töltést is átszakítja, mert az is benne van, hadd szakítsa! Mert gátszakadásakor lerombolja ugyan a vidéket a víz, de aztán feltámadás következik, szemléletváltás, újjáépülés.

Megtaláltam. Benőtte a bokor, fagyosak voltak a vesszők, könnyen törtek. Óvatosan lépkedtem rájuk, mintha taposóaknától féltem volna, aztán meg a rozsdásodástól tartottam, mikor volt már 1956, éles-e még ez ennyi év után? De hogyan kell egy aknát felrobbantani? Kerestem egy követ, nagyobbacska követ, tíz lépést hátraleptem, ráhajítottam. Koppant a fém, eltaláltam, de nem robbant fel. Elmentem kőért, másik kőért, még nagyobbért, közelebb húzódtam, közelebről dobtam. Megint eltaláltam, megint nem robbant fel, tettem egy utolsó próbát. Fölé álltam, onnan vágtam rá a követ, erőből, de akkor se történt semmi, én meg csak álltam ott, oszt eltűnődtem.

Zelma merre jár, ha meg odaér majd, bedobja-e a Tiszába a Rózsevári biciklijét, Csikágó Lidi milyen vacsorával kínálja majd, engemet is odaenged-e, van-e fűtés a raktárban, oszt nyikorog-e az új, közös ágyunk is, mert az itteni akkor is nyikorgott, mikor csak fejtől lábíg sóhajtottunk.

Felrobbant az akna, jó akna, ruszki akna, nem fogott rajta az idő. Hiába a béke, hiába az orosz kivonulás, amit gyilkolásra találtak ki, az egyszer gyilkolni is fog. Földre estem. Repesze felszakította a hasamat, összefogtam magamat, mint egy kigombolt kabátot, szorítottam össze a beleimet, de a vérzést nem bírtam elállítani. Megijedtem. A durranástól, a haláltól. Fájt az élet, de én nem halok meg akkor se, én Szent Jakab vagyok, halhatatlan...

Halhatatlan voltam, de feltámasztottam Zelmát, ami életem egyetlen jócselekedete volt, és ott haldokolva sem bántam meg, hogy az én örök létezésemet nekiadtam.

Fáztam. Végérvényesen fáztam, feküdtem a hóban, egyedül a hidegségben, fehérségben, piros vérben. Zelmával akartam élni Vártán, nem meghalni Kopárdon, hogy aztán a Szent Menyus Társaság saját halottjának tekintsen, pedig korábban senki se tekintett engemet saját élőjének. Meghalni ezeknek? Hogy Buenossza nővér mondja majd a búcsúztatómat? Oszt ha ő mondja is, mert dolga neki, de miféle fordításban említi majd a Jakab nevet? *Jakab, akit Isten megvéd?* Vagy *Jakab, a csaló?*

Isten megvéd engemet. Ha nem ebben, hát a következő életemben, mert visszatérek én, hisz' Kopárdra is így kerültem az ősszel, akkor is visszatértem, de újbóli feltámadásomat feltételekhez fogom kötni. Sehova máshova, csak ide, Magyarföldre születhetek újjá, de akkor a bűnösök bújnak majd az ágy alá, nem az ártatlanok, akkor az emberek maguk írják a krónikáikat, nem pergamentekercsen lesz eleve elrendelve a sorsuk. Akkor a bent lakók maguk döntenek majd kastélyuk sorsáról, nem pedig a Tótágasokból lett Tornádók züllesztik kuplerájjá az álmodozó árvagyerekek menedékházát.

V É G E

